

Centrum Usług Społecznych w Adamówce – raport z badań diagnostycznych

Wykonawca:

Autor badań i raportu:
dr Wojciech Broszkiewicz

– Rzeszów, 30.05.2021 –

Spis treści

Streszczenie.....	3
Wstęp.....	5
Rozdział 1. Idea Centrum Usług Społecznych – w zarysie	6
Rozdział 2. Przestrzenne, demograficzne oraz społeczne uwarunkowania życia w Gminie Adamówka.....	8
2.1 Uwarunkowania przestrzenne, środowiskowe i instytucjonalne.....	8
2.1.1 Lokalizacja, komunikacja i zasoby przyrodnicze.....	8
2.1.2 Finanse Gminy Adamówka oraz infrastruktura instytucjonalna.....	12
2.2 Uwarunkowania demograficzne.....	16
2.3 Uwarunkowania socjalne – rynek pracy, poziom bezpieczeństwa, działalność GOPS w Adamówce	24
2.3.1 Sytuacja na rynku pracy w Gminie Adamówka	24
2.3.2 Poziom bezpieczeństwa w Gminie Adamówka.....	28
2.3.3 Działalność GOPS w Gminie Adamówka – zarys obszarów aktywności.....	29
Rozdział 3 Warunki życia w Gminie Adamówka w opinii jej mieszkańców.....	42
3.1 Jakość życia w Gminie Adamówka w opinii jej badanych mieszkańców	42
3.2 Identyfikacja lokalna	58
3.3 Osiąganie celów życiowych.....	63
Rozdział 4. Diagnoza problemów społecznych w Gminie Adamówka i oczekiwane formy wsparcia oraz poziom aktywności społecznej mieszkańców	66
4.1 Aktualne problemy społeczne w Gminie Adamówka	66
4.2 Oczekiwane działania w zakresie wsparcia	77
4.3 Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Adamówka.....	93
Rozdział 5. Uwagi metodologiczne	98
5.1 Analiza Desk Research	98
5.1.1 Charakterystyka badań za pomocą Desk Research w zarysie	98
5.1.2 Rodzaj doboru próby.....	98
5.1.3 Wykorzystane dokumenty i źródła	99
5.2 Badania PAPI	100
5.2.1 Charakterystyka badań PAPI w zarysie	100
5.2.2 Rodzaj doboru w badaniach PAPI i organizacja badań.....	100
5.2.3 Struktura próby badawczej w badaniach PAPI	101
5.3 Badania FGI.....	112
5.3.1 Charakterystyka badań FGI w zarysie	112
5.3.2 Rodzaj doboru próby w badaniach FGI i organizacja badań	113
5.3.3 Struktura próby w badaniach FGI.....	114
Podsumowanie.....	116
Bibliografia	120
Spis rysunków, tabel, wykresów i zestawień.....	121
Aneks – narzędzia zastosowane w badaniach terenowych	125

Streszczenie

Opracowanie pt. „*Centrum Usług Społecznych w Adamówce – raport z badań diagnostycznych*” powstało w wyniku realizacji jednego z kluczowych zadań jakie wynikają z idei CUS, tj. diagnozy rzeczywistych potrzeb w zakresie usług społecznych występujących w społeczności lokalnej. Pozyskanie takiej wiedzy umożliwia bowiem zwiększenie poziomu efektywności działań podejmowanych przez tego rodzaju podmiot.

Centrum Usług Społecznych to nowe rozwiązanie instytucjonalne mające na celu koordynację i integrację usług społecznych na poziomie lokalnym, a w tym konkretnym przypadku mowa jest o Gminie Adamówka, tj. gminie wiejskiej położonej w województwie podkarpackim w powiecie przeworskim. Pod względem ludnościowym jest to najmniejsza gmina w tym powiecie, co w istotny sposób – wraz z brakiem obecności dużych firm – warunkuje niski poziom dochodów gminnego budżetu. W tym kontekście warto podkreślić, iż aktualnie dochody gminy są nieco większe niż ponoszone przez nią wydatki. Ponadto prawie połowę obszaru gminy zajmują lasy, co bardzo korzystnie wpływa na klimat i czystość powietrza w gminie.

Liczba osób zamieszkałych w gminie wynosi ok. 4 tys. osób, w tym połowa to kobiety. Na przestrzeni lat liczba ta zmieniała się, aczkolwiek od 1995 r. nie spadła poniżej wspomnianej wielkości. Struktura wieku mieszkańców gminy jest typowa dla współczesnych tzw. rozwiniętych społeczeństw, tj. cechuje się mniejszym udziałem dzieci i młodzieży w porównaniu z osobami w wieku emerytalnym. Ponadto w przedziale wiekowym 70 lat i więcej istotną większość stanowią kobiety. Jednakże nieco ponad połowa mieszkańców gminy to osoby w wieku produkcyjnym.

Dane statystyczne pokazują, że w ostatniej dekadzie liczba osób bezrobotnych w Gminie Adamówka zmniejszyła się znacząco bo o połowę (do ok. 150 osób), przy czym w tym czasie zmieniała się także struktura bezrobotnych, tj. wyrównały się proporcje osób krótkotrwale i długotrwale bezrobotnych (dziesięć lat temu istotnie więcej było osób długotrwale pozostających bez pracy). Ogólnie stopa bezrobocia w gminie w 2020 r. nie odbiegała od średniej krajowej, i tym samym była niższa niż stopa bezrobocia w powiecie przeworskim. Dane dotyczące poziomu bezpieczeństwa w gminie wskazują na niezbyt dużą skalę przestępczości przy jednocześnie wysokim poziomie wykrywalności popełnianych przestępstw. W gminie funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamówce, który obecnie zatrudnia 12 osób, i aktualnie bezpośrednio świadczy pomoc społeczną ponad trzystu rodzinom, w których jest prawie 1,3 tysiąca mieszkańców gminy. Ponadto w ostatnich latach systematycznie rośnie odsetek mieszkańców Gminy Adamówka korzystających z różnego rodzaju form wsparcia udzielanych przez miejscowy GOPS. Ponad połowa świadczeniobiorców to dzieci i młodzież w wieku do 17 r. ż. Przeważająca większość świadczeń ma charakter niepieniężny. Do zasadniczych przyczyn udzielanego wsparcia należą ubóstwo, ochrona wielodzietności, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezrobocie. Skalę działalności GOPS w Adamówce pokazuje m.in. kwota wydatków wyasygnowanych na realizację zadań własnych i zleconych wynosząca w 2020 r. ok. 7,7 mln zł. Warto podkreślić także aktywne działania GOPS w zakresie pozyskiwania środków na programy społeczne mające na celu poprawę warunków życia mieszkańców Gminy Adamówka (w tym m.in. powołanie do życia CUS, utworzenie Dziennego Domu Pomocy).

Wyniki badań wyraźnie pokazują, że zdecydowana większość respondentów dobrze ocenia warunki życia w swoich miejscowościach położonych w Gminie Adamówka. W tym kontekście bardzo doceniano takie walory gminy takie jak: spokój i bezpieczeństwo, zalety społeczności lokalnych, a także piękno krajobrazu i czyste powietrze. Do podstawowych problemów jakie mogą kształtować ocenę jakości życia zaliczono natomiast brak miejsca integracji społecznej, ośrodka kultury oraz infrastruktury rekreacyjnej, a także niewystarczającą pomoc dotyczącą instytucjonalnej opieki nad dziećmi,

brak specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz płytki rynek pracy. Szczególnie zwracano tu uwagę na brak poczucia bezpieczeństwa w przypadku pieszych, na które wpływa brak chodników, odpowiedniej liczby oznakowanych przejść przez jezdnie oraz brak oświetlenia przy drogach.

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że większość mieszkańców Gminy Adamówka – prawie połowa – przeciętnie identyfikuje się z miejscem swojego zamieszkania. Wśród mężczyzn znacznie częściej mamy do czynienia z przeciętnym poziomem identyfikacji lokalnej niż w przypadku kobiet. Natomiast kobiety wyraźnie częściej niż mężczyźni charakteryzują się brakiem utożsamiania z miejscem zamieszkania. Wysoki poziom identyfikacji lokalnej nie jest istotnie różnicowany przez płeć. Ponadto wraz z wiekiem rośnie odsetek osób cechujących się wysokim poziomem identyfikacji z miejscem zamieszkania, i odwrotnie – im młodsze są osoby tym poziom tej identyfikacji jest niższy. Podobnie wraz z wykształceniem maleje poziom identyfikacji z lokalną społecznością. Natomiast status materialny nie wpływa na kwestię utożsamiania się z własną miejscowością. W kontekście osiągnięcia celów życiowych szczególnie doceniono takie aspekty jak współpraca, zapewnienie bliskim poczucia bezpieczeństwa oraz wychowanie dzieci, pozyskanie grona dobrych przyjaciół oraz utrzymanie dobrego zdrowia. W opinii badanych szczególnie problematyczne natomiast jest zdobycie na miejscu dobrej pracy i wykształcenia.

Wśród aktualnych problemów społecznych uczestnicy badań najczęściej wskazywali na bezrobocie, biedę oraz problemy alkoholowe dotyczące osób dorosłych, a także niepełnosprawność, jak również uzależnienie od komputera i Internetu młodych osób. Jak wynika z badań w odniesieniu do dzieci i młodzieży najbardziej odczuwalny jest brak ośrodka kultury oferującego zajęcia o charakterze hobbystycznym oraz prorozwojowym, brak animatora społeczno-kulturowego, a także miejsca spotkań. Rodzicom przede wszystkim brak miejsca dla realizacji własnych zainteresowań oraz instytucjonalnego wsparcia w zakresie opieki nad dziećmi (w tym niepełnosprawnymi). Natomiast seniorzy wskazywali tu głównie na brak miejsca integracji społecznej, domu dziennej opieki oraz medycznej opieki specjalistycznej.

Wyniki badań wyraźnie wskazują na trafne propozycje przewidziane w ramach funkcjonowania Centrum Usług Społecznych w Adamówce dotyczące form zaspokajania potrzeb odnośnie działań w zakresie wsparcia. Badanym przedstawiono siedem kategorii przedsięwzięć pomocowych, wśród których wsparcie osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową (np. klub seniora wraz z działaniami towarzyszącymi) zyskało aprobatę na poziomie ok. 95%; działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy (np. kursy, szkolenia) – ok. 94%; ochrona i promocja zdrowia (np. zajęcia ruchowe) oraz usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami (asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka/opaska życie) – po ok. 91%; usługi z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej (np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe) – ok. 90%; opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym (np. oddziały przedszkolne) – ok. 87%; a opieka nad dziećmi do lat 3. (np. dzienny opiekun) – ok. 86%.

Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Adamówka w związku z obostrzeniami wynikającymi z pandemii Covid-19 w ostatnim czasie była mocno ograniczona. Jednakże na uwagę zasługuje fakt, iż zdecydowana większość badanych zadeklarowała, że w latach poprzednich brała aktywny udział w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez i dla członków społeczności lokalnej. Z badań wynika, że istnieje bardzo duża potrzeba dotycząca działań integracyjnych o charakterze społecznym i kulturalnym. Na przeszkodzie stoi tu jednakże głównie brak animatora społeczno-kulturowego, a także brak miejsc spotkań dla ludzi młodych, dorosłych i starszych.

Wstęp

Głównym celem utworzenia Centrum Usług Społecznych w Adamówka w ramach projektu Centrum Usług Społecznych „Społeczna Adamówka” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020; Osi priorytetowej: II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; Działania: 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym jest zwiększenie dostępności usług społecznych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców. Zadaniem Centrum będzie realizacja wspomnianych usług w sposób skoordynowany i spersonalizowany. Będzie więc ono odpowiadało za (1) zwiększenie dostępu do zintegrowanych i kompleksowych usług społecznych odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnej, oraz za (2) integrację usług społecznych, rozproszonych obecnie w różnych podsystemach. Umożliwi to bardziej efektywne wykorzystanie lokalnej infrastruktury usługowej i tym samym skuteczniejsze zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. Centrum Usług Społecznych zostanie utworzone poprzez przekształcenie funkcjonującego w gminie ośrodka pomocy społecznej w Centrum. Integralnym elementem działalności CUS jest diagnozowanie potrzeb członków społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych oraz określenie potencjału instytucjonalnego i społecznego lokalnych jednostek samorządowych.

W związku z powyższym oraz zgodnie z ideą partycypacji społecznej (wspólnego decydowania o losie własnych tzw. małych ojczyzn) podjęto działania związane z realizacją badań diagnostycznych na terenie Gminy Adamówka, których problematykę badawczą określają następujące pytania:

- 1) Jakie problemy i potrzeby społeczne występują w Gminie Adamówka?
- 2) Jakie problemy i potrzeby na terenie gminy mają dzieci w wieku: 0-15 lat, rodziny z dziećmi, osoby starsze (60+)?
- 3) Jakie usługi społeczne mogą być odpowiedzią na występujące problemy i potrzeby mieszkańców gminy z uwzględnieniem wskazanych grup społecznych?
- 4) Jak mieszkańcy gminy, z uwzględnieniem wskazanych grup społecznych uczestniczą w życiu społecznym?
- 5) Na które ze wskazanych potrzeb oraz problemów może odpowiedzieć CUS?
- 6) Działalność jakich instytucji, organizacji, osób można wykorzystać, aby zaspokoić potrzeby społeczności lokalnej?

Uzyskanie odpowiedzi na powyższe pytania wymagało wykorzystania takich metod badawczych jak: tzw. badania „zza biurka (analiza Desk Research) – por. Podrozdział 5.1; tradycyjny wywiad indywidualny (z ang. Paper And Pencil Interview) – por. Podrozdział 5.2; oraz zogniskowany wywiad grupowy (z ang. Focus Group Interview). Odpowiednio do wybranych metod badawczych zastosowano dobór próby celowej (analiza DR – wybrane dokumenty; FGI – respondenci spełniający wymogi postawione przez Zleceniodawcę, tj. rodzice dzieci w wieku do 15 r.ż., osoby w wieku 60+ oraz lokalni liderzy i przedstawiciele instytucji), a także losowy (PAPI – zgodnie z wymogami Zleceniodawcy 180 losowo dobranych mieszkańców Gminy Adamówka).

Na strukturę opracowania składają się takie części jak: krótkie omówienie idei CUS; przybliżenie przestrzennych, demograficznych oraz społecznych uwarunkowań życia w Gminie Adamówka; przedstawienie opinii mieszkańców gminy na temat warunków życia oraz diagnoza problemów społecznych. Merytoryczną część niniejszego opracowania kończy fragment zawierający informację o metodologii badań własnych oraz podsumowanie z wnioskami płynącymi z wyników badań. Ponadto dokument zawiera wykaz literatury przedmiotu oraz opracowań metodologicznych; spis graficznych form prezentacji danych oraz wzory narzędzi zastosowanych w badaniach terenowych.

Rozdział 1. Idea Centrum Usług Społecznych – w zarysie

Od 1 stycznia 2020 r. – jak podkreślono na oficjalnej stronie Kancelarii Prezydenta RP – na poziomie lokalnym można tworzyć struktury koordynujące i integrujące usługi społeczne. Ma to na celu zwiększenie dostępu mieszkańców do tego rodzaju usług oraz umożliwienie samorządom gminnym trafniejsze i bardziej kompleksowe odpowiadanie na aktualne potrzeby mieszkańców. Mowa tu jednak nie tylko o tych członkach społeczności lokalnej, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej, jak w przypadku klientów pomocy społecznej.¹ Utworzenie takiego centrum nie jest obowiązkiem gminy. Jednakże te, które zdecydują się na powołanie CUS utworzą tym samym nową jednostkę organizacyjną gminy realizującą lokalną politykę społeczną.

Centra usług społecznych – jak wskazuje Kancelaria Prezydenta RP – mogą być tworzone w dwóch trybach:² (1) poprzez przekształcenie ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych i wówczas centrum będzie funkcjonowało na obszarze jednej gminy, przejmując przy tym obecne zadania ośrodka pomocy społecznej albo (2) przez utworzenie centrum, na podstawie porozumienia władz gminnych, dla dwóch lub większej liczby gmin i wówczas centrum będzie działało obok gminnych ośrodków pomocy społecznej, współpracując z nimi.³ Za pośrednictwem Centrów Usług Społecznych gminy mają możliwość realizowania już świadczonych usług społecznych, mogą też cedować na te jednostki nowe usługi (jako zadania własne fakultatywne), wynikające z programów usług społecznych, przyjmowanych w formie uchwał przez rady gminy. Tak więc Centra usług społecznych mogą funkcjonować w ramach czterech typów:

1) CUS działające na obszarze jednej gminy, powstałe przez przekształcenie ośrodka pomocy społecznej.

2) CUS działające na obszarze dwóch lub więcej gmin, powstałe na podstawie porozumienia gmin, funkcjonujące obok OPS jako odrębna jednostka organizacyjna gminy.

3) CUS działające na obszarze gminy powyżej 100 tys. mieszkańców, powstałe przez utworzenie w mieście nowej jednostki organizacyjnej, odrębnej w stosunku do funkcjonującego w tym mieście Ośrodka Pomocy Społecznej.

4) CUS działające w miastach na prawach powiatu (z wyłączeniem miast wojewódzkich), powstałe przez przekształcenie MOPR (miejskiego ośrodka pomocy rodzinie – placówki wsparcia łączącej zadania ośrodka pomocy społecznej i powiatowego centrum pomocy rodzinie).⁴

Ponadto miasta liczące powyżej 100 tysięcy mieszkańców mają możliwość wyboru trybu utworzenia centrum, tj. utworzenie centrum przez przekształcenie ośrodka pomocy społecznej albo utworzenie centrum obok ośrodka pomocy społecznej.

Celem CUS – zgodnie z założeniami prezentowanymi przez Kancelarię Prezydenta RP – nie jest konsolidacja świadczenia usług w jednej instytucji, ale integrowanie i koordynowanie usług świadczonych przez różnych lokalnych usługodawców (publicznych i niepublicznych) współpracujących z centrum. Za pośrednictwem centrum gminy będą miały możliwość realizowania już świadczonych usług społecznych oraz wprowadzania nowych (jako zadań własnych fakultatywnych), wynikających z programów usług społecznych, przyjmowanych w formie uchwał przez rady gminy. Podstawą

---

¹ Por. M. Rymśa, *1. Dlaczego Centrum Usług Społecznych?*, Warszawa 2020.

² Por. A. Kaźmierczak T., A. Karwacki, *3. Zarządzanie usługami w Centrum Usług Społecznych*, Warszawa 2020.

³ Por. Ł. Waszak, Z. Wejcman, *4. Współpraca międzysektorowa w ramach Centrum Usług Społecznych*, Warszawa 2020.

⁴ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, <http://rops.lubelskie.pl/czym-beda-centra-uslug-spolecznych/> (Dostęp: 08.04.2021)

do opracowania takich programów będzie diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej przygotowywana w centrum raz na pięć lat, konsultowana z mieszkańcami i reprezentującymi ich organizacjami.⁵ Z usług CUS będą mogli korzystać zainteresowani mieszkańcy. Na podstawie sygnalizowanych przez nich potrzeb będą mogły powstawać indywidualne plany usług społecznych – spersonalizowane pakiety usług społecznych na okres od trzech do dwunastu miesięcy.

W centrach mają być prowadzone także działania adresowane do całej społeczności lokalnych, a ukierunkowane na integrację mieszkańców oraz podniesienie spójności społecznej. Za realizację tych działań będzie odpowiedzialny organizator społeczności lokalnej.⁶ Dzięki temu, w indywidualnych planach usług społecznych będą uwzględniane nie tylko usługi społeczne świadczone przez specjalistów reprezentujących różne zawody pomocowe, lecz także dostępne bezpłatnie działania wspierające o charakterze samopomocowym i wolontaryjnym, prowadzone przez samych mieszkańców (np. pomoc sąsiedzka).

Ustawa o CUS wprowadziła też możliwość poszerzenia katalogu przychodów zwolnionych z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych o wartość nieodpłatnych lub częściowo odpłatnych usług społecznych, udzielonych osobie na podstawie programu usług społecznych.⁷

W ramach struktury organizacyjnej centrum przewidziano:

1) Stanowisko dyrektora centrum.

2) Zespół do spraw organizowania usług społecznych (w skład zespołu wchodzi organizator usług społecznych oraz koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych w liczbie dostosowanej do potrzeb wynikających z uwarunkowań lokalnych).

3) Zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej (organizator pomocy społecznej, specjaliści z zakresu pracy socjalnej, pracy z rodziną oraz inni specjaliści realizujący zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym w zakresie integracji społecznej). W ramach zespołu może zostać wyodrębniona komórka realizująca zadania z zakresu pracy socjalnej. W ramach zespołu centrum zatrudnia pracowników socjalnych.

4) Stanowisko organizatora społeczności lokalnej.

Ponadto w Centrum mogą zostać wyodrębnione zespoły lub stanowiska inne niż wyżej określone, jeżeli potrzeba ich wyodrębnienia wynika z uwarunkowań lokalnych lub rodzaju usług społecznych lub innych zadań realizowanych przez centrum. W strukturze organizacyjnej centrum nie mogą funkcjonować jednostki zapewniające pobyt całodobowy.⁸

---

⁵ Por. D. Bazuń, J. Frątczak-Müller, M. Jaskulska, M. Kwiatkowski, A. Mielczarek-Żejmo, 2. *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, Warszawa 2020.

⁶ Por. B. Bąbska, B. Skrzypczak, 5. *Organizator społeczności lokalnej w Centrum Usług Społecznych*, Warszawa 2020.

⁷ Oficjalna strona Kancelarii Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl/kancelaria/centrum-uslug-spolecznych/> (Dostęp: 08.04.2021)

⁸ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, <http://rops.lubelskie.pl/czym-beda-centra-uslug-spolecznych/> (Dostęp: 08.04.2021)

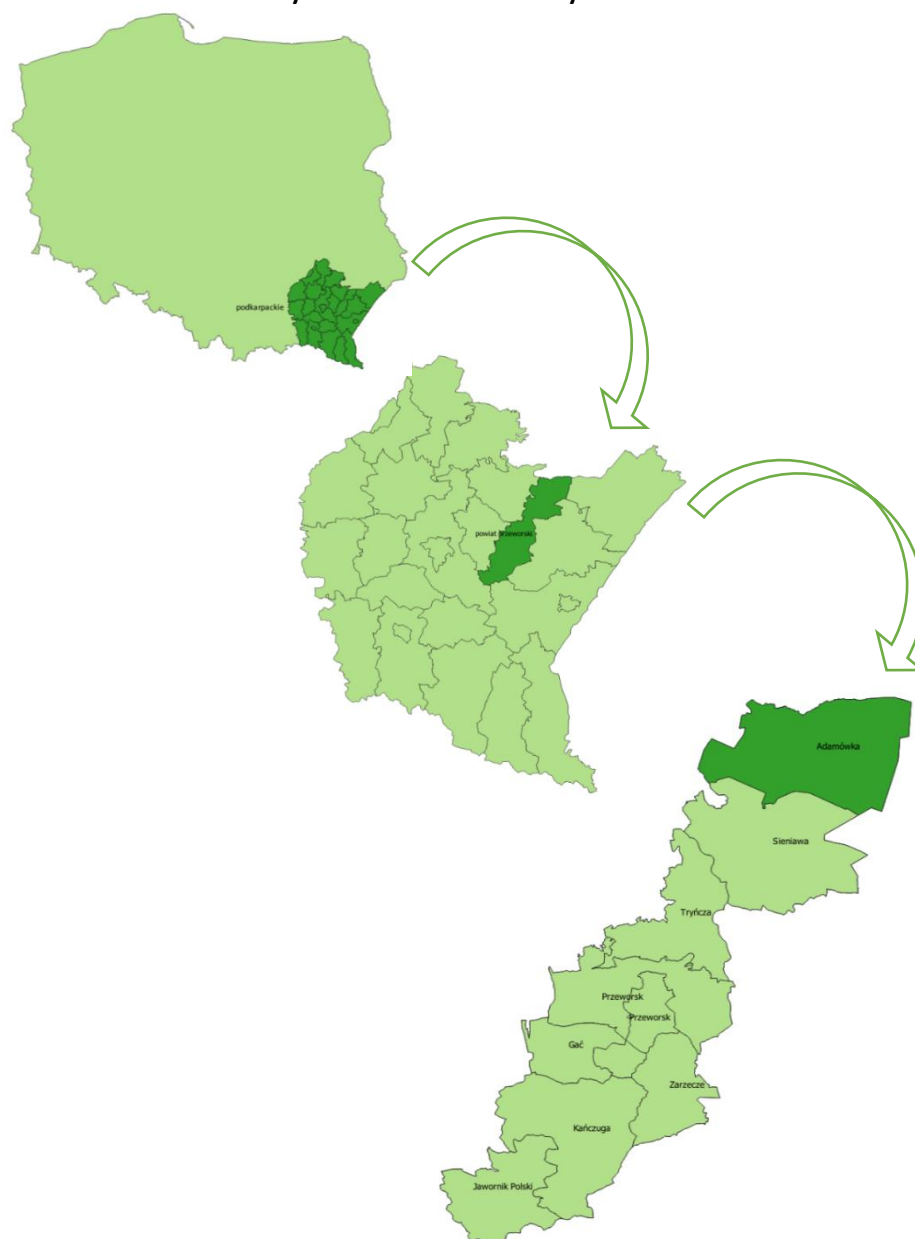
Rozdział 2. Przestrzenne, demograficzne oraz społeczne uwarunkowania życia w Gminie Adamówka

2.1 Uwarunkowania przestrzenne, środowiskowe i instytucjonalne

2.1.1 Lokalizacja, komunikacja i zasoby przyrodnicze

Gmina Adamówka to gmina wiejska w województwie podkarpackim, w powiecie przeworskim. W powiecie tym oprócz Adamówki znajdują się również takie gminy wiejskie, jak: Gać, Jawornik Polski, Przeworsk, Tryńcza oraz Zarzecze, a także gminy miejsko-wiejskie jak: Kańczuga i Sieniawa oraz gmina miejska, tj. miasto Przeworsk (ok. 15,5 tys. mieszkańców). Oprócz wspomnianego Przeworska w omawianym powiecie położone są dwa miasta, tj. Kańczuga (ok. 12,5 tys. mieszkańców) oraz Sieniawa (ok. 7 tys. mieszkańców). Powiat przeworski graniczy z powiatem biłgorajskim z województwa lubelskiego oraz powiatami województwa podkarpackiego takimi jak: leżajski, lubaczowski, jarosławski, przemyski, rzeszowski i łańcucki – por. Rysunek 1.

Rysunek 1 Położenie Gminy Adamówka

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę przemieszczanie się samochodem w czasie poniżej 30 min. z Adamówki można dojechać do takich miejscowości jak: Leżajsk, Nowy Lubliniec, Przeworsk, Sieniawa, Tarnogród. Wykorzystując wspomniany środek lokomocji w czasie od 30 do 60 minut można natomiast dostać się do takich miast jak: Biłgoraj, Frampol, Jarosław, Lubaczów, Łańcut, Narol, Nisko, Nowa Sarzyna, Oleszyce, Przemyśl, Radymno, Rudnik nad Sanem, Rzeszów oraz Sokołów Małopolski. Ponadto z Adamówki dojazd do Lublina zajmie ok. 2 godzin, do Krakowa ok. 2,5 godziny, a do Warszawy ok. 4 godzin – por. Zestawienie 1.

Zestawienie 1 Odległości z Adamówki do wybranych miast i miejscowości w Polsce wg czasu dojazdu samochodem

Lp.	Miejscowość	Odległość	Czas	Droga			
				DW	DK	S	A
1)	Sieniawa	10,9	0:08	835			
2)	Tarnogród	13,0	0:13	835			
3)	Przeworsk	28,5	0:25	835			
4)	Leżajsk	26,7	0:28	877			
5)	Nowy Lubliniec	36,3	0:30	863			
6)	Jarosław	34,7	0:32	835	77		
7)	Oleszyce	37,2	0:35	867			
8)	Nowa Sarzyna	39,3	0:35		77		
9)	Biłgoraj	32,9	0:37	835			
10)	Łańcut	46,5	0:39	835	94		
11)	Radymno	45,8	0:40	870			
12)	Rudnik nad Sanem	44,4	0:44	863			
13)	Sokołów Małopolski	51,5	0:44	875			
14)	Lubaczów	45,7	0:45	867			
15)	Narol	56,4	0:48	863; 865			
16)	Rzeszów	69,2	0:50	835			4
17)	Frampol	48,5	0:52	835			
18)	Nisko	56,8	0:57	863	77		
19)	Przemyśl	77,0	0:59	835			4
20)	Tomaszów Lubelski	72,4	1:03	849; 853			
21)	Sędziszów Małopolski	95,4	1:05	835			4
22)	Stalowa Wola	66,6	1:07	863	77		
23)	Zamość	83,3	01:11	849			
24)	Dębica	110,0	01:13	835			4
25)	Tarnobrzeg	93,0	01:31	863; 871			
26)	Józefów	107,0	1:35	861; 872			
27)	Krasnystaw	110,0	1:48	835			
28)	Krosno	126,0	01:48	835; 991			4
29)	Sanok	116,0	01:49	835			
30)	Lublin	118,0	01:51	835			
31)	Hrubieszów	130,0	1:56	849	74		
32)	Chełm	138,0	02:05	849; 843			
33)	Kraków	225,0	02:23	835			4
34)	Warszawa	293,0	03:47	835; 834		17	

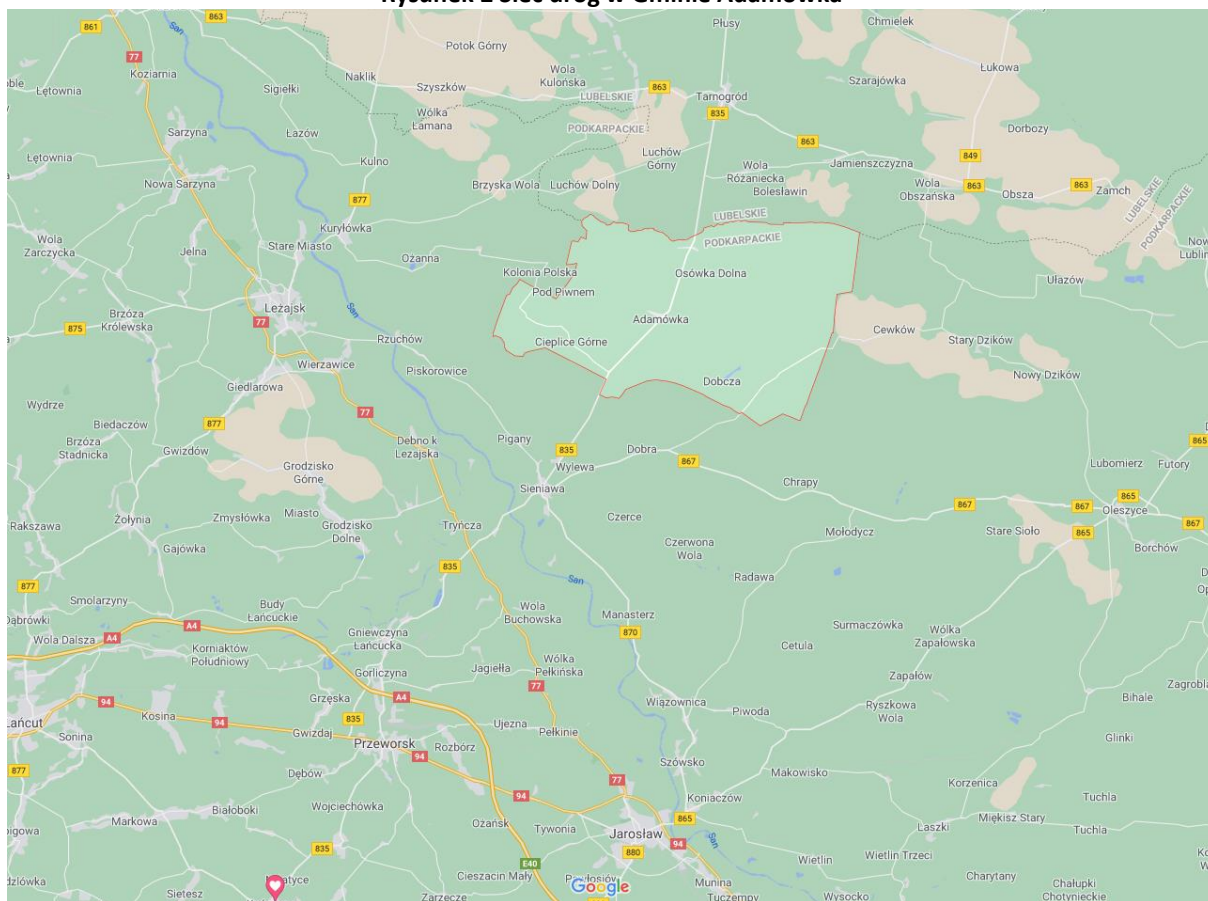
DW – droga wojewódzka; DK – droga krajowa; S – droga szybkiego ruchu; a – autostrada.

W zestawieniu uwzględniono trasy uwzględniające przebieg minimum poprzez drogę krajową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Google Maps, <https://www.google.pl/maps> (Dostęp: 04.05.2021)

Dla Gminy Adamówka kluczowym ciągiem komunikacyjnym jest biegnąca z północy na południe droga wojewódzka 835, która pomiędzy Tarnogrodem i Sieniawą z uwagi na swoje centralne położenie stanowi oś omawianej gminy. Dotarcie autem do wymienionych wyżej 34 miast wymaga skorzystania właśnie z tej trasy w 17 przypadkach. Ponadto w tym kontekście ważne są również takie drogi jak DW863, DW849 oraz DW867. Co ważne, jak podkreślił B. Pisarczyk w *Analizie bezpieczeństwa na terenie Gminy Adamówka...* poprawa jakości najważniejszej dla gminy drogi (tj. DW835), a w tym oznaczenie dodatkowych przejść dla pieszych znacząco przyczyniła się do poprawy stanu bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Adamówka – por. Rysunek 2.

Rysunek 2 Sieć dróg w Gminie Adamówka

Źródło: Google Maps, <https://www.google.pl/maps> (Dostęp: 04.05.2021)

Gmina Adamówka, z powierzchnią ok. 134,3 km² jest w prawie połowie zalesiona, gdyż lasy stanowią jej ok. 49,1% obszaru. Na terenie gminy jest zlokalizowana oczyszczalnia ścieków, która pracuje na rzecz 99,1% ludności. Powietrze natomiast jest wolne od emisji zanieczyszczeń pyłowych i bazowych pochodzących z zakładów szczególnie uciążliwych – por. Zestawienie 2.

Zestawienie 2 Wybrane dane statystyczne dotyczące stanu środowiska w Gminie Adamówka w 2019 r.

Leśnictwo	powierzchnia lasów ogółem (w ha)		6591
	w tym lasy publiczne		5808
	w tym własność gminy		711
	lesistość (w %)		49,1
Gospodarka ściekowa i odpady	oczyszczalnie ścieków		1
	ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków		4020
	gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych	nieczystości ciekłe bytowe odebrane w ciągu roku (w m ³)	100,0
		zbiorniki bezodpływowe	120
	oczyszczalnie przydomowe		14
	odpady komunalne zebrane w ciągu roku (w t)		546
	w tym z gospodarstw domowych		435
Emisja zanieczyszczeń powietrza zakładów szczególnie uciążliwych	pyłowych (w t)		0
	gazowych (w t)		0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020, https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/przeworski/adamowka.pdf (Dostęp: 07.05.2021).

Pod względem odsetka ludności korzystającej z instalacji wodociągowej Gmina Adamówka znajduje się na pierwszym miejscu wśród pozostałych gmin powiatu przeworskiego, który tworzy ogółem 9 gmin oraz na 31 miejscu pośród wszystkich 160 gmin leżących w województwie podkarpackim. W przypadku instalacji kanalizacyjnej omawiana tu gmina jest na 6 miejscu spośród przeworskich gmin i na 59 wśród gmin podkarpackich. Natomiast na tym tle najmniej korzystnie przedstawia się kwestia możliwości korzystania przez mieszkańców Gminy Adamówka z instalacji gazowej, gdyż pod względem odsetka osób posiadających takie łącza omawiana gmina lokuje się na ostatnim miejscu wśród gmin położonych na terenie przeworska oraz na 152 miejscu w porównaniu z innymi gminami w województwie podkarpackim – por. Zestawienie 3.

Zestawienie 3 Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w Gminie Adamówka na tle gmin powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w 2019 r.

Lp.	wyszczególnienie		odsetek ludności korzystający z instalacji					
			wodociągowej		kanalizacyjnej		gazowej	
	nazwa	rodzaj gminy	p	w	p	w	p	w
1)	Adamówka	wiejska	1	31	6	59	9	152
2)	Gać	wiejska	6	48	5	44	4	75
3)	Jawornik Polski	wiejska	9	149	9	145	8	112
4)	Kańczuga	m.-wiejska	8	93	8	79	5	87
5)	Przeworsk	miejska	3	38	1	14	1	19
6)	Przeworsk	wiejska	7	64	2	27	3	70
7)	Sieniawa	m.-wiejska	2	37	7	61	7	104
8)	Tryńcza	wiejska	5	44	4	40	6	93
9)	Zarzeczce	wiejska	4	41	3	33	2	54

p – lokata gminy w powiecie (na 9 gmin); w – lokata gminy w województwie (na 160).

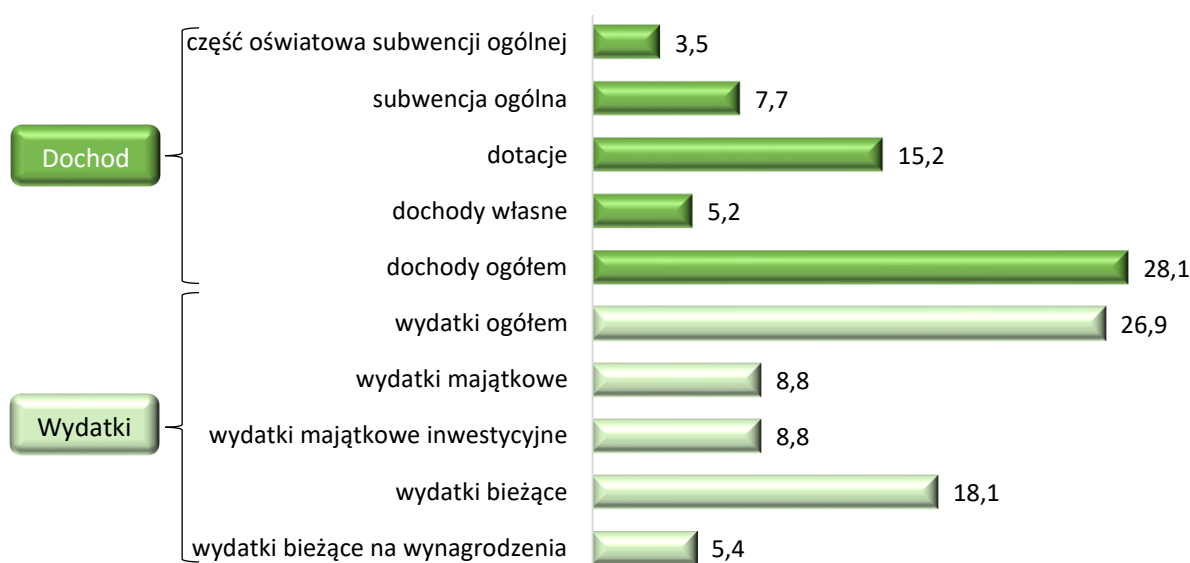
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021).

Gmina leży w obrębie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar zlokalizowany jest na terenie gmin: Jarosław i Wiązownica w powiecie jarosławskim, gmin: Stary Dzików i Oleszyce w powiecie lubaczowskim, gmin: Adamówka, Sieniawa i Tryńcza oraz Miasta Sieniawa w powiecie przeworskim. Ogólna jego powierzchnia wynosi 52.408 ha (Zarządzenie nr 66 Wojewody Podkarpackiego z 28.06.2005 r.) Dominują tu Lasy Sieniawskie, będące częścią Puszczy Sandomierskiej. Na żyznych glebach części wschodniej występują lasy mieszane i bory nadające krajobrazowi niepowtarzalne piękno dzięki znacznej różnorodności form i stopniowemu przechodzeniu jednych w drugie.

2.1.2 Finanse Gminy Adamówka oraz infrastruktura instytucjonalna

W 2019 r. dochody Gminy Adamówka ogółem wyniosły ok. 28,1 mln zł a wydatki ogółem ok. 26,9 mln zł, co oznacza, że bieżące dochody przewyższają nieco ponoszone koszty. Wśród dochodów największy udział miały w tym czasie dotacje (ok. 15,2 mln zł). W dalszej kolejności były to subwencja ogólna (ok. 7,7 mln zł) oraz część oświatowa subwencji ogólnej (tj. ok. 3,5 mln zł). W omawianym okresie dochód własny gminy wyniósł ok. 5,2 mln zł. Natomiast wśród wydatków na pierwszym miejscu znalazły się wydatki bieżące (ok. 18,1 mln zł). Na wydatki majątkowe i wydatki majątkowe inwestycyjne wydano po ok. 8,8 mln zł. Wydatki bieżące na wynagrodzenia to kwota ok. 5,4 mln zł. Ponadto środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów unijnych w 2019 r. wyniosły 7,9 mln zł, a wydatki w dziale „Oświata i wychowanie” wyniosły ok. 5,7 mln zł – por Wykres 1.

Wykres 1 Dochody i wydatki gminy wg rodzajów w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 oraz Raport o stanie Gminy Adamówka za 2018 rok (Dostęp: 07.05.2021).

Największy udział w dochodach gminy w 2019 r. miały środki uzyskane na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (ok. 29%). Istotne znaczenie dla gminnego budżetu mają też pozyskane fundusze na tzw. różne rozliczenia (ok. 27%) oraz na rodzinę (ok. 22%). Dotacja na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w 2019 r. w porównaniu z latami poprzednimi odnotowała bardzo istotny wzrost. W latach 2017 i 2018 największy udział w dochodach miały bowiem pieniądze przeznaczone na tzw. różne rozliczenia. Ponadto zestawiając ze sobą lata 2018 i 2019 można zauważyć nieznaczny wzrost udziału budżecie środków na takie cele jak: oświata i wychowanie oraz edukacyjna opieka wychowawcza. W tym kontekście w 2019 r. spadł natomiast udział w budżecie dochodów dotyczących takich kwestii jak: transport i łączność, tzw. różne rozliczenia, rodzina, dochody od osób prawnych, fizycznych oraz innych. Niewielki spadek omawianego typu odnotowano także w odniesieniu do: bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej, administracji publicznej oraz pomocy społecznej. Nie zmieniły się proporcje dochodów dotyczących rolnictwa i łowiectwa, gospodarki mieszkaniowej, kultury fizycznej oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Należy tu zaznaczyć, że na dwie ostatnio tu wymienione kategorie (oraz na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową) gmina w latach 2018-19 nie otrzymała środków – por. Tabela 1.

Tabela 1 Struktura dochodów budżetu gminy wg poszczególnych działów w 2019 r.

Lp.	Struktura dochodów budżetu gminy wg działów	2017	2018	2019	wzrost/spadek 2019 vs. 2018
1)	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2,0	7,5	28,8	+21,3
2)	różne rozliczenia	38,8	32,1	27,4	-4,7
3)	rodzina	29,6	25,1	21,7	-3,4
4)	dochody od osób prawnych, fizycznych i innych*	13,0	12,1	10,9	-1,2
5)	pozostałe	3,9	9,2	3,9	-5,3
6)	oświata i wychowanie	3,5	1	2,7	+1,7
7)	pomoc społeczna	1,6	1,8	1,7	-0,1
8)	rolnictwo i łowiectwo	2,2	1,5	1,5	0,0
9)	gospodarka mieszkaniowa	1,0	0,6	0,6	0,0
10)	edukacyjna opieka wychowawcza	0,2	0,1	0,3	+0,2
11)	transport i łączność	0,3	8,2	0,3	-7,9
12)	administracja publiczna	1,8	0,4	0,2	-0,2
13)	bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,0	0,4	0,0	-0,4
14)	kultura fizyczna	2,1	0,0	0,0	0,0
15)	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	0,0	0,0	0,0
	Ogółem	100,0	100,0	100,0	X

* jednostek nieposiadających osobowości prawnej Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021).

Na pierwszym miejscu pod względem wydatków gminy w 2019 r. znalazły się działania dotyczące gospodarki komunalnej i ochrony środowiska, co stanowiło ok. 31% budżetu. W tym zestawieniu na drugim miejscu występują koszty wsparcia rodziny (ok. 26%), a na trzecim oświata i wychowanie (ok. 21%). W 2019 r. w porównaniu z poprzednim rokiem wzrósł budżetowy udział nakładów ponoszonych na takie kwestie jak: gospodarka komunalna i ochrona środowiska, kultura fizyczna oraz w niewielkim stopniu gospodarka mieszkaniowa i edukacyjna opieka wychowawcza, a zmniejszył się natomiast w odniesieniu do takich zagadnień jak: wydatki w kategorii „pozostałe”, rodzina, oświata i wychowanie, a także transport i łączność oraz nieznacznie bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa, jak również administracja publiczna, pomoc społeczna i działalność usługowa. W porównywanych latach nie zmieniła się natomiast struktura wydatków na rolnictwo i łowiectwo, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz ochrona zdrowia. W dwóch ostatnich przypadkach mowa jest o braku wydatkowania środków gminnych na te cele – por. Tabela 2.

Tabela 2 Struktura wydatków budżetu gminy wg poszczególnych działów w 2019 r.

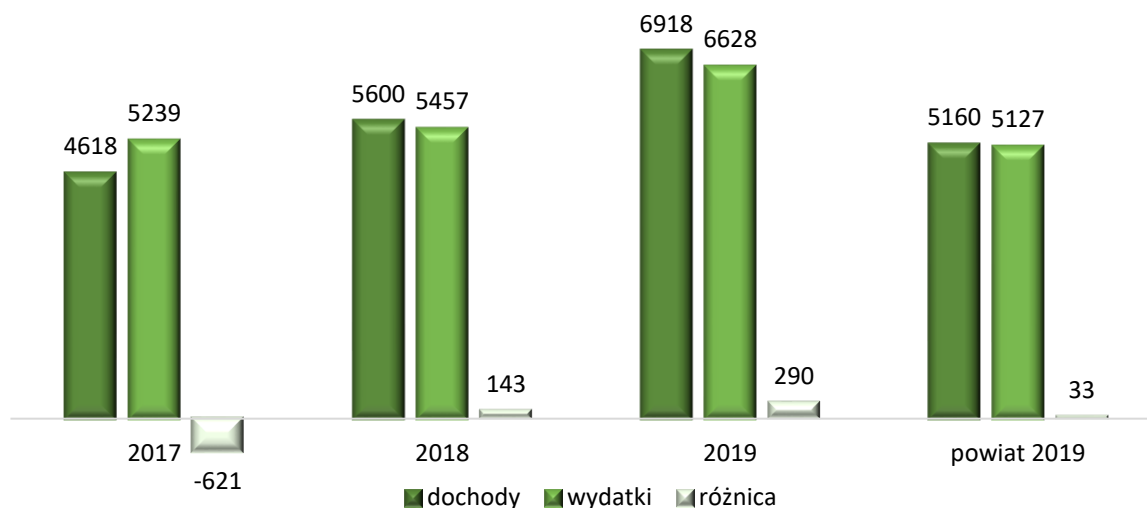
Lp.	Struktura wydatków budżetu gminy wg działów	2017	2018	2019	wzrost/spadek 2019 vs. 2018
1)	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,7	22,1	30,9	+8,8
2)	rodzina	26,1	25,8	22,8	-3,0
3)	oświata i wychowanie	26,2	22,8	21,3	-1,5
4)	administracja publiczna	9,6	7,7	6,9	-0,8
5)	kultura fizyczna	1,3	1,3	4,3	+3,0
6)	pomoc społeczna	3,1	3,9	3,8	-0,1
7)	pozostałe	7,9	8,1	2,8	-5,3
8)	transport i łączność	17,9	3,5	2,1	-1,4
9)	gospodarka mieszkaniowa	0,3	0,9	1,8	+0,9
10)	rolnictwo i łowiectwo	1,6	1,5	1,5	0,0
11)	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,9	0,9	0,9	0,0
12)	edukacyjna opieka wychowawcza	0,5	0,4	0,5	+0,1
13)	bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,5	0,9	0,3	-0,6
14)	ochrona zdrowia	0,1	0,1	0,1	0,0
15)	działalność usługowa	0,3	0,1	0	-0,1
	Ogółem	100	100	100	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021).

W 2017 r. wydatki Gminy Adamówka w przeliczeniu na jednego mieszkańca były większe niż dochody. Jednakże już w następnym roku udało się odwrócić ten stan rzeczy i utrzymać tendencję zbilansowanego budżetu do 2019 r – por. Wykres 2.

Wykres 2 Dochody i wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w latach 2017-19 oraz powiatu przeworskiego w 2019 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021)

Pod względem dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gmina Adamówka w 2019 r. zajęła 5 miejsce spośród 9 gmin powiatu przeworskiego oraz 107 miejsce w porównaniu z pozostałymi gminami w województwie podkarpackim, których ogółem jest 160. Natomiast biorąc pod uwagę środki w dochodach gminnego budżetu na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych (również w przeliczeniu na 1 mieszkańca) Gmina Adamówka we wspomnianym roku zajęła 1 miejsce wśród przeworskich gmin i 4 spośród gmin podkarpackich. Ponadto uwzględniając kwestię wydatków budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gmina Adamówka uplasowała się na 1 miejscu wśród gmin powiatu przeworskiego i na 14 miejscu w porównaniu do pozostałych gmin na Podkarpaciu – por. Zestawienie 4.

Zestawienie 4 Finanse Gminy Adamówka na tle gmin powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w 2019 r.

Lp.	wyszczególnienie		dane w przeliczeniu na 1 mieszkańca*					
			dochody własne budżetu gminy		środki w dochodach budżetu gm. na...**		wydatki budżetu	
	nazwa	rodzaj gminy	p	w	p	w	p	w
1)	Adamówka	wiejska	5	107	1	4	1	14
2)	Gać	wiejska	4	102	6	98	4	42
3)	Jawornik Polski	wiejska	6	111	2	9	2	17
4)	Kańczuga	m.-wiejska	7	122	9	140	8	111
5)	Przeworsk	miejska	1	18	8	112	7	92
6)	Przeworsk	wiejska	9	132	7	111	9	129
7)	Sieniawa	m.-wiejska	2	58	5	75	5	56
8)	Tryńcza	wiejska	3	61	4	58	6	86
9)	Zarzeczce	wiejska	8	125	3	15	3	27

* bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu; **... finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych; p – lokata gminy w powiecie (na 9 gmin); w – lokata gminy w województwie (na 160). Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021)

W Gminie Adamówka w latach 2017-19 nie były zlokalizowane żłobki ani kluby dziecięce. W przypadku placówek wychowania przedszkolnego w 2019 r. na terenie gminy znajdowało się 5 oddziałów przedszkolnych, w których opiekę znalazło 131 dzieci. Natomiast w trzech szkołach podstawowych w 2019 r. uczyło się 320 młodych mieszkańców gminy. Ponadto na terenie Gminy Adamówka działają dwie świetlice wiejskie, tj. w Cieplicach (remizo-świetlica wiejska) oraz w Pawłowej* – por. Zestawienie 5.

Zestawienie 5 Wybrane dane statystyczne dotyczące sfery wychowania i edukacji w Gminie Adamówka w latach 2017-2020

wychowanie i edukacja	uszczegółowienie	2017	2018	2019	
wychowanie	żłobki i kluby dziecięce	0	0	0	
	dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziec. (w ciągu roku)	0	0	0	
edukacja	rok szkolny / uszczegółowienie	2017/18	2018/19	2019/20	
	placówki wychowania przedszkolnego	8	8	3	
	w tym przedszkola	0	0	0	
	miejsca w przedszkolach	0	0	0	
	dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	129	128	131	
	w tym w przedszkolach	0	0	0	
	szkoły podstawowe	3	3	3	
	uczniowie szkół podstawowych	281	311	320	
	gimnazja	0	0	0	
	uczniowie szkół gimnazjalnych	91	46	0	
	liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach	podstawowych	15	14	13
		gimnazjach	23	23	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021)

W Gminie Adamówka w 2019 r. znajdowała się jedna przychodnia, przez co przypadało na nią ponad 4 tys. mieszkańców, co w porównaniu ze średnią liczbą osób przypadających na jedną placówkę służby zdrowia tego typu w powiecie (tj. ok. 1,6 tys. osób) jest wysokim wynikiem. W tym czasie w omawianej gminie udzielono mniej niż w powiecie porad lekarskich w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca (odpowiednio ok. 4 i ok. 3 porad). Ponadto na terenie gminy były 2 biblioteki lub filie, z których usług skorzystało prawie pół tysiąca czytelników, wypożyczając w przeliczeniu na 1 czytelnika 13 woluminów. Liczba czytelników odpowiada proporcji jaką stanowi ludność Gminy Adamówka w odniesieniu do ogółu mieszkańców powiatu przeworskiego (tj. ok. 5,2%). W dostępnych danych statystycznych nie odnotowano działalności takich podmiotów kultury jak: placówki kultury, koła (kluby albo sekcje), grupy artystyczne, ani też imprez kulturalnych. Natomiast w Gminie Adamówka w 2019 r. działały 2 kluby sportowe, w których aktywnie uczestniczyło 133 osoby. Ponadto z mieszkańcami gminy pracowało w tym czasie 2 trenerów i 4 instruktorów sportowych. W gminie w omawianym roku nie było ścieżek rowerowych.

Należy tu także wspomnieć, iż na terenie Gminy Adamówka działają takie podmioty jak: Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „Spartakus” w Adamówce, a także Młodzieżowe Stowarzyszenie Kulturalno-Rekreacyjne „Husaria” w Majdanie Sieniawskim, jak również Koła Gospodyń Wiejskich w Adamówce, w Dobczy, w Krasnem i w Majdanie Sieniawskim oraz OSP w Adamówce, Cieplicach, Krasnem i Majdanie Sieniawskim. W gminie funkcjonuje również Fundacja Startup Women Poland której celem jest rozwijanie przedsiębiorczości w szczególności kobiet i młodzieży, aktywizacja zawodowa, wspieranie rozwoju gospodarczego, walka z wykluczeniem cyfrowym, promocja nowych technologii i aktywności obywatelskiej. Na terenie Gminy Adamówka od kilku lat działania prowadzi także Stowarzyszenie „In Progres”.

* Strona UG w Adamówce, <https://www.adamowka.pl/gmina/swietlice-wiejskie/> (Dostęp: 12.05.2021).

Stowarzyszenie współpracowało z Gminą Adamówka w zakresie realizowania zadań w ramach projektu pt.: Wychowanie Przedszkole u Świętego Mikołaja”, nr RPPK.09.01.00-IP.01-18-024/18, RPO WP na lata 2014-2020, Działanie 9.1 Rozwój edukacji przedszkolnej, tj.:

- Prowadzenie zajęć z język angielskiego dla 5 Ośrodków Wsparcia Przedszkolnego (przez okres 10 mies.) – 200 godzin,
- Prowadzenie zajęć logopedycznych dla 5 Ośrodków Wsparcia Przedszkolnego (przez okres 10 mies.) – 200 godzin,
- Prowadzenie zajęć z gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej dla 5 Ośrodków Wsparcia Przedszkolnego (przez okres 10 mies.) – 100 godzin,
- Prowadzenie zajęć z rytmiki dla 5 Ośrodków Wsparcia Przedszkolnego (przez okres 10 mies.) – 100 godzin – przygotowanie dzieci do konkursu „Mikołajowe Śpiewanie”,
- Prowadzenie zajęć teatralnych dla 5 Ośrodków Wsparcia Przedszkolnego (przez okres 10 mies.) – 100 godzin – Przygotowanie dzieci do teatryku „Powitanie świętego Mikołaja”.

Ponadto na szczególną uwagę zasługuje tu zagroda edukacyjna MIĘDZYCZAS w Cieplicach prowadzona przez Panią Elżbietę Stażak – por. Zestawienie 6.

Zestawienie 6 Wybrane dane statystyczne dotyczące ochrony zdrowia, kultury i sportu w powiecie przeworskim i w Gminie Adamówka w 2019 r.

Ochrona zdrowia, kultura i sport	uszczegółowienie	powiat	gmina	% z powiatu
ochrona zdrowia	przychodnie	49	1	2,0
	liczba osób przypadających na 1 przychodnię	1 599	4 057	x
	porady POZ udzielone na 1 mieszk.	4,0	3,1	x
kultura	biblioteki i filie	31	2	6,5
	czytelnicy w bibliotekach publicznych	8 785	492	5,6
	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w wol.	18	13	x
instytucje kultury*	placówki	23	0	0
	imprezy	377	0	0
	uczestnicy imprez	93 545	0	0
	grupy artystyczne	67	0	0
	członkowie grup artystycznych	1 139	0	0
	koła/kluby/sekcje	69	0	0
	członkowie kół/klubów/sekcji	1 296	0	0
kluby sportowe	kluby	60	2	3,3
	członkowie	2 630	133	5,1
	ćwiczący	2 893	133	4,6
	trenerzy	69	2	2,9
	instruktorzy sportowi	58	4	6,9

*centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice; w 2019 r. ludność powiatu przeworskiego to 78 362 osób, a gminy to 4 057 osób (tj. ok. 5,2% mieszkańców powiatu).

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021)

2.2 Uwarunkowania demograficzne

Problemy społeczne często są związane z uwarunkowaniami demograficznymi społeczności, których dotyczą. Z tego względu warto więc poruszyć kwestię struktury demograficznej Gminy Adamówka oraz przemian jakie ją kształtowały na przestrzeni lat. W 2019 r. mieszkańcy tej gminy w liczbie 4 057 osób stanowili ok. 5,2% ludności powiatu przeworskiego. W omawianej gminie w tym czasie urodziło się ok. 5% dzieci spośród wszystkich jakie przyszły na świat w powiecie przeworskim. Natomiast liczba osób zmarłych to ok. 4% wszystkich osób zamieszkałych na terenie powiatu przeworskiego, które odeszły w 2019 r. Ponadto we wspomnianym roku odnotowano ujemne saldo migracji, tzn. Gminę Adamówka opuściło (wymeldowało się) 27 osób – por. Zestawienie 7.

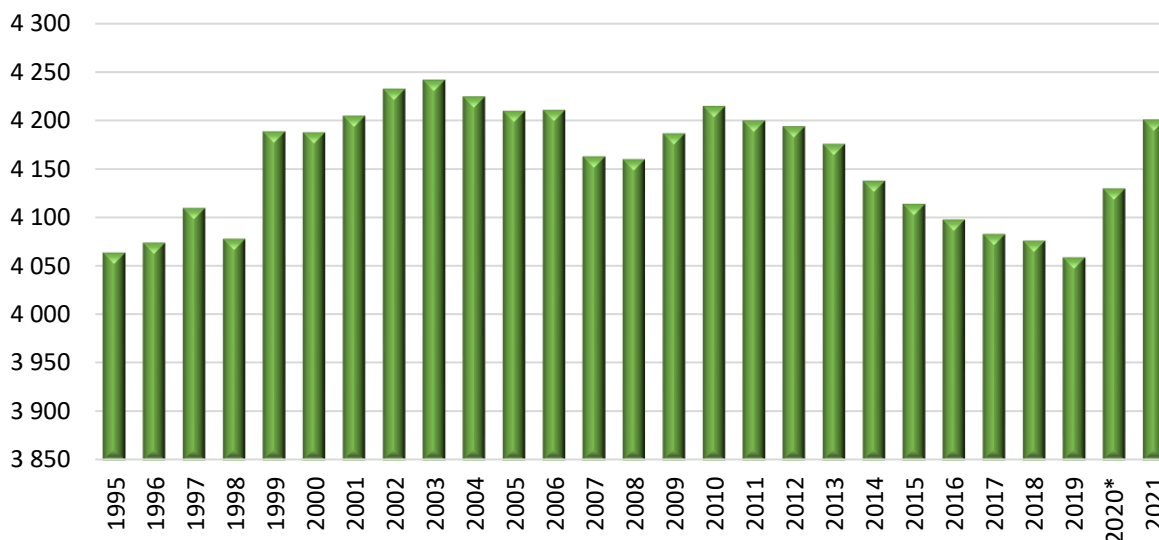
Zestawienie 7 Wybrane dane demograficzne dotyczące powiatu przeworskiego i Gminy Adamówka w 2019 r.

Wybrane dane demograficzne	powiat	gmina	Powiat=100
ludność	78362	4057	5,2
w tym kobiety	39714	2034	5,1
urodzenia żywe	765	39	5,1
zgony	758	29	3,8
przyrost naturalny	7	10	.
saldo migracji ogółem	-174	-27	.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020
(Dostęp: 07.05.2021)

Biorąc pod uwagę perspektywę ostatniego ćwierćwiecza można zauważyć, że liczba ludności w latach 1995-2003 systematycznie wzrastała, z małym wyjątkiem 1998 r., z liczby 4062 mieszkańców do 4240 mieszkańców w 2003 r. Jednakże przyrost ten, trwający 8 lat nie był duży, bo w tym czasie liczba mieszkańców omawianej gminy zwiększyła się jedynie o ok. 4,2%. W następnych latach zaczęto odnotowywać stopniowy spadek liczby ludności zamieszkałej w Gminie Adamówka, która w 2008 r. osiągnęła poziom 4158 osób, co oznaczało zmianę in minus w odniesieniu do 2003 r. na poziomie ok. 1,9%. Po krótkim – dwuletnim – okresie wzrostu trwającym do 2010 r., kiedy to liczba ludności osiągnęła wielkość 4213 osób, w kolejnych 9 latach niezmiennie zmniejszała się do 4057 osób, tj. do poziomu analogicznego do 1995 r. (czyli dokładnie sprzed 25 lat). Tak więc w 2019 r. w porównaniu do 2010 r. ubyło ok. 3,7% mieszkańców Gminy Adamówka. Jednakże w następnych dwóch latach liczba ludności omawianej gminy wzrosła w 2021 r. do 4199 osób, tj. poziomu podobnego do lat 2011 oraz 2001. Wzrost ten również nie był duży, bo wyniósł ok. 3,5%. Biorąc jako punkt odniesienia 1995 r. można więc stwierdzić, że przy pewnych fluktuacjach w poszczególnych latach liczba ludności Gminy Adamówka w 2021 r. wzrosła z 4062 osób do 4199 osób, tj. o ok. 3,4% – por. Wykres 3.

Wykres 3 Liczba ludności w gminie Adamówka w latach 1995-2021

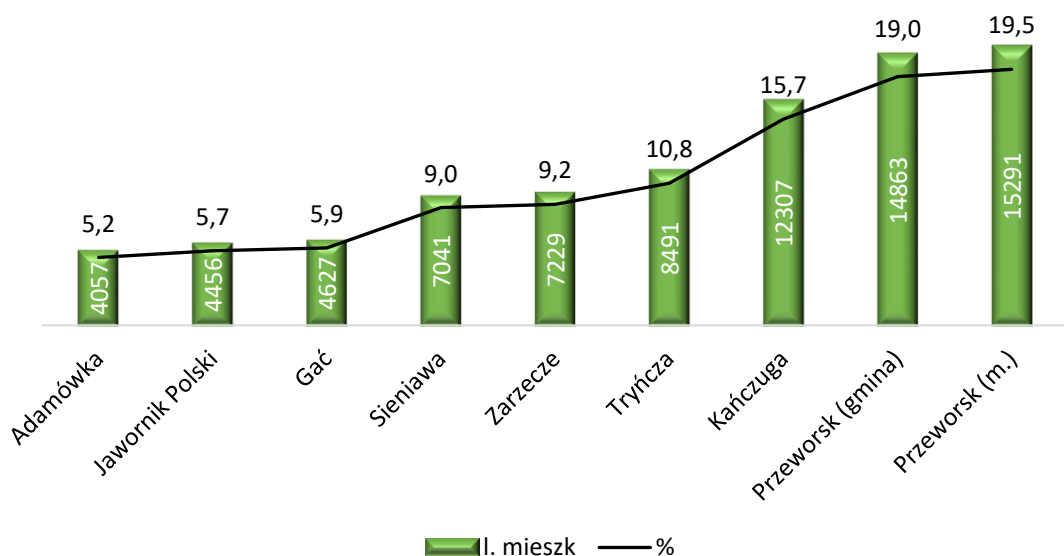

*Dane estymowane.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych (1995-2019), Urząd Gminy Adamówka (2021).

Gmina Adamówka jest najmniejszą gminą spośród tych, które wchodzą w skład powiatu przeworskiego. Ludność mieszkająca w tej gminie stanowi ok. 5% ogółu mieszkańców wspomnianego powiatu. W celu porównawczym posłużono się danymi z 2019 r., tj. z roku w którym możliwe było pozyskać kompletu danych dla wszystkich miejscowości powiatu przeworskiego – por. Wykres 4.

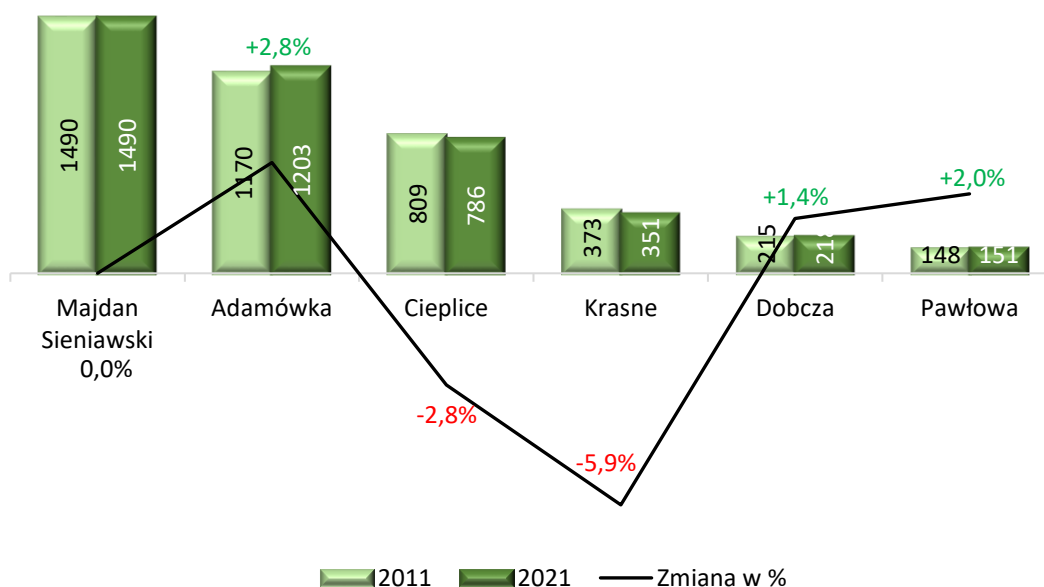
Wykres 4 Liczba i udział procentowy ludności w poszczególnych gminach powiatu przeworskiego w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Porównanie danych dotyczących liczby ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Adamówka w ostatniej dekadzie pokazuje, że jeśli w ogóle, to nie uległa ona znaczącym zmianom. Przyrost liczby mieszkańców w 2021 r. w porównaniu z 2011 r. odnotowały takie miejscowości jak: Adamówka (ok. 3%), Pawłowa (ok. 2%) oraz Dobcza (ok. 1%). Spadek liczby ludności miał miejsce w Krasnem (ok. 6%) oraz w Cieplicach (ok. 3%). W największej miejscowości Gminy Adamówka, tj. w Majdanie Sieniawskim na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców nie uległa zmianie – por. Wykres 5.

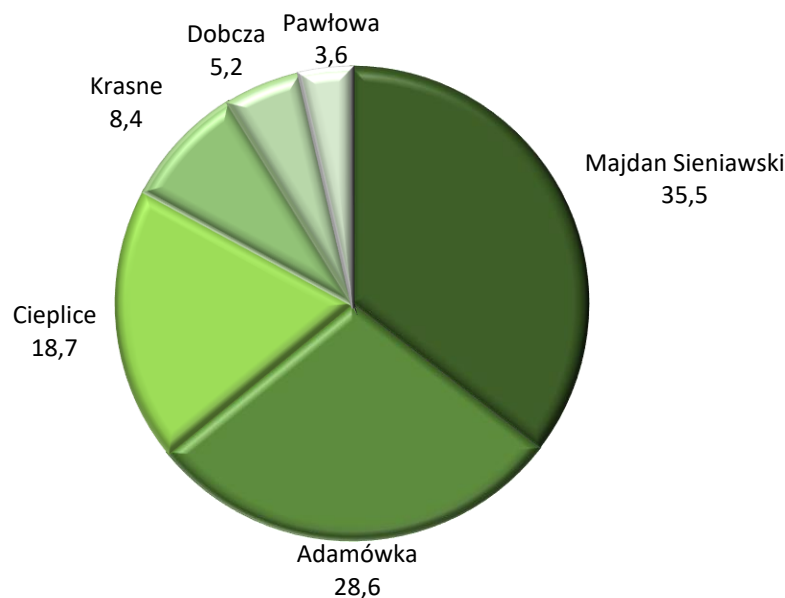
Wykres 5 Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Adamówka w latach 2011-14

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Polska w liczbach (dane z 2011r.), Portal Gminy Adamówka (dane z 2012 r.), Strategia Gminy Adamówka (dane z 2014 r.); Urząd Gminy Adamówka (dane z 2021 r.)

Największy odsetek wśród mieszkańców Gminy Adamówka stanowią osoby zamieszkałe w Majdanie Sieniawskim (ok. 36%). W dalszej kolejności są to Adamówka (ok. 29%), Cieplice (ok. 19%), Krasne (ok. 8%), Dobcza (ok. 5%). Najmniejszą miejscowością w omawianej gminie pod względem liczby mieszkańców jest Pawłowa (ok. 4%) – por. Wykres 6.

Wykres 6 Struktura ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Adamówka w 2021 r.
(Dane w %, N=4199)

Źródło: opracowanie własne danych o liczbie ludności zawartych w Strategii Gminy Adamówka.

Pod względem płci ludność Gminy Adamówka w 2021 r. podzieliła się dokładnie na dwie połowy, przy czym w tym czasie w liczbach bezwzględnych kobiet było 2101, a mężczyzn 2098 – por. Wykres 7.

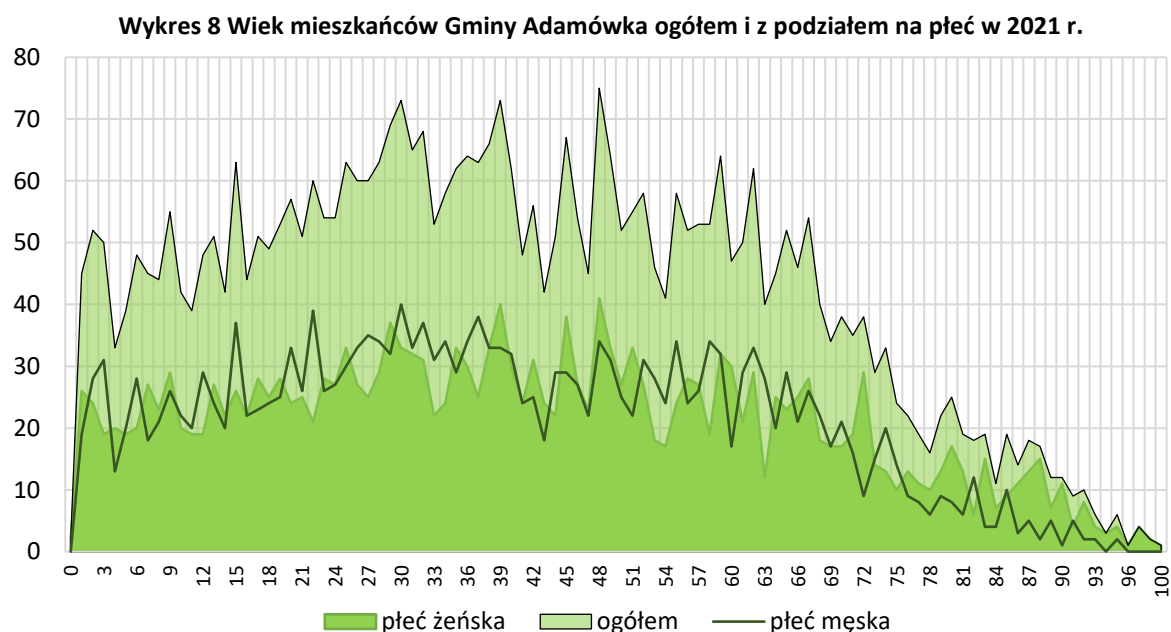
Wykres 7 Struktura płci mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r.
(Dane w %, N=4199)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

W 2021 r. (w pierwszym kwartale) najmłodszy mieszkaniec Gminy Adamówka nie miał jeszcze roku, a najstarszy miał wówczas 100 lat. W populacji tej najczęściej reprezentowane były osoby w wieku 40 lat (dominanta). Połowa mieszkańców miała mniej niż 39 lat, a druga połowa więcej (mediana). Średnia wieku osób zamieszkałych w omawianej gminie to ok. 40,1 lat, przy odchyleniu standardowym ok. 22,9 lat oznacza, że typowy wiek osób z Gminy Adamówka mieścił się w przedziale

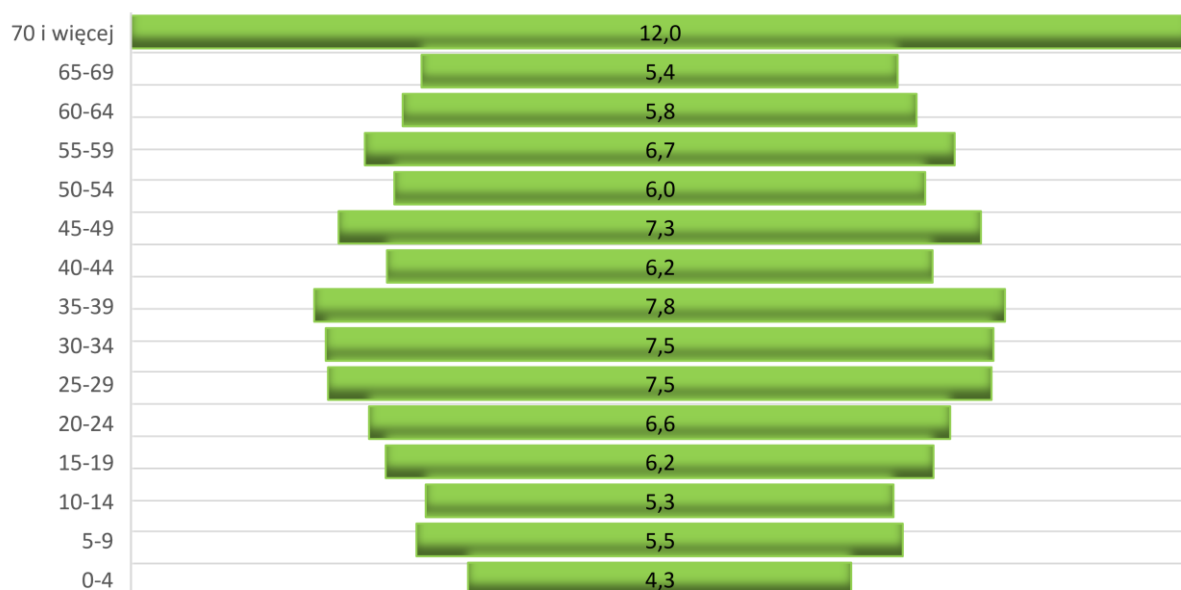
od ok. 17,2 lat do ok. 63 lat (ok. 61,8% osób). W przypadku kobiet średnia wieku wyniosła ok. 41,8 lat (liczebność $N=2101$; odchylenie standardowe $S=23,8$ lat), a mężczyzn ok. 39,3 lata (liczebność $N=2098$; odchylenie standardowe $S=21,5$ lat), co na podstawie wyniku testu t-Studenta ($t=3,494$; $df=4197$; $\alpha=0,001$; $t_{\alpha,\infty}=3,2905$) pozwala stwierdzić, że średnia wieku kobiet jest istotnie statystycznie wyższa, niż średnia wieku mężczyzn ($p.<0,001$). Ponadto na podstawie odnotowanej tu miary statystycznej jaką jest skośność (0,206), która opisuje rozkład wieku mieszkańców Gminy Adamówka można stwierdzić, że jest on prawostronnie asymetryczny (tj. dodatnio skośny). Oznacza to, że większość badanych jest w wieku powyżej średniej. Natomiast wyliczona tu kurtoza (-0,811) świadczy o tym, że w badanym rozkładzie wieku występuje słaba koncentracja wyników wokół średniej, co oznacza że spora część wyników jest znacznie oddalona od średniej (bardzo rozproszona – zróżnicowana). Rozkład jest więc bardziej płaski niż rozkład normalny. Natężenie zróżnicowania wskazuje, że to zróżnicowanie mieszkańców pod względem wieku jest znaczące ($V_s=57,2\%$) – por. Wykres 8.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Rozpatrując wiek mieszkańców Gminy Adamówka w kategoriach tzw. piramidy wieku można zauważyć, że podstawa tej figury, którą stanowią najmłodsze osoby jest zdecydowanie węższa, tj. stanowiąca mniejszy odsetek, w porównaniu z pozostałymi kategoriami wiekowymi. Dzieci w wieku 0-4 lat jest mniej (ok. 4%), niż osób w wieku 65-69 (ok. 5%). A dzieci w wieku 5-9 lat jest prawie tyle co osób w wieku 60-64 lat (po ok. 5%). W przedziale wiekowym 0-69 lat najliczniejszą kategorię stanowią osoby w wieku 35-39 lat. Do tego przedziału rośnie liczebność mieszkańców omawianej gminy, aby już od przedziału wiekowego 40-44 lat zacząć mniej lub bardziej systematycznie spadać. Ogólnie należy tu zauważyć, że najliczniejszy odsetek stanowią osoby w bardzo podeszłym wieku, tj. 70 lat i więcej (ok. 12%). Oczywiście jest to związane z otwarciem górnej granicy wieku (przedział niedomknięty z góry), ale jednocześnie zabieg ten dobrze obrazuje ogólnie doświadczane obecnie w krajach rozwiniętych zjawisko starzenia się społeczeństwa – por. Wykres 9.

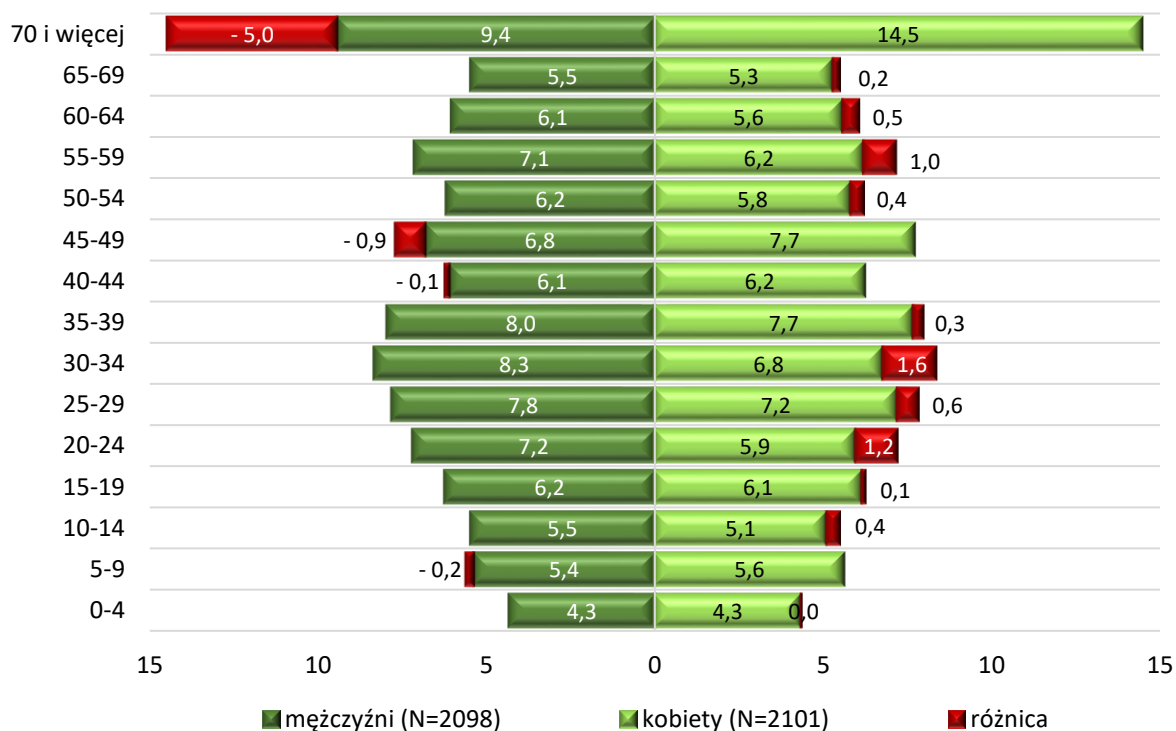
Wykres 9 Struktura wieku mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r.
(Dane w %, N=4199)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Porównanie piramidy wieku kobiet i mężczyzn mieszkających w Gminie Adamówka wyraźnie pokazuje, że w przedziale wiekowym 70 lat i więcej występuje znaczna nadreprezentacja kobiet. Znamienne jest, że w pozostałych przedziałach wiekowych z małymi wyjątkami przeważnie to mężczyźni stanowią nieznaczną większość. Jak widać decydującą kwestią jest tu istotnie niższa długość życia mężczyzn w porównaniu z kobietami, która jak pokazują dane GUS w 2019 r. w przypadku kobiet wynosiła średnio ok. 81,8 lat. W tym czasie mężczyźni żyli średnio ok. 74,4 lat czyli o ok. 7,7 lat krócej – por. Wykres 10.

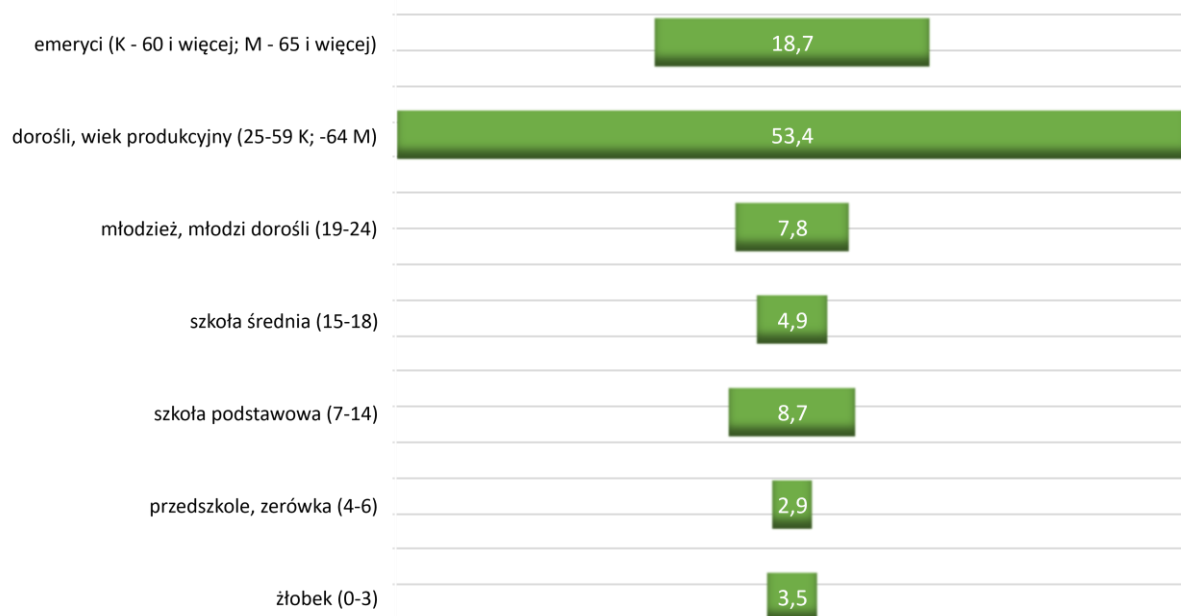
Wykres 10 Struktura wieku mieszkańców Gminy Adamówka według wieku w 2021 r.
(Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Uwzględnienie natomiast statusu społeczno-zawodowego jaki jest związany z poszczególnymi fazami życia pokazało, że największy odsetek wśród mieszkańców Gminy Adamówka stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, tj. od 25 r.ż. do 59 lat w przypadku kobiet i 64 lat w odniesieniu do mężczyzn (ok. 53%). Drugą pod względem liczebności byli seniorzy mieszkający w tej gminie (ok. 19%). Udział w strukturze ludnościowej dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej wynosił ok. 9%, a młodzieży w wieku od 19-24 lat ok. 8%. Młodzież w wieku 15-18 stanowiła ok. 5% ogółu ludności, przedszkolaki ok. 3%. Natomiast najmłodszych mieszkańców Gminy Adamówka w połowie 2021 r. było ok. 4% - por. Wykres 11.

Wykres 11 Struktura wieku według statusu społeczno-zawodowego mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Zestawienie wieku w ujęciu statusowym mieszkańców Gminy Adamówka z miejscem ich zamieszkania nie wykazało dużych różnic. Seniorzy stanowili największy odsetek mieszkańców w Cieplicach (ok. 22%) wobec ok. 16% osób w tym wieku mieszkających w Dobczy. Osoby w wieku produkcyjnym miały największy udział w ogóle ludności w Pawłowej (ok. 58%), a najmniejszy w Majdanie Sieniawskim (ok. 52%). Największy odsetek tzw. młodych dorosłych odnotowano w Krasnem (ok. 10%), a najmniejszy w Dobczy (ok. 6%). Młodzi ludzie w wieku 15-18 lat byli najliczniej reprezentowani w Majdanie Sieniawskim (ok. 6%), a najmniej licznie w Pawłowej (ok. 2%). Najwięcej dzieci uczęszczających do szkoły średniej w populacjach poszczególnych miejscowości Gminy Adamówka było w Adamówce (ok. 10%), a najmniej w Dobczy (ok. 7%). Przedszkolacy stanowili największy odsetek wśród mieszkańców Dobczy (ok. 4%), a najmniejszy w Majdanie Sieniawskim (ok. 3%). Natomiast dzieci w wieku żłobkowym największy odsetek odnotowano w Pawłowej (ok. 5%), a najmniejszy w Cieplicach (ok. 3%). Pod względem struktury ludności najbardziej różnią się Dobcza i Majdan Sieniawski ($Z=0,839$) co w głównej mierze wynika z nieco liczniejszego grona seniorów i jednocześnie mniejszego udziału osób w wieku produkcyjnym wśród mieszkańców Majdanu Sieniawskiego w porównaniu z Dobczą. Pomimo tego podobieństwo pomiędzy tymi miejscowościami jest bardzo duże. Najbardziej podobne do siebie, a wręcz prawie jednakowe pod omawianym tu względem są natomiast Adamówka i Krasne ($Z=0,949$). Zakres zróżnicowania jaki wyznaczyły przytoczone wielkości względnego wskaźnika podobieństwa struktur świadczy o bardzo zbliżonych proporcjach poszczególnych kategorii mieszkańców we wszystkich miejscowościach Gminy Adamówka – por. Tabela 3.

Tabela 3 Struktura wieku według statusu społeczno-zawodowego mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199)

Status	Miejscowość						Ogółem N=4199
	Adamówka	Cieplice	Dobcza	Krasne	Majdan Sieniawski	Pawłowa	
	N=1203	N=786	N=218	N=351	N=1490	N=151	
emeryci	16,6	21,8	15,6	17,1	19,9	16,6	18,7
dorośli (wiek prod.)	54,8	52,0	58,7	54,1	51,5	58,3	53,4
młodzież (młodzi dorośli)	7,6	6,6	6,4	9,7	8,5	6,6	7,8
szkoła średnia	4,7	5,3	4,1	4,0	5,5	2,0	4,9
szkoła podstawowa	9,9	8,4	7,3	8,8	8,1	8,6	8,7
przedszkole, zerówka	2,9	2,9	4,1	2,8	2,6	3,3	2,9
żłobek	3,4	2,9	3,7	3,4	3,9	4,6	3,5
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Wśród mieszkańców Gminy Adamówka najwyższą średnią wieku odnotowano w przypadku osób z Ciepliec (ok. 42 lat), a najniższą wśród osób z Adamówki (ok. 39 lat). Na podstawie wyniku testu t-Studenta ($t=2,72$; $df=1987$; $\alpha=0,01$; $t_{\alpha}=-2,5758$) można stwierdzić, że różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza że mieszkańcy Ciepliec są średnio starsi niż mieszkańcy Adamówki ($p.<0,01$). Połowa mieszkańców Ciepliec była w wieku do 41 lat, w Dobczy medianę wyznacza wiek 39,5 lat, w Majdanie Sieniawskim i Pawłowej było to 39 lat, a w Adamówce i Krasnem 38 lat. Biorąc pod uwagę dominantę wieku (wartość występującą najczęściej), to w Krasnem najliczniej reprezentowane są osoby mające 57 lat (3,4%), w Cieplicach 48 lat (2,4%), w Adamówce 40 lat (2,3%), w Dobczy 32 lata (3,7%), w Majdanie Sieniawskim 15 lat (2,3%). W przypadku Pawłowej występowało więcej, niż jedna wartość wyraźnie powtarzająca się w rozkładzie danych opisujących wiek. Największe zróżnicowanie mieszkańców pod względem wieku mierzone za pomocą odchylenia standardowego odnotowano w Cieplicach ($S=23,6$ lat), a najniższe w Adamówce ($S=22,0$ lat). We wszystkich analizowanych miejscowościach zróżnicowanie wieku jest znaczne, gdyż wszędzie przekracza poziom 55%. Najstarsi mieszkańcy to w Pawłowej osoba 100-letnia, w Adamówce 98-letnia, w Cieplicach i Majdanie Sieniawskim 97-letnia, w Krasnem 95-letnia, a w Dobczy 93-letnia. Ponadto typowi mieszkańcy Adamówki, Majdanu Sieniawskiego, Krasnego oraz Pawłowej są nieco młodszy niż typowi mieszkańcy Ciepliec i Dobczy – por. Zestawienie 8.

Zestawienie 8 Statystyki opisujące wiek mieszkańców poszczególnych miejscowości w Gminie Adamówka w 2021 r.

Wiek	Adamówka	Cieplice	Dobcza	Krasne	Majdan Sieniawski	Pawłowa
N	1203	786	218	351	1490	151
średnia	39,4	42,3	40,8	39,8	40,8	40,1
mediana	38,0	41,0	39,5	38,0	39,0	39,0
dominanta	40	48	32	57	15	27*
odchylenie standard.	22,0	23,6	22,7	22,4	23,4	23,0
natężenie zróżnicowania	55,9%	55,8%	55,5%	56,3%	57,4%	57,3%
rozstęp	98	97	92	94	96	99
minimum	0	0	1	1	1	1
maksimum	98	97	93	95	97	100
typowy wiek	17,4-61,5	18,7-65,9	18,2-63,5	17,4-62,2	17,4-64,2	17,1-63,1

*Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najmniejszą.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Gmina Adamówka w 2019 r. pod względem liczby ludności na 1 km² zajmowała 9 miejsce wśród gmin powiatu przeworskiego i 147 w porównaniu ze wszystkimi gminami Podkarpacia. W przypadku liczby kobiet na 100 mężczyzn było to odpowiednio 4 i 59 miejsce, a biorąc pod uwagę saldo migracji 9 i 136 miejsce – por. Zestawienie 9.

Zestawienie 9 Gmina Adamówka na tle gmin powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w 2019 r. – dane demograficzne

Lp.	wyszczególnienie		ludność na 1 km ²		kobiety na 100 mężczyzn*		saldo migracji na 1000 ludności	
	nazwa	rodzaj gminy	p	w	p	w	p	w
1)	Adamówka	wiejska	9	147	4	59	9	136
2)	Gać	wiejska	4	54	8	135	1	23
3)	Jawornik Polski	wiejska	7	113	7	104	3	50
4)	Kańczuga	m.-wiejska	6	67	5	86	6	85
5)	Przeworsk	miejska	1	11	9	149	8	116
6)	Przeworsk	wiejska	2	33	5	86	7	87
7)	Sieniawa	m.-wiejska	8	126	2	33	4	59
8)	Tryńcza	wiejska	5	63	1	19	2	29
9)	Zarzecze	wiejska	3	42	2	33	5	73

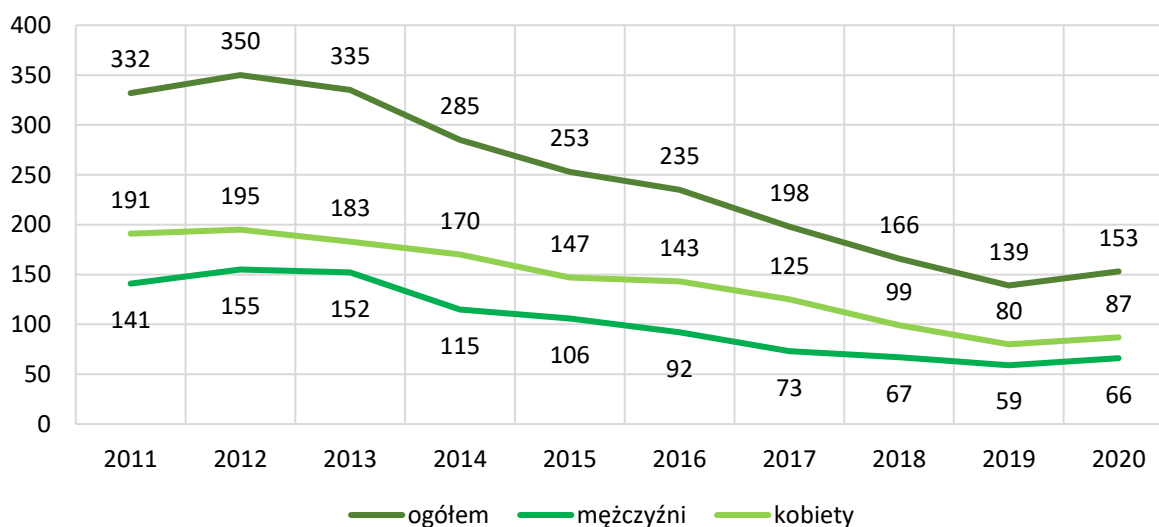
* najmniejsza wartość została oznaczona jako lokata 1, natomiast największa jako ostatnia lokata spośród zestawionych jednostek; p – lokata gminy w powiecie (na 9 gmin); w – lokata gminy w województwie (na 160).
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021)

2.3 Uwarunkowania socjalne – rynek pracy, poziom bezpieczeństwa, działalność GOPS w Adamówce

2.3.1 Sytuacja na rynku pracy w Gminie Adamówka

Rozpatrując sytuację na rynku pracy w Gminie Adamówka pod kątem liczby osób pozostających bez zatrudnienia można zauważyć, że w przeciągu ostatnich 10 lat aż do 2019 r. liczba takich osób systematycznie zmniejszała się, z ogółem 350 osób w 2012 r. do 139 osób w 2019 r. Spadek ten wyniósł więc ok. 60%. Uwzględniając płeć osób bezrobotnych wyraźnie widać, że nieco częściej problem ten dotyczy kobiet niż mężczyzn. W rekordowym pod tym względem 2012 r. kobiety stanowiły ok. 56% osób bez zatrudnienia (wobec ok. 44% mężczyzn). W 2019 r. pomimo wspomnianego ogólnego polepszenia się omawianej tu sytuacji na rynku pracy kobiety również częściej niż mężczyźni doświadczali problemu bezrobocia, a ponadto różnica ta powiększyła się (odpowiednio ok. 58% i ok. 42%). W 2020 r. – prawdopodobnie w jakiejś mierze w związku z kryzysem pandemicznym – liczba osób bezrobotnych ponownie zaczęła rosnąć, by osiągnąć liczbę 153 osób (poziom ok. 44% w porównaniu z 2012 r.), a proporcje między kobietami i mężczyznami wyniosły odpowiednio ok. 57% i ok. 43% – por. Wykres 12.

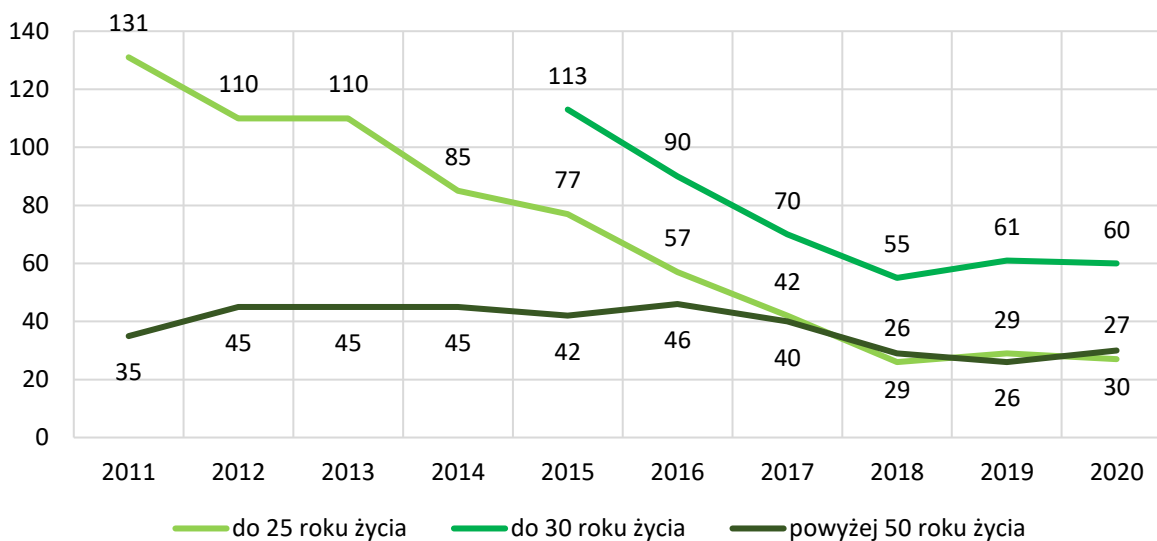
Wykres 12 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka w latach 2011-20 (stan na koniec grudnia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Problem bezrobocia w Gminie Adamówka w omawianym tu okresie 10 lat w latach 2011-2016 wyraźnie częściej dotyczył osób młodych, tj. do 25 r.ż. niż starszych, tj. powyżej 50 r.ż. Należy tu jednakże podkreślić, że w tym czasie ta niekorzystna różnica znacząco zmniejszała się dzięki systematycznemu spadkowi liczby młodych osób pozostających bez pracy. Od 2017 r. wiek w takim ujęciu przestał istotnie różnicować bezrobotnych mieszkańców omawianej gminy. Od 2015 r. dostępne są dane dotyczące bezrobotnych osób w wieku do 30 r.ż. co pozwala zauważyć, że pomimo znaczącego spadku liczby osób bez pracy jaki odnotowano do 2018 r. i jego ustabilizowaniu się w latach 2019 i 2020 problem braku zatrudnienia częściej dotyczy właśnie tej grupy wiekowej w porównaniu z młodzieżą do 25 r.ż. oraz osobami w wieku 50 lat i więcej. W 2020 r. osoby w wieku 50 lat i więcej stanowiły ok. 18% ogółu bezrobotnych w Gminie Adamówka, osoby w wieku do 30 lat ok. 39%, a osoby w wieku do 25 lat ok. 18%. Jak z tego wynika osób bez zatrudnienia w wieku 26-30 był w tym roku ok. 22%. Tym samym można stwierdzić, że te wspomniane tu 4 lata różnicy podwajają zagrożenie doświadczenia problemu bezrobocia – por. Wykres 13.

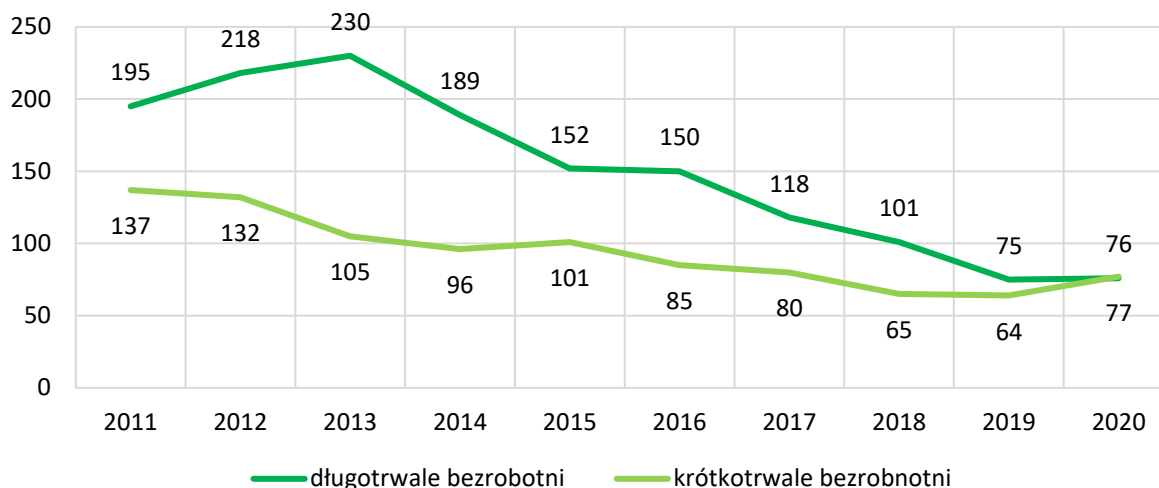
Wykres 13 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka w latach 2011-20 według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Biorąc pod uwagę okres pozostawania bez pracy dane statystyczne wyraźnie pokazują, że w latach 2011-2019 znacznie większą liczbę bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale nie mające zatrudnienia (tj. powyżej 1 roku) w porównaniu z tymi, których problem braku pracy dotyczył relatywnie krótko. Z perspektywy 10 lat widać, że w obu kategoriach nastąpił spadek liczby osób nie posiadających pracy. Przy czym w przypadku krótkotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka trend ten z wyjątkiem 2015 r. był konsekwentny i systematyczny, aczkolwiek od 2013 r. stosunkowo mało dynamiczny. Natomiast w odniesieniu do osób długotrwale bezrobotnych zamieszkujących omawianą gminę po początkowo istotnym wzroście liczby ludzi dotkniętych tym problemem, który to przyrost osiągnął swoje apogeum w 2013 r., w kolejnych latach pojawiła się tendencja malejąca, a jej dynamika była znacznie większa, niż miało to miejsce wśród osób nie mających pracy stosunkowo krótko – por. Wykres 14.

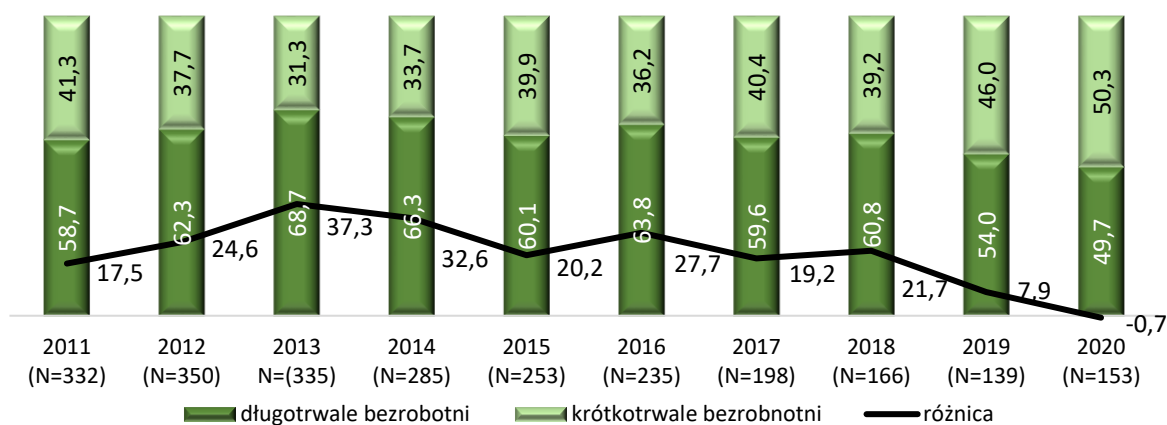
Wykres 14 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka w latach 2011-20 według okresu pozostawania bez pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Oprócz informacji jakich dostarczają liczby bezwzględne wskazujące w omawianym tu kontekście na to ilu osobom należy starać się pomóc w odnalezieniu się na rynku istotna jest również skala analizowanego zjawiska, którą dobrze obrazują miary wystandaryzowane. W latach 2011-2019 w Gminie Adamówka wśród osób bezrobotnych wyraźną większość stanowiły osoby długotrwale nie mające pracy. Kulminacyjnym rokiem pod tym względem był 2013 r. kiedy to osoby długotrwale bezrobotne stanowiły ok. 69% spośród wszystkich osób pozostających bez zatrudnienia. Od tego roku udział osób długotrwale pozostających poza rynkiem pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych znacząco i systematycznie, z wyjątkiem 2016 r., zaczął spadać. Tym samym w tym okresie odnotowano wzrost odsetka osób krótkotrwale pozostających bez pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych. W 2020 r. proporcje się prawie wyrównały, co oznacza, że od 2013 r. w ogólnej liczbie osób nie posiadających pracy odsetek długotrwale doświadczających tego typu problemu spadł o 19%, czyli o tyle o ile wzrósł udział w tej kategorii mieszkańców omawianej gminy, którzy pracy nie posiadali relatywnie krótko. Jeśli więc w kontekście osób nie mających zatrudnienia można mówić o jakimś pozytywnym aspekcie, to właśnie taka tendencja zasługuje na użyte tu określenie. Taka konstatacja wynika z faktu, iż powrót na rynek pracy po dłuższym okresie braku aktywności zawodowej przeważnie jest dużo trudniejszy, niż gdy ten problematyczny okres trwa stosunkowo krótko – por. Wykres 15.

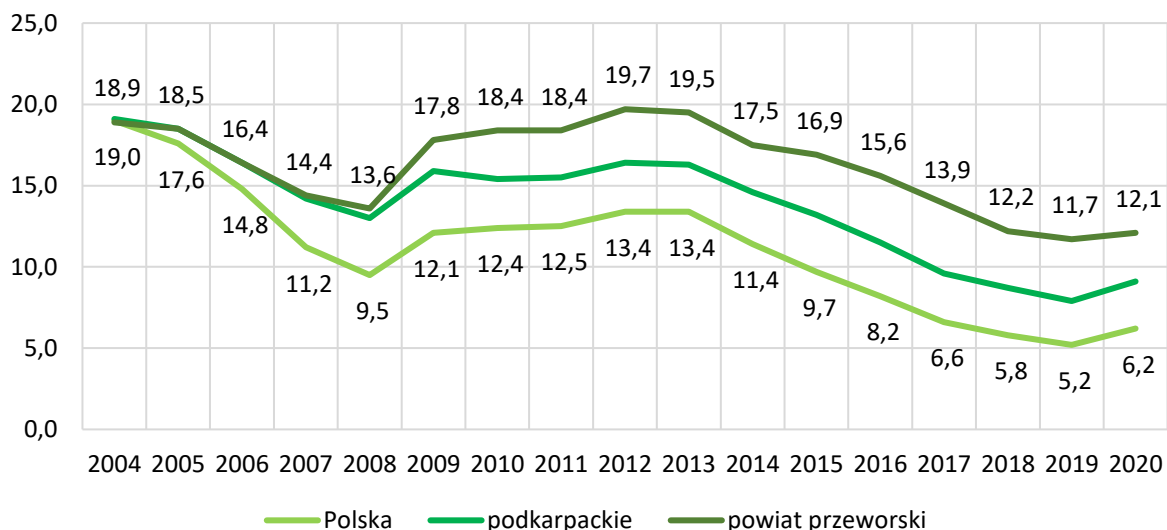
Wykres 15 Struktura bezrobocia i jego dynamika w gminie Adamówka w latach 2011-20 (Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Porównanie stopy bezrobocia w powiecie przeworskim z danymi dotyczącymi Podkarpacia i Polski pokazuje, że po pierwsze przeważnie jest ona na wyższą, niż ma to miejsce w przypadku województwa i ogólnie kraju, po drugie różnica ta od 2008 r. jest niemal stała, a po trzecie dynamika tej miary prawie dokładnie odtwarza tę, jaka przejawia się na omawianych tu wyższych szczeblach administracyjnych. Ponadto ogólnie po pewnych fluktuacjach mających miejsce w latach 2004-2012, aż do 2019 r. stopa bezrobocia w powiecie przeworskim, w województwie podkarpackim i ogólnie w kraju zanotowała regularną tendencję spadkową. Nawet dynamika tego trendu na wszystkich tych poziomach była prawie dokładnie jednakowa. W Polsce od kulminacyjnego w omawianym tu kontekście momentu, tj. wspomnianego tu 2012 r. stopa bezrobocia w 2019 r. spadła z ok. 13% do ok. 5%. Na Podkarpaciu analogicznie było to zmniejszenie się tego wskaźnika z ok. 16% do ok. 8%. Natomiast w przypadku powiatu przeworskiego mowa jest tu o wielkościach odpowiednio ok. 20% do ok. 12%. Jak widać wszędzie spadek ten wyniósł po ok. 8%. Jednakże wraz z nastaniem 2020 r. ten pozytywny trend odwrócił się, i w przypadku danych dotyczących stopy bezrobocia w województwie podkarpackim i w Polsce nastąpił wzrost po ok. 1%. Tym razem w powiecie przeworskim skala tego zjawiska wzrosła wolniej, tj. o niecałe 0,5% – por. Wykres 16.

Wykres 16 Stopa bezrobocia w Polsce, na Podkarpaciu i w powiecie przeworskim w latach 2004-2020
(Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Natomiast biorąc pod uwagę dostępne dane opisujące stopę bezrobocia odnośnie samej Gminy Adamówka w 2021 r. to byłaby ona znacznie niższa niż w 2020 r. ogółem w powiecie przemyskim, a nawet wyraźnie niższa niż w tym czasie w województwie podkarpackim. Jeśli bowiem do wyznaczenia tego wskaźnika przyjąć osoby w wieku produkcyjnym w przedziale 25-60 w przypadku kobiet i w wieku 25-65 w odniesieniu do mężczyzn, to przy ogólnej liczbie takich mieszkańców omawianej gminy wynoszącej 2242 osób i 153 bezrobotnych stopa bezrobocia osiągnęłaby poziom ok. 7%. A gdyby rozszerzyć przedziały wiekowe o osoby pełnoletnie, czyli mogące już pracować – tj. 18 – 60 w przypadku kobiet i 18-65 r.ż. w przypadku mężczyzn – to przy ogólnej liczbie takich osób wynoszącej 2570 stopa bezrobocia rejestrowanego byłaby na poziomie ok. 6%. Oznaczałoby to – jak wspomniano – znacznie mniejszą skalę tego zjawiska w porównaniu z powiatem przeworskim, i jednocześnie wynik bliższy temu, jaki był odnotowany ogólnie w kraju.

2.3.2 Poziom bezpieczeństwa w Gminie Adamówka

Z przygotowanej przez B. Pisarczyka *Analizy stanu bezpieczeństwa na terenie Gminy Adamówka* z 2021 r. wynika, że w 2020 r. popełniono 27 przestępstw, tj. mniej niż w latach 2017 i 2019 (odpowiednio o 10 i 2), ale o jedno więcej niż w 2018 r. Ogólnie można przyjąć, że pod względem ilościowym od 2018 r. odnotowano istotne zmniejszenie się naruszeń prawa o charakterze przestępczym w porównaniu z 2017 r., przy czym należy też podkreślić że zmieniła się struktura tych czynów. W latach 2017 i 2018 najczęściej odnotowywano przestępstwa polegające na kierowaniu pojazdami w stanie nietrzeźwości (odpowiednio 13 i 8 przypadków), a w 2019 r. było przestępstwo przeciwko rodzinie. Natomiast w 2020 r. najczęściej występującym przestępstwem było oszustwo (10 przypadków), a na drugim miejscu znalazł się problem kierujących pod wpływem alkoholu. Ponadto w latach 2017-2019 można zauważyć relatywnie duże zróżnicowanie przestępstw, ponieważ w 2017 r. było to 9 kategorii tego typu czynów, w 2018 r. było to 8 rodzajów przestępstw, a w 2019 r. – 9. Natomiast w 2020 r. odnotowano – w tym kontekście można stwierdzić jedynie – 6 kategorii przestępstw. Spośród 11 kategorii przestępstw wymienionych w cytowanej *Analizie...* w 2020 r. pięć z nich miało już miejsce w latach ubiegłych (tj. oszustwa, kierowanie w stanie nietrzeźwości, przestępstwo przeciwko rodzinie, kradzież z włamaniem art. 279 § 1 kk oraz kradzież cudzej rzeczy art. 278 § 1 kk), a jedno pojawiło się po raz pierwszy od 2017 r., tj. rozbój (1 przypadek). Natomiast w 2020 r. nie odnotowano pięciu rodzajów przestępstw występujących na terenie Gminy Adamówka w trzech poprzednich latach (tj. uszkodzenie mienia, uszkodzenie ciała, pożar, wypadki drogowe, przestępstwa narkotykowe). Jak widać oprócz wyraźnie zwiększonej liczby zgłoszonych oszustw jakie miały miejsce w 2020 r. w porównaniu z latami 2017-2019 pozostałe rodzaje przestępstw popełnionych w omawianym roku pod względem częstości występowania nie odbiegały zasadniczo od wspomnianych poprzednich trzech lat.

Ponadto jak wynika z *Analizy ...* w 2020 r. wykrywalność poszczególnych przestępstw popełnionych na terenie Gminy Adamówka osiąga wysoki poziom, tj.:

- wykrywalność ogólna – 90,0%;
- wykrywalność przeciwko życiu i zdrowiu – 100%;
- wykrywalność przestępstw kryminalnych – 84,2%;
- wykrywalność przestępstw przeciwko mieniu – 66,7%.

Tabela 4 Rodzaj przestępczości na terenie Gminy Adamówka w latach 2017-2020 wg częstości wystąpień w 2020 r.

Lp.	Rodzaj przestępstwa	2017	2018	2019	2020
1)	oszustwa	7	3	4	10 (1)*
2)	kierujący w stanie nietrzeźwości	13	8	4	7
3)	przestępstwa przeciwko rodzinie	2	5	6	4
4)	kradzież z włamaniem art. 279 § 1 kk	5	1	3	4 (2)*
5)	kradzież cudzej rzeczy art. 278 § 1 kk	2	3	5	1
6)	rozbój	0	0	0	1
7)	uszkodzenie mienia	2	1	2	0
8)	uszkodzenie ciała	0	0	2	0
9)	pożar	1	1	0	0
10)	wypadki drogowe	4	4	2	0
11)	przestępstwa narkotykowe	1	0	1	0
Ogółem		37	26	29	27

*liczba czynów, w których sprawca nie został wykryty; ponadto w wymienionych w opracowaniu latach nie odnotowano ani jednej bójki ani pobicia. Źródło: opracowanie własne na podstawie Pisarczyk B., *Analiza stanu bezpieczeństwa na terenie Gminy Adamówka w okresie od dn. 01.01.2020 r. do dn. 31.12.2020 r., roczne sprawozdanie z działalności Komisariatu Policji w Sieniawie wraz z informacją o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Adamówka, Sieniawa 10.02.2021, s. 2.*

Biorąc natomiast pod uwagę wykroczenia to – jak zapisano w *Analizie stanu bezpieczeństwa w Gminie Adamówka* – w 2020 r. w KP w Sieniawie zostało przeprowadzonych 58 czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenie. W 23 sprawach skierowano wnioski o ukaranie do sądu, w 14 zastosowano postępowanie mandatowe, a w jednej sprawę pouczone. W przypadku 6 zgłoszeń nie stwierdzono znamion wykroczenia. W 11 przypadkach czynności wyjaśniające zakończono z uwagi na niewykrycie sprawcy wykroczenia, a 7 spraw zostało zakończonych w inny sposób lub są one w toku. Należy tu podkreślić, że dane te dotyczą czynności zarejestrowanych w Rejestrze Spraw o Wykroczenia, tj. bez wykroczeń zakończonych na miejscu zdarzenia. Ponadto od 2017 r. systematycznie rośnie liczba zakładanych Niebieskich kart – por. Tabela 5.

Tabela 5 Rodzaj interwencji w Gminie Adamówka w latach 2017-20

Lp.	Rodzaj interwencji	2017	2018	2019	2020
1)	policyjna	286	253	302	411
2)	domowa (w tym z założeniem Niebieskiej karty)	44 (6)	34 (9)	52 (14)	51 (11)
Ogółem		330	287	354	462

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pisarczyk B., *Analiza stanu bezpieczeństwa...*, s. 5.

W 2020 r. na terenie Gminy Adamówka zostało ogółem popełnionych 38 wykroczeń z czego większość stanowiły takie jak: zakłócenie porządku publicznego oraz kolizje drogowe (po 10 przypadków). Znaczny udział w tej statystyce miały również kradzieże mienia kwalifikowane jako wykroczenia (9 przypadków). Ponadto było to kierowanie w stanie spożycia alkoholu (4 przypadki), a także uszkodzenie mienia (3 przypadki) oraz spożywanie alkoholu w miejscu niedozwolonym (2 przypadki). Ogólnie można zauważyć, że w porównaniu z trzema poprzednimi latami liczba wykroczeń popełnionych na terenie Gminy Adamówka nieco zmniejszyła się, przy czym zadecydowała o tym mniejsza liczba takich przekroczeń prawa jak: zakłócenia porządku publicznego oraz uszkodzenia mienia, a także spożywanie alkoholu w miejscu publicznym – por. Tabela 6.

Tabela 6 Rodzaj wykroczeń w Gminie Adamówka w latach 2017-20

Lp.	Rodzaj wykroczenia	2017	2018	2019	2020
1)	zakłócenie porządku publicznego	10	10	12	10
2)	kolizja drogowa	15	16	10	10
3)	kradzież mienia – wykroczenie	4	6	9	9
4)	kierowanie w stanie po spożyciu alkoholu – wykroczenie	4	8	4	4
5)	uszkodzenie mienia – wykroczenie	4	5	4	3
6)	spożywanie alkoholu w miejscu niedozwolonym	4	2	4	2
Ogółem		41	47	43	38

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pisarczyk B., *Analiza stanu bezpieczeństwa...*, s. 5.

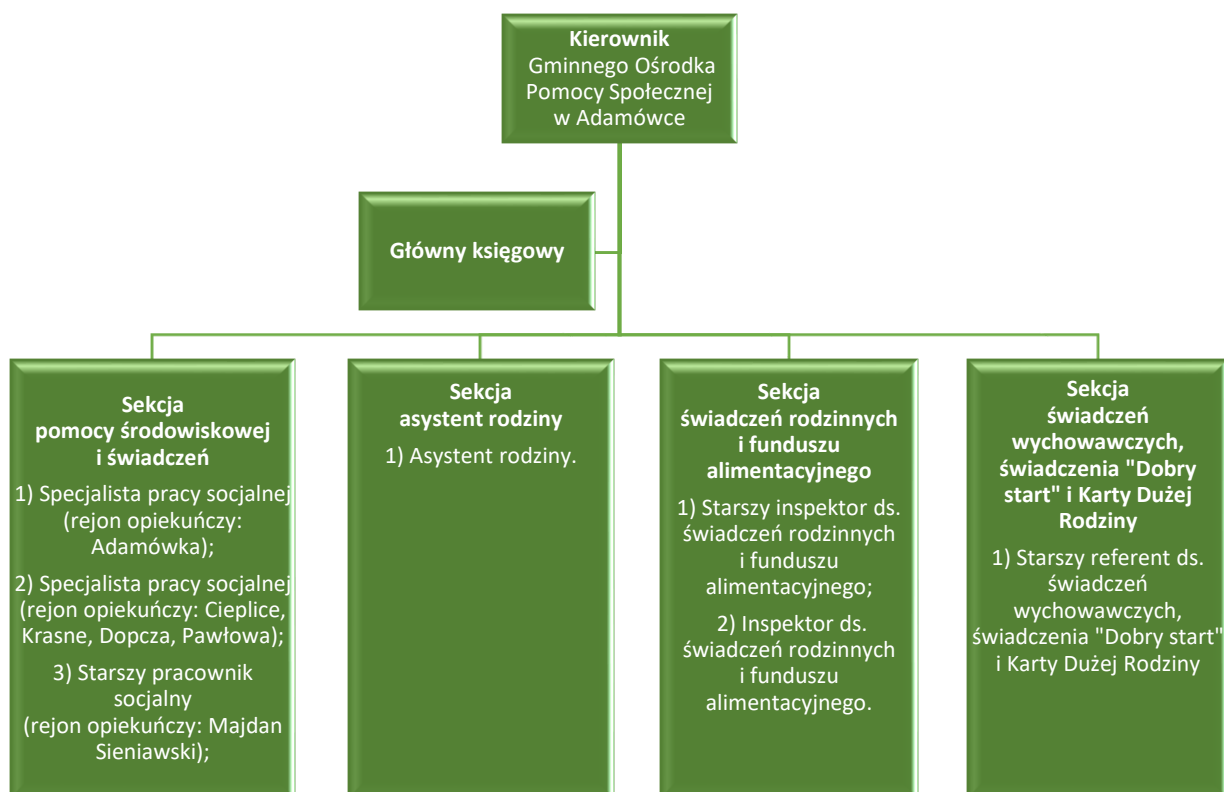
Jak podkreśla B. Pisarczyk miejscowościami najbardziej zagrożonymi czynami zabronionymi w 2020 r. były Adamówka oraz Majdan Sieniawski, co wiąże on z faktem, iż pod względem liczby ludności są to relatywnie duże społeczności lokalne.

2.3.3 Działalność GOPS w Gminie Adamówka – zarys obszarów aktywności

W 2021 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Socjalnej w Adamówce było zatrudnionych 9 osób, a w tym 1 kierownik, 1 główny księgowy, 2 specjalistów pracy socjalnej, 1 starszy pracownik socjalny, 1 asystent rodziny, 1 starszy inspektor ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, 1 inspektor ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, a także 1 starszy referent ds. świadczeń wychowawczych, świadczenia "Dobry start" i Karty Dużej Rodziny. Oprócz osoby zarządzającej placówką oraz zajmującej się księgowością na ośrodek składają się cztery sekcje, tj. pomocy środowiskowej i świadczeń, asystentura rodziny, sekcja świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń wychowawczych, świadczenia "Dobry start" i Karty Dużej Rodziny – por. Rysunek 3.

Rysunek 3 Struktura organizacyjna Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce w 2021 r.

Źródło: Strona internetowa GOPS w Adamówce, <https://gops.adamowka.pl/struktura-organizacyjna/> (Dostęp: 11.05.2021)

Na przestrzeni lat zmieniała się nieco liczba pracowników GOPS w Adamówce, przy czym najmniej było to w latach 2016-2017 r., tj. 8 osób, a najwięcej w 2020 r., tj. 11 osób (w tym zatrudnione ze środków pozyskanych w ramach projektów unijnych). W 2021 r. w GOPS Adamówka zatrudnionych w ramach umowy o pracę jest natomiast 12 osób. W tym czasie znacząco wzrosła liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej, od 135 rodzin w 2016 r. i 115 rodzin w 2017 r. do 320 w 2020 r. – por. Zestawienie 10.

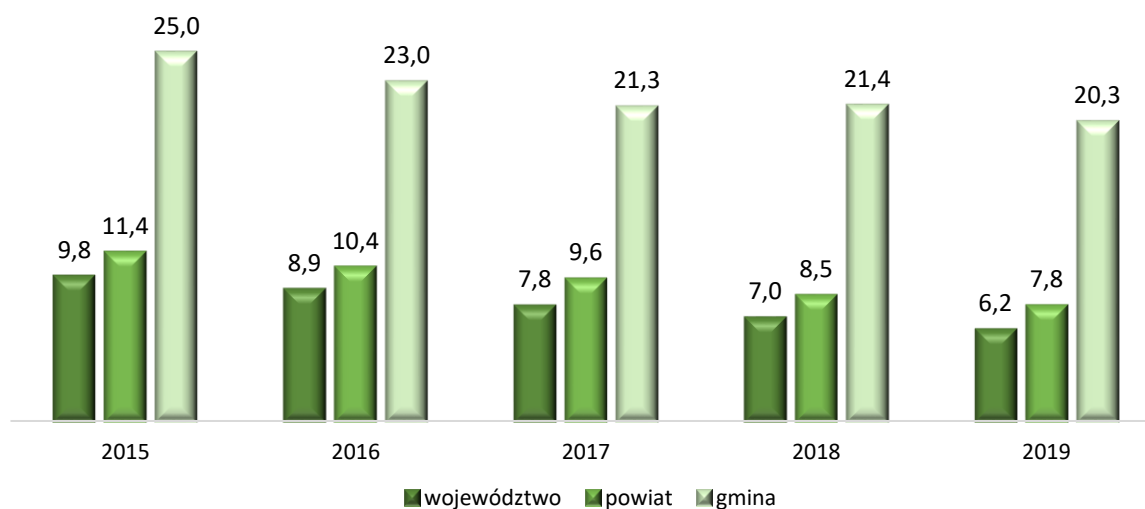
Zestawienie 10 Dane dotyczące zatrudnienia i działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce w latach 2016-20

Kryteria, warunek i wskaźnik	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców wg GUS	4 096	4 081	4 073	4 074	4 030
Liczba pracowników ogółem, w tym:	8	8	9	9	11
kierownik	1	1	1	1	1
pracownicy socjalni	3	2	3	3	3
Spełnienie warunku ustawowego*	tak	nie	tak	tak	tak
Wskaźnik (w %)**	33,3	50	33,3	66,7	66,7
Liczba rodzin w gminie korzystająca z pracy socjalnej	135	115	219	225	320
Liczba asystentów rodziny w gminie	1	1	1	1	2
Liczba rodzin, które skorzystały z usług asystentów rodziny	16	16	7	9	9

* ustawa przewiduje następujące proporcje zatrudnienia pracowników socjalnych: 1 pracownik socjalny na 2000 osób lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz wymóg zatrudnienia minimum 3 pracowników socjalnych; ** wskaźnik obliczany jako stosunek liczby pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny w relacji do wszystkich pracowników socjalnych. Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej, z lat 2018 i 2020 oraz strona internetowa GOPS w Adamówce, <https://gops.adamowka.pl/struktura-organizacyjna/> (Dostęp: 11.05.2021).

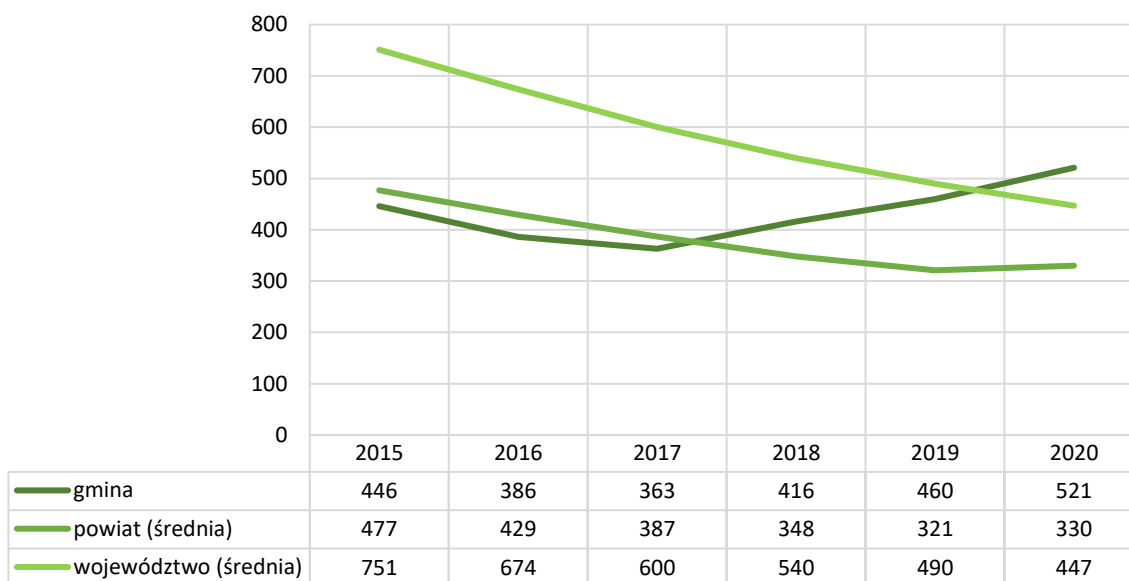
Z perspektywy 2019 r. można zauważyć, że udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w przypadku Gminy Adamówka systematycznie zmniejszał się z ok. 25% w 2015 r. do ok. 20% w 2019 (spadek o ok. 5%). Podobną tendencję można było zaobserwować także w powiecie przeworskim, w którym w 2015 r. udział wspomnianych osób w ogólnej liczbie ludności wynosił ok. 11%, a w 2019 r. ok. 8% (spadek o ok. 3%). Także w odniesieniu do województwa podkarpackiego odnotowano zmniejszenie się udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w relacji do ogółu ludności z ok. 10% do ok. 6% (spadek o ok. 4%). Jak widać, na poziomie gminy proporcje te były i są największe w zestawieniu z danymi z poziomu powiatu i województwa, a jednocześnie w przypadku gminy dynamika obserwowanej zmiany w omawianym tu kontekście była największa – por. Wykres 17.

Wykres 17 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w województwie podkarpackim, powiecie przeworskim i Gminie Adamówka w 2019 r.

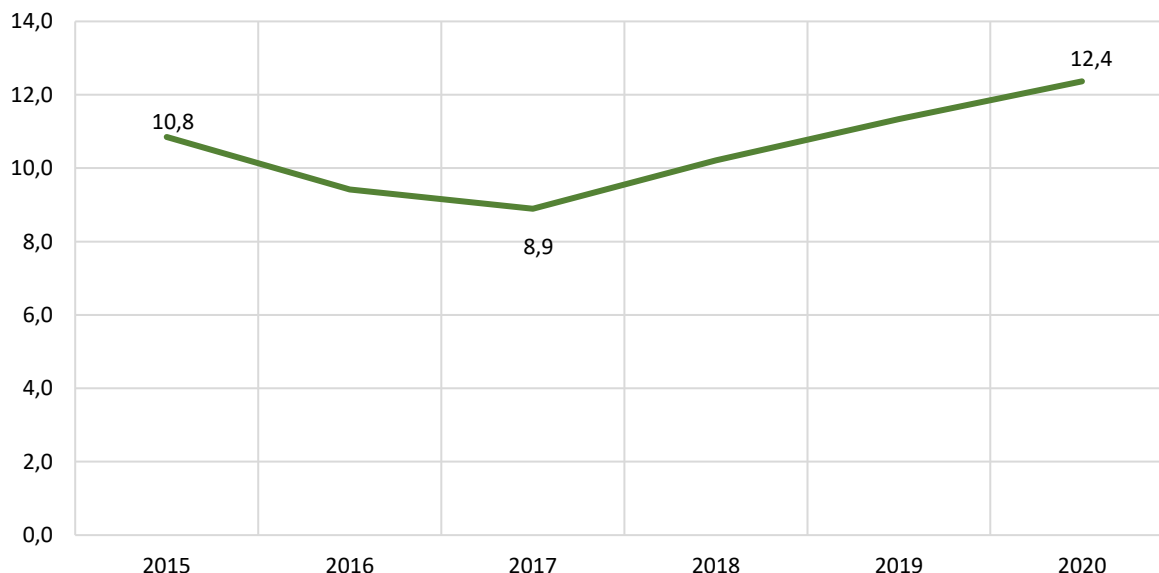
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020 (Dostęp: 07.05.2021)

Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w Gminie Adamówka w latach 2015-17 systematycznie zmniejszała się z 446 w 2015 r. do 363 w 2017 r. Jednakże od 2018 r. ten trend odwrócił się i wówczas liczba ta wyniosła 416 osób, a w 2020 r. było to już 521 osób. Zestawienie tych danych z informacjami na temat obrazu tego zjawiska w województwie podkarpackim i w powiecie przeworskim pozwala zauważyć, że w odniesieniu do Podkarpacia zauważalny jest jednokierunkowy trend malejący, na co wskazuje średnia liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2015 r. wynosząca 751 osób, a w 2020 r. było już 447 osób. Także w przypadku powiatu przeworskiego od 2015 r. do 2019 r. trend ten był malejący (średnio 477 osób w 2015 r. wobec przeciętnie 321 osób w 2019 r.), jednakże już w 2020 r. nastąpił wzrost tej liczby osób. Jak widać na początku tego zestawienia data średnia wojewódzka była wyraźnie wyższa niż liczba osób korzystających z omawianych świadczeń w Gminie Adamówka (dane z powiatu były wtedy zbliżone). Jednak w 2020 r. proporcje te zaczęły się odwracać i średnia dla województwa była niższa niż liczba osób, o których mowa mieszkających w Gminie Adamówka (odpowiednio było to 447 wobec 521 osób). W porównaniu ze średnią powiatową dane dotyczące omawianej gminy już w 2018 r. zaczęły znacząco rosnąć. Rozkład danych dotyczących powiatu przypomina więc bardziej ten, który obrazuje poziom wojewódzki, niż gminny, co może oznaczać pewne nietypowe trendy zachodzące w tej najmniejszej jednostce administracyjnej albo też wyprzedzanie przez nią pewnych ogólnych trendów (co może sugerować zmiana w przypadku powiatu) – por. Wykres 18.

Wykres 18 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w Gminie Adamówka oraz średnie dla powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w latach 2015-20

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 13.

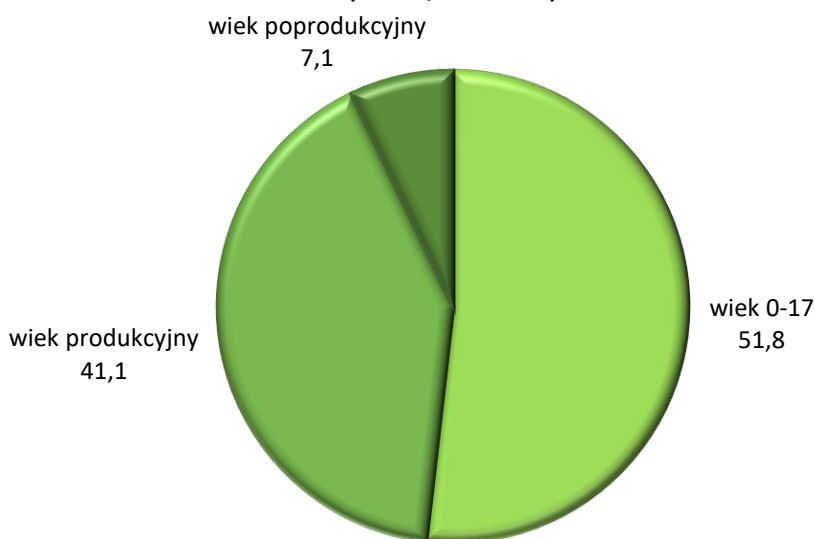
Odsetek mieszkańców Gminy Adamówka korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w latach 2015-17 zmniejszał się z ok. 11% do ok. 9%. Jednakże w 2018 r. trend ten się odwrócił i w 2020 r. było to już ok. 12% osób mieszkających na terenie omawianej gminy – por. Wykres 19.

Wykres 19 Odsetek mieszkańców Gminy Adamówka korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w latach 2015-20 (Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 13.

Ponad połowa osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r. to osoby w wieku do 17 r.ż. (ok. 52%). W tym kontekście znaczący odsetek stanowiły również osoby w wieku produkcyjnym (ok. 41%). Ponadto pomoc taka we wspomnianym roku trafiała także do mieszkańców Gminy Adamówka w wieku poprodukcyjnym (ok. 7%) – por. Wykres 20.

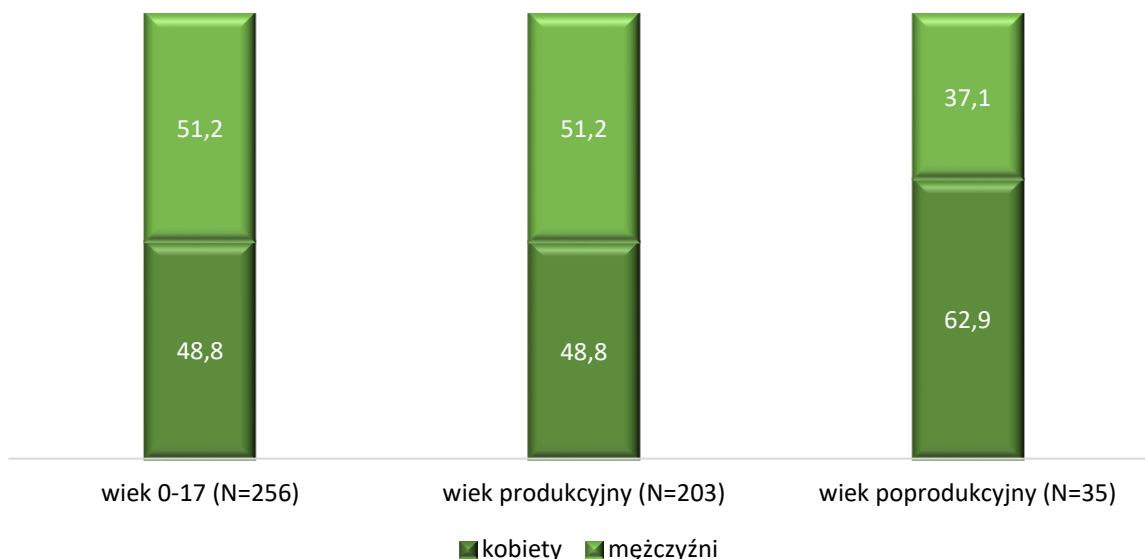
Wykres 20 Struktura wiekowa osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r. (N=494, Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 14.

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej w 2020 r. w Gminie Adamówka w wieku do 17 r.ż. oraz w wieku produkcyjnym proporcje płci były prawie równe. Wyraźnie zmieniają się one w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym. W tej kategorii wiekowej zdecydowaną większość osób, które korzystają z pomocy społecznej stanowią kobiety (ok. 63%) w porównaniu z mężczyznami (ok. 37%) – por. Wykres 21.

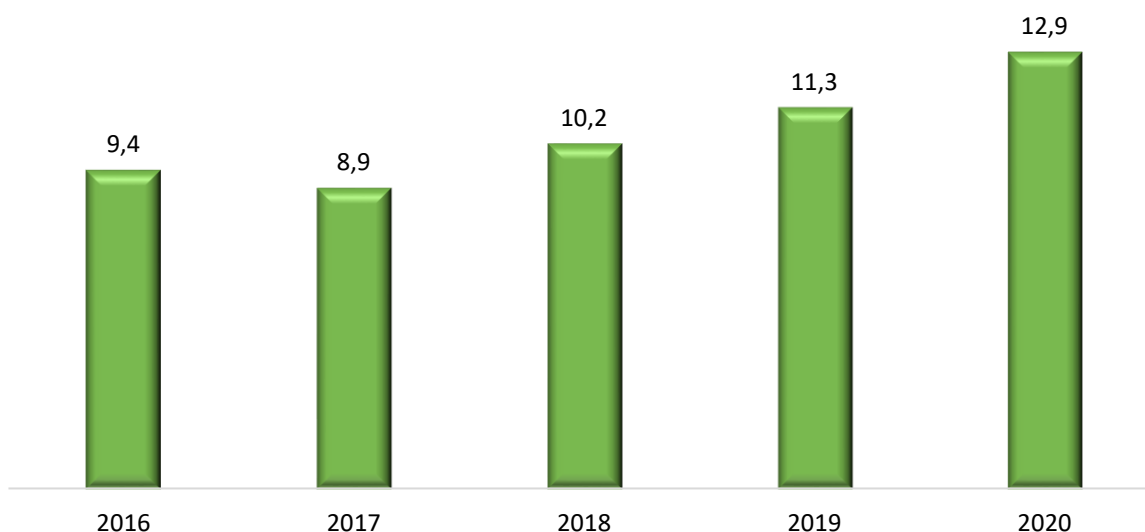
Wykres 21 Struktura wiekowa osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r. wg płci (Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 14.

Od 2016 r. wyraźnie i systematycznie zwiększa się wskaźnik deprivacji lokalnej z ok. 9% w 2017 r. do ok. 13% w 2020 r. Wskaźnik ten to liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej podzielona przez liczbę mieszkańców i liczba mieszkańców i pomnożona razy 1000 – por. Wykres 22.

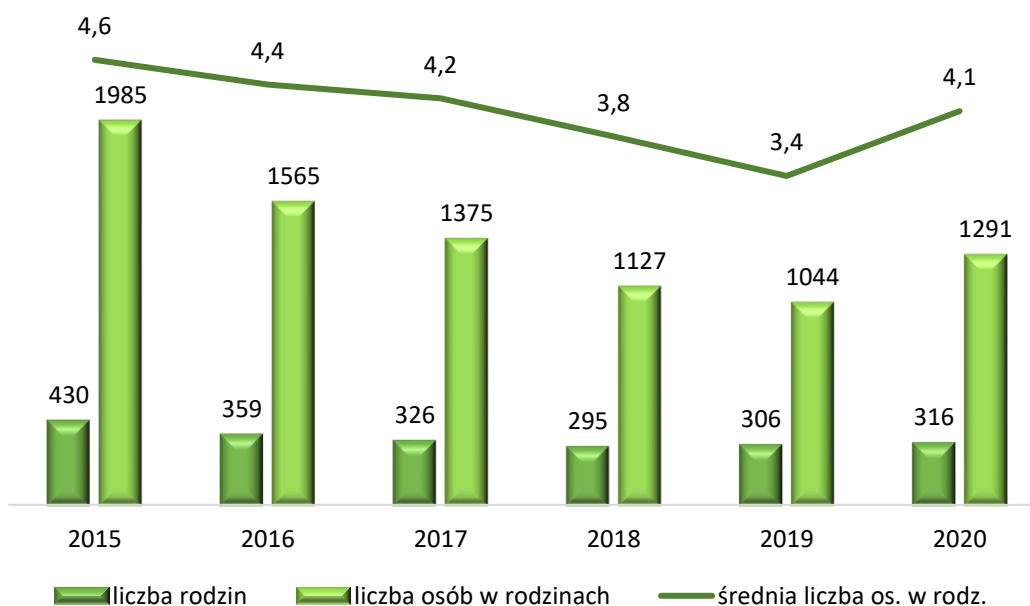
Wykres 22 Wskaźnik deprivacji lokalnej w Gminie Adamówka w latach 2016-2020
(Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 15.

W latach 2015-19 można było zaobserwować zmniejszającą się liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka. W 2015 r. było to 430 rodzin, a w 2019 r. 306 r. Jednakże w 2020 r. w tym kontekście odnotowano wzrost do 316 rodzin. Podobnie przedstawia się kwestia zmniejszającej się w okresie 2015-19 liczby osób w rodzinach potrzebujących pomocy z 1985 osób w 2015 r. do 1044 osób w 2019 r. W 2020 r. było to już jednak 1291 osób. Od 2015 r. do 2019 r. spadała średnia dotycząca liczby osób w rodzinach otrzymujących pomoc w ramach działalności GOPS w Adamówce i było to odpowiednio 4,6 osób i 3,4 osób. W 2020 r. średnia ta wzrosła do przeciętnie 4,1 osób w rodzinach korzystających z pomocy socjalnej – por. Wykres 23.

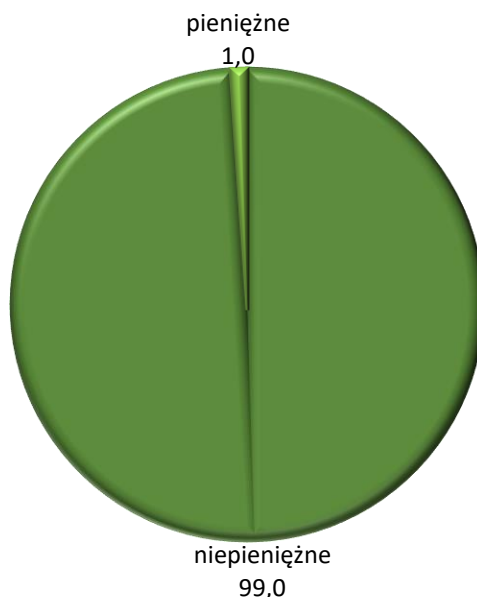
Wykres 23 Liczba rodzin, liczba osób w rodzinach i średnia liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 15.

W przeważającej większości świadczenia w zakresie pomocy socjalnej udzielane przez GOPS w Adamówce w 2020 r. miały formę niepieniężną (ok. 99%), wobec jedynie ok. 1% świadczeń o charakterze pieniężnym – por. Wykres 24.

Wykres 24 Struktura świadczeń udzielonych w ramach pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r.
(Dane w %, N=48238)

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 19.

W Gminie Adamówka w 2019 r. świadczenie wychowawcze Rodzina 500+ pobierało 302 rodziny, co w skali powiatu przeworskiego wyniosło ok. 5,6% tego typu rodzin. Dzieci, na które otrzymały rodziny wspomniane świadczenie w Gminie Adamówka było – w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca – 552 osoby, czyli ok. 6,3% ogólnej liczby dzieci w omawianych rodzinach w powiecie, a w okresie od 1 lipca do 31 grudnia – 642 dzieci, czyli ok. 5% ogółu dzieci z rodzin pobierających to świadczenie w powiecie przeworskim. Kwota jaką wypłacono z tego tytułu w Gminie Adamówka osiągnęła poziom ok. 3,8 mln zł (tj. 5,7% ogólnych wypłat tego typu w powiecie przeworskim) – por. Zestawienie 11

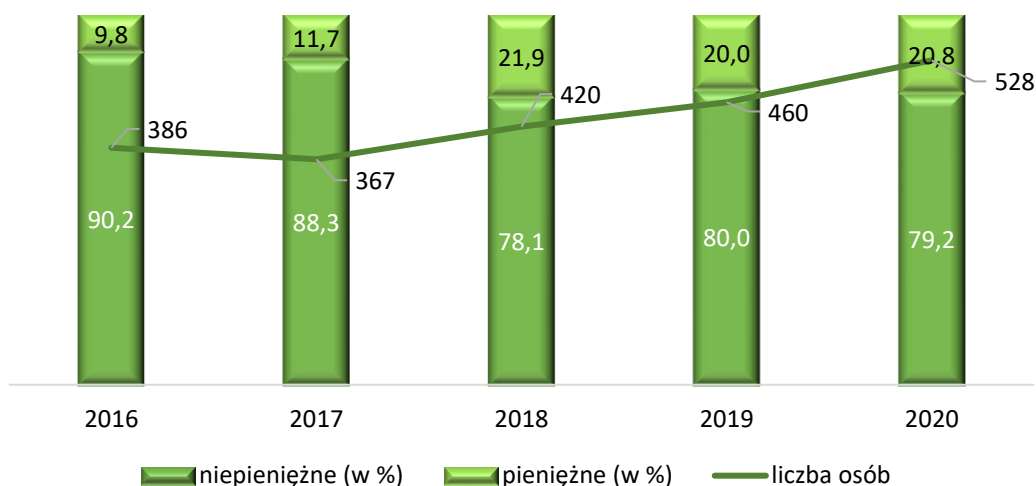
Zestawienie 11 Świadczenia wychowawcze Rodzina 500+ w powiecie przeworskim i w Gminie Adamówka w 2019 r.

świadczenia wychowawcze Rodzina 500+			powiat	gmina	% z powiatu
przeciętna miesięczna liczba	rodzin pobierających świadczenie (od 1 stycznia do 30 czerwca)		5368	302	5,6
	dzieci, na które rodziny pobierają świadczenie	od 1 stycznia do 30 czerwca	8823	552	6,3
		od 1 lipca do 31 grudnia	12 714	642	5,0
wypłaty świadczeń (w tys. zł)			67 618,0	3 841,6	5,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS *Vademecum Statystyczne Samorządowca 2020* (Dostęp: 07.05.2021)

Liczba osób pobierająca świadczenia pieniężne po spadku odnotowanym w 2017 r, kiedy to było 367 osób wobec 386 rok wcześniej, od 2018 r. zaczęła rosnąć z 420 osób do 528 osób w 2020 r. Zmianie uległa także struktura pomocy. W 2016 osoby otrzymujące pomoc z GOPS w Adamówce, to były przeważnie takie, którym świadczone ją w postaci niepieniężnej (ok. 90%). Natomiast w 2020 r. w dalszym ciągu przeważały osoby, które pobierały pomoc niepieniężną (ok. 79%), ale znacząco wzrósł udział osób, które uzyskują wsparcie w postaci finansowej (ok. 21%). Istotny udział w tym trendzie miały najprawdopodobniej programy Rodzina+ oraz Dobry Start, które w bezpośredni sposób transferują środki pieniężne na konta rodzin z dziećmi spełniającymi wymogi tych form wsparcia – por. Wykres 25.

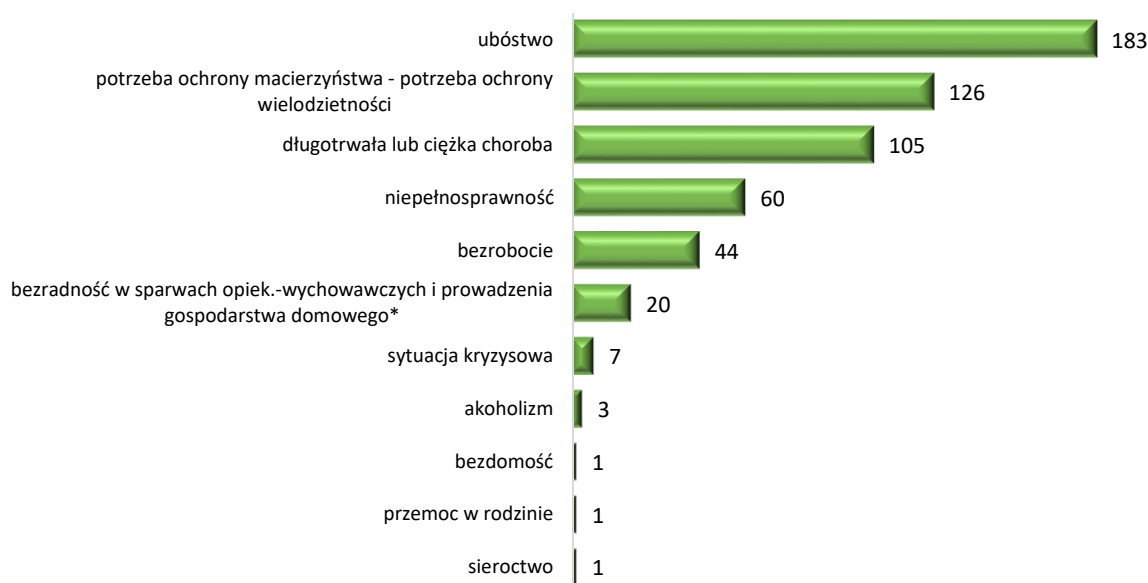
Wykres 25 Liczba osób pobierających świadczenia udzielone w ramach pomocy społecznej oraz struktura pomocy w Gminie Adamówka w latach 2016-20

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 20.

Najczęstszą przyczyną udzielania pomocy i wsparcia ze strony GOPS w Adamówce w 2020 r. było ubóstwo. Ponadto częstymi przesłankami były również takie kwestie jak: potrzeba ochrony macierzyństwa (wielodzietności), długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, a także bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – por. Wykres 26.

Wykres 26 Przyczyny udzielania pomocy i wsparcia ze strony GOPS w Adamówce w 2020 r. – liczba rodzin

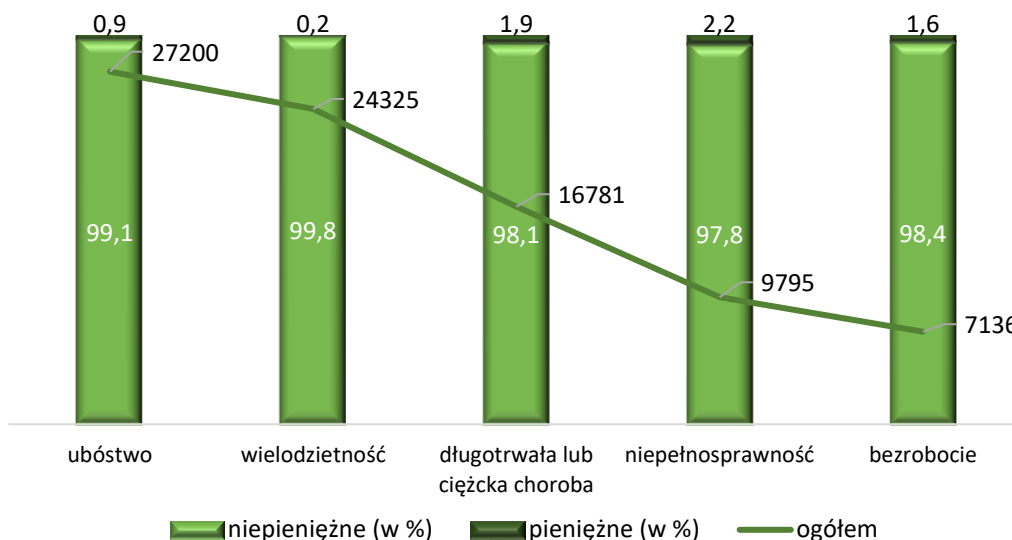

* w tym rodziny niepełne 11; rodziny wielodzietne 2. Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 20.

W 2020 r. w ramach działalności GOPS w Adamówce, bez względu na przyczyny ubiegania się o pomoc społeczną, przyznawane świadczenia miały w przeważającej mierze formę niepieniężną, przy czym w przypadku osób ubogich było to ok. 99%, a w odniesieniu do osób borykających się z problemem bezrobocia ok. 98%. Ogółem w tym czasie udzielono najwięcej świadczeń osobom ubogim (ponad 27, 2 tys.), a relatywnie najmniej osobom bezrobotnym (ok. 7,1 tys.) – por. Wykres 27.

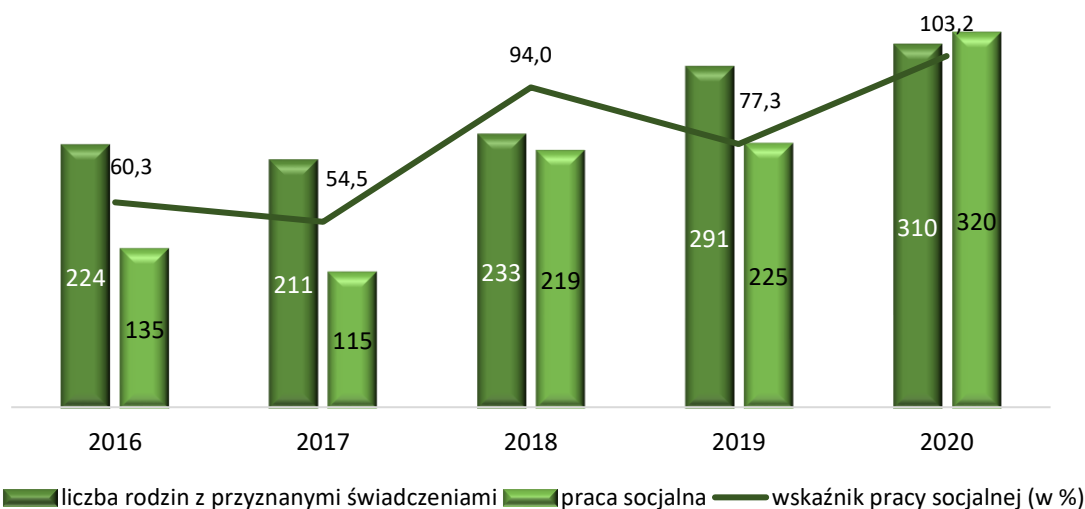
Wykres 27 Liczba świadczeń przyznawanych przez GOPS w Adamówce oraz ich struktura w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 25.

W 2020 r. w porównaniu z 2016 r. znacząco wzrosła liczba rodzin, w odniesieniu do których podjęto działania w zakresie pracy socjalnej i było to odpowiednio 135 rodzin wobec 320 rodzin. W tym kontekście można zauważyć, że najmniej takich rodzin było w 2017 r., tj. 115. Także od 2016 r. systematycznie wzrastał poziom wskaźnika pracy socjalnej, który jest obliczany jako stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie pomnożone przez 100%. W 2015 r. jedynie nieco ponad połowa rodzin z przyznanymi świadczeniami była objęta pracą socjalną (ok. 55%). Natomiast w 2020 r. nieco więcej rodzin otrzymywało pomoc w postaci pracy socjalnej niż miało przyznane świadczenia (wskaźnik ten osiągnął poziom 103,2%) – por. Wykres 28.

Wykres 28 Wskaźnik pracy socjalnej w GOPS w Adamówce w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, s. 25.

Ponieważ istotną a jednocześnie skomplikowaną, jak również i kosztowną formą pracy socjalnej jest kontrakt socjalny warto wspomnieć, że w przypadku GOPS w Adamówce również tego typu przedsięwzięcia miały miejsce. W 2018 r. był zawarty jeden taki kontrakt, w 2019 r. cztery, a w 2020 r. ponownie jeden. Przeważnie były to kontrakty określające współdziałania pomiędzy osobą lub rodziną a pracownikiem socjalnym w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej (część A), a w jednym przypadku, tj. w 2019 r. był to także kontrakt zawarty pomiędzy osobą a pracownikiem socjalnym w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (część B) – por. Zestawienie 12.

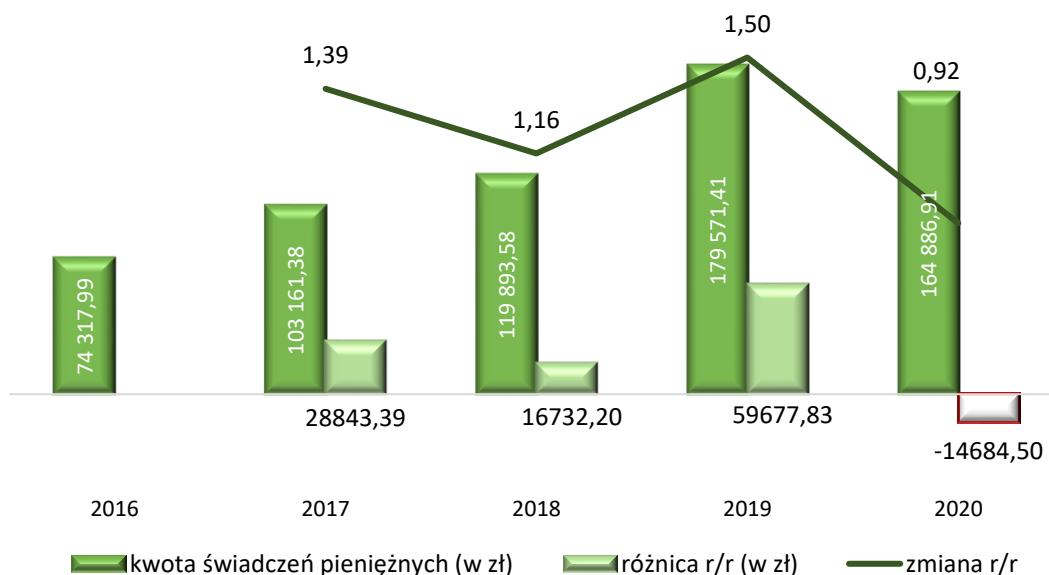
Zestawienie 12 Kontrakty socjalny wg liczby i liczby osób nimi objętych w ramach działalności GOPS w Adamówce w latach 2018-20

Dane dotyczące kontraktów	2018		2019		2020	
	A	B	A	B	A	B
liczba kontraktów/projektów	1	0	3	1	1	0
liczba osób objętych kontraktami/projektami socjalnymi	1	0	6	1	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 33.

Kwota świadczeń pieniężnych wyasygnowanych w ramach pracy socjalnej przez GOPS w Adamówce w latach 2016-19 systematycznie rosła, z nieco ponad 74 tys. zł w 2016 r. do prawie 180 tys. w 2019 r. Najbardziej intensywny wzrost w tym zakresie – liczony rok do roku – odnotowano w 2019 r., kiedy to kwota omawianych świadczeń była o połowę większa niż w roku poprzednim (przyrost ok. 60 tys. zł stanowił ponad połowę ogólnej kwoty zagospodarowanej w 2018 r.). Natomiast zauważalną zmianą w tym względzie jest sytuacja jaka miała miejsce w 2020 r., kiedy to GOPS w Adamówce miał do dyspozycji prawie 165 tys. zł, która to kwota była niższa niż było to rok wcześniej o prawie 15 tys. zł, co oznacza że środki będące do dyspozycji w 2020 r. stanowiły ok. 92% tych z 2019 r. – por. Wykres 29.

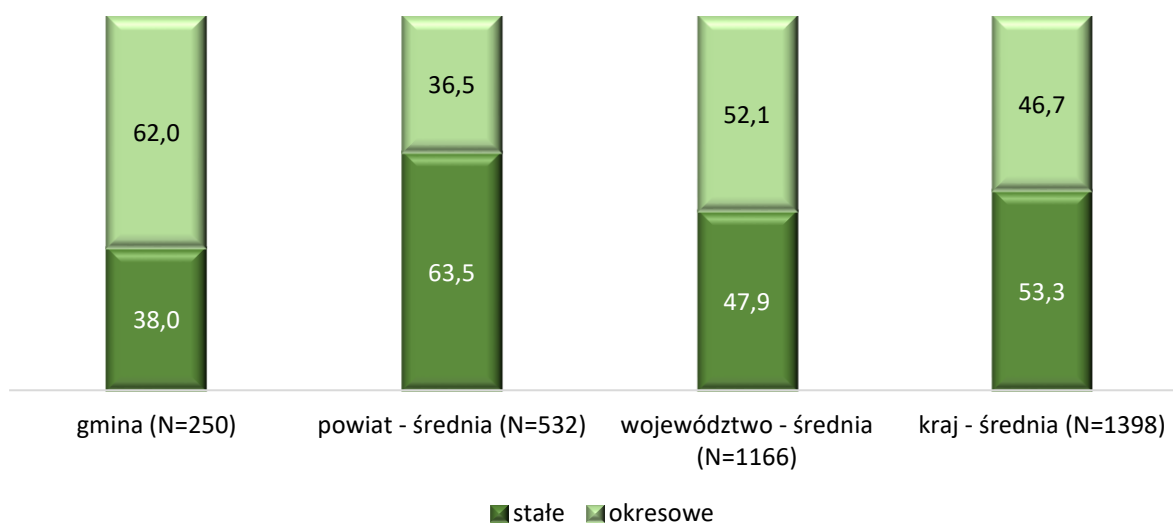
Wykres 29 Kwota świadczeń pieniężnych wyasygnowanych w ramach pracy socjalnej przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20 oraz zmiana liczoną rok do roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 35.

Zasiłki jakimi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamówce w 2020 r. wspierał swoich klientów miały w zdecydowanej większości charakter okresowy (ok. 62%) wobec ok. 38% stałej pomocy tego rodzaju. Taka struktura udzielanych zasiłków wyraźnie różni się w porównaniu do tej jaką odnotowano w przypadku pozostałych poziomów jednostek administracyjnych. Więcej zasiłków stałych niż okresowych jest przyznawane przeciętnie w województwie podkarpackim, przy czym proporcje te wynoszą odpowiednio ok. 52% i ok. 48%. W skali krajowej mamy do czynienia z odwrotną strukturą niż prezentowane uprzednio, gdyż nieco większa część zasiłków ma charakter stały niż okresowy (odpowiednio ok. 53% i ok. 47%). Natomiast w przypadku podkarpackich powiatów pod względem struktury zasiłków mamy do czynienia prawie z lustrzanym odbiciem tej z poziomu gminy, bo jest to ok. 64% na rzecz zasiłków stałych wobec ok. 37% okresowych – por. Wykres 30.

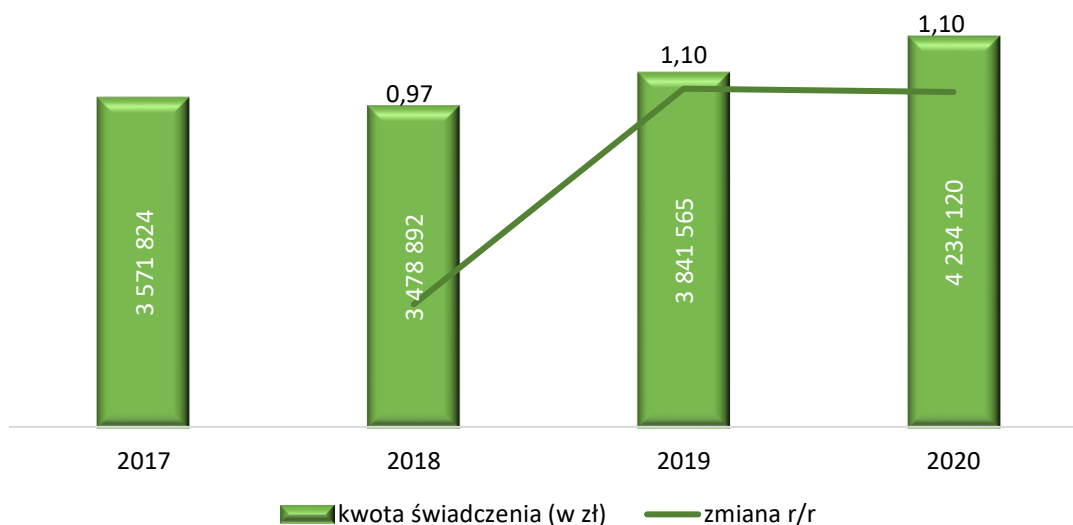
Wykres 30 Struktura zasiłków asygnowanych przez GOPS w Adamówce na tle średnich: powiatowej, wojewódzkiej oraz krajowej w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 36.

Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego w latach 2016-2019 to odpowiednio 245, 319, 295 i 302. Natomiast kwota świadczeń wzrosła z ponad 3,5 mln w 2017 r. do ponad 4,2 mln w 2020 r. – por. Wykres 31.

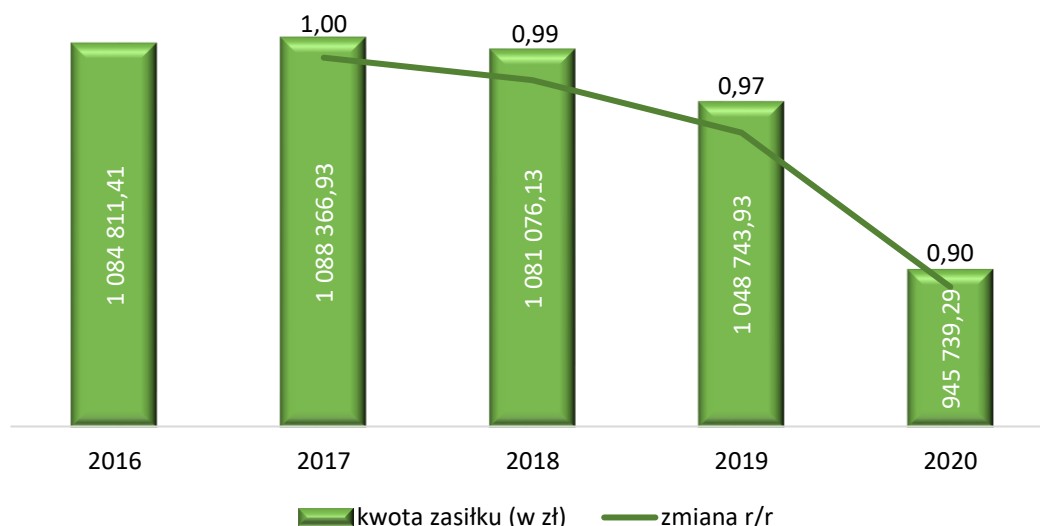
Wykres 31 Kwota świadczeń wychowawczych asygnowana przez GOPS w Adamówce w latach 2017-20 oraz zmiana liczona rok do roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 44.

W czasie, gdy kwota świadczeń wychowawczych asygnowanych przez GOPS w Adamówce rosta to odwrotna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do kwoty świadczeń rodzinnych, które od 2017 r. systematycznie malały z ok. 1 mln 90 tys. zł do ok. 945 tys. w 2020 r. Szczególnie wyraźnie ta kwota uległa zmianie „in minus” – licząc rok do roku – w przypadku 2020 r., kiedy to środki te stanowiły ok. 90% dostępnych w roku poprzednim – por. Wykres 32.

Wykres 32 Kwoty zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami wypłaconą przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20 oraz zmiana liczona rok do roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 46.

W 2020 r. największy udział wśród 1265 świadczeń społecznych asygnowanych przez GOPS w Adamówce miały zasiłki pielęgnacyjne, których było 831 (ok. 66% ogółu tego typu świadczeń). Natomiast wśród zasiłków pielęgnacyjnych we wspomnianym roku najczęściej dotyczyło osób niepełnosprawnych w wieku do 16 r.ż. o znacznym stopniu niepełnosprawności (324). Pozostałe świadczenia społeczne go specjalny zasiłek opiekuńczy (226 świadczeń) oraz świadczenia pielęgnacyjne (208 przypadków). Porównując okres od 2016-20 r. można zauważyć, że w latach 2016-2019 wyraźnie rosła liczba świadczeń opiekuńczych ogółem, tj. z 983 w 2016 r. do 1392 w 2019 r. Jednakże w 2020 r. liczba ta spadła do 1265 świadczeń. Analogicznie sprawa przedstawia się w przypadku zasiłku pielęgnacyjnego. Natomiast w okresie 2016-20 znacznie przybyło specjalnych zasiłków opiekuńczych, tj. z 57 w 2016 r. do 226 w 2020 r. – por. Tabela 7.

Tabela 7 Świadczenia społeczne zrealizowane przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20

Świadczenia opiekuńcze		2016	2017	2018	2019	2020
Zasiłek pielęgnacyjny	dla niepełnosprawnego dziecka	201	282	248	228	212
	osobie niepełnosprawnej w wieku pow. 16 r.ż. o znacznym stopniu niepełnosprawności	302	312	338	419	324
	osobie, która ukończyła 75 lat	12	12	12	12	12
	osobie niepełnosprawnej w wieku pow. 16 r.ż. z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności*	240	237	250	298	283
	ogółem	755	843	848	957	831
Świadczenie pielęgnacyjne		171	259	238	216	208
Specjalny zasiłek opiekuńczy		57	79	140	219	226
Świadczenia opiekuńcze ogółem (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy) - ogółem		983	1 181	1 226	1 392	1 265

* jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 r.ż.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 47.

Pomimo, że liczba świadczeń opiekuńczych w 2020 r. nieco zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim, to jednakże kwota przeznaczona na te świadczenia wzrosła z nieco ponad 654 tys. zł do prawie 698 tys. zł. Ogólnie kwota świadczeń w 2020 r. wzrosła prawie dwukrotnie w porównaniu z tą, która była do dyspozycji GOPS w Adamówce w 2016 r. (współczynnik wzrostu ok. 1,9), przy czym największą dynamikę wzrostu można tu było odnotować w latach 2016 i 2017. Uwzględniając natomiast poszczególne kategorie świadczeń można stwierdzić, że w przypadku zasiłku pielęgnacyjnego po znaczących wzrostach w latach 2016-19 w 2020 r. odnotowano spadek wysokości środków w porównaniu z rokiem poprzednim, aczkolwiek zmiana ta miała skalę ok. 1% „in minus”. Kwota przeznaczana na świadczenie pielęgnacyjne systematycznie rosła w latach 2016-18, by w 2019 r. odnotować spadek (o ok. 3% licząc rok do roku), a następnie istotnie wzrosnąć w 2020 r. (o ok. 11% licząc rok do roku). Jednakże największy przyrost kwoty przeznaczanej na świadczenia opiekuńcze dotyczy specjalnego zasiłku opiekuńczego, który w okresie 2016-20 wzrósł ponad 4,7 razy, tj. z ok. 29 tys. w 2016 r. do ok. 138 tys. w 2020 r. – por. Tabela 8.

Tabela 8 Kwoty świadczeń społecznych zrealizowanych przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20

Świadczenia opiekuńcze		2016	2017	2018	2019	2020
Zasiłek pielęgnacyjny	dla niepełnosprawnego dziecka	30 753	43 146	39 075	43 053	45 075
	osobie niepełnosprawnej w wieku pow. 16 r.ż. o znacznym stopniu niepełnosprawności	46 206	47 736	53 411	79 251	69 901
	osobie, która ukończyła 75 lat	1 836	1 836	1 899	2 276	2 590
	osobie niepełnosprawnej w wieku pow. 16 r.ż. z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności*	36 720	36 261	39 695	56 434	61 051
	ogółem	115 515	128 979	134 080	181 014	179 300
Świadczenie pielęgnacyjne		221 800	355 776	351 242	341 822	380 579
Specjalny zasiłek opiekuńczy		29 207	39 639	73 270	131 509	137 964
Świadczenia opiekuńcze ogółem (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy) - ogółem		366 522	524 394	558 592	654 345	697 843

* jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 r.ż.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Misiąg, Ocena zasobów pomocy społecznej 2020, s. 48.

W celu zaspokojenia potrzeb w zakresie pomocy społecznej i wspierania rodziny w Gminie Adamówka w najbliższych latach pracownicy tamtejszego GOPS podjęli skuteczne starania o pozyskanie środków na realizację takich projektów i programów jak: Centrum Usług Społecznych „Społeczna Adamówka” (w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 lipca 2023 r.); Dzienny Dom Pomocy „Ciepliczanka” (w okresie od 1 czerwca 2021 r. do 30 września 2023 r.) oraz „Wsparcie opiekuńcze w Gminie Adamówka i DDP w Zboiskach” (w okresie od 1 kwietnia 2021 r. do 30 września 2023 r.), a także Program MRiPS „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2021 (w okresie od 1 kwietnia 2021 r. do 31 października 2021 r.).

Rozdział 3 Warunki życia w Gminie Adamówka w opinii jej mieszkańców

3.1 Jakość życia w Gminie Adamówka w opinii jej badanych mieszkańców

Na podstawie tzw. twardych danych, które zostały uwzględnione w Rankingu Gmin Podkarpacia 2020 r. Gmina Adamówka zajęła wysokie 7 miejsce spośród 160 gmin województwa podkarpackiego, a co również istotne awansowała w tym zestawieniu w porównaniu z rokiem poprzednim o 3 miejsca. W latach 2018 i 2016 omawiana gmina nie zakwalifikowała się do pierwszej dwudziestki rankingu, a w 2014 r. była na miejscu 19. Organizatorem Rankingu jest Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Podkarpacki Ośrodek Samorządu Terytorialnego przy współpracy z Urzędem Statystycznym w Rzeszowie. Ocenie poddawane są wszystkie gminy województwa podkarpackiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu: Rzeszowa, Przemyśla, Tarnobrzega i Krosna. Podstawą do ustalenia miejsc poszczególnych gmin, były dane liczbowe 16 kategorii, pokazujące najważniejsze wskaźniki umożliwiające ocenę sytuacji społeczno-ekonomicznej gmin* – por. Zestawienie 13.

Zestawienie 13 Ranking Gmin Podkarpacia wg wyniku z 2020 r.

Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2020	2019	2018	2016	2014
1)	Solina	wiejska	1	3	1	4	1
2)	Mielec	miejska	2	.	17	3	13
3)	Padew Narodowa	wiejska	3	.	.	.	.
4)	Głogów Małopolski	wiejska	4	15	13	.	.
5)	Trzebownisko	wiejska	5	5	2	11	9
6)	Radymno	miejska	6	4	18	.	8
7)	Adamówka	wiejska	7	10	.	.	19
8)	Rymanów	miejsko-wiejska	8	.	.	.	.
9)	Stalowa Wola	miejska	9	.	.	.	3
10)	Jarosław	miejska	10	.	.	.	.
11)	Jasło	miejska	11	.	.	9	14
12)	Krościenko Wyżne	wiejska	12	.	.	.	.
13)	Cisna	wiejska	13	17	6	5	5
14)	Krasne	wiejska	14	12	8	8	.
15)	Ostrów	wiejska	15	7	.	1	4
16)	Dębica	miejska	16	14	4	2	11
17)	Leżajsk	wiejska	17	.	.	.	.
18)	Lutowiska	wiejska	18	8	.	.	.
19)	Łańcut	miejska	19	.	.	.	10
20)	Jasienica Rosielna	wiejska	20	1	.	.	.

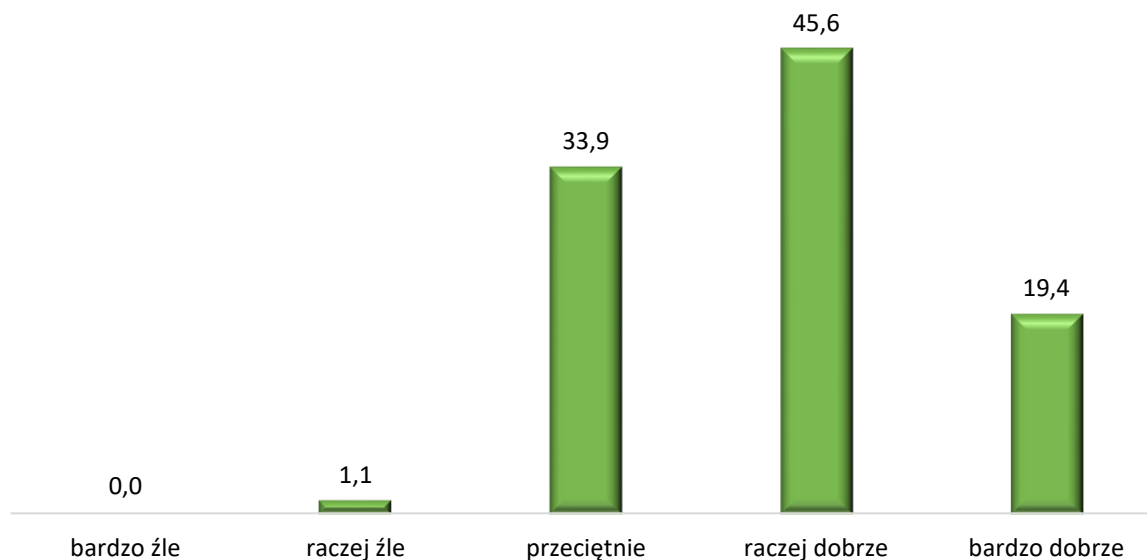
„.” oznacza wynik poza rankingową 20-stką. Źródło: opracowanie własne na podstawie Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, <https://frdl.rzeszow.pl/informacje/aktualnosci-1/znamy-wyniki-rankingu-gmin-podkarpacia-1> oraz <https://frdl.rzeszow.pl/projekty-i-inicjatywy/inicjatywy-1/ranking-gmin-podkarpacia-2020> (Dostęp: 06.05.2021).

* (1) średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2017–2019; (2) średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2017–2019; (3) średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin w latach 2017–2019; (4) wydatki bieżące budżetów gmin na administrację publiczną na 1 mieszkańca w 2019 r.; (5) średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2017–2019; (6) liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r.; (7) wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020 – średni wynik w %; (8) saldo migracji na 1000 ludności w 2019 r.; (9) wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2019 r.; (10) udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących budżetów gmin w 2019 r.; (11) wydatki budżetów gmin na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca w 2019 r.; (12) odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.; (13) przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.; (14) udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem gminy w 2019 r.; (15) wydatki bieżące na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3 na 1 mieszkańca w wieku przedprodukcyjnym w 2019 r.; (16) udział nakładów na szkolenia pracowników rad i urzędów gmin w wydatkach bieżących budżetów gmin na administrację publiczną w 2019 r.

Warunki życia w Gminie Adamówka w opinii większości uczestników badań przeprowadzonych za pomocą wywiadów indywidualnych są dobre (ok. 65%), a w tym zdecydowane przekonanie co do tego wyraziło ok. 19% respondentów. Co trzeci uczestnik badań uznał, że warunki te są przeciętne. Nieliczne osoby stwierdziły, że nie czują się dobrze w swojej miejscowości (ok. 1%) – por. Wykres 33.

Wykres 33 Ocena warunków życia w Gminie Adamówka
(Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Oceny warunków życia nie różnicuje płeć uczestników badań. Jak pokazują wyniki badań w Gminie Adamówka dobrze mieszka się ok. 68% mężczyzn oraz ok. 62% kobiet. Przeciętną ocenę w tym względzie wyraziło ok. 32% mężczyzn i ok. 36% kobiet. Negatywną opinię odnośnie omawianych tu warunków wyraziły wyłącznie kobiety (ok. 2%). Podobieństwo pomiędzy mieszkańcami i mieszkankami Gminy Adamówka pod względem postrzegania jakości życia w swojej okolicy jest bardzo duże ($Z=0,882^*$) – por. Tabela 9.

Tabela 9 Ocena warunków życia w Gminie Adamówka wg płci
(Dane w %)

Ogólnie ocenia warunków życia w swojej miejscowości	mężczyzna	kobieta	Ogółem
	N=88	N=92	N=180
dobra	68,2	62,0	65,0
przeciętna	31,8	35,9	33,9
zła	0,0	2,2	1,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę wiek uczestników badań pewne różnice dotyczące oceny jakości życia występują pomiędzy osobami młodymi oraz w wieku produkcyjnym a respondentami w wieku emerytalnym. Osoby starsze istotnie częściej wskazują na zadowolenie z zamieszkiwania w Gminie Adamówka (ok. 72), niż pozostali badani (odpowiednio ok. 64% i ok. 63%). Przeciętnie zadowoleni z jakości życia w swojej gminie najczęściej natomiast są osoby w wieku produkcyjnym (ok. 37%).

* Względny współczynnik podobieństwa struktur przyjmuje wartości od 0 do 1, przy czym im wskaźnik ten jest bliższy 0, tym porównywane struktury są mniej podobne (bardziej różne), im jest on bliższy 1 tym większe jest podobieństwo pomiędzy porównywanymi strukturami (i tym samym pomiędzy nimi są mniejsze różnice).

Źle oceniają warunki życia w miejscu swojego zamieszkania jedynie przedstawiciele młodzieży (ok. 8%). Należy tu jednakże podkreślić, iż wskazane tu różnice nie są duże, co wynika z faktu, iż jak już wspomniano zdecydowana większość spośród zapytanych osób wyraziła zadowolenie z ogólnych warunków życia w omawianej tu gminie – por. Tabela 10.

Tabela 10 Ocena warunków życia w Gminie Adamówka wg wieku
(Dane w %)

Ogólnie ocenia warunków życia w swojej miejscowości	młodzież (18-24 lat)	wiek produkcyjny (M 25-65 lat; K 25-60 lat)	wiek emerytalny (M 65 i w.; K 60 i w.)	Ogółem
	N=25	N=116	N=28	N=180
dobra	64,0	62,9	71,8	65,0
przeciętna	28,0	37,1	28,2	33,9
zła	8,0	0,0	0,0	1,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Młode osoby dobrze oceniające jakość życia w Gminie Adamówka uzasadniają swoją opinię posługując się takimi argumentami jak: spokój i bezpieczeństwo okolicy, zalety społeczności lokalnej, dostępność do ważnych instytucji, walory środowiskowe i krajobrazowe, posiadanie pracy, dobra lokalizacja. W pojedynczych wypowiedziach wskazywano tu także na dobrą infrastrukturę drogową i rekreacyjną oraz dobre zaopatrzenie. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– spokojna i bezpieczna okolica (8 wskazań):

cicha okolica; jest bezpiecznie; jest spokojnie; jest tu spokojna okolica; poczucie bezpieczeństwa; spokojna okolica (2 odpowiedzi); względny spokój, brak dużego ruchu, ogólnie życie tutaj jest dobre;

– społeczność lokalna (7 wskazań):

brak konfliktów; dobre sąsiedztwo; mili i przyjaźni mieszkańcy; otwartość wśród znajomych; pozytywna wewnętrzna atmosfera; przyjazna atmosfera; przyjaźni ludzie;

– dostępność do ważnych instytucji opiekuńczych, wychowawczych i służby zdrowia (4 wskazania):

dostęp do służby zdrowia; łatwy dostęp (blisko) do różnych instytucji (urząd gminy, poczta, szkoła); łatwy dostęp do potrzebnych instytucji; przedszkole;

– walory środowiskowe i krajobrazowe, zadbane okolice (4 wskazania):

czyste powietrze; malownicze krajobrazy; świeże powietrze, lasy w pobliżu;

– praca (3 wskazania):

mam blisko pracę; dobre warunki pracy; praca na miejscu;

– dobra lokalizacja (2 wskazania):

bliskość dużych miast; dobra lokalizacja;

– infrastruktura drogową (1 wskazanie):

dobra jakość dróg;

– infrastruktura rekreacyjna (1 wskazanie):

istniejące obiekty sportowe;

– zaopatrzenie (1 wskazanie):

sklep w bliskiej odległości;

Pomimo pozytywnej oceny jakości życia pojawiły się tu także wskazania pewnych **negatywnych aspektów** takich jak: brak rozrywek i odpowiedniej infrastruktury w pobliżu dróg dla pieszych. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– negatywne aspekty życia w swoich miejscowościach:

brak rozrywek dla młodzieży, nie ma chodników.

Przeciętna ocena formułowana przez badaną młodzież odnośnie jakości życia w swojej gminie jest uwarunkowana takimi czynnikami jak: brak pracy, perspektyw dla młodzieży oraz rozrywek, a także niedogodna lokalizacja, zła infrastruktura w tym komunikacyjna i zaopatrzeniowa. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak pracy (3 wskazania):

brak miejsc pracy (2 odpowiedzi); brak zakładów pracy;

– brak perspektyw dla młodych osób (3 wskazania):

brak perspektyw dla młodych osób; brak perspektyw dla młodych ludzi (2 odpowiedzi);

– brak rozrywek (3 wskazania):

brak możliwości rozwijania swoich zainteresowań; brak rozrywek i rozwijania swoich zainteresowań; życie jest tu mało ciekawe;

– zła infrastruktura, w tym komunikacyjna i zaopatrzeniowa (3 wskazania):

zła infrastruktura; zła komunikacja; brak sklepów;

– niedogodna lokalizacja (2 wskazania):

daleko do większych miast; wszędzie daleko.

Zła ocena badanej młodzieży odnośnie warunków życia wynika z takich przyczyn jak: brak infrastruktury rekreacyjnej i zaopatrzeniowej, gastronomicznej, pracy oraz placówek opiekuńczych dla dzieci, a także zła jakość sieci internetowej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak infrastruktury rekreacyjnej (3 wskazania):

brak czegokolwiek dookoła; brak miejsc rekreacyjnych; brak ścieżek rowerowych;

– brak pracy (1 wskazanie):

brak miejsc pracy;

– brak infrastruktury zaopatrzeniowej (1 wskazanie):

jeden sklep;

– brak placówek opiekuńczych dla dzieci (1 wskazanie):

brak żłobków;

– brak infrastruktury gastronomicznej (1 wskazanie):

brak restauracji;

– zła jakość infrastruktury internetowej (1 wskazanie):

słaba jakość sieci internetowej.

Uczestnicy badań PAPI w **wieku produkcyjnym swoją dobrą ocenę** jakości życia w swoich miejscowościach uzasadniali takimi argumentami jak: spokój i bezpieczeństwo okolicy, walory środowiskowe i krajobrazowe, dostępność do instytucji publicznych, dobra infrastruktura zaopatrzeniowa, zalety społeczności lokalnej, dostępność do służby zdrowia, dobra lokalizacja, posiadanie pracy na miejscu, dobra infrastruktura komunikacyjna i drogowa, dostępność do instytucji opiekuńczych i edukacyjnych, a także rozwój miejscowości. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– spokojna i bezpieczna okolica (35 wskazań):

bezpieczeństwo dla dzieci; bezpieczna i spokojna okolica; bezpieczna okolica (2 odpowiedzi); cisza i spokój, bezpieczeństwo; cisza, spokój (3 odpowiedzi); cisza, spokój, poczucie bezpieczeństwa; jest bezpiecznie, jest spokój; jest cisza i spokój; jest spokój, cisza; jest tu bezpieczna, cicha okolica; jest tu spokojna okolica; poczucie bezpieczeństwa; poczucie bezpieczeństwa, cisza, spokój; poczucie bezpieczeństwa, tu czuję się jak u siebie; spokojna okolica (10 odpowiedzi); spokojna, bezpieczna okolica; spokojna, cicha okolica; spokój cisza, bezpieczeństwo; spokój (2 odpowiedzi); spokój, cisza (3 odpowiedzi);

– walory środowiskowe i krajobrazowe, zadbana okolica (21 wskazań):

blisko lasy; brak zanieczyszczeń powietrza; brak zanieczyszczeń; czyste powietrze (4 odpowiedzi); czyste powietrze, przyroda; klimat, czyste powietrze; ładna miejscowość; można spacerować; świeże powietrze (7 odpowiedzi); zdrowa żywność; zdrowe powietrze; życie blisko natury;

– dostępność do instytucji publicznych (17 wskazań):

bank; blisko do gminy (2 odpowiedzi); dobry dostęp do urzędu gminy; dostęp do gminy; dostęp do kościoła, apteka; dostęp do placówek publicznych tj. urząd gminy, bank, poczta; dostęp do poczty, urzędu gminy; dostęp do urzędu gminy (2 odpowiedzi); dostępność do banku, urzędu gminy, poczty; dostępność urzędu gminy, poczty; jest urząd gminy; na miejscu są urząd gminy, bank, poczta; w bliskiej odległości jest kościół; wszystko jest na miejscu np. apteka, bank; wszystko tutaj jest na miejscu – bank, poczta, urząd gminy;

– infrastruktura zaopatrzeniowa (15 wskazań):

blisko do sklepu; dostęp do sklepu (3 odpowiedzi); dostępność do sklepów, piekarni, itp.; dostępność do sklepu; ilość sklepów; na miejscu są sklepy; piekarnia; piekarnia, sklep spożywczy; sklep; sklepy; sklepy w bliskiej odległości; w bliskiej odległości jest sklep; wszystko jest na miejscu np. sklep;

– społeczność lokalna (12 wskazań):

atmosfera, społeczność; bardzo dobra sąsiadka; blisko rodzina; dobrzy ludzie; dobrzy sąsiedzi, niczego mi nie brak; miła atmosfera; przyjazne otoczenie, pomocni i otwarci sąsiedzi; przyjazne sąsiedztwo; sąsiedzi są w porządku; tu się urodziłem, tutaj mam najbliższą rodzinę, nie widzę siebie nigdzie indziej; uprzejmi i kompetentni pracownicy urzędu gminy; wszystkich się zna;

– dostępność służby zdrowia (11 wskazań):

blisko do ośrodka zdrowia (2 odpowiedzi); dobry dostęp do ośrodka zdrowia; dostęp do ośrodka zdrowia (4 odpowiedzi); dostęp do placówek publicznych tj. ośrodek zdrowia; dostępność do ośrodka zdrowia; na miejscu jest przychodnia zdrowia; ośrodek zdrowia;

– dobra lokalizacja, w tym ze względu na pracę (7 wskazań):

blisko do miejsca pracy (2 odpowiedzi); blisko praca; dobra lokalizacja miejsca zamieszkania; lokalizacja (2 odpowiedzi); nie jest daleko do większego miasta;

– praca (3 wskazania):

ludzie mają pracę; miałam pracę na miejscu, teraz jestem na emeryturze, niewiele mi potrzeba; praca jest na miejscu;

– infrastruktura komunikacyjna i drogowa (3 wskazania):

dobre drogi, gmina dba o wszystko co niezbędne; mamy chodniki/oświetlenie; w bliskiej odległości jest przystanek;

– dostępność do instytucji opiekuńczych i edukacyjnych (3 wskazania):

jest 10-cio godzinne przedszkole na miejscu; szkoła (2 odpowiedzi);

– rozwój miejscowości (2 wskazania):

gmina cały czas robi coś dla mieszkańców, remontują/robią drogi; moja miejscowość cały czas się rozwija – powstają lokalne firmy i miejsca pracy.

Dobra ocena jakości życia w swoich miejscowościach sformułowana przez uczestników badań PAPI nie oznacza jednak braku **krytycznych opinii** dotyczących tego zagadnienia. W tym kontekście wśród istotnych dla mieszkańców problemów zostały wymienione takie jak: zła infrastruktura komunikacyjna, brak pracy, niski poziom opieki zdrowotnej, brak placówek opiekuńczych dla dzieci, brak infrastruktury rekreacyjnej i kulturalnej, niedogodna lokalizacja oraz kłopoty wynikające ze złego stanu zdrowia. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– zła infrastruktura komunikacyjna (5 wskazań):

brak autobusów; brak dogodnych połączeń; brak oświetlenia; drogi w kiepskim stanie; zły dojazd autobusowy;

– brak pracy (3 wskazania):

brak zakładów pracy; mało miejsc pracy; mało ofert pracy;

– niski poziom opieki zdrowotnej (2 wskazania):

opieka zdrowotna jest słaba; trudny dostęp do lekarza specjalisty;

– brak placówek opiekuńczych dla dzieci (2 wskazania):

brak opieki dla dzieci – żłobki; brak żłobka;

– brak infrastruktury rekreacyjnej (2 wskazania):

brak placu zabaw; brak ścieżek rowerowych;

– brak infrastruktury kulturalnej (2 wskazania):

brak świetlicy dla dzieci i młodzieży; daleka lokalizacja do np. życia kulturalnego;

– niedogodna lokalizacja (1 wskazanie):

słaba lokalizacja;

– zły stan zdrowia (1 wskazanie):

słabe zdrowie.

Część respondentów w **wieku produkcyjnym** uczestniczących wywiadach indywidualnych jakością życia w swojej miejscowości określiła jako **przeciętną**. Na taką ambiwalentną ocenę złożyło się szereg zalet, ale także i wad jakie dostrzegają oni w swoim otoczeniu. Wśród **pozytywnych opinii** znalazły się takie, które podkreślały dobry dostęp do opieki zdrowotnej i infrastruktury zaopatrzeniowej, a także walory środowiskowe. Wspomniano tu także, że miejsce zamieszkania nie różni się od innych. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– dostęp do opieki zdrowotnej (1 wskazanie):

ośrodek rehabilitacyjny jest blisko;

– walory środowiskowe (1 wskazanie):

świeże powietrze;

– dostęp infrastruktury zaopatrzeniowej (1 wskazanie):

sklep spożywczy jest blisko;

– inne (1 wskazanie):

nie różni się niczym od innych miejscowości.

Natomiast **negatywne opinie** wrażane w badaniach PAPI przez osoby w wieku produkcyjnym, które przyczyniły się do wspomnianej przeciętnej oceny jakości życia w swoich miejscowościach dotyczył takich aspektów jak: brak pracy, zła infrastruktura komunikacyjna i drogowa oraz zaopatrzeniowa, zła lokalizacja, brak infrastruktury kulturalnej i rozrywkowej, a także brak dostępu do służby zdrowia oraz instytucji publicznych, jak również brak perspektyw dla młodych ludzi, wysokie koszty życia, brak oferty kulturalno-rekreacyjnej dla osób starszych, infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci, jak i integracji społecznej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak pracy (17 wskazań):

brak miejsc pracy (3 odpowiedzi); brak pracy (4 odpowiedzi); brak pracy, duża odległość do zakładów pracy; brak zakładów pracy (3 odpowiedzi); brak zakładów pracy, brak pracy za odpowiednie wynagrodzenie; mało ofert pracy (3 odpowiedzi); nie ma miejsc pracy dla młodych osób; strefa rolnicza, brak dochodów z innych źródeł;

– zła infrastruktura komunikacyjna i drogowa (10 wskazań):

brak chodnika, słabe oświetlenie; brak chodników przy drogach; brak połączeń autobusowych; brak środków lokomocji, brak chodników; brakuje chodnika; brakuje w mojej miejscowości chodnika; słaba komunikacja (2 odpowiedzi); słabe połączenie z miastem, brak autobusów; złe połączenia autobusowe;

– zła infrastruktura zaopatrzeniowa (8 wskazań):

brak dostępu do sklepu; brak sklepów (3 odpowiedzi); brak sklepu w pobliżu; brak sklepu, „brak wszystkiego”; zbyt mała ilość sklepów spożywczych; znaczna odległość do sklepu;

– zła lokalizacja (7 wskazań):

daleko do dużych sklepów; daleko do miasta; daleko do większych miast; duża odległość od większych miast; lokalizacja; wszędzie daleko (2 odpowiedzi);

– brak infrastruktury kulturalnej i rozrywkowej (6 wskazań):

brak miejsc dla młodych ludzi gdzie mogliby spędzać wolny czas, nie ma domu kultury; brak miejsca do spotkań; brakuje rozrywek (miejsc do spotkań towarzyskich); nic tu się nie dzieje; nie ma miejsc spotkań młodzieży, przydałby się klub dla osób, które chcą spędzać wolny czas; nie ma tutaj żadnych rozrywek;

– brak dostępu do służby zdrowia, zły stan zdrowia (4 wskazania):

brak dostępu do urzędu, do lekarza; choroba; zbyt daleko do lekarzy; znaczna odległość do ośrodka zdrowia;

– brak dostępu do instytucji publicznych (4 wskazania):

brak urzędu pocztowego; zbyt daleko do kina; zbyt daleko do szkół średnich; znaczna odległość do urzędu gminy;

– brak perspektyw dla młodych ludzi (2 wskazania):

brak perspektyw dla młodych ludzi; brak perspektyw dla młodych;

– wysokie koszty życia (2 wskazania):

wysokie koszty życia; wysokie koszty życia (wzrost cen);

– brak oferty kulturalno-rekreacyjnej dla osób starszych (1 wskazanie):

brak zajęć dla seniorów;

– brak infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci (1 wskazanie):

brak miejsca zabaw dla dzieci;

– brak integracji społecznej (1 wskazanie):

ludzie się izolują od siebie;

– złe zarządzanie ze strony władz lokalnych (1 wskazanie):

lokalne władze nie realizują potrzeb mieszkańców – brak odzewu na prośby mieszkańców.

Natomiast **seniorzy**, którzy w ramach badań PAPI **dobrze ocenili** jakość życia w swoich miejscowościach również oprócz przeważających dobrych opinii mieli też pewne zastrzeżenia w omawianej kwestii. Wśród **pozytywów** na jakie wskazały badane osoby w wieku emerytalnym znalazły się takie argumenty jak: spokojna i bezpieczna okolica, dostępność do instytucji publicznych oraz do opieki zdrowotnej, dobra infrastruktura zaopatrzeniowa, walory środowiskowe i krajobrazowe, zalety społeczności lokalnej, zapewniona opieka, a także dobra infrastruktura drogowa i komunikacyjna, inwestycje gminne oraz niezależność finansowa. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– spokojna i bezpieczna okolica (11 wskazań):

bezpieczeństwo; bezpieczeństwo, spokój; cisza i spokój; cisza, poczucie bezpieczeństwa; jest tu bezpiecznie; jest tu cisza i spokój, jestem zdrowa, niczego mi nie brakuje; jest tu spokojnie; poczucie bezpieczeństwa; spokój, cisza; teren wiejski, cisza i spokój;

– dostępność do instytucji publicznych (11 wskazań):

blisko jest szkoła; blisko jest Urząd Gminy; dostęp do gminy, banku, można tutaj załatwić wiele spraw na miejscu; dostępność wielu placówek publicznych w miejscu zamieszkania tj. urząd gminy, bank, poczta; dużo placówek jest na miejscu: przedszkole, urząd gminy; jest urząd gminy; mam blisko do kościoła, poczty, urzędu gminy; poczta; tutaj jest blisko bank; urząd gminy, kościół, szkoła na miejscu; wszystko jest na miejscu;

– dostęp do opieki zdrowotnej (9 wskazań):

bardzo dobry dostęp do służby zdrowia; blisko jest ośrodek zdrowia; dobry dostęp do lekarza; dostęp do przychodni; jest ośrodek zdrowia; przychodnia (2 odpowiedzi); przychodnia zdrowia z apteką; tutaj jest blisko ośrodek zdrowia, apteka;

– infrastruktura zaopatrzeniowa (8 wskazań):

blisko jest sklep; dobre zaopatrzenie; dostęp do sklepu; jest sklep; sklep na miejscu; sklepy; sklepy wielobranżowe; tutaj jest sklep;

– walory środowiskowe i krajobrazowe (3 wskazania):

czyste powietrze; świeże powietrze; wspaniałe środowisko, brak zanieczyszczeń;

– społeczność lokalna (3 wskazania):

dobry sąsiedztwo; dobrzy mieszkańcy, uprzejmi sąsiedzi, pomoc sąsiedzka; zgoda w społeczeństwie, brak konfliktów;

– opieka (2 wskazania):

opieka którą otrzymuję; w domu mam opiekę i dobrze mi się tu żyje;

– dobra infrastruktura drogowa i komunikacyjna (2 wskazania):

blisko droga główna (Biłgoraj - Jarosław); drogi są na ogół wyremontowane;

– inwestycje gminne (1 wskazanie):

nowa remiza;

– niezależność finansowa (1 wskazanie):

„mam swój pieniądz”.

Badani seniorzy dodali jednakże łzykę dziegciu do tego pozytywnego obrazu. **Negatywne opinie** jakie się tu pojawiły dotyczą takich kwestii jak: zła infrastruktura drogowa, komunikacyjna, kulturalna i rekreacyjna. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– zła infrastruktura drogowa i komunikacyjna (1 wskazanie):

brak połączeń autobusowych;

– brak infrastruktury kulturalnej (1 wskazanie):

brak miejsc spotkań dla seniorów, dzieci i młodzieży;

– zła infrastruktura rekreacyjna (1 wskazanie):

brak ścieżek rowerowych;

Uczestnicy badań PAPI w wieku **emerytalnym, którzy przeciętnie ocenili** jakość życia w swoich miejscowościach również wskazywali w tym kontekście na pewne pozytywne oraz negatywne aspekty. Wśród **zalet** swoich społeczności wskazali oni takie jak: dobre strony społeczności lokalnych oraz walory środowiskowe i krajobrazowe. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– społeczność lokalna (2 wskazania):

dobre sąsiedztwo; pomocni sąsiedzi;

– walory środowiskowe i krajobrazowe (1 wskazanie):

natura która jest dookoła.

Natomiast do **wad** jakie dostrzegają seniorzy w okolicy swego zamieszkania należą takie jak: zła infrastruktura komunikacyjna i drogowa, zła sytuacja finansowa, brak pracy, zła lokalizacja, zły dostęp do służby zdrowia, brak infrastruktury zaopatrzeniowej oraz dostępu do niektórych instytucji publicznych, starzejąca się społeczność, brak możliwości rozwoju i perspektyw dla młodzieży, jak i problemy dotyczące środowiska naturalnego. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– zła infrastruktura komunikacyjna i drogowa (8 wskazań):

brak chodników; brak połączeń PKS; brakuje tutaj chodnika; nie ma połączeń autobusowych, jeśli ktoś nie posiada prawa jazdy to jest trudno; słabe połączenie autobusowe (2 odpowiedzi); za duży ruch samochodowy; zła komunikacja;

– zła sytuacja finansowa (3 odpowiedzi):

brak funduszy na życie; niska emerytura; za duże opłaty;

– brak pracy (2 wskazania):

brak miejsc pracy i możliwości rozwoju gospodarczego; mało ofert pracy, brak warunków do rozwoju rolnictwa;

– zła lokalizacja (2 wskazania):

daleko do większego miasta; jest stąd daleko do większego miasta;

– zły dostęp do służby zdrowia (1 wskazanie):

słaby dostęp do lekarza;

– brak infrastruktury zaopatrzeniowej (1 wskazanie):

brakuje tutaj sklepu spożywczego;

– brak dostępu do niektórych instytucji publicznych (1 wskazanie):

brak poczty;

– starzejąca się społeczność (1 wskazanie):

mieszka tu dużo starszych ludzi;

– brak możliwości rozwoju (1 wskazanie):

brak możliwości rozwoju osobistego;

– brak perspektyw dla młodzieży (1 wskazanie):

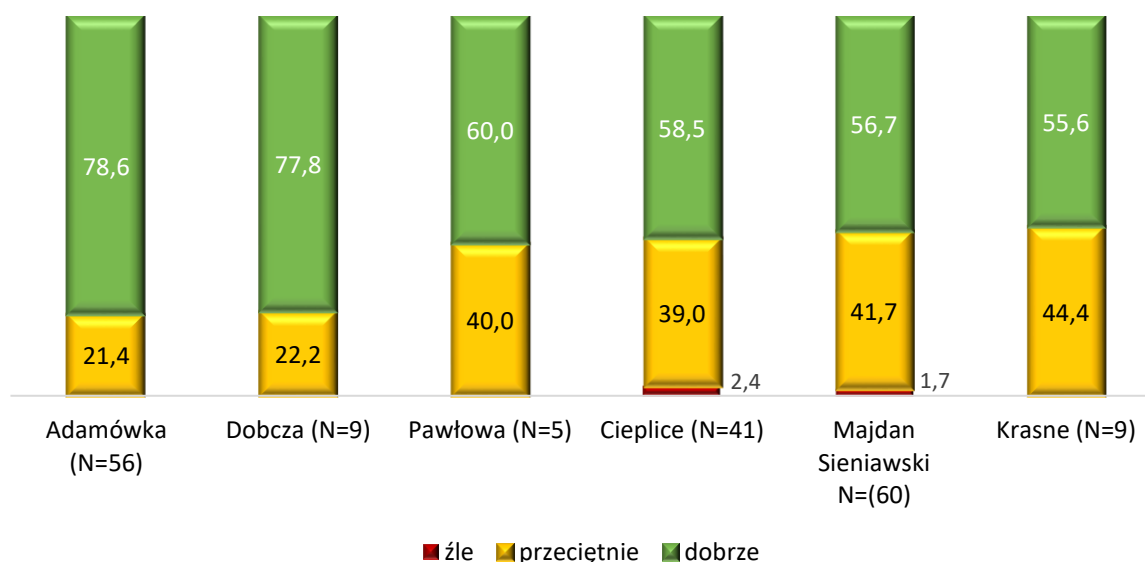
brak możliwości rozwoju dla młodzieży;

– problemy dotyczące środowiska naturalnego (1 wskazanie):

zanieczyszczenie środowiska.

Największy odsetek osób zadowolonych z jakości życia w Gminie Adamówka odnotowano w przypadku badanych mieszkańców Adamówki (ok. 79%), a najmniejszy – przy czym jednocześnie znaczny – w Krasnem (ok. 56%). Natomiast najwięcej ocen wskazujących przeciętną satysfakcję z życia w omawianej tu gminie udzielono w Krasnem (ok. 44%), a najmniej w Adamówce. Niezadowolone w tym kontekście wyrazili mieszkańcy Cieplice i Majdanu Sieniawskiego (po ok. 2%) – por. Wykres 34.

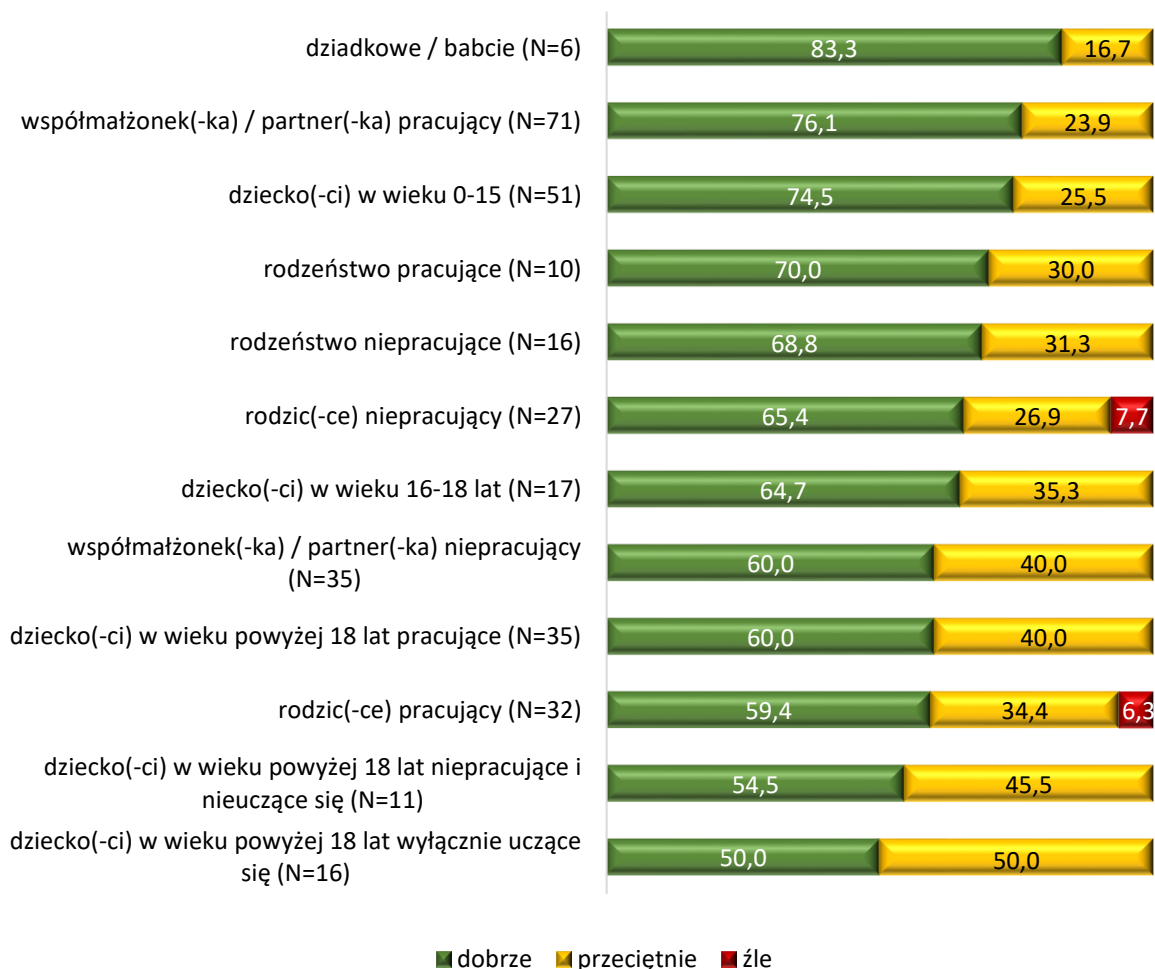
Wykres 34 Ocena warunków życia wg poszczególnych miejscowości w Gminie Adamówka (Dane w %)

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę strukturę rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka można zauważyć, że największy odsetek osób dobrze oceniających jakość życia w omawianej tu gminie mieszka wraz ze swoimi dziadkami (ok. 83%). Bardzo wysokie odsetki wskazujące na pozytywne postrzeganie Gminy Adamówka pod względem jakości życia odnotowano również w przypadku respondentów mieszkających z pracujących współmałżonkiem lub partnerem (ok. 76%), osób posiadających dzieci w wieku do 15 roku życia (ok. 75%), w przypadku pracującego rodzeństwa będącego we wspólnym gospodarstwie domowym (ok. 70%). Często zadowolenie z życia w swojej okolicy wyrażali także respondenci, którzy mieli rodzeństwo niepracujące (ok. 69%), niepracującego rodzica, dziecko w wieku 16-18 lat (po ok. 65%), niepracującego współmałżonka lub partnera, pracujące dziecko w wieku powyżej 18 lat albo pracującego rodzica (po ok. 60%). Taką opinię wyrażał także co drugi uczestnik badań, w którego rodzinie było dziecko w wieku 18 lat i więcej, które nie uczyło się i nie pracowało (ok. 54%) albo dziecko w wieku 18 lat i więcej, które wyłącznie się uczyło (ok. 50%). Natomiast złe oceny jakości życia w Adamówce najczęściej były wyrażane w rodzinach, w których byli niepracujący rodzice (ok. 8%). Takie opinie pojawiły się także w przypadku uczestników badań mieszkających z pracującymi rodzicami (ok. 6%) – por. Wykres 35.

**Wykres 35 Ocena jakości życia w Gminie Adamówka wg struktury rodziny
(Dane w %)**

Źródło: badania własne.

O ocenę jakości życia w swojej miejscowości zlokalizowanej na terenie Gminy Adamówka zostali również zapytani w ramach badań przeprowadzonych za pomocą zogniskowanych wywiadów grupowych mieszkańcy Gminy Adamówka reprezentujący rodziców mających dzieci do lat 15-stu (kod RD), seniorzy (kod RS) oraz liderzy społeczności (kod RL).

Rodzice dzieci do lat 15, którzy wzięli udział w badaniach FGI zgodzili się co do tego, że jakość życia w swoich miejscowościach można określić jako przeciętną:

RD: – Moim zdaniem, jakość życia jest średnia.

Na taką ambiwalentną ocenę wpłynęły pewne zalety i wady wynikające z faktu zamieszkiwania w poszczególnych miejscowościach Gminy Adamówka. Do **pozytywnych** aspektów zaliczono tu spokój i możliwość znalezienia pracy. Szczegółowo wypowiedzi te prezentują się następująco:

– spokój, choć przeważnie jest to zaleta doceniana głównie przez starszych:

RD: – (...) Jest to miejscowość, gdzie tak naprawdę, nic się nie dzieje, aczkolwiek jest spokojnie... Spokojnie, dla tych, może już starszych;

– istnieje możliwość znalezienia pracy:

RD: – Tzn. ja myślę, że życie zawodowe... nie, praca jest. Mam rodzinę w centrum Łodzi, gdzie jest dużo gorzej. Jeśli chodzi o status finansowy to myślę, że każdy ma tyle, na ile się stara.

Negatywne opinie, które wyrażono w kontekście oceny jakości życia w swoich miejscowościach dotyczyły takich kwestii jak: brak zapewnionej opieki dla najmłodszych dzieci oraz infrastruktury kulturalnej i świetlic, miejsc spotkań, zapewniających rozrywkę i relaks, zła infrastruktura rekreacyjna, brak zajęć prorozwojowych, peryferyjna lokalizacja, zła infrastruktura drogowa – przy czym mowa tu o braku bezpieczeństwa pieszych oraz brak działań z zakresu doradztwa zawodowego. Szczegółowo wypowiedzi te prezentują się następująco:

– brak zapewnionej opieki dla najmłodszych dzieci:

RD: – Nie mamy żłobków dla małych dzieci. Już teraz mnie to nie dotyczy, ale jak dzieci były małe, nie mamy babci w domu, to jest straszne, słuchajcie. Nie mamy, co z tym dzieckiem zrobić. Trzeba tak się dzielić obowiązkami, żeby się zająć. Nie wiem, gdzie jest najbliższy żłobek, w Leżajsku? W Sieniawie.

– brak infrastruktury kulturalnej, brak świetlic:

RD: – (...) ale jeśli chodzi o młodzież, to jest słaba dostępność do takich środków rozwoju, kultury dla dzieci;

RD: – Myślę, że nawet byłyby panie, które chciałyby poprowadzić takie świetlice. Jest pani, która jest zawsze chętna do takich rzeczy i myślę, że w każdej innej wiosce też gdzieś jest ktoś taki, kto ma zdolności i jakiś pomysł na cokolwiek. RD: – (...) bo tam imprezy są. Są organizowane osiemnastki, wesela, chrzciny.

RD: – Nie ma dla naszych dzieci żadnych zajęć muzycznych. Jeśli ktoś chce, musi wozić. RD: – Jest orkiestra. RD: – Jedna. RD: – Tzn. jest tam, w tej orkiestrze jest tak, że tylko są takie instrumenty, prawda? Bo nie wszyscy chcą na tym... no, jest możliwość muzykowania, ale to jest zamknięty repertuar. To jest orkiestra dęta i nie wszystkie dzieci od razu dadzą radę. Nie każdy też ma chęci na to, a np. no dużo gra na keyboardach, na gitarach, dużo tego typu... A tak, to trzeba wozić do szkoły muzycznej, a tu jest Leżajsk, a to jest daleko od nas troszkę. RD: – Ja woziałam, to wiem. Trzeba zawieźć, poczekać aż dziecko skończy lekcję, no i przywieźć, to jest pół dnia. A gdyby były jakieś mniejsze grupki, w jakichś miejscach, świetlicach, ale też nie ma... RD: – Ale to są imprezy prywatne, a my mówimy o takich społecznych. Nie można było z niej korzystać jako rodzice (...) Musieliśmy prosić panią, czy nam da klucz, czy nam udostępni. (...) chcieliśmy coś zrobić, ale nie mogliśmy, bo był problem.

– brak miejsc spotkań, zapewniających rozrywkę i relaks:

RD: – A nawet, żeby tak sobie iść, rozerwać się, jakkolwiek. Nie ma tego. Ja nie mówię, by robić z siebie księgową czy kogoś, ale cokolwiek.

– zła infrastruktura rekreacyjna, brak zajęć prorozwojowych:

RD: – (...) ani ścieżek rowerowych, no w tym kierunku to kompletnie. Żadnych jakichś takich parków, gdzie mogłyby się dzieci spotkać i szczerze mówiąc pobawić.

RD: – (...) boisko (...) w tej miejscowości, to pewnie powstało przez jakieś dotacje. Tak poza tym, nie ma nic, żadnych świetlic takich, dla młodzieży. Jedynie są, tzw. są takie zajęcia pozalekcyjne. Ale poza tym, to nic, chyba, że o czymś nie wiem.

RD: – Tutaj przydałby się plac zabaw dla dzieci. RD: – Tak, tego też nie ma. RD: – Ja już nie mówię o jakimś placu zabaw dla dzieci w połączeniu z jakąś siłownią dla dorosłych, gdzie dzieci by się bawiły. RD: – Dokładnie, nie żeby tylko dzieci wysłać gdzieś tam na zajęcia i dzieci mieć z głowy, tylko żeby też rodzic-dziecko, miało też kontakt jakikolwiek. Także tutaj siłownia z placem zabaw, to byłoby super.

– peryferyjna lokalizacja:

RD: – Ja to wyczuwam odkąd się tu przeprowadziliśmy, dzieci szybko się nudzą. Gdziekolwiek, żeby coś zrobić, to trzeba dojechać i to nie jest tak blisko, że wsiądziesz na rower i dojedziesz. Wszędzie trzeba dowieźć.

– zła infrastruktura drogowa (szczególnie w kontekście pieszych):

RD: – I ogólnie, jeśli chodzi o infrastrukturę, to ani chodników, ani bezpiecznego przejścia,

– brak działań z zakresu doradztwa zawodowego, poradnictwa w zakresie prowadzenia własnej działalności gospodarczej:

RD: – Ale trochę jest mało dla takich ludzi, którzy chcieliby coś zrobić, a nie wiedzą, jak zacząć. Nie ma pomocy (...) potem każdy zawsze coś tam gdzieś usłyszy, coś pomyśli w domu, coś zacznie robić. U nas nie ma niczego takiego, nie mamy kursów takich.

Zogniskowany wywiad grupowy został także przeprowadzony w gronie **seniorów**, którzy zgodzili się co do tego, że jakość życia w ich miejscowościach może być określona jako **przeciętna**:

RS: – Średnio. RS: – Tak, średnio. RS: – Nie ma za dobrze... RS: – I nie ma co narzekać.

Jednakże w trakcie tej grupowej rozmowy wskazywali oni głównie na **negatywne** aspekty związane z jakością życia. Poruszono tu takie kwestie jak: zła infrastruktura drogowa i rozwiązania komunikacyjne, brak ścieżki rowerowej, brak ośrodka kultury, miejsca spotkań oraz animatora kultury, brak domu opieki dziennej, a także domu seniora, brak siłowni na świeżym powietrzu oraz aktywności społecznej. Szczegółowo wypowiedzi te prezentują się następująco:

– infrastruktura drogowa, brak chodników wpływający na brak bezpieczeństwa pieszych na drodze:

RS: – Chodniki (...)

RS: – No nie mamy chodnika. RS: – A u nas z tym to jest tragedia, po prostu. RS: – U nas tak samo. RS: – Droga wojewódzka, jest rozszerzenie tylko, powiedzmy 1,20 metra, no strach iść. A jak jadę do sklepu, to... RS: – Główna droga. RS: – Tak, główna. I jak jadę na zakupy rowerem, to muszę trzymać czapkę, o tak, po prostu jest fatalnie. RS: – No i nie ma chodnika.

RS: – Na odcinku 500 metrów, ile osób tam zginęło? RS: – A z 15. RS: – No. To jest główna droga. Do sklepu jest 500 metrów i tam z 15 osób nie ma... RS: – Niedokładnie tak. Tzn. jakiś student badał, po prostu, ile osób jest pochowanych na naszym cmentarzu w księgach wieczystych, osób, które zginęły na tej drodze. Więc od 1995 roku - 15 osób.

–złe rozwiązania komunikacyjne:

RS: – *Komunikacja jest do niczego.*

RS: – *Połączenie autobusowe, przecież jeden autobus jedzie w rano, drugi w południe.*

RS: – *Tyle wam wystarczy, bo wszyscy jeżdżą samochodami (...). RS: – *Podjeżdżam, że gdyby 10-20 osób jeździło tymi autobusami, jest to celowe. Ale, jak ja widzę autobus leci wieczorem, wraca pusty, to po co on jeździ, nie? Wszędzie są samochody. Nie są te czasy, w których człowiek autobusami jeździł.* RS: – *Dzieci do szkoły teraz nie chodzą, siedzą w domu, to nie jeżdżą.**

RS: – *Nie ma autobusu do Przeworska. RS: – *Też zlikwidowany? RS: – *No nie ma. RS: – *A tu powiat Przeworski, wszystkie urzędy są w Przeworsku, ludzie starsi, którzy nie mogą sami prowadzić i często samotni. RS: – *Jest, jest bus do Przeworska.*****

– brak ścieżki rowerowej:

RS: – *(...) ścieżka rowerowa by się przydała (...)*

– brak ośrodka kultury, miejsca spotkań oraz animatora kultury:

RS: – *Mi osobiście bardzo brakuje ośrodka kultury. To jest naprawdę. RS: – *Tutaj brak, cokolwiek... RS: – *Żeby się spotkać.***

RS: – *Np. tutaj jest straż pożarna i tam na górze jest sala...*

RS: – *Więc tak. Chyba problem jest w tym, że powinna być jakaś osoba dla tej sali, przynajmniej ze 2 razy w tygodniu, żeby ludzie mogli się tam spotkać, pogadać ze sobą, a nawet i piwo wypić. Przecież nie chodzi o jakiś alkoholizm czy coś w tym rodzaju, ale po prostu spotkanie. Każdy siedzi w domu, po prostu, kisi się w swoim sosie, a najważniejsze są kontakty międzyludzkie, prawda?*

RS: – *(...) Ale po prostu widzę to w ten sposób, żeby przynajmniej 2 razy w tygodniu, założymy po południu, było miejsce cały czas otwarte i żeby można było się tam spotkać.*

RS: – *(...) Widziałem, bo pracowałem długo w Niemczech, np. w każdej miejscowości są jakieś takie ogólnodostępne małe place z grillem. (...) Więc widzę, że po prostu ci młodzi w sobotę, w niedzielę, nawet jakby się chcieli spotkać, to nie mają gdzie. I np. w lecie, gdyby był jakiś plac do grillowania i kilka ławek, niedrogi. Po prostu jeden odpowiedzialny za plac, w Niemczech, np. jak ktoś chce tam jakąś imprezę czy cokolwiek zrobić, zgłasza to odpowiedzialnemu za plac i bierze zobowiązanie, że ten plac zostanie czysty. I po prostu, to można zrobić tanim kosztem i nie będą wywracać znaków na przykład.*

– brak domu opieki dziennej, domu seniora:

RS: – *Proszę państwa, to jest tak. Miejsce na świetlicy to też nie było tak uczęszczane, żeby się wszyscy spotykali, żeby tam jakieś rozmowy prowadziły. Ale tutaj sądzę, że zdałby funkcję taki dom opieki dziennej, gdzie osoby, które są naprawdę samotni, bo się tacy zdarzają, można by ich zaprosić, podwieźć, zorganizować i po prostu w tej opiece dziennej może by jakaś ulga dla tych ludzi była. Na pewno takie są. I to jest bardzo dobry pomysł, żeby ktoś się zainteresował tym projektem, bardzo to jest dobre dla ludzi i myślę, że integracja ze wszystkich wsi w tej gminie by dała jakieś efekty, bo wtedy się wyklują jeszcze potrzeby. Są ludzie, którzy są samotni, którzy nie mają się do kogo odezwać, bo tacy są. I po prostu wyszłaby z tego jakaś korzyść, bo świetlica to już, w naszym wieku (śmiech). Nieczęsto w ogóle młodzież chce, by w ogóle brać udział, przyglądać się dyskoteci czy czemuś. To trzeba specjalnie dla tych osób zorganizować. Znając, tutaj, na terenie powiatu przeworskiego, tam bliżej Jarosławia, to Szówsko dojeżdża do Jarosławia. RS: – *Sześć jest takich w Jarosławiu. RS: – *Tam mają na świetlicy i właśnie cały dzień zajęcia. Wiązownica dowozi do Radawy.***

RS: – *Trzeba tylko zarządzać ludźmi, podzielić, po prostu, bo tak. Pani mówi, że nikt nie chce przychodzić, bo albo będzie dom seniora, albo będzie to koło gospodyń wiejskich, bo spotykają się, jest już obecnie. Więc nie można wszystko wrzucać do jednego worka, że nic nie ma, nikt nie przychodzi, nikt nie chce. Trzeba podzielić, a więc my, seniorzy, dbajmy o to, żeby był dom seniora.*

Nie patrzmy na młodych, na innych, tylko na samych siebie - dom seniora. Żeby był i żeby był prawdziwy dom seniora, nie tam w jakiejś komórce itd. Żeby można było przyjść, seniorzy nie muszą pracować, przychodzą. Można coś zjeść, można coś wypić, mówię tu o herbacie, można. (...) Musi być atmosfera [infrastruktura]. Musi być ktoś, kto przyciąga. A jak przyjdzie raz, drugi raz i powie, że to nie jest to. To musi być coś, co przyciąga. Coś, co człowiek jest zadowolony czy nawet dom seniora z kominkiem, żeby sobie usiąść. Posiedzieć, wypić kawę. RS: – Zajęcia, jakieś wykłady, zaprosić kogoś... RS: – Jakąś wycieczkę... RS: – Tak, wycieczkę! RS: – Przecież wiem, jak Niemcy jeżdżą...

RS: – Ile jest seniorów i ile będzie seniorów w następnych 10 latach? Wtedy można coś projektować. Czy coś budujemy, czy coś adaptujemy. Jak już są pieniądze na ten program, są pieniądze państwowe, wiem, że są. I w ten sposób można podchodzić do tematu, bo ogólne takie narzekanie nic nie da. Tylko konstruktywna rozmowa.

– brak siłowni na świeżym powietrzu:

RS: – Przy takim domu seniora, żeby był np. ten park taki ruchowy. Przy domu seniora, no bo komu jest gimnastyka potrzebna? Seniorowi. Żeby sobie potrenował, taka rehabilitacja na powietrzu. Bo widzę, jak byłem parę razy w sanatorium, to przy każdym sanatorium jest taki ogród czy park i tam sobie idzie, kto chce. Tam zostaje pół godziny czy dziesięć minut, na ile mu tam zdrowie pozwala. I właśnie takie powinno być w gminie, bo gdzie? Rolnik pójdzie w pole, to go plecy bolą. RS: – No ale tak jest w miastach, przecież, dużych. Są takie te siłownie na placu zabaw, wszędzie takie są. RS: W dużych miastach właśnie są takie, te siłownie przy placu zabaw np. Bardzo dużo teraz takich budują. No takie coś. RS: – To nie jest wcale aż takie drogie.

– brak aktywności społecznej:

RS: – Ja powiem tak, to jest kwestia, ja wiem, że problemem jest środowisko, ale np. z perspektywy miejsca, w którym my mieszkamy, to jest tak. Nie było świetlicy, wszyscy się oczywiście chcieli spotykać. Świetlica jest wyremontowana, jest się gdzie spotykać, to ja przez parę lat prowadziłam działania dotyczące koła gospodyń i nie ma ludzi, którzy chcieliby przyjść. Każdy ma swój film, raz przyjdzie, a za drugim razem, to już: „a, po co tam pójde”. To jest główny problem. Mówię o swoim środowisku, nie mówię tu, bo może tu ludzie się częściej spotykają, ale też w małej miejscowości, wydawałoby się, że powinni bardziej się integrować i spotykać, a ludzie mają taki słomiany zapach. Jak czegoś nie ma, to by z tego skorzystali, a jak coś jest, to "aaa".

RS: – Nie, wydaje mi się, że społeczeństwo jeszcze teraz pocovidowe jest jeszcze bardziej przestraszone tym wszystkim, boją się spotkań, ja to obserwuję, może nie na co dzień, ale bardzo często, że nie wiem (...) Może, jakby się znalazła taka osoba, która by to prowadziła (...) to może by to jakoś się rozkręciło, a tak to (...) Potrzebny jest ktoś, kto będzie tym zarządzał.

Liderzy społeczni, którzy wzięli udział w badaniach FGI wśród **pozytywnych** aspektów spływających na jakość życia w Gminie Adamówka wskazywali na takie kwestie jak: zdrowe środowisko, infrastruktura sportowa oraz opiekuńczo-wychowawcza dla dzieci. Szczegółowo wypowiedzi te prezentują się następująco:

– zdrowe środowisko:

RL: – (...) jest dużo świeżego powietrza,

– infrastruktura sportowa:

RL: – W miejscowościach, są miejsca, gdzie się spotykają. Gdzieś, gdzie w ogóle mogą być razem. RL: – Ja dodam tutaj. Bo mówimy cały czas o tych brakach, ale myślę, że zanim rozpoczęła się pandemia, to też oddajmy sprawiedliwość, że nasza gimnazjalna hala sportowa [w Adamówce] była oblegana przez młodzież, dorosłych, starszych, integrowaliśmy się, graliśmy w siatkę, ping-ponga, to było świetne. No teraz tego nie ma (...)

RL: – Tak, są orliki. RL: – Mamy hale. RL: – Orliki mamy w każdej miejscowości. RL: – Tzn. mieszkańcy z hali w Adamówce, mieszkańcy gminy Adamówka mogą korzystać nieodpłatnie, no oczywiście... no teraz nie, no bo jest korona. Ale były ustalone po prostu grafiki, że przyjeżdżali młodzi, czy ludzie z Cieplicy, z Majdanu Sieniawskiego i tam mieli spotkania jako siatkówka.

– infrastruktura opiekuńczo-wychowawcza dla dzieci:

RL: – (...) Myślę, że dla rodziców, to stworzyliśmy dobre, te, przedszkola. A o starszych to myślimy... tym, jak to jest, dom seniora. Idziemy w tym kierunku, zabezpieczymy to jakoś, żeby ci starsi mieszkańcy jakoś mogli się znaleźć, odpocząć.

Badani liderzy społeczni wśród **negatywnych** stron życia w swoich miejscowościach wskazywali takie jak: brak opieki dla osób starszych, ograniczony dostęp do służby zdrowia, zła organizacja komunikacji, peryferyjna lokalizacja, brak ośrodka kultury oraz miejsc spotkań dla młodzieży, a także brak pracy. Szczegółowo wypowiedzi te prezentują się następująco:

– brak opieki dla starszych (niepełnosprawnych) osób:

RL: – Tzn. ten problem jest, bo ja się zetknęłam, gdzie miałam problem ze znalezieniem opieki dla mamy. Jeszcze dwa lata temu, tak? RL: – O seniorów mi chodzi. Że po prostu jest taka kwestia, że nasze społeczeństwo się starzeje. Ja jestem stąd, tutaj się urodziłam. Patrzę po wiosce, jest bardzo mało młodych ludzi, gro ludzi to są osoby starsze, samotne, pozostawione. Bo młodzi albo wyjechali, albo po prostu, z jakichś innych względów, za poszukiwaniem lepszego życia, czy praca. No ci rodzice tutaj zostali i właśnie uważam, że powinniśmy się, jeżeli już, to skupić się na tych najstarszych, jakimi są dzieci i starsi. To jest ta grupa.

– ograniczony dostęp do służby zdrowia:

RL: – (...) dostęp do służby zdrowia to mamy ograniczony bardzo, ponieważ jest tylko jeden lekarz [rodzinny], ma bardzo dużo pacjentów. Teraz jeszcze, w dobie koronawirusa, te teleporady, no, 40 w kolejce, itd., nie wiem, czy się dostanę, czy się nie dostanę, czy to jest pilne, czy nie jest pilne. (...) uważam, że też tutaj by się przydało specjalistów, żeby choć w raz tygodniu by przyjmował,

– zła organizacja komunikacji (utrudniająca dostęp do lekarzy poza miejscowością zamieszkania):

RL: – (...) uważam, że też tutaj by się przydało specjalistów, żeby choć w raz tygodniu by przyjmował, bo ze względu właśnie na taką ograniczoną, jak gdyby, komunikację państwową, typu busy, autobusy. Nie każdy ma samochód, nie każdy potrafi jeździć. Jest duża grupa osób starszych, którzy nie są w stanie sami dotrzeć gdzieś do specjalisty dalej.

– peryferyjna lokalizacja:

RL: – (...) gdzie też nie każdego rodzica tutaj stać, żeby dowoził dzieci do szkoły muzycznej, do Przeworska, Leżajska bądź Jarosławia. To są miasta oddalone o 30 kilometrów. I tutaj też jest taka bolączka.

– brak ośrodka kultury:

RL: – (...) następną sprawą, to jest ośrodki kultury. Nie licząc, że ośrodkiem kultury może być szkoła i jest poniekąd, nie ma takiego ośrodka kultury, gdzie rodzice mogliby posyłać dzieci na różnego rodzaju zajęcia. Nie mówię o tych zajęciach pozalekcyjnych, które są w szkole, ale dom kultury,

– brak miejsca spotkań dla młodzieży:

RL: – (...) No młodzież nie ma miejsca spotkań też.

RL: – (...) młodzież nie ma się gdzie spotykać. No teraz w dobie koronawirusa to jest całkowicie... takie punkty spotkań młodzieży tutaj, przynajmniej, na terenie Adamówki, to parking, schody na urzędzie gminy, grzybek...

RL: – (...) Młodzież nie ma miejsca spotkań. Wolny czas dla nich to jest tak, jak powiedziała. Albo mój, ten grzybek, stadion, parking, ewentualnie tu pod sklepem, pod „Groszkiem”.

RL: – Zgadza się, tam też jest miejsce spotkań, na tych schodach obecnego przedszkola.

RL: – Młodzież, oni nie mają miejsc. Naprawdę, nigdzie, nie, że... czy Majdan, czy Cieplice, czy Adamówka. Znaczą się, w sumie to są jakieś tam punkty w tej Adamówce, no ale co z tego jak pandemia je zamknęła? Nie wiem, jak to nazwać.

– brak pracy:

RL: – (...) nie ma jako takiego, dla dużej grupy ludności źródła utrzymania. Z tego względu, że brak jest tutaj zakładów pracy. Najczęściej są to takie małe przedsiębiorstwa, zatrudniające niewielką ilość osób. Jedynymi takimi instytucjami, które zatrudniają, to jest szkoła, urząd gminy, sklep. I ta niewielka ilość przedsiębiorstw.

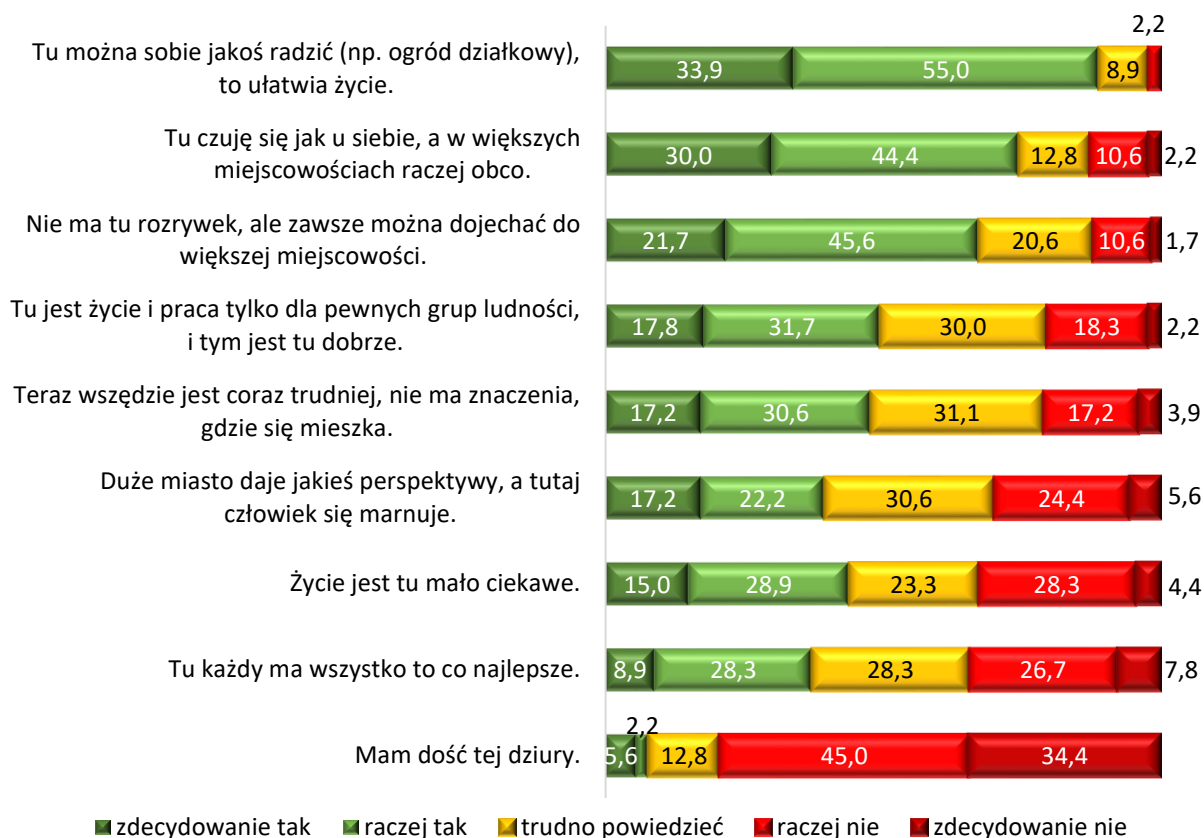
3.2 Identyfikacja lokalna

Biorąc pod uwagę poszczególne pytania tworzące indeks identyfikacji lokalnej* można zauważyć, że zdecydowana większość badanych uznała, iż fakt zamieszkania w Gminie Adamówka pozytywnie wpływa na radzenie sobie w życiu (ok. 89%). Większość respondentów przyznała także, iż odpowiada im wielkość swoich miejscowości, a większe wywołują w nich poczucie obcości (ok. 74%), wobec ok. 13% przeciwnych opinii. Dla większości badanych nie jest też większym problemem brak rozrywek w miejscu zamieszkania, gdyż mogą oni w przypadku takich potrzeb zaspokoić je w większych, ale nieodległych miejscowościach (ok. 67%), przy czym w ok. 12% wypowiedziach wyrażono przeciwny pogląd. Prawie połowa respondentów nie ma przeświadczenia, iż w badanej gminie dobre warunki bytowe i pracę mogą sobie zagwarantować wyłącznie nieliczni (ok. 50%). Przeciwnego zdania było tu ok. 21% badanych. Ponadto większość uczestników wywiadów indywidualnych była zdania, że obecnie wszędzie, tj. bez względu na miejsce zamieszkania trudno jest zapewnić sobie dobre warunki do życia (ok. 48%), wobec ok. 21% osób o przeciwnych poglądach na ten temat. Twierdzenie, iż duże miasto daje większe perspektywy, a w swojej miejscowości można zmarnować swój potencjał podzieliło uczestników badań na takich, którzy się z nim zgodzili (ok. 39%) oraz takich, którzy uznali, że nie jest ono adekwatne do warunków jakie stwarza im miejsce, w którym mieszkają (ok. 30%). Ponadto o tym, że życie w swoich miejscowościach jest mało ciekawe było przekonanych ok. 44% respondentów, a przeciwny pogląd w tym względzie wyraziło ok. 33% ankietowanych osób. Natomiast ze stwierdzeniem, iż w swoim miejscu zamieszkania każdy ma to co najlepsze zgodziło się ok. 37% badanych, a nie zgodziło się ok. 35% z nich. Z sugestywnie sformułowanym zdaniem, wskazującym na brak chęci dalszego zamieszkiwania w swoich miejscowościach nie utożsamia się zdecydowana większość osób, które wzięła udział w badaniach (ok. 79%). Przeciwnie stanowisko w tej kwestii zajęło jedynie ok. 8% respondentów – por. Wykres 36.

---

* Należy tu mówić o indeksie a nie o skali ze względu na wynik miary rzetelności Alfa Cronbacha=0,604. Minimalna wartość tego współczynnika wymagana w przypadku skali to 0,700.

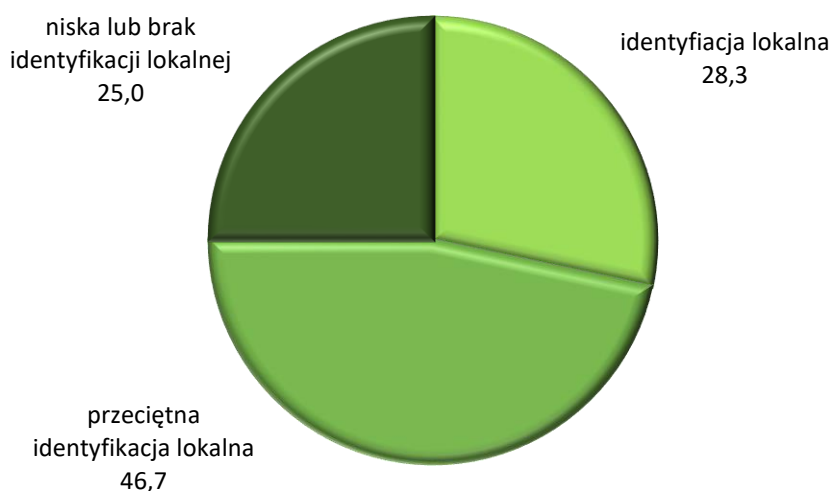
Wykres 36 Poszczególne wymiary poczucia identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Potraktowanie powyższych pytań jako wymiarów indeksu identyfikacji lokalnej oraz wykorzystanie kwartyli (Q_1 i Q_3) umożliwiło przypisanie uczestnikom badań trzech poziomów utożsamiania się z zamieszkiwaną przez siebie miejscowością, tj. niski, przeciętny i wysoki – por. Wykres 37.

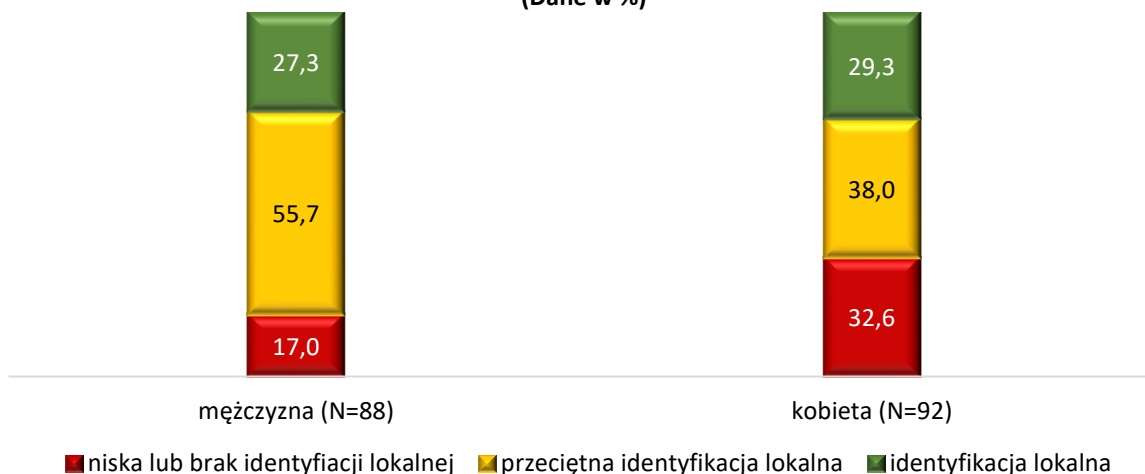
Wykres 37 Poziom identyfikacji lokalnej badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Poziom utożsamiania się z społecznością lokalną zależy od płci mieszkańców badanej gminy. Niski poziom identyfikacji lokalnej jest wyraźnie wyższy w przypadku kobiet (ok. 33%) w porównaniu z mężczyznami (ok. 17%). Odwrotnie natomiast sytuacja przedstawia się w odniesieniu do przeciętnego poziomu omawianej tu identyfikacji, który cechuje ok. 56% mężczyzn wobec ok. 38% kobiet. Natomiast wysoki poziom identyfikacji lokalnej jest zbliżony w przypadku mieszkanki i mieszkańców Gminy Adamówka (odpowiednio ok. 29% i ok. 27%). Związek ten jest istotny statystycznie ($p < 0,05$), aczkolwiek wobec znaczących odsetków przeciętnego poziomu omawianej zmiennej nie wykazuje dużej siły ($C=0,199$) – por. Wykres 38.

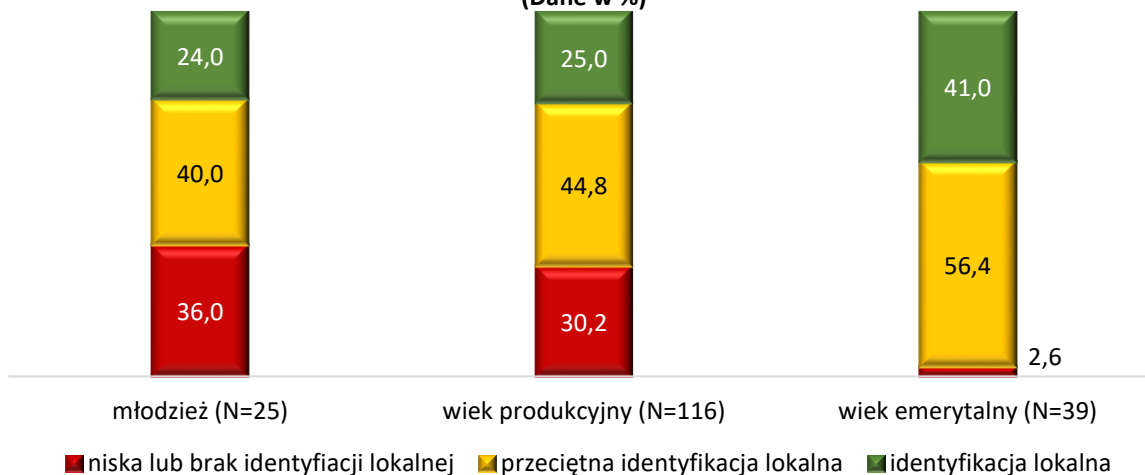
Wykres 38 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg płci
(Dane w %)

*Chi-kwadrat Pearsona=7,425; df=2; p.<0,05; Współczynnik kontyngencji C=0,199; 0% komórek ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5; minimalna liczebność oczekiwana=22,0;
Źródło: badania własne.*

Zestawienie wieku z poczuciem identyfikacji lokalnej wykazało, iż zdecydowanie najczęściej odczucia takie przejawiają osoby w wieku emerytalnym (ok. 41%) wobec ok. 24% badanej młodzieży oraz ok. 25% osób w wieku produkcyjnym. Natomiast niskim poziomem utożsamiania się z własną społecznością lokalną zdecydowanie częściej cechują się przedstawiciele młodzieży (ok. 36%) wobec ok. 30% osób w wieku produkcyjnym i jedynie ok. 3% badanych w wieku emerytalnym. Wyraźnie więc widać, że siła omawianej tu identyfikacji rośnie wraz z wiekiem, a w przypadku jej braku sytuacja jest odwrotna. Związek ten jest istotny statystycznie ($p < 0,01$) o wyraźnej sile ($C=0,271$) – por. Wykres 39.

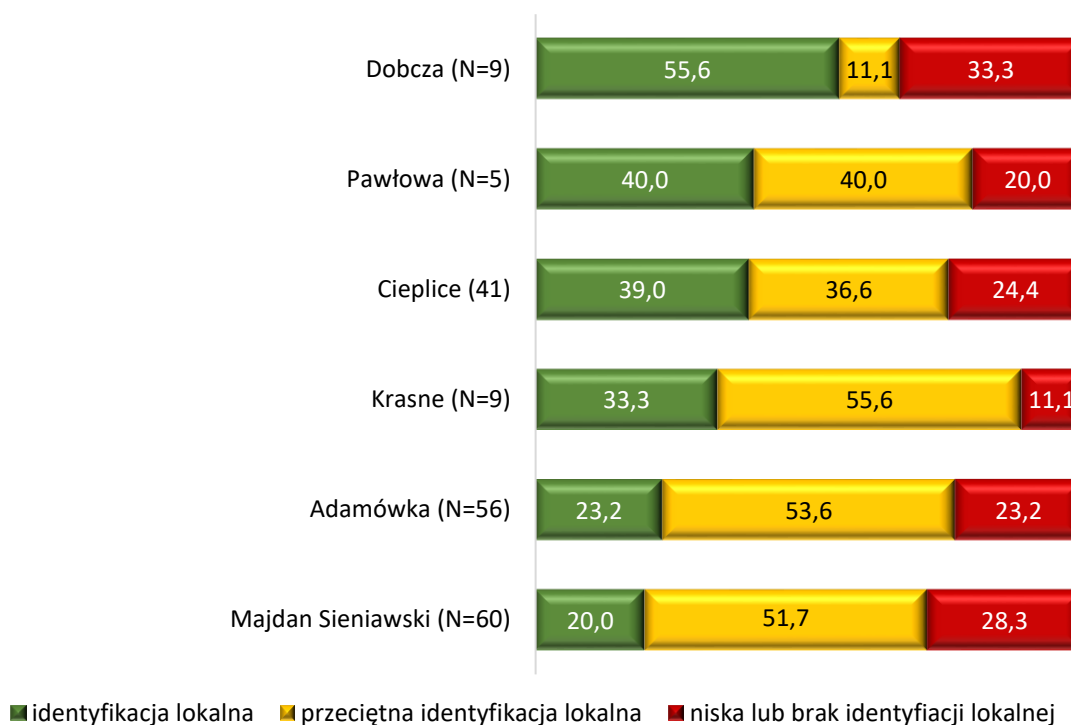
Wykres 39 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg wieku
(Dane w %)

*Chi-kwadrat Pearsona=14,258; df=4; p.<0,01; Współczynnik kontyngencji C=0,271; 0% komórek ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5; minimalna liczebność oczekiwana=6,25;
Źródło: badania własne.*

Największy odsetek osób identyfikujących się z własną miejscowością odnotowano w przypadku mieszkańców Dobczy (ok. 56%), a najmniejszy wśród osób mieszkających w Majdanie Sieniawskim (ok. 20%). Ponadto co trzeci badany mieszkaniec Dobczy to osoba nie identyfikująca się z tą miejscowością (ok. 33%). Relatywnie wysokie wyniki tego typu otrzymano także w przypadku osób z Majdanu Sieniawskiego (ok. 28%), Cieplic (ok. 24%), Adamówki (ok. 23%) i Pawłowej (ok. 20%). Najmniejszy odsetek mieszkańców, którzy nie utożsamiają się z miejscem zamieszkania odnotowano wśród respondentów z Krasnego (ok. 11%). Należy tu jednakże podkreślić, iż do wyników tych powinno podchodzić z pewną ostrożnością z uwagi na niskie liczebności w próbie przedstawicieli niektórych miejscowości uwzględnionych w badaniach – por. Wykres 40.

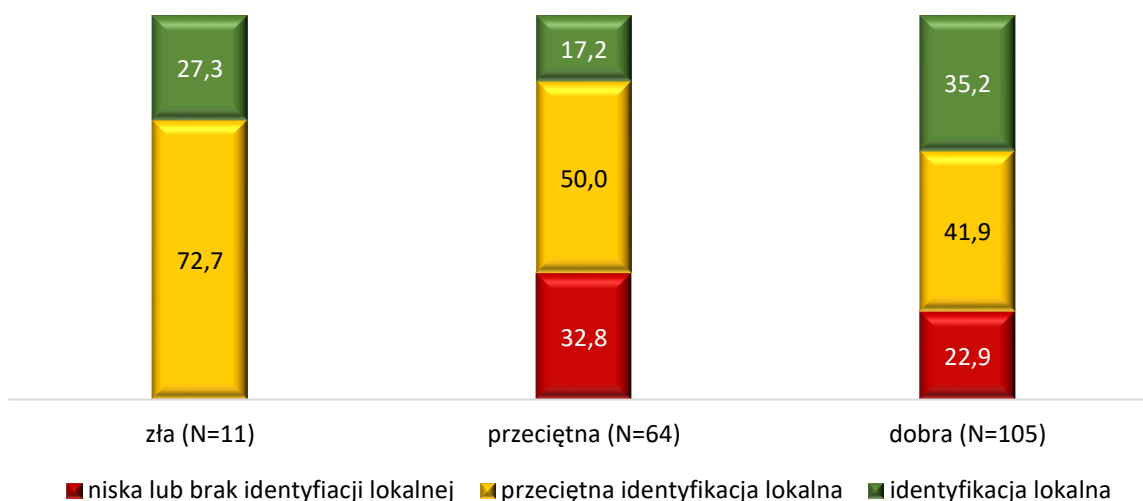
Wykres 40 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg poszczególnych miejscowości (Dane w %)

Źródło: badania własne.

Badania wykazały ponadto, iż nie jest tak, że zła sytuacja materialna bezwzględnie warunkuje brak identyfikacji lokalnej. Największy odsetek osób, które nie przejawiają takich odczuć uzyskano w przypadku osób deklarujących przeciętny poziom bytowania (ok. 33%). Relatywnie wysoki wynik tego typu odnotowano także wśród osób określających swoją sytuację materialną jako dobrą (ok. 23%). Natomiast nie otrzymano odpowiedzi wskazujących na brak identyfikacji lokalnej od badanych, którzy przyznali, że źle im się wiedzie. W tej ostatniej kategorii respondentów zdecydowanie przeważa przeciętny poziom omawianej tu identyfikacji (ok. 73%). Podobnie sytuacja przedstawia się w odniesieniu do wysokiego poziomu utożsamiania się z własną społecznością lokalną, gdzie najwyższy odsetek zdiagnozowano wśród osób o dobrej kondycji materialnej (ok. 35%), a najniższy wśród tych o przeciętnych warunkach omawianego typu (ok. 17%). Wśród pozostałych osób było to ok. 27% takich wskazań – por. Wykres 41.

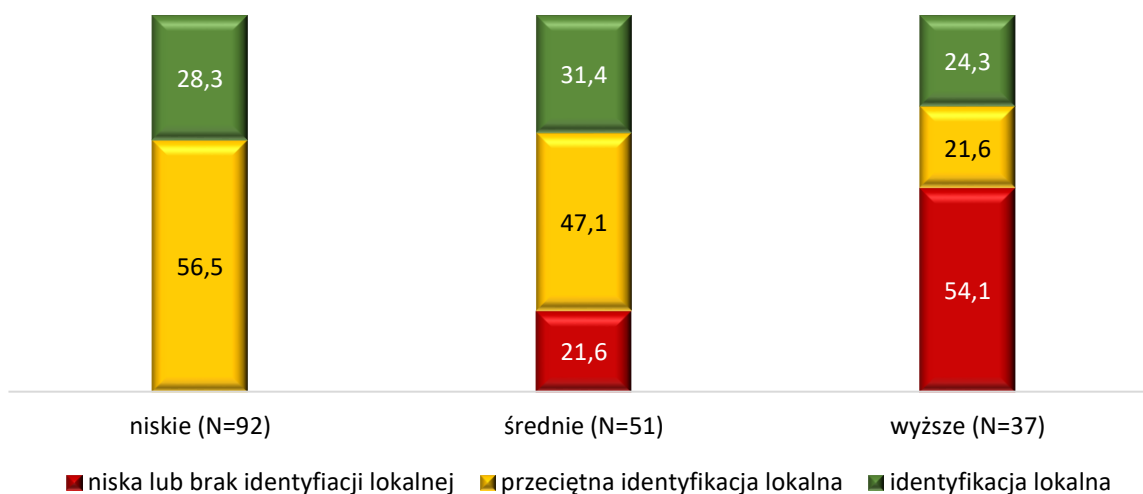
Wykres 41 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg sytuacji materialnej (Dane w %)

Źródło: badania własne.

W porównaniu do omówionych wyżej uwarunkowań poczucie identyfikacji lokalnej najsilniej jest związane z wykształceniem respondentów, przy czym wyraźnie widać, iż wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia zdecydowanie rośnie odsetek osób, które nie identyfikują się z własną społecznością lokalną. Takich odczuć nie przejawia bowiem ok. 54% badanych w wykształceniu wyższym, ok. 22% ze średnim i ok. 15% z niskim (tj. podstawowym, gimnazjalnym albo zawodowym). Ponadto przeciętny poziom utożsamiania się z miejscem zamieszkania najczęściej odnotowano w przypadku osób z niskim wykształceniem (ok. 57%) wobec ok. 47% wśród osób z wykształceniem średnim oraz ok. 22% legitymujących się wykształceniem wyższym. Natomiast wysoki poziom identyfikacji lokalnej nie przejawia liniowego związku z wykształceniem ponieważ największy odsetek takich odczuć zdiagnozowano w przypadku ok. 32% osób z wykształceniem średnim wobec ok. ok. 28% z niskim wykształceniem i ok. 24% z wysokim. Jak widać wysoki poziom wykształcenia nie sprzyja poczuciu identyfikacji z lokalną społecznością a przedstawiona tu zależność jest istotna statystycznie ($p < 0,001$) o wyraźnej sile ($C = 0,340$) – por. Wykres 42.

Wykres 42 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg wykształcenia (Dane w %)

Chi-kwadrat Pearsona=23,521; $df=4$; $p < 0,001$; Współczynnik kontyngencji $C=0,340$; 0% komórek ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5; minimalna liczebność oczekiwana=9,25;

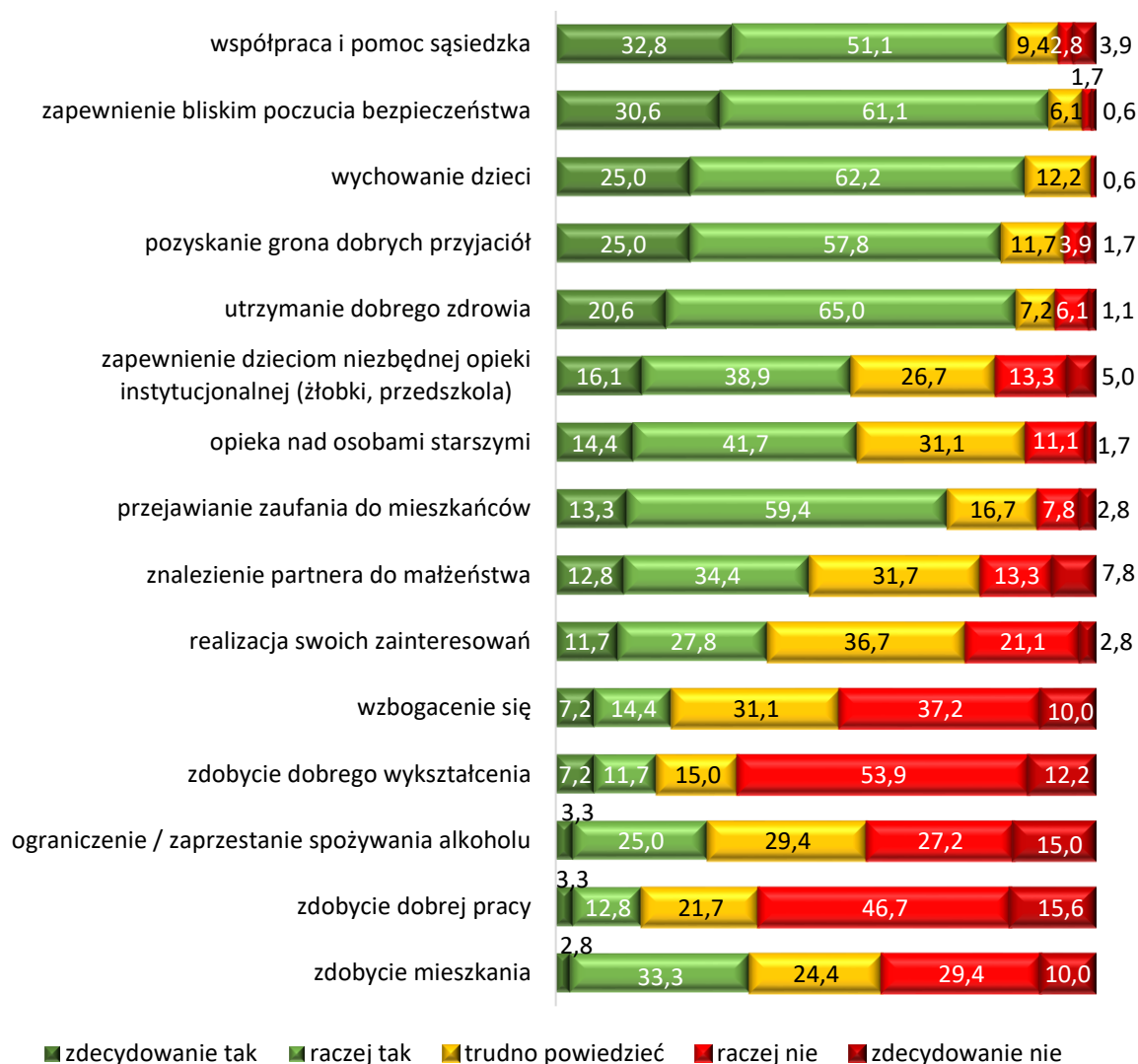
Źródło: badania własne.

3.3 Osiąganie celów życiowych

Pośród poszczególnych celów życiowych możliwych do osiągnięcia będąc mieszkańcem Gminy Adamówka, które w trakcie wywiadów indywidualnych dano do zaopiniowania uczestnikom badań zdecydowanie najczęściej wskazywano na zapewnienie bliskim poczucia bezpieczeństwa (ok. 92%). Bardzo dobrze oceniono warunki jakie istnieją w opisywanej tu gminie w odniesieniu do wychowywania dzieci (ok. 87% pozytywnych opinii) oraz utrzymania dobrego zdrowia (86%). Zdecydowana większość badanych przyznała, że zamieszkiwanie w Gminie Adamówka sprzyja współpracy i pomocy sąsiedzkiej (ok. 84%), pozyskaniu grona dobrych przyjaciół (ok. 83%) oraz budowaniu zaufania do mieszkańców (ok. 73%). Ponad połowa badanych uznała, że w Gminie Adamówka można liczyć na opiekę nad osobami starszymi (ok. 56%) oraz zapewnić dzieciom niezbędną opiekę instytucjonalną, tj. żłobki, przedszkola (ok. 55%). Znaczna część respondentów stwierdziła, że w najbliższej okolicy nie ma problemu ze znalezieniem partnera do małżeństwa (ok. 47%), a także z realizacją swoich zainteresowań (ok. 39%), jak również ze zdobyciem mieszkania (ok. 36%). Znacznie mniej osób, które udzieliły wypowiedzi w ramach badań odpowiedziało, że w omawianej gminie są sprzyjające warunki do ograniczenia lub zaprzestania spożywania alkoholu (ok. 28%), wzbogacenia się (ok. 22%), zdobycia dobrego wykształcenia (ok. 19%) albo pracy (ok. 16%).

Zdecydowanie najwięcej zastrzeżeń dotyczącym perspektyw związanych z zamieszkaniem w Gminie Adamówka wzbudziła w badanych kwestia zdobycia dobrego wykształcenia (ok. 66% negatywnych opinii w tym względzie). W omawianym kontekście w opinii znacznej części respondentów problematyczne jest także zdobycie dobrej pracy (ok. 62%), a także wzbogacenie się (ok. 47%), działania na rzecz ograniczenia lub zaprzestania spożywania alkoholu (ok. 42%), a także zdobycie mieszkania (ok. 39%) oraz realizacja swoich zainteresowań (ok. 24%), jak również znalezienie partnera do małżeństwa (ok. 21%). Trudności napotykają także takie działania jak zapewnienie dzieciom niezbędnej opieki instytucjonalnej, tj. żłobki, przedszkola (ok. 18%), opieka nad osobami starszymi (ok. 13%). Co dziesiąty badany wskazał na problem ze wzajemnym zaufaniem wśród mieszkańców (ok. 11%). Dla części uczestników badań kłopot sprawiają także takie kwestie jak utrzymanie dobrego zdrowia oraz współpraca i pomoc sąsiedzka (po ok. 7%), pozyskanie grona dobrych przyjaciół (ok. 6%), a także zapewnienie bliskim poczucia bezpieczeństwa (ok. 2%) oraz wychowanie dzieci (ok. 1%) – por. Wykres 43.

Wykres 43 Możliwość osiągnięcia poszczególnych celów życiowych w opinii mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Na podstawie analizy czynnikowej wyróżnione wyżej cele życiowe możliwe do osiągnięcia w ramach swojej społeczności lokalnej można wyodrębnić cztery zasadnicze aspekty tego zagadnienia (tj. 4 czynniki wyjaśniające 60% wariacji), a mianowicie aspekty bytowe (czynnik 1), na które składają się takie elementy jak: zdobycie dobrej pracy oraz dobrego wykształcenia, opieka nad osobami starszymi, zapewnienie dzieciom niezbędnej opieki instytucjonalnej, tj. żłobki, przedszkola, zdobycie mieszkania oraz wzbogacenie się; relacje międzyludzkie, hobby, poczucie bezpieczeństwa – w tym zdrowotnego (czynnik 2), który tworzą takie treści jak: przejawianie zaufania do mieszkańców, współpraca i pomoc sąsiedzka, pozyskanie grona dobrych przyjaciół, zapewnienie bliskim poczucia bezpieczeństwa, realizacja swoich zainteresowań, utrzymanie dobrego zdrowia oraz wychowanie dzieci; a także kwestię związaną z ograniczeniem spożycia alkoholu (czynnik 3) oraz znalezienie partnera do małżeństwa (czynnik 4). Jak widać ocena możliwości osiągnięcia poszczególnych celów życiowych wynika z określonych tu wyżej grup zagadnień. Oznacza to, że na opinię odnośnie uwarunkowań bytowych oraz relacji międzyludzkich wpływa szereg wspomnianych kategorii zagadnień, które z punktu widzenia ewentualnych działań pomocowych najlepiej jest traktować holistycznie – por. Zestawienie 14.

Zestawienie 14 Osiąganie celów życiowych – analiza czynnikowa – macierz struktury

Kategorie celów życiowych	Składowa			
	1	2	3	4
zdobyć dobrą pracę	.810	-.323	.129	.387
zdobyć dobre wykształcenie	.741	-.198	.231	.338
opieka nad osobami starszymi	.718	-.368	.121	-.186
zapewnienie dzieciom niezbędnej opieki instytucjonalnej (żłobki, przedszkola)	.670	-.307	.166	.152
zdobyć mieszkanie	.564	-.363	-.412	.316
wzbogacenie się	.531	-.411	.493	.432
przejawianie zaufania do mieszkańców	.181	-.844	.124	.111
współpraca i pomoc sąsiedzka	.305	-.782	-.024	-.033
pozyskanie grona dobrych przyjaciół	.277	-.658	-.009	.287
zapewnienie bliskim poczucia bezpieczeństwa	.475	-.613	.019	.308
realizacja swoich zainteresowań	.453	-.519	.214	.422
utrzymanie dobrego zdrowia	.367	-.473	.374	.181
wychowanie dzieci	.321	-.444	.090	.425
ograniczenie / zaprzestanie spożywania alkoholu	.202	-.071	.854	.052
znalezienie partnera do małżeństwa	.225	-.186	.021	.859

Miara KMO adekwatności doboru próby = .823; $df=105$; $p.<0,001$; Metoda wyodrębniania czynników - Głównych składowych. Metoda rotacji - Oblimin z normalizacją Kaisera.

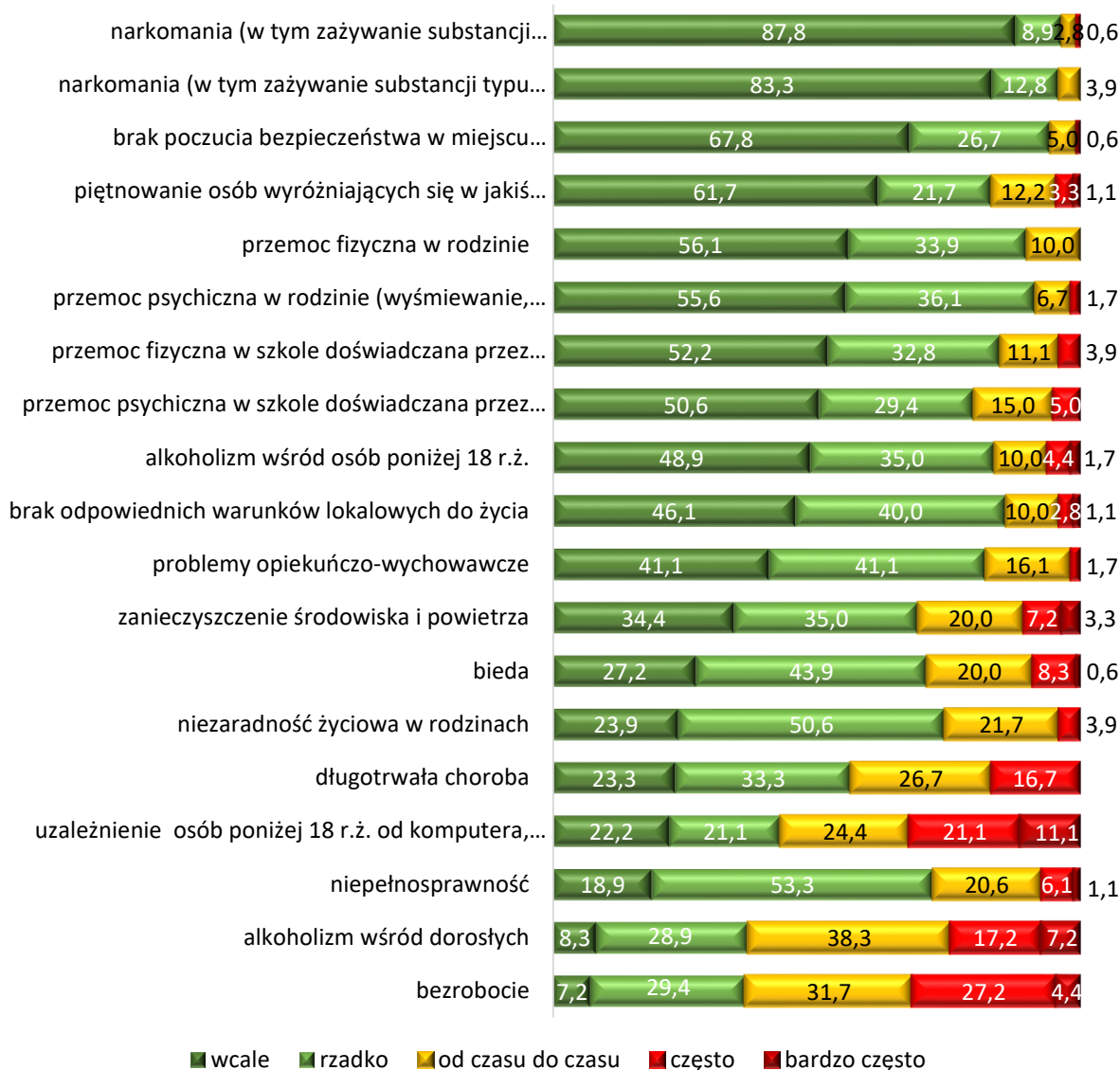
Źródło: badania własne.

Rozdział 4. Diagnoza problemów społecznych w Gminie Adamówka i oczekiwane formy wsparcia oraz poziom aktywności społecznej mieszkańców

4.1 Aktualne problemy społeczne w Gminie Adamówka

Przedstawione wyżej wyniki wskazujące na ogólnie dobrą opinię uczestników badań na temat jakości życia w Gminie Adamówka oraz kwestii identyfikowania się z własną społecznością lokalną korespondują z opinią respondentów na temat problemów społecznych z jakimi mają oni do czynienia – lub też nie – w opisywanej tu gminie. Z wypowiedzi osób, które udzieliły wywiadów indywidualnych wynika, że aktualnie na terenie Gminy Adamówka nie zaobserwowały one takich negatywnych zjawisk jak: narkomania (w tym zażywanie substancji określanych jako dopalacze) wśród dorosłych (ok. 88%), narkomania (w tym zażywanie substancji typu dopalacze) wśród osób poniżej 18 r.ż. (ok. 83%), brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania – w tym wykroczenia, przestępstwa (ok. 68%), piętnowanie osób wyróżniających się w jakiś sposób zachowaniem, zdolnościami itp. (ok. 62%), przemoc fizyczna w rodzinie (ok. 56%), przemoc psychiczna w rodzinie, tj. wyśmiewanie, przeklinanie, itp. (ok. 56%), przemoc fizyczna w szkole doświadczana przez dzieci lub młodzież ze strony rówieśników (ok. 52%), przemoc psychiczna w szkole doświadczana przez dzieci lub młodzież ze strony rówieśników (ok. 51%), alkoholizm wśród osób poniżej 18 r.ż. (ok. 49%), brak odpowiednich warunków lokalowych do życia (ok. 46%), problemy opiekuńczo-wychowawcze (ok. 41%), zanieczyszczenie środowiska i powietrza (ok. 34%), bieda (ok. 27%), niezaradność życiowa w rodzinach (ok. 24%), długotrwała choroba (ok. 23%), uzależnienie osób poniżej 18 r.ż. od komputera, Internetu (ok. 22%), niepełnosprawność (ok. 19%), alkoholizm wśród dorosłych (ok. 8%) oraz bezrobocie (ok. 7%). Warto tu podkreślić, iż uzyskany wynik współczynnika Alfa Crombacha, który jest miarą rzetelności na poziomie 0,819 pozwala określić zaprezentowany tu zestaw pytań jako skalę aktualnych problemów społecznych – por. Wykres 44.

**Wykres 44 Aktualne problemy społeczne w Gminie Adamówka w opinii mieszkańców
(Dane w %, N=180)**

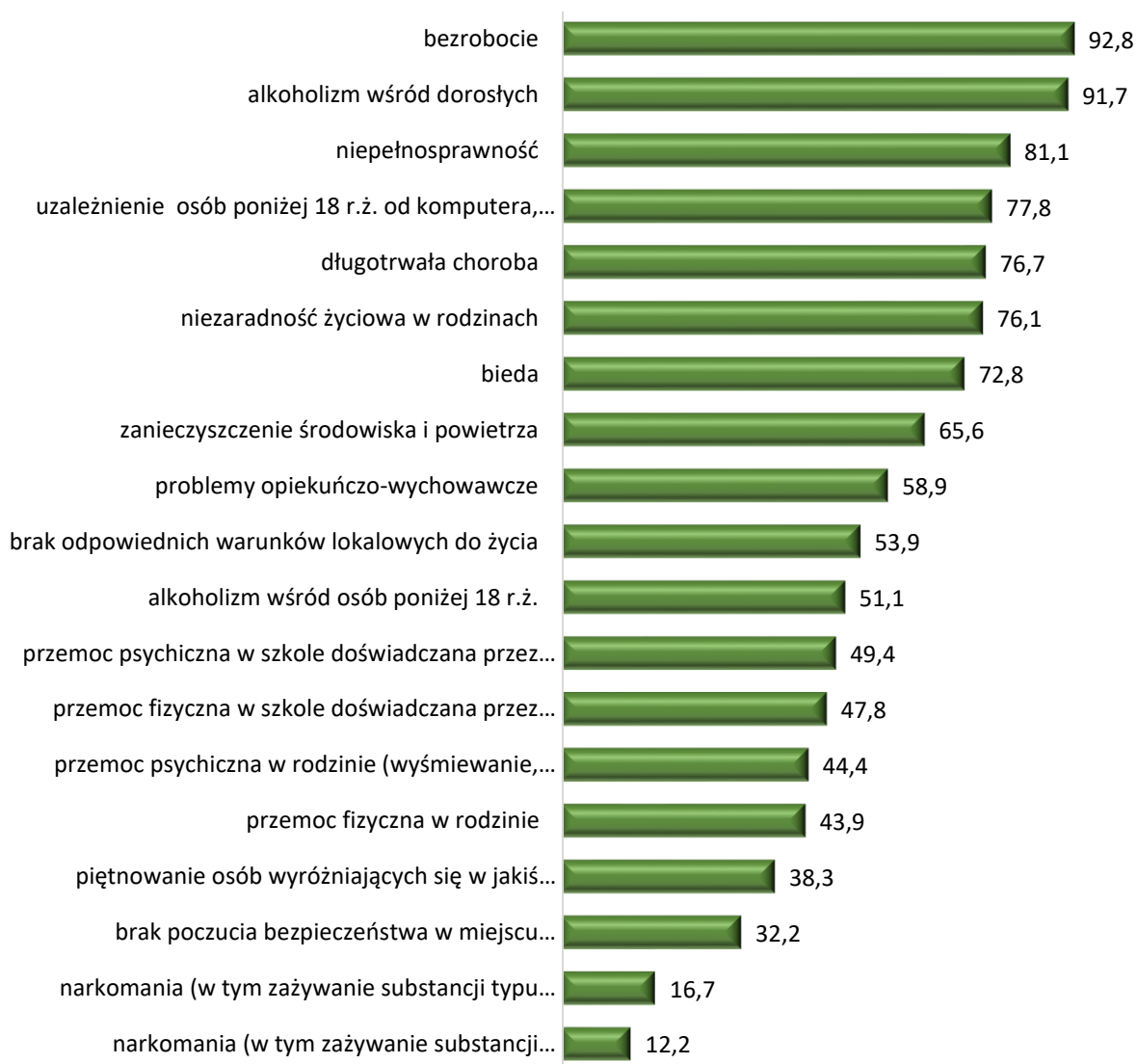

Źródło: badania własne.

Spojrzenie na uzyskany w toku badań wynik dotyczący problemów społecznych w Gminie Adamówka z perspektywy wyłącznie ich występowania – a nie jak uprzednio ich nasilenia – pozwoliło określić obszary wymagające szczególnej uwagi w kontekście działań pomocowych. Prawie wszyscy respondenci przyznali, że w ich społeczności lokalnej występują takie negatywne zjawiska jak: bezrobocie (ok. 93%) oraz alkoholizm wśród dorosłych (ok. 92%). Zdecydowana większość badanych zaobserwowała, iż mieszkańcy ich miejscowości borykają się z takimi problemami jak: niepełnosprawność (81%), uzależnienie osób poniżej 18 r.ż. od komputera, Internetu (ok. 78%), długotrwała choroba (ok. 77%), niezaradność życiowa w rodzinach (ok. 76%), bieda (ok. 73) oraz zanieczyszczenie środowiska i powietrza (ok. 66%). Ponad połowa spośród osób zapytanych w wywiadach indywidualnych stwierdziła występowanie takich niepokojących aspektów życia społecznego jak: problemy opiekuńczo-wychowawcze (ok. 59%), brak odpowiednich warunków lokalowych do życia (ok. 54%) oraz alkoholizm wśród osób poniżej 18 r.ż. (ok. 51%). Prawie co druga osoba zapytana przez ankieterów o omawiane tu problemy wskazała na takie jak: przemoc w szkole doświadczana przez dzieci lub młodzież ze strony rówieśników o naturze psychicznej (ok. 49%)

oraz fizycznej (ok. 48%). Z wypowiedzi uczestników badań wynika również, że istotnymi problemami są w ich społecznościach takie kwestie jak: przemoc psychiczna w rodzinie, tj. wyśmiewanie, przeklinanie, itp. (ok. 44%), przemoc fizyczna w rodzinie (ok. 44%), piętnowanie osób wyróżniających się w jakiś sposób zachowaniem, zdolnościami itp. (ok. 38%) oraz brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, w tym wykroczenia, przestępstwa (ok. 32%). W omawianym tu kontekście wymieniono także takie patologie jak: narkomania (w tym zażywanie substancji typu dopalacze) wśród osób poniżej 18 r.ż. (ok. 17%) oraz wśród dorosłych (ok. 12%) – por. Wykres 45.

Wykres 45 Problemy społeczne w Gminie Adamówka zaobserwowane przez mieszkańców (Dane w %, N=180)*

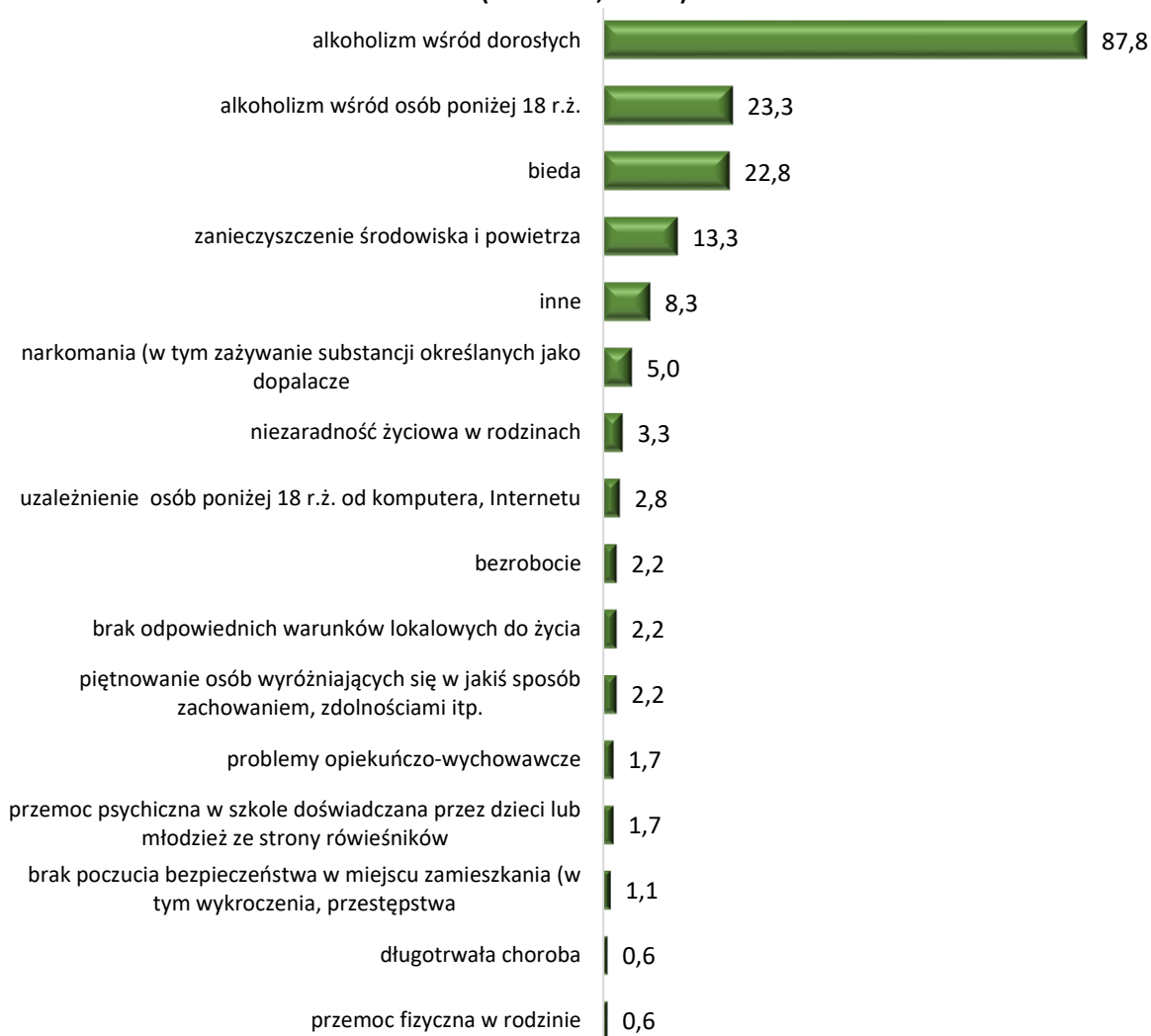

*Dane nie sumują się do 100% ponieważ respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Uczestnicy badań zapytani o problemy natury społecznej szczególnie doskwierające ich społeczności lokalnej, a przez to takich które wymagają interwencji w pierwszej kolejności w zdecydowanej większości przyznali, że jest to alkoholizm wśród osób dorosłych (ok. 88%). Wśród uzyskanych odpowiedzi dotyczących tego zagadnienia wyróżniają się również takie kwestie jak: alkoholizm wśród osób poniżej 18 r.ż. oraz bieda (po ok. 23%). Zdaniem respondentów warto również zająć się działaniami na rzecz poprawy stanu środowiska oraz powietrza (ok. 13%) – por. Wykres 46.

Wykres 46 Najczęściej występujące problemy społeczne w Gminie Adamówka w opinii jej mieszkańców (Dane w %, N=180)*

*Dane nie sumują się do 100% ponieważ respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi.
Źródło: badania własne.

Osoby biorące udział w badaniach zapytane wprost o to, czy któryś z wymienionych wyżej problemów bezpośrednio dotyczy ich lub ich najbliższej rodziny wskazały, że są to takie zjawiska jak: bezrobocie (9 odpowiedzi), długotrwała choroba (7 odpowiedzi), alkoholizm wśród dorosłych albo niepełnosprawność (po 6 odpowiedzi); długotrwała choroba i niepełnosprawność (3 odpowiedzi), a także alkoholizm wśród dorosłych, bezrobocie i bieda, bezrobocie i brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, bezrobocie i niepełnosprawność, bieda, długotrwała choroba i niepełnosprawność, przemoc fizyczna i psychiczna (po 1 odpowiedzi). Łącznie na to pytanie udzielono więc 38 odpowiedzi, co stanowi ok. 21% próby badawczej i oddaje rzeczywistość i relatywnie dużą skalę omawianego tu zjawiska, jakim jest doświadczanie problemów natury społecznej.

Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych zostali poproszeni o wskazanie problemów społecznych, które zaobserwowali w Gminie Adamówka oraz o określenie potrzeb odnośnie działań, które mogłyby być podjęte, aby przeciwdziałać tym problemom. W związku z tym respondenci, którzy reprezentowali **rodziców dzieci do lat 15** (kod RD) podkreślili, że w tym kontekście ich zdaniem do najbardziej problematycznych kwestii należą takie jak: likwidacja szkoły, brak prorozwojowych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, ale także problemy rodzinne, które są często ukrywane przed otoczeniem. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– likwidacja szkoły:

RD: – Może problem to jest trochę za duże słowo, ale nie ma czegoś takiego u nas, niestety, szkoły nie będzie, teraz starszych i to jest ubolewanie moje największe, ale nie ma... [szkoła ma być zlikwidowana] Niestety tak, właśnie i to jest chyba najgorsze, co może być. Tylko mają zostać młodsze klasy (...) Każda szkoła przygotowuje jakieś przedstawienie, jakiś program, cokolwiek, żeby dziecko mogło się wykazać, tu od razu zapoznanie się z innymi dziećmi w gminie, rodzice itd. Nie ma takiego zaprezentowania szkoły.

– brak pozalekcyjnych zajęć pozwalających dzieciom rozwijać zainteresowania (oprócz zajęć sportowych):

RD: – Nie ma poza szkołą takich spotkań, żeby się mogły spotkać...

RD: – (...) ale nie ma czegoś takiego, gdzie dzieci (...) nie mówię na zasadzie konkursów jakichś, ale żeby, nie wiem, jakieś spotkania [mogły się odbywać] (...) żeby, jakoś tak, pochwalić się, no, żeby dzieci w szkole w każdej miejscowości pokazały, co potrafią, co robią. Nie ma takiego czegoś.

RD: – (...) Jeżeli chodzi o rozgrywki sportowe, to chyba coś jest (...) . Wiem, że wcześniej dzieci jeździły na jakieś zawody (...) Być może mogą dzieci, tak jak tu było wspomniane, że piłka nożna, że przyjeżdżają też tu na halę, gdzie mogą się, powiedzmy, na piłce spotkać... RD: – Tak, jest hala w Adamówce.

– problemy w rodzinach, ukrywanych przed otoczeniem (problem przyzwolenia społecznego o źródłach kulturowych):

RD: – Myślę, że ten wątek był, jest i będzie [przemoc domowa, problem z nadużywaniem alkoholu], tylko, że jest to sprawa, o której nikt nie chce mówić, gdzieś tam. Jest to chowane w domu, raczej to nie wypływa tak szybko na zewnątrz, a jak wypłynie to po czasie, zazwyczaj jest już trochę za późno na jakąś tam reakcję, pomoc (...) tym się nikt nie chwali, każdy chowa w sobie. Więc, myślę, że to zawsze jest, było z czasów dziadków, pradziadków, więc to się toczy z pokolenia na pokolenie gdzieś.

RD: – Mniej już niż kiedyś, ale na pewno się zdarza.

RD: – (...) Ja osobiście zauważam, że jest trochę osób pijących, mężczyzn, funkcjonujących, chodzących do pracy i niekoniecznie biednych. I to nie jest tak, że jest biedny i pije. I myślę, że trochę trzeba by się było tym zainteresować. Bo tu dorastają dzieci, ale to jest już dla nich normalne po prostu (...) Na pewno to [brak pracy], ale też myślę, że to jest po prostu zakorzenione w takich wioskach, które były kiedyś biedne. Chodzi o to, że to jest takie zakorzenione... Reprezentantom starszego pokolenia. I jak ktoś uważa, że normalne jest to, że ja wypiję i idę do pracy, to jest ok.

W trakcie wywiadów grupowych **seniorzy** (kod RS) mieszkający w Gminie Adamówka w odniesieniu do problemów z jakimi muszą się borykać wskazali na brak wsparcia natury prawnej, a także brak efektywnej komunikacji pomiędzy władzami gminy oraz mieszkańcami oraz zauważalny problem z alkoholizmem, który dotyczy niektórych mieszkańców gminy. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak wsparcia natury prawnej:

RS: – Problemy społeczne powinny być rozwiązywane tu w gminie. I ja widzę tu taki problem, że powinno być jakieś doradztwo przez prawników, bo są różne sprawy. Mają je starsi ludzie. RS: – I młodzi też. RS: – I powinna być taka usługa doradcza, bo nikt nie jest prawnikiem. Nawet jak się prawnicy spotykają, to na dany temat potrafią się nie zgodzić. I tu można by było przyjść. RS: – W Urzędzie Gminy. RS: – Kiedyś było w urzędzie doradztwo. RS: – No właśnie... RS: – [Ale] nikt nie wiedział, bo był brak informacji. RS: – Brak informacji, przede wszystkim. RS: – Ale [kiedyś prawnik] przyjmował w sprawach nie takich gminnych, tylko np. pola, bo wiem, że dwie osoby z naszej wsi tu były zaciągając opinii. RS: – U nas było słyhać, że jest prawnik i jeździli.

– brak efektywnej komunikacji pomiędzy władzami gminy oraz mieszkańcami:

RS: – Kiedyś softys ogłaszał, wszyscy ludzie słyszeli. Teraz na kartce przykleją karteczkę i kto chodzi tam patrzeć, co tam pisze, jakie jest zebranie, jakie coś. Ludzie są niezorientowani trochę w sprawach.

– problem z alkoholizmem:

RS: – [Nie wiem dokładnie] ile jest rodzin patologicznych i w ilu nadużywa się alkohol, to... RS: – Są tu ludzie, którzy [dużo] alkoholu w życiu wypili. RS: – Tutaj problemu nie ma. RS: – Alkohol jest produkowany i jest dla ludzi, tylko ludzi mądrych. To nie jest tak, jak narkotyki. Tylko jest produkowany, państwo ma z tego zysk, człowiek ma jakieś zadowolenie, alkohol można wypić. Natomiast gorszym tematem jest patologia alkoholowa. RS: – Jest parę osób... RS: – Są problemy i owszem, ale im nie idzie pomóc. Nawet jest pan na leczeniu, wraca z leczenia jeszcze bardziej pijący. Takie są skutki.

W kontekście rozwiązywania problemów społecznych badani seniorzy docenili rolę działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce:

RS: – Jest gminny ośrodek zdrowia, pomocy społecznej, który naprawdę, z tego, co wiem, to się zajmuje, działa i jest pomoc, naprawdę. Współdziała z policją, z lekarzem, z ośrodkiem i z ludźmi, są bardzo dostępni. Myślę, że ośrodek pomocy społecznej naprawdę działa prężnie i myślę, że do tego nie ma żadnych zastrzeżeń...

Liderzy społeczni (kod RL), którzy wzięli udział w zogniskowanych wywiadach grupowych wskazali na takie problemy społeczne jak: brak odpowiedniego wsparcia opieki nad osobami niepełnosprawnymi, brak asystenta osoby niepełnosprawnej, a także brak ośrodka kultury i animatora kulturowego, jak również problemy finansowe Gminy Adamówka wynikające z niewielkiej liczebności jej mieszkańców oraz braku przedsiębiorstw płacących podatki. W omawianym kontekście zwrócono również uwagę na problem z alkoholizmem, który dotyczy części mieszkańców gminy. Ważnym problemem jest także zła infrastruktura drogowa. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– problem ze wsparciem opieki nad osobami niepełnosprawnymi, brak dziennego ośrodka pobytu dla osób z niepełnosprawnościami, brak zorganizowanego i odpowiednio przystosowanego transportu:

RL: – Ja bym chciała wspomnieć o osobach niepełnosprawnych, bo wcześniej nic nie padło. Z racji, że mam taką osobę w domu, to niestety na terenie gminy Adamówka dla tych osób nigdy nic nie było, nie ma i chciałabym, żeby kiedyś wreszcie coś było. Np. zajęć dziennych, bo moje dziecko jeździ w tej chwili do Sieniawy. A byłoby to dużym ułatwieniem, gdyby np. gmina miała swój własny punkt dla tych dzieci, ludzie by dostali pracę, byłoby bliżej, łatwiej. Np. też tu, jak [tu podano imię uczestniczki wywiadu] wspominała o mamie, którą się nie miał, kto zając na chwilę, powiedzmy, żeby oddech złapała czy załatwiła sprawę, że to niestety to samo dotyczy rodziców dzieci niepełnosprawnych. (...) tak jest właśnie w Sieniawie [dzienny ośrodek pobytu] i przyjeżdża z Sieniawy wóz i zabiera te osoby dorosłe, można powiedzieć (...) Bo na zajęcia, póki nie są dorosłe, to do szkoły wozila dziecko do Leżajska. Przez 15 lat. To sobie wyobraźcie, jaki to jest problem. Może tu nie mieliście takich doświadczeń, więc, no, nie jest to dla wszystkich ważne, bo jak się tego nie przechodzi, to nie, ale... (...) Tych osób jest naprawdę sporo i ten, powiedzmy, bus, który zbiera te osoby i zawozi do Sieniawy na te zajęcia, no to krąży tutaj, dobra, Majdan, Cieplice, zbiera wszystkie, czasem nawet na dwa razy musi jechać albo co drugi dzień chodzą teraz (...) [To byłoby] bardzo dużym wsparciem, bo człowiek łapie oddech wtedy, nie ukrywam. Że może sobie coś załatwić.

RL: – (...) te zajęcia, które mają osoby niepełnosprawne w Sieniawie, mają dotacje ze specjalnych, nie będę tu zmyślać, bo nie wiem, jak się nazywają te firmy, do których, np. jak my mamy, powiedzmy, trochę lepszą pozycję finansową, to ja płacę Arkowi za pobyt. Więc te pieniądze skądś tam wtedy wpływają. RL: – Sieniawa ma miejsce, żeby to robić, my nie mamy. RL: – Jeżeli będziemy mieli takie miejsce, możemy to zaplanować, ale musi ktoś jeszcze się zająć tym, żeby właśnie ściągnąć takie organizacje.

- brak asystenta osoby niepełnosprawnej, (wolontariusza) gotowego poświęcić chwilę swojego czasu, aby zapewnić towarzystwo osobie niepełnosprawnej:

RL: – Ja myślę, że tu przy okazji tych osób niepełnosprawnych, to też należałoby zwrócić uwagę na takie osoby, które nigdy w życiu nie dadzą się zabrać z domu. I dobrze by było, żeby były takie osoby, które przyjadą, pomogą jakoś, nawet, nie wiem, rozmowa, zagrać w coś, przecież ten domownik, który ma do czynienia całe życie, można powiedzieć, z taką osobą, to nawet sobie nie wyobrażacie, jaka to jest świetna sprawa, jak... Ja powiem na swoim przykładzie, jak przyjeżdżają goście i zajęli się moim dzieckiem. Ja wiem, że ja w ogóle o nim nie muszę myśleć, bo on gdzieś poszedł z nimi na ryby, powiedzmy, albo, nie wiem, z kimś tam gra w coś. „Męczą się z nim”, że tak powiem, w cudzysłowie, a ja wtedy wypuszczam z siebie powietrze. Ale takich osób jest więcej. Nawet rozmawiałam ostatnio... rozmawiałam ostatnio z takimi ludźmi, którzy stworzyli stowarzyszenie. Jeżdżą na terenie powiatu przeworskiego, ale tutaj, do nas, jeszcze nie dotarli, jeżdżą do takich osób do domu właśnie. Żeby chwilę porozmawiać, żeby może w czymś pomóc, może ten rodzic akurat jest, no, też ma jakieś blokady, że nie wszystko sam potrafi załatwić. Może tym rodzicom właśnie trzeba pomóc.

RL: – (...) Bo nawet, jak ten wolontariat jeszcze coś tam może zrobić. Bo też myślę, że są ludzie, którzy chętnie przyjadą pomóc. Nie wszyscy są tacy zamknięci. Są ludzie, którzy mają coś tam u siebie, że dadzą, godzinę czy dwie pracy na rzecz kogoś.

- brak ośrodka kultury, potrzeba animatorów kulturowych:

RL: – Ale myślę też, że skoro jesteśmy na etapie tego budowy domu kultury, to nie chodzi o dom kultury. My to chcemy stworzyć, żeby to właśnie miało służyć społeczeństwu. Być może trzeba zatrudnić odpowiednich ludzi. RL: – Właśnie.

- brak wystarczających środków finansowych, mały budżet gminy, brak zakładów pracy (będących źródłem podatków), brak dochodów z rolnictwa:

RL: – Wszystko fajnie, z budową budynku, można sobie zaplanować jakieś tam sale, doprojektować. W każdym razie największym problemem w gminie jest wielkość budżetu. Gmina nie jest zadłużona, ale ma bardzo mały budżet. Najmniejszy w powiecie, jeden z najmniejszych na Podkarpaciu. Powierzchniowo wcale nie jest najmniejsza, większa niż 2-3 gminy razem wzięte w powiecie przeworskim, ale ludność mała. I zaczęliśmy od tego, że tu nie ma żadnych zakładów pracy, tak jak koleżanka tu powiedziała. Nie ma, a jak nie ma zakładów pracy, to nie ma podatków. Gmina nie ma skąd brać tych pieniędzy, a mówimy, co chcemy, gospodarka leśna czy nawet uprawowa, tu jest wszystko piąta, szósta klasa. Tu nawet nie ma dochodów gmina z rolnictwa żadnych. Tu też trzeba brać to pod uwagę. Jeżeli coś się planuje.

- problem alkoholizmu:

RL: – Ja bym tu jeszcze alkoholizm poruszyła. (...) Jakieś uzależnienia, właśnie przeróżne, żeby te osoby miały jakieś wsparcie, a nie tylko, nie wiem, powiedzmy, wytykanie palcami, że „o, pijak jeden” czy jakiś. Może im potrzeba jakiegoś psychologicznego wsparcia, jakiegoś podejścia odpowiedniego, nie wiem, wskazania możliwości. Może chcą pomocy, my tego nie wiemy, bo nikt z nimi nie rozmawia przecież. Mnie się tak wydaje (...) przez tyle lat był zakaz sprzedaży alkoholu i patrzcie, co się porobiło. Odwrotnie, pewnie, że tak. Meliny się porozwijały.

- brak infrastruktury drogowej:

RL: – I chodnik, i skrzyżowanie, i oświetlenie by było...

Istotnym aspektem badań zrealizowanych z wykorzystaniem zogniskowanych wywiadów grupowych było także poznanie opinii respondentów, tj. rodziców dzieci do lat 15, seniorów i liderów społecznych dotyczących problemów z jakimi borykają się dzieci i młodzież, rodzice oraz osoby w wieku emerytalnym mieszkające na terenie Gminy Adamówka. W tym kontekście badani **rodzice** wskazali na takie **problemy dzieci i młodzieży** jak: brak miejsca spotkań, postępująca izolacja społeczna potęgowana przez pandemię wywołaną przez Covid-19 oraz brak animatora kulturowego i zajęć skierowanych do tych grup wiekowych. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak miejsca spotkań:

RD: – Miejsce spotkań.

RD: – (...) Brakuje takiego miejsca, by te dzieci mogły iść i rozwijać swoje zainteresowania...

– izolacja społeczna:

RD: – Bierzymy telefon i zamykamy się dalej i dalej siedzimy w wirtualnym świecie. Albo pilot, tak. Zabiorę pilot, to wezmę telefon, zabiorę telefon, wezmę pilot. I tak w kółko, i to się kręci dookoła... RD: – Ale są nauczone, że trzeba im dać coś w zamian. Co, zabierzemy mu telefon i będzie dzieciak siedział, patrzył w ścianę?

– brak animatora kulturowego, brak zajęć rozwijających zainteresowania (wycieczek rowerowych, warsztatów wykorzystujących nowoczesne technologie), brak wsparcia dla rodziców w opiece nad dziećmi:

RD: – Może jakieś zajęcia dodatkowe.

RD: – Brakuje osoby, która wzięłaby te dzieci pod opiekę, no bo my praktycznie pracujemy... RD: – No to mama to co innego. To musi być ktoś taki obcy, z zewnątrz. Ktoś, kto zorganizuje coś i oni będą mieć do tej osoby taki inny stosunek. RD: Nie ma tu żadnych wycieczek rowerowych, nie ma tutaj nic. Słuchajcie, można jechać z dzieckiem raz w tygodniu na rower, ale nikt sobie nie pozwoli, by jeździć z nim codziennie, bo braknie czasu na inne rzeczy. Jeśli ktoś ma jedno dziecko - okej, ale jak ma troje-czworo, to ja przepraszam, czasu się nie rozciągnie. Wszystko się rozbija o to, że nie mamy tych dzieci gdzie postać. Nie ma osoby, która pokieruje tym. Nie chodzi o szkołę (...) nauczyciele uczą... RD: – I tam są oceny, tam jest taka presja, trochę inaczej, nie ma takiego luzu, nie? Że dziecko idzie i rozwija swoją pasję na luzie. RD: – Zresztą teraz dzieciaki siedzą przed tymi komputerami, no ale tutaj można by było je gdzieś, nie wiem, gdzieś z nimi pojechać, coś im pokazać. RD: – Dokładnie. Warunki mamy, jest świeże powietrze, okolica bardzo ładna.

RD: – Stworzenie takiego klubu, gdzie dzieci mogłyby np. robić jakieś doświadczenia. Nie tylko same dzieci, ale np. z dorosłymi. Zorganizować takie zajęcia. Moje dziecko się np. interesuje robotyką. Dla mnie to jest wielki problem, bo ja bym musiała go wieźć do Rzeszowa. Tam jest głównie, jakiś taki większy, żeby coś zrobić. RD: – W Sieniawie coś jest. RD: – Ale tu na miejscu też można by było jakieś takie mini laboratorium, to nie są jakieś tam drogie rzeczy na to, choćby, nie wiem, róbmy z rodzicami mydełka. Są jakieś okazje, Dzień Mamy, Dzień Babci, coś tam, spotkamy się razem, zróbmy, to jest bardzo proste, ja robiłam to z dziećmi w przedszkolu. Skoro dziecko z przedszkola potrafi to zrobić, to tym bardziej starsze mogłyby... to już wiadomo, byłyby to prace bardziej takie zaawansowane, ale może ktoś by odkrył w sobie jakieś pasje i można by to było dalej rozwijać. Tak naprawdę, jeżeli rodzic czegoś dziecku nie podsunie, nie zaproponuje, to dziecko nie jest wtedy w stanie. No to tej pory, jak pytam dziecko, co chce robić, to "ja nie wiem". Nie mają jakiegoś takiego sprecyzowanego, jakiejś drogi, którą można jej pokazać. Myślę, że właśnie przez takie zajęcia, na których mogłyby się spotkać, wymienić doświadczeniami, jedno drugiemu coś podpowie i w ten sposób bardziej by się rozwijało przez to. Telefon to nie wszystko.

RD: – Tak, jak mówimy. Zgadza się z tym, że nie mamy gdzie tych dzieci wysłać, żeby ktoś się nimi zajął oprócz nas.

Problemy własne rodziców to przede wszystkim brak miejsca dla samorealizacji. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak miejsca dla realizacji własnych zainteresowań dla dorosłych:

RD: – No my też nie mamy gdzie, nie ma tutaj też takich miejsc, gdzie my moglibyśmy rozwijać. Nie wiem, może ktoś ma zainteresowanie, nie wiem, pracuje w jakiejś firmie, ale pasjonuje się fryzjerstwem, tak? No i chciałby coś na ten temat posłuchać, wiedzieć czegoś więcej. No to musi na własną rękę szukać jakichś kursów, gdzieś tam jechać. Czy panie zajmują się kosmetykami, paznokcie, coś w tym stylu. Panowie mają swoje, wiadomo, mechanika, może coś tam jeszcze. Jakies zorganizowanie takich kursów, choć raz w miesiącu, żeby sobie coś więcej, podszkolić się,

znaleźć może jakąś inną pasję. Bo dziś się trzeba na różne kierunki ustawiać, ale czegoś takiego w ogóle nie ma tu. RD: – Żeby się odstresować... RD: – Dokładnie. RD: – Poznać coś nowego, to nie ma takich. RD: – Jakiś czas temu były tu tańce organizowane. Dziewczyny się zbierały. Choć może tu nie chodzi o to, żeby schudnąć czy coś, ale spotkać się, trochę tej energii z siebie, jak to mówią, po całym dniu gdzieś to rozładować. No przez Covida jest to teraz zamknięte i nie ma. Ale to był fajny pomysł. Były dziewczyny z tego zadowolone.

Natomiast **problemy osób starszych w opinii badanych rodziców** to przede wszystkim brak miejsca do integracji społecznej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak miejsca integracji społecznej dla osób starszych, brak ciągłości przekazu kulturowego, brak inicjatyw na rzecz starszych osób:

RD: – To też to, że są zamknięci w tych domach, tak naprawdę. I samotność, jest bardzo dużo zapomnianych starszych osób. Myślę, że takie stworzenie dla nich zajęć, gdzie mają tam rękodzieło, bo babcie często w tym kierunku. No, mogłyby się spotkać, razem wymienić się informacją na temat, powiedzmy, smażenia schabowego, tak? Bo ja robię tak, a ja tak, czy coś tam. Czy nawet takie rękodzieło, haftowanie, przyszywanie. To jest ich taka pasja z dawien dawna, bo kiedyś były modne te umiejętności. (...) I do tego można by też wciągając i młodzież. Z drugiej strony wsi, niedaleko stąd, jest, działa taka grupa, gdzie jest pani najstarsza, która jest koło 80-tki, a najmłodsze dziecko ma 5 lat. I oni jednak wciągają do siebie i młodzież, praktycznie z każdego wieku mają kogoś tam. Jeżdżą na zawody, śpiewają, haftują, no widać, naprawdę, widać to jest takie społeczne, ale tam jest jedna pani, która to wszystko ze sobą ciągnie i zastanawiają się, co będzie, kiedy tej pani zabraknie? Po prostu nie potrafi siedzieć. Starsza pani, ale organizuje i tu nie ma takiego, że dzisiaj nie, bo mi się nie chce. Nie, mi się dzisiaj chce i mamy spotkanie i właśnie jest wynajmowana sala w szkole, te panie się tam spotykają razem z tymi dziećmi, uczą się, tańczą, śpiewają, haftują i gdzieś jest ten przekaz przekazywany (...) gdzie tego nam tu np. brakuje. Gdzie mamy tak podzielone, że starsi to są starsi, dzieci to są dzieci, a my jesteśmy gdzieś pośrodku, między jednym a drugim i tak naprawdę...

RD: – Ale też myślę, że starsi potrzebują takiego spotkania między sobą, lubią plotkować te babcie, widzę pod kościołem, co się dzieje. Jak wyjdą nieraz, to jeszcze stoją i stoją. RD: – Powinny mieć miejsce, żeby spotkać się, zjeść ciastko, porozmawiać, pośmiać się. A u nas ci starsi, to jak widzę, to albo siedzieć i czekać, aż przyjedzie ktoś tam z dziećmi, no albo zajmuje się dziećmi. No i na tym się kończy świat takiej starszej osoby.

RD: – Potrzebują takiej inicjatywy i to bardzo, jak np. Dzień Seniora. Sama to robiłam już kilka razy, raz Covid zaszkodził itd. To, powiedzmy, osoba, która nie wychodziła od roku, bo nie ma sił, no bo już schorowane są te osoby, ale po 80-tce przyszła ta osoba na spotkanie, porozmawiała, pośmiała się i całkiem inaczej. I w ogóle, zęgnęły się, czy w ogóle jak przychodziły, dziękowały, że coś takiego jest, że się udało zrobić, że chcą więcej, że cieszą się ze spotkania. RD: – Dzień Babci i Dziadka to w Majdanie chyba, bo to były takie... RD: – Tam było pełno łez. RD: – łez radości, spotkania. RD: Fajnie, przedstawienie przedstawieniem, prawda, później ci dziadkowie, prawda, była jakaś orkiestra, poczęstunek i naprawdę, ciężko było im się rozstawać i to raz do roku. Bo ja nie mówię, bo to byli dziadkowie ze wszystkich okolicznych miejscowości. RD: – Dać im powód, żeby się mogli wyszykować, muszą wstać, muszą się ładnie wystroić, to już taka babcia trzy dni wcześniej będzie o tym myśleć(...) RD: – To nie musi być raz w tygodniu, to może być raz na miesiąc, ale żeby miały jakikolwiek wybór inny.

Seniorzy, którzy wzięli udział w badania typu FGI przede wszystkim mówili o **problemach, które dotyczą ich bezpośrednio**. W tym kontekście wspomniano o takich kwestiach jak: brak domu dziennej opieki dla seniora, brak poczucia więzi społecznej mieszkańców Gminy Adamówka oraz brak animatorów społeczno-kulturowych. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak domu opieki dziennej dla seniora:

RS: – Ja myślę, że dobrze zorganizowany pobyt dzienny w tym domu seniora, po prostu, dobrze zorganizowany, to właśnie będzie, na takim gronie działało. Że tam znajdą ludzie możliwość poćwiczyć, możliwość sprowadzenia dla potrzeb tych obywateli, czy jak ich nazwać. Po prostu możliwość, by zasięgnąć porady. Można wtedy nie o polityce, ale pogadać, gdzie przyjmuje lekarz szybciej (...) jakie leki są skuteczne. RS: – Tak, porozmawiać o zdrowiu.

– brak poczucia więzi społecznej, atomizowana społeczność lokalna, podziały polityczne:

RS: – Ja widzę problem w pewnej atomizacji ludzi. Czyli, że każdy sobie siedzi w domu, nie spotyka się. A później, no właśnie. Porządni faceci lądują w ośrodkach, powiedzmy, jakby to powiedzieć, w wariatkowie, nie? Leczą się na depresję itd.

RS: – Ja widzę, obserwuję to od dłuższego czasu, takie poróżnienie środowisk (...) grupa osób ze sobą rozmawia i różne grupy ludzi są poróżnieni na tle partyjnym. Bo kiedyś ktoś był komunistą, ktoś był w Solidarności, ktoś jest teraz w PO, ktoś jest w PiS-ie, ktoś jest w PSL. I te grupy, jakby, się zamykają. „On jest z PiS-u”, „a on jest z Platformy”, „a on to był komunistą”. Sami ludzie robią sobie krzywdę. No bo system jaki był, taki był. I teraz trzeba by było się dostosować.

– brak animatorów społeczno-kulturowych:

RS: – (...) także powinni tam być animatorzy profesjonalni, którzy mogliby po prostu spowodować, żeby ludzie się spotykali. Musi być ciekawy program, nie?

Badani seniorzy mieli opory przed tym, aby wypowiadać się na temat problemów innych kategorii społecznych, a w przypadku dzieci i młodzieży, przede wszystkim wspomnieli o małej liczbie osób młodych mieszkających w Gminie Adamówka. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

RS: – Nie wypowiadam się. RS: – U nas jest mało dzieci.

Liderzy społeczni, którzy wzięli udział w badaniach FGI wypowiadając się o **problemach dzieci i młodzieży** przede wszystkim podkreślili takie kwestie jak: brak miejsc rekreacji, a także uwagi i czasu ze strony rodziców. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak miejsc rekreacji:

RL: – Rodziny z dziećmi uważam, że nie mają, że nawet jak po południu miałyby wyjść z dziećmi, to plac zabaw z prawdziwego zdarzenia. Nie kilka sprzętów, ale są przepiękne place zabaw. To nie jest kwestia braku miejsca.

– brak uwagi i czasu dla dzieci ze strony rodziców:

RL: – Chciałam powiedzieć, że tu nie chodzi o miejsce, tylko chodzi o podejście w ogóle rodzin z małymi dziećmi i tymi do 15 lat. Ja zauważyłam, z tego, co przychodzą dzieci, same nawet na rowerach przyjeżdżają do „Zagrody Edukacyjnej”. Zauważyłam, że dzieciom brakuje rozmowy, normalnej, najwycyżniejszej na świecie. Tego, żeby im odpowiedzieć na pytania, tak po prostu. Żeby one wiedziały, że jak przyjdą i o coś się zapytają, żeby było takie miejsce. Nawet tego rodzica. No nie wszyscy rodzice rozmawiają z dziećmi. Nie bójmy się tego powiedzieć. (...) Ja to zauważyłam, też już przez wiele lat mam do czynienia z dziećmi i potrafią być dzieci tak spragnione rozmowy i jakiegoś gestu, że nawet dziecko, które jest na zajęciach 3 godziny, ono potrafi przyjść i się przytulać, no to tu chyba ewidentnie wiadomo, czego tym dzieciom brakuje. RL: – Ja powiem, może to przykre jest, ale prawdziwe. Mój synek mi tak powiedział, bo mam wnuka, ma 10 lat w czerwcu i mówi „tyś dla mnie tyle czasu nie miał, co masz dla wnuka”. Tak mi zarzucił mój syn.

Liderzy społeczni uczestniczących w badaniach poproszeni o ustosunkowanie się do kwestii **problemów jakich doświadczają rodzice dzieci i młodzieży** mieszkający w Gminie Adamówka przede wszystkim podkreślili, że w gminie brakuje miejsc do spotkań młodzieży w celu spędzania wolnego czasu przez młode osoby, ale nie tylko. Zauważono tu także doskwierający brak infrastruktury kulturalnej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– brak miejsc spotkań:

RL: – Nie ma gdzie się spotkać, i to w gronie dorosłych, ale także całych rodzin. Brakuje jakiegoś placu zabaw albo czegoś na kształt parku z siłownią na świeżym powietrzu, którego tu u nas przecież nie brakuje...

– brak infrastruktury kulturalnej:

RL: – Dom kultury. Albo przynajmniej jakiś animator kultury by się nam tu przydał. Ktoś taki, kto mógłby zaproponować jakieś ciekawe zajęcia, nie koniecznie wyczynowe, ale raczej takie odstresowujące...

W odniesieniu do **problemów osób starszych** przede wszystkim wskazywano tu na takie aspekty jak: samotność i brak miejsca integracji społecznej, a także brak odpowiedniej opieki zdrowotnej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– samotność, brak miejsca do spędzania czasu w gronie innych osób:

RL: – Ludzie starsi są samotni. Często dzieci wyjechały za chlebem albo do szkół, i już nie wracają. Jak już to z powodu jakiś okazji lub świąt. Samotność, to chyba jest to co starszym doskwiera najbardziej... i tu się chyba wszyscy zgodzimy. RL: – No brak jest takiego miejsca, gdzie nie tylko ktoś by się zajął takim starszym człowiekiem, ale też z nim po prostu porozmawiał.

– niewystarczająca opieka zdrowotna:

RL: – (...) niestety dostęp do specjalistów jest mocno utrudniony. W gminie mamy jeden POZ, ale do specjalistów to już trzeba podjechać. I tu przeważnie zaczynają się schody...

Zestawienie opinii uczestników badań dotyczące problemów poszczególnych kategorii społecznych wskazuje, że jedną z zasadniczych niedogodności z jaką mają do czynienia mieszkańcy Gminy Adamówka jest brak miejsca umożliwiającego integrację społeczną. Mowa tu placówce pełniącej rolę domu kultury, której siłą napędową miałyby być animator społeczno-kulturowy – por. Zestawienie 15.

Zestawienie 15 Uczestnicy badań FGI o problemach dzieci i młodzieży, rodziców oraz seniorów z Gminy Adamówka

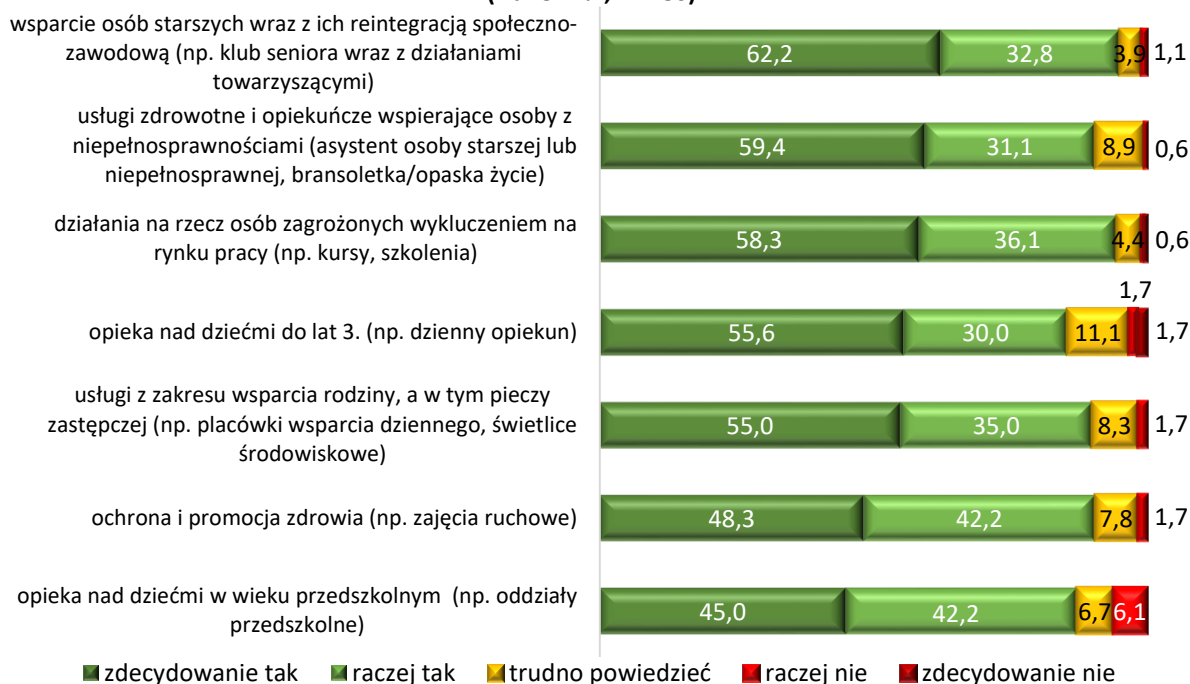
kategorie społeczne		uczestnicy badań FGI		
		rodzice	seniorzy	liderzy
problemy dotyczące poszczególnych kategorii społecznych	dzieci i młodzież	– brak miejsc spotkań; – izolacja społeczna; – brak animatora kulturowego i zajęć;	– mała liczba dzieci i młodzieży;	– brak miejsc rekreacji; – brak czasu ze strony rodziców;
	rodzice	– brak miejsca umożliwiającego realizację własnych zainteresowań;	– brak miejsc do rodzinnego spędzania wolnego czasu;	– brak miejsc spotkań; – brak infrastruktury kulturalnej; – brak animatora kultury.
	seniorzy	– brak miejsca integracji społecznej.	– brak domu dziennej opieki dla seniora; – brak poczucia więzi społecznej; – brak animatorów społeczno-kulturowych.	– samotność; – brak dostępu do lekarzy specjalistów na miejscu.

Źródło: badania własne.

4.2 Oczekiwane działania w zakresie wsparcia

Oprócz diagnozy aktualnych problemów społecznych w Gminie Adamówka ważnym celem niniejszych badań było określenie oczekiwań mieszkańców odnośnie działań w zakresie wsparcia. W efekcie podjętych zabiegów ustalono, iż przedłożone respondentom do zaopiniowania działania pomocowe uzyskały aprobatę zdecydowanej większości badanych. O konieczności wsparcia osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową (np. klub seniora wraz z działaniami towarzyszącymi) przekonanych jest ok. 95%. Podjęcie starań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy, np. kursy, szkolenia jako niezbędne określiło ok. 94%. Ochrona i promocja zdrowia (np. zajęcia ruchowe) oraz usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami (asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka/opaska życie) są potrzebne w opinii odpowiednio po ok. 91%. Zasadność świadczenia usług z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej (np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe) potwierdziło ok. 90% osób, które wzięły udział w wywiadach indywidualnych. W tym kontekście bardzo pożądana jest także pomoc w zakresie opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym, np. oddziały przedszkolne (ok. 87%) oraz dziećmi do lat 3., np. dzienny opiekun (ok. 86%) – por. Wykres 47.

Wykres 47 Rodzaj wsparcia w zakresie pomocy społecznej oczekiwany przez mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Uwzględniając wiek badanych w analizie potrzeb z zakresu wsparcia można zauważyć, że dla badanej młodzieży, tj. osób w wieku 18-24 lata priorytetem są działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy, np. kursy, szkolenia. Potrzebę odnośnie takiej formy pomocy wyrazili wszyscy badani w tej kategorii wiekowej. Ponadto według tych osób bardzo ważne są również takie przedsięwzięcia jak: opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym, np. oddziały przedszkolne; usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami, tj. asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka/opaska życie oraz wsparcie osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową, np. klub seniora wraz z działaniami towarzyszącymi (odpowiednio po ok. 92% wskazań). Wysokim poparciem wśród młodzieży cieszą się takie propozycje jak: ochrona i promocja zdrowia, np. zajęcia ruchowe oraz opieka nad dziećmi do lat 3., np. dzienny opiekun (odpowiednio po ok. 88% wskazań) oraz usługi z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej, np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe (ok. 80% wskazań) – por. Wykres 48.

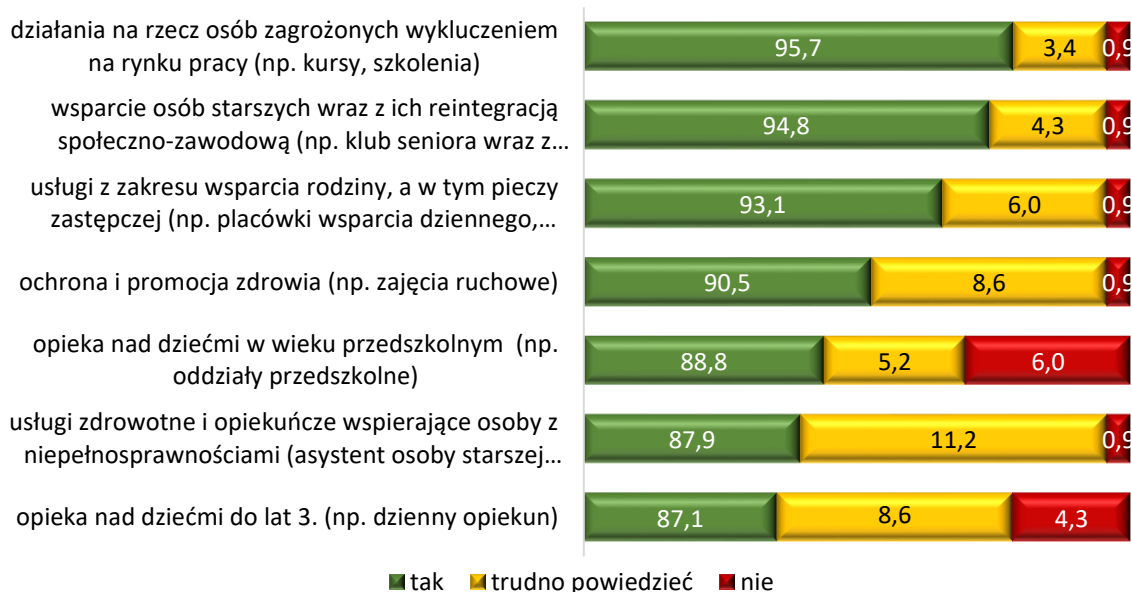
**Wykres 48 Wsparcie oczekiwane przez młodzież mieszkającą w Gminie Adamówka
(Dane w %, N=25)**

Źródło: badania własne.

W przypadku osób w wieku produkcyjnym, tj. kobiet w przedziale wiekowym 25-60 lat i mężczyzn w przedziale wiekowym 25-65 lat, hierarchia oczekiwań dotyczących działań pomocowych przedstawia się następująco: działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy, np. kursy, szkolenia (ok. 96% odpowiedzi pozytywnych), wsparcie osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową, np. klub seniora wraz z działaniami towarzyszącymi (ok. 95%), usługi z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej, np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe (ok. 93%), ochrona i promocja zdrowia, np. zajęcia ruchowe (ok. 91%), opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym, np. oddziały przedszkolne (ok. 89%), usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami, asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka/opaska życia (ok. 88%) oraz opieka nad dziećmi do lat 3., np. dzienny opiekun (ok. 87%) – por. Wykres 49.

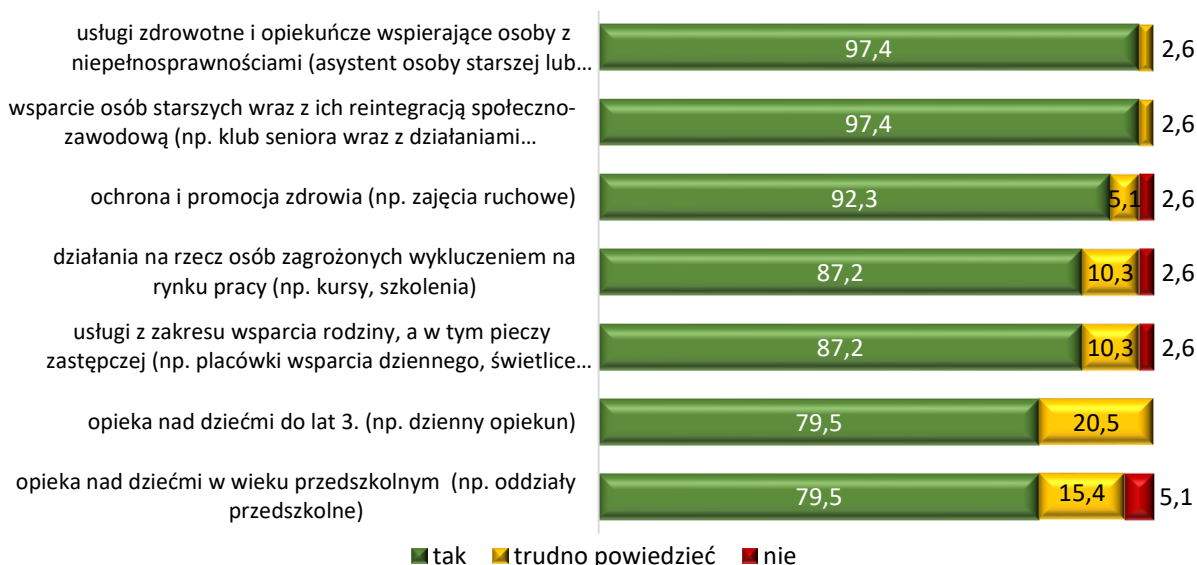
**Wykres 49 Wsparcie oczekiwane przez osoby w wieku produkcyjnym mieszkające w Gminie Adamówka
(Dane w %, N=116)**

Źródło: badania własne.

Także wśród seniorów, tj. kobiet w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyzn w wieku 65 lat i więcej, lista działań pomocowych przedstawiona w trakcie wywiadów indywidualnych do zaopiniowania zyskała dużą akceptację. Szczególnie mocno oczekiwania zostały tu sformułowane wobec takich przedsięwzięć jak: usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami, asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka/opaska życie oraz wsparcie osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową, np. klub seniora wraz z działaniami towarzyszącymi (odpowiednio po ok. 97% wskazań). Bardzo ważnymi formami wsparcia w opinii osób w wieku emerytalnym byłyby także takie propozycje jak: ochrona i promocja zdrowia, np. zajęcia ruchowe (ok. 92%), działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy, np. kursy, szkolenia oraz usługi z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej, np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe (odpowiednio po ok. 87%), a także opieka nad dziećmi do lat 3., np. dzienny opiekun oraz opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym, np. oddziały przedszkolne (odpowiednio po ok. 80%) – por. Wykres 50.

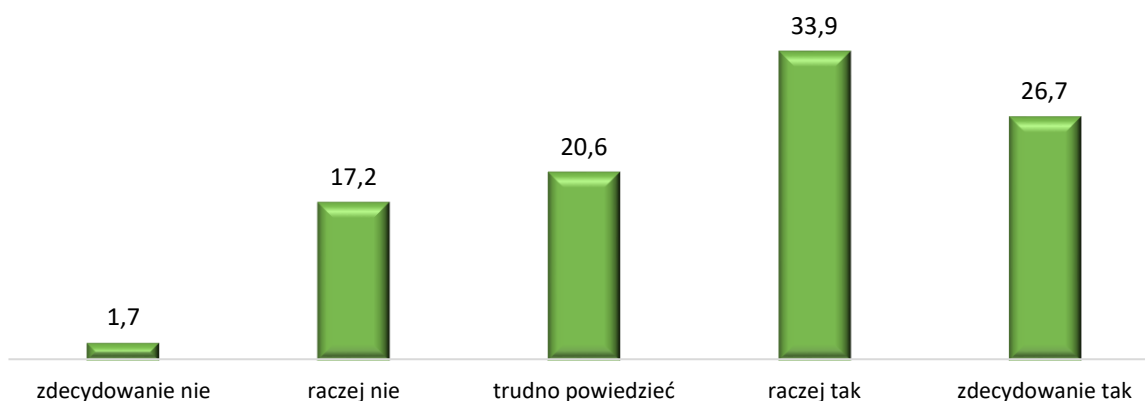
Wykres 50 Wsparcie oczekiwane przez osoby w wieku produkcyjnym mieszkające w Gminie Adamówka (Dane w %, N=39)

Źródło: badania własne.

Zdecydowana większość spośród uczestników wywiadów indywidualnych przyznała, że w Gminie Adamówka jest odczuwalny brak jakieś placówki publicznej (ok. 61%). Natomiast przeciwnego zdania było ok. 19% respondentów. Ponadto problem z zajęciem jednoznacznego stanowiska w tym względzie miało ok. 21% badanych.

Wykres 51 Poczucie braku lokalizacji istotnych placówek publicznych w Gminie Adamówka (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Wśród samodzielnie zasugerowanych przez uczestników wywiadów indywidualnych kategorii placówek lub inwestycji, których brak w Gminie Adamówka jest według nich odczuwalny znalazły się takie jak: placówki kultury (ok. 22% wskazań), placówki dla seniorów (ok. 19%), placówki opiekuńczo-wychowawcze (ok. 14%), świetlica (ok. 9%), placówki służby zdrowia (ok. 5%), miejsca rekreacji dla dzieci i dorosłych (ok. 4%), klub dla młodzieży (ok. 3%), miejsca do uprawiania hobby (ok. 2%), jak również placówki służb oraz profesjonalna gastronomia (po ok. 1%). Ponadto jedna osoba wyraziła oczekiwanie związane z bezpłatnym dostępem do pomocy w postaci korepetycji – por. Zestawienie 16.

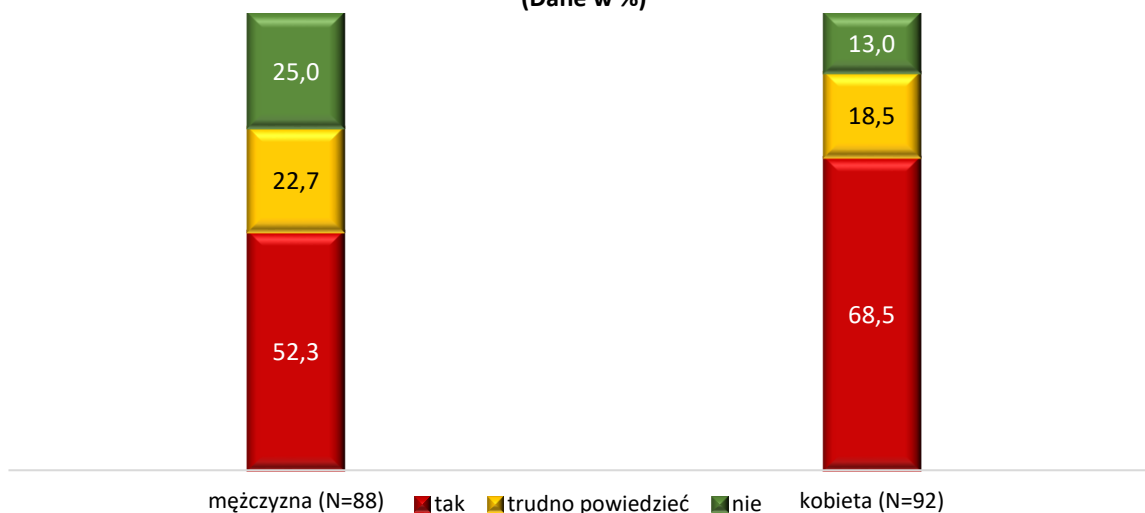
Zestawienie 16 Kategorie placówek i inwestycji oczekiwanych przez mieszkańców Gminy Adamówka

Kategoria placówki / inwestycji	Uszczegółowienie (odpowiedzi respondentów)	N	Ogółem w %
placówka kultury	dom kultury	38	22,2
	dom kultury (z przeznaczeniem dla dzieci i młodzieży)	1	
	wiejski dom kultury	1	
placówka dla seniorów	dom seniora	16	19,4
	klub seniora	17	
	dzienny dom pobytu dla osób starszych	1	
	placówka wsparcia dziennego - klub	1	
placówka opiekuńczo-wychowawcza	żłobek	24	13,8
	przedszkole	1	
świetlica	świetlica	8	9,4
	świetlica środowiskowa	5	
	świetlica dla mieszkańców	2	
	świetlice dla młodzieży	1	
	całoroczna świetlica dla dzieci	1	
placówka służby zdrowia	gabinet dentystyczny	1	5,0
	gabinet stomatologiczny	1	
	karetka pogotowia	1	
	lekarze specjaliści - przychodnia	1	
	opieka zdrowotna	1	
	pogotowie lekarskie	1	
	przychodnia - lekarze specjaliści	1	
	punkt - ochrona zdrowia	1	
	służba zdrowia - specjaliści	1	
miejsce rekreacji	plac zabaw	2	4,4
	basen	1	
	centrum rekreacji	1	
	klub fitness	1	
	plac zabaw dla dzieci	1	
	siłownia	1	
	siłownia na świeżym powietrzu	1	
klub młodzieżowy	klub dla młodzieży	1	2,8
	klub młodzieżowy	1	
	miejsce dla młodzieży	1	
	miejsce spotkań młodzieży	1	
	punkt spotkań dla młodzieży	1	
ośrodki hobbystyczne	klub książki	1	1,7
	koła zainteresowań	1	
	koło gospodyń wiejskich	1	
placówki służb	komisariat policji	1	1,1
	profesjonalna straż pożarna	1	
gastronomia	bar	1	1,1
	restauracja	1	
pomoc w nauce dla dzieci	darmowe korepetycje dla dzieci	1	0,6

Źródło: badania własne.

Na brak istotnej placówki publicznej w Gminie Adamówka częściej wskazywały kobiety (ok. 68%) wobec ok. 52% takich deklaracji ze strony mężczyzn. Natomiast brak potrzeb w tym względzie wskazywali nieco częściej mężczyźni (ok. 25%) w porównaniu z kobietami (ok. 13%). Podobnie mężczyźni trochę częściej niż kobiety mieli problem z jednoznacznym zajęciem stanowiska w tej sprawie (odpowiednio ok. 23% i ok. 19%). Pomimo zaakcentowanych tu różnic, wobec zdecydowanej przewagi odpowiedzi wskazujących jednakowoż na brak placówki ważnej z punktu widzenia funkcjonowania społeczności lokalnej można stwierdzić, że badani mężczyźni i kobiety wykazują duże podobieństwo w przypadku tej opinii ($Z=0,721$) – por. Wykres 52.

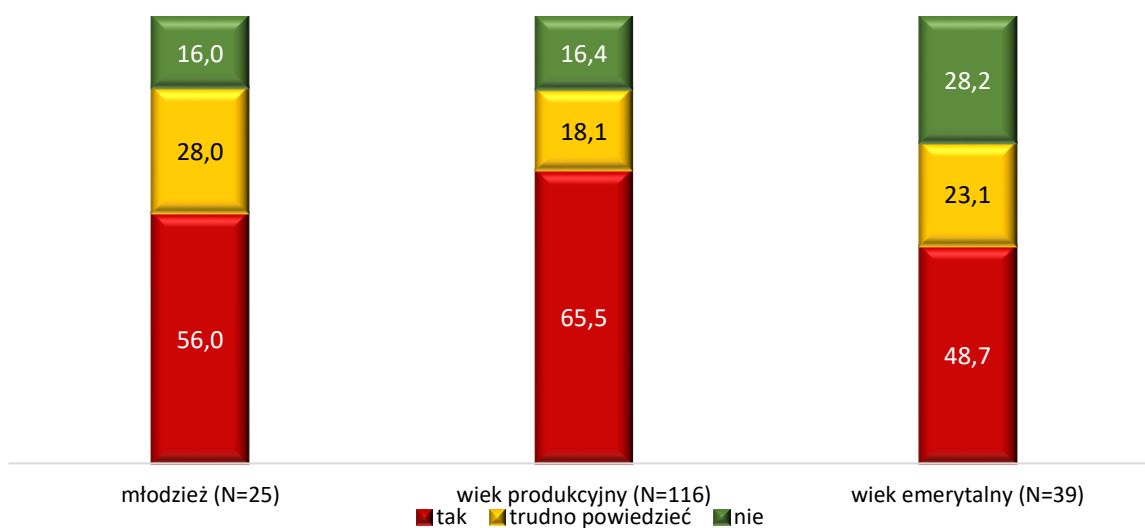
Wykres 52 Poczucie braku istotnej instytucji publicznej w Gminie Adamówka wg płci
(Dane w %)

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę wiek uczestników wywiadów indywidualnych można zauważyć, że najczęściej na brak istotnej placówki publicznej wskazują osoby w wieku produkcyjnym (ok. 66%) wobec ok. 56% takich odpowiedzi w przypadku młodzieży oraz ok. 49% w odniesieniu do seniorów. Natomiast najczęściej potrzeby lokalizacji jakiejś placówki publicznej w Gminie Adamówka nie dostrzegają osoby w wieku emerytalnym (ok. 28%) wobec po ok. 16% takich wypowiedzi odnotowanych wśród badanej młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym. Jednakże pomimo zasygnalizowanych tu różnic, nie można stwierdzić, iż są one istotne ze statystycznego punktu widzenia – por. Wykres 53.

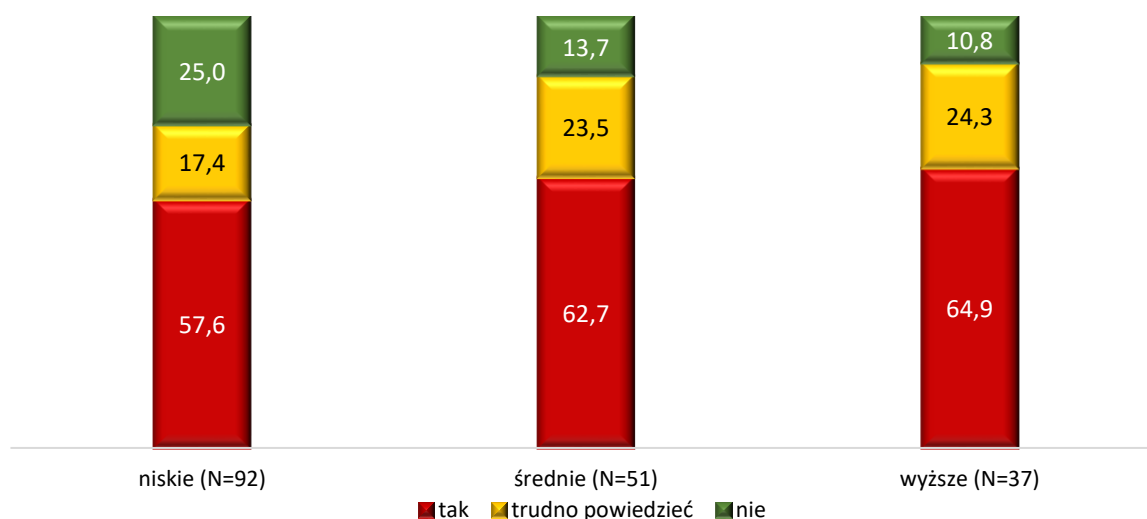
Wykres 53 Poczucie braku istotnej instytucji publicznej w Gminie Adamówka wg wieku
(Dane w %)

Źródło: badania własne.

Podobnie wykształcenie nie różnicuje w istotny sposób postrzegania kwestii konieczności lokalizacji jakiejś placówki publicznej w Gminie Adamówka. Bez względu na poziom wykształcenia zdecydowanie przeważa opinia, iż w omawianej tu gminie występuję wspomniany wyżej brak, przy czym w przypadku osób z wykształceniem wyższym taką odpowiedź udzieliło ok. 65% uczestników wywiadów indywidualnych, wśród osób z wykształceniem średnim ok. 63%, a z niskim ok. 58%. Potrzeby lokalizowania nowych podmiotów w gminie nie widzi ok. 25% osób z wykształceniem niskim, ok. 14% ze średnim i ok. 11% z wyższym – por. Wykres 54.

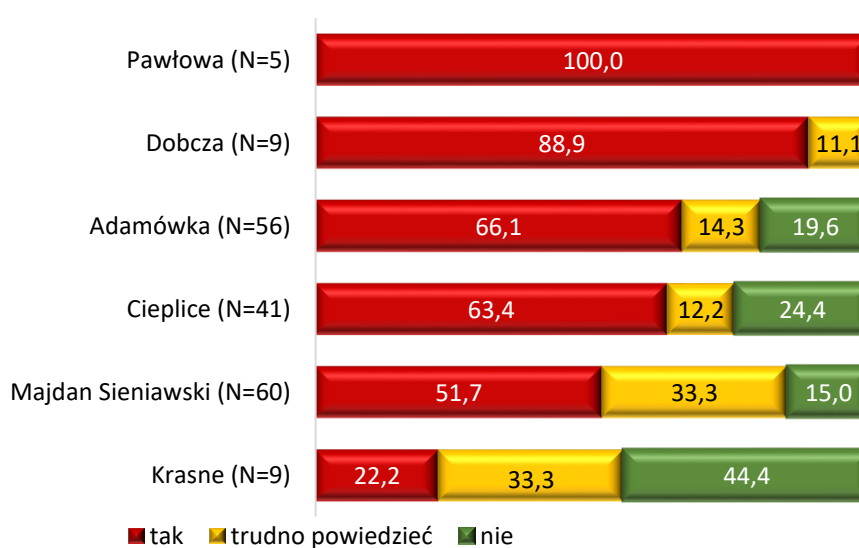
Wykres 54 Poczucie braku istotnej instytucji publicznej w Gminie Adamówka wg wykształcenia (Dane w %)

Źródło: badania własne.

Największy odsetek odpowiedzi wskazujących na odczuwalny brak istotnej placówki publicznej w Gminie Adamówka odnotowano w przypadku Pawłowej, gdzie taką opinię wyrazili wszyscy uczestnicy wywiadów indywidualnych. Znaczące odsetki tego typu wypowiedzi odnotowano także w Dobczy (ok. 89%), Adamówce (ok. 66%) oraz Cieplicach (ok. 63%). Takie przekonanie wyraziła także ponad połowa respondentów mieszkających w Majdanie Sieniawskim (ok. 52%). Najniższy w tym zestawieniu odsetek badanych, którzy przyznali iż brakuje im jakiejś placówki publicznej w okolicy uzyskano w Krasnem (ok. 22%) – por. Wykres 55.

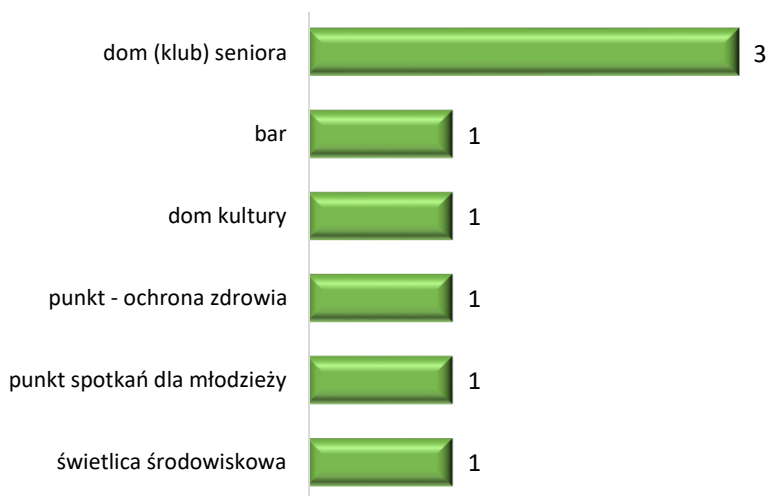
Wykres 55 Odczuwalny brak instytucji publicznych wg poszczególnych miejscowości Gminy Adamówka (Dane w %)

Źródło: badania własne.

W przypadku Pawłowej respondenci wskazali na brak takich placówek lub inwestycji jak: dom (klub) seniora (3 wskazania), bar (1 wskazanie), dom kultury, punkt ochrony zdrowia, punkt spotkań dla młodzieży oraz świetlica środowiskowa (odpowiednio po 1 wskazaniu) – por. Wykres 56.

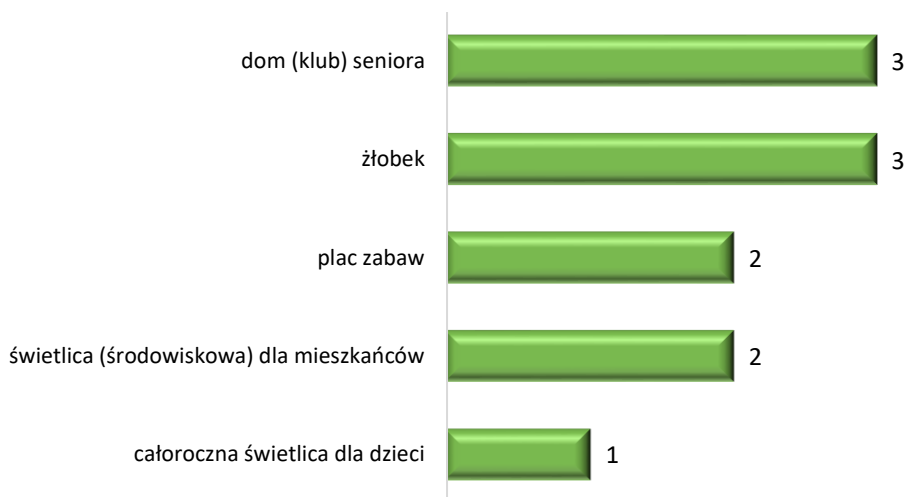
Wykres 56 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Pawłowej

*Respondenci mogli samodzielnie wskazać dowolną liczbę placówek.
Źródło: badania własne.*

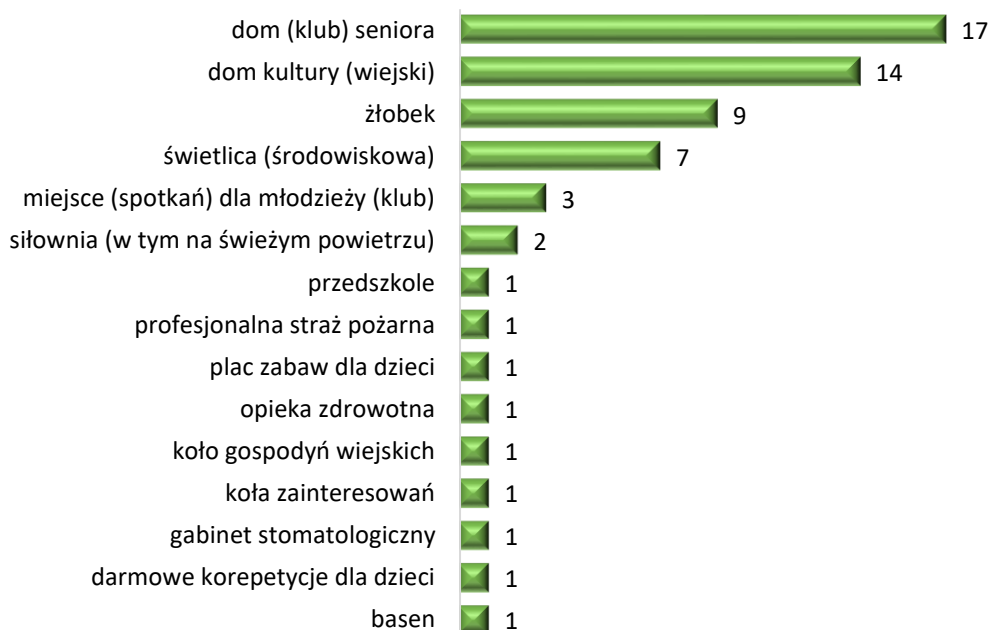
Mieszkańcy Dobczy wyrazili potrzebę lokalizacji takich placówek lub inwestycji jak: dom (klub) seniora oraz żłobek (po 3 wskazania), plac zabaw oraz świetlica (środowiskowa) dla mieszkańców (po 2 wskazania), a także całoroczna świetlica dla dzieci (1 wskazanie) – por. Wykres 57.

Wykres 57 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Dobczy

*Respondenci mogli samodzielnie wskazać dowolną liczbę placówek.
Źródło: badania własne.*

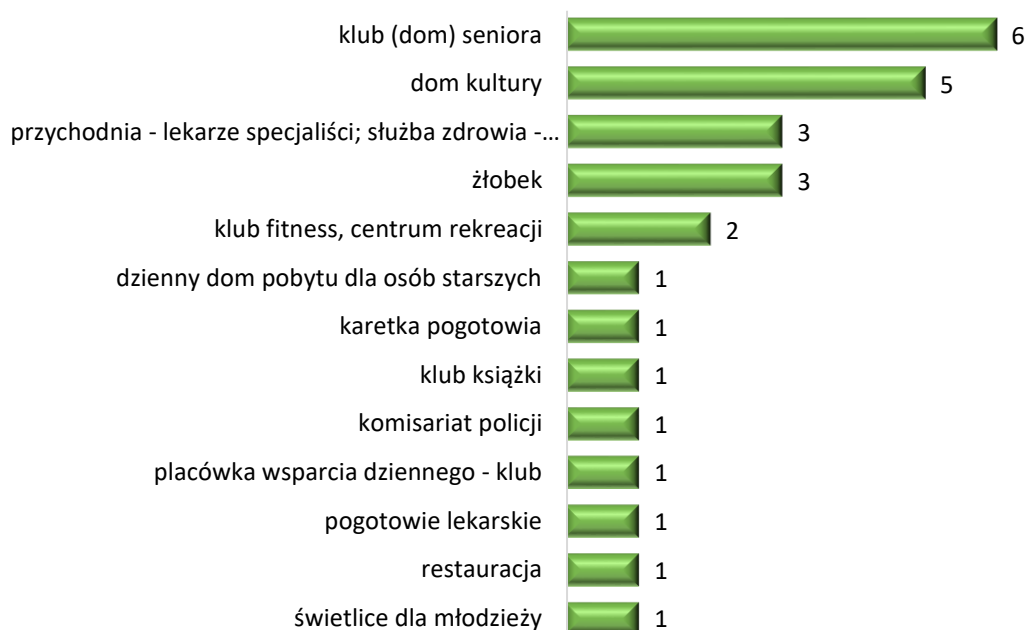
Według respondentów z Adamówki, którzy wzięli udział w wywiadach indywidualnych, w ich miejscowości przydałyby się takie placówki, inwestycje lub formy pomocy jak: dom (klub) seniora (17 wskazań), dom kultury, wiejski (14 wskazań), żłobek (9 wskazań), świetlica, w tym środowiskowa (7 wskazań), miejsce (spotkań) dla (klub) młodzieży (3 wskazania), siłownia, w tym na świeżym powietrzu (2 wskazania), a także basen, darmowe korepetycje dla dzieci, gabinet stomatologiczny, koła zainteresowań, koło gospodyń wiejskich, opieka zdrowotna, plac zabaw dla dzieci, profesjonalna straż pożarna, a także przedszkole (odpowiednio po 1 wskazaniu) – por. Wykres 58.

Wykres 58 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Adamówce

Respondenci mogli samodzielnie wskazać dowolną liczbę placówek.

Źródło: badania własne.

W Cieplicach w opinii części badanych wyraźnie odczuwalny jest brak takich placówek lub inwestycji jak: klub (dom) seniora (6 wskazań), dom kultury (5 wskazań), przychodnia (lekarze specjaliści) lub służba zdrowia (specjaliści), żłobek (odpowiednio po 3 wskazania), klub fitness lub centrum rekreacji (po 2 wskazania), a także dzienny dom pobytu dla osób starszych, karetka pogotowia, klub książki, komisariat policji, placówka wsparcia dziennego (klub), pogotowie lekarskie, restauracja oraz świetlice dla młodzieży (odpowiednio po 1 wskazaniu) – por. Wykres 59.

Wykres 59 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Cieplicach

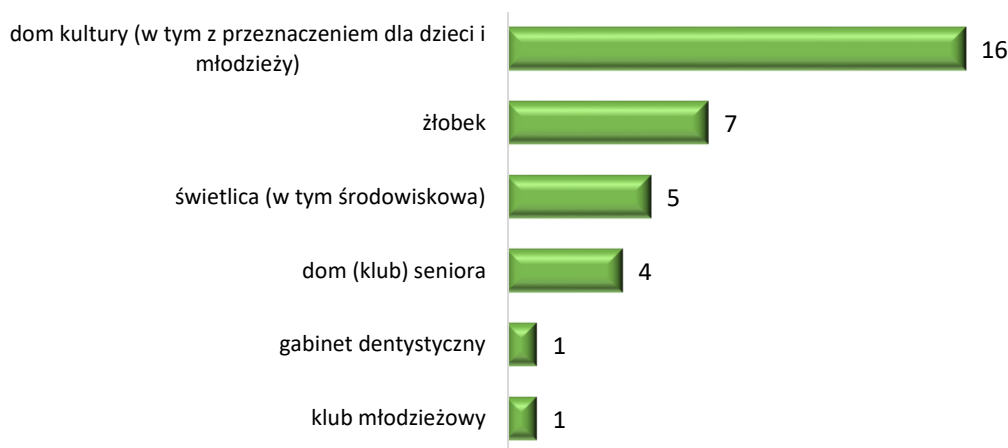
Respondenci mogli samodzielnie wskazać dowolną liczbę placówek.

Źródło: badania własne.

Rozmówcy w wywiadach indywidualnych z Majdanu Sieniawskiego wyartykułowali potrzebę lokalizacji w ich miejscowości takich placówek lub inwestycji jak: dom kultury, w tym z przeznaczeniem dla dzieci i młodzieży (16 wskazań), żłobek (7 wskazań), świetlica, w tym środowiskowa (5 wskazań), dom (klub) seniora (4 wskazania), a także gabinet dentystyczny oraz klub młodzieżowy (po 1 wskazaniu) – por. Wykres 41.

Wykres 60 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Majdanie Sieniawskim

Respondenci mogli samodzielnie wskazać dowolną liczbę placówek.

Źródło: badania własne.

Natomiast w Krasnem wspomniano wyłącznie o braku domu kultury oraz żłobka (po 1 wskazaniu).

Uwzględniając płeć respondentów, którzy wzięli udział w wywiadach indywidualnych można zauważyć, że na brak lokalizacji istotnej placówki publicznej w Gminie Adamówka częściej wskazywały kobiety (ok. 69%) niż mężczyźni (ok. 52%).

Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych zostali poproszeni także o wyrażenie opinii na temat tego, jakie usługi społeczne mogą być odpowiedzią na problemy występujące w Gminie Adamówka, z którymi borykają się dzieci i młodzież, rodziny z dziećmi oraz osoby starsze. W tym kontekście respondenci będący **rodzicami** stwierdzili, że powinny to być takie działania jak: zatrudnienie animatora społeczno-kulturowego, zorganizowanie prorozwojowych zajęć dla dzieci, ale także dla osób starszych, których koniecznie trzeba byłoby wesprzeć również w kwestii transportu. Zaznaczono przy tym, że w przypadku wspomnianego dowozu nie chodzi o generowanie dodatkowych kosztów ponoszonych przez CUS, ale raczej mowa tu o kwestiach organizacyjnych i logistycznych oraz o wykorzystanie dobrowolnego wsparcia ze strony mieszkańców gminy. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– etatowy animator społeczno-kulturowy:

RD: – Żeby była osoba, która będzie chciała. Żeby była jedna, która będzie koordynować spotkania, jakieś zajęcia, może tak, mówię ogólnie: dzieci, rodzice, starsi. Tak konkretnie, nawet, nie wiem, plan napisać nawet na rok. Też można zapytać, spotkać się z rodzicami i ze starszymi, czy w ogóle... żeby te osoba się spotkała, podała swoje propozycje. Rodzice, dzieci, starsi swoje propozycje i żeby coś się działo. W cudzysłowie „coś”.

RD: – Żeby była jedna osoba, która by się tym zajęła. Bo my mówimy to teoretycznie, miejsce jest w każdej miejscowości, ludzie też są chętni w każdej miejscowości, ale nie ma osoby, która przyjdzie i powie: „dobra, 60+, spotykamy się”.

RD: – Ktoś musiałby się tym zająć naprawdę, na sto procent, a nie jak do tej pory, że po pracy, czy w swoim wolnym czasie. RD: – Nikt tego długo nie pociągnie.

– zajęcia dla dzieci mogące być alternatywą dla spędzania przez nie czasu w Internecie, korepetycje szczególnie po okresie nauki zdalnej:

RD: – Na pewno musi być coś odnośnie Internetu. Bo za dużo rodzice pozwalają dzieciom na telefony, na Internet. I jeżeli miałyby być... to po prostu trzeba zauważyć, żeby troszkę z tego zejść i jednak można szukać dużo rzeczy w Internecie pożytecznych, ale za dużo też schodzi na te tory. Tutaj trzeba jakoś, no też, rodzice z jednej strony muszą mieć więcej czasu, z drugiej strony chcą temu dziecku jakoś tam ten czas normalnie zorganizować, ale tak, prawdę mówiąc, dziecko ma więcej energii jak rodzic. I tak naprawdę zostaje dużo przy tym, że dziecko samo sobie szuka czegoś i nie zawsze jest to dobre. Tutaj, właśnie, jakaś, nie wiem, szkolenia rodziców, co do blokowania takich stron niebezpiecznych, też nie ma tego. Myślę, że szkoła też powinna to na tą chwilę bardzo ogarnąć, bo dzieci, klasa druga, ja mam akurat w drugiej klasie, no to też to dziecko samo na tym komputerze. Jadę do pracy...

RD: – (...) widzimy ucznia, który niby jest z nami, a on jest gdzieś indziej (...) już jest uwaga gdzie indziej (...) mówię do ucznia, a uczeń coś innego śledzi na laptopie (...) dużo mu w głowie nie zostanie (...) Oczywiście, jak rodzic nie przypilnuje, to nie ma szans. Jak ja udowodnię uczniowi, „słuchaj (...), co ty robisz? Co ty tam masz?”. Mogę zapytać, mogę tylko powiedzieć, co sądzę, ale jak ja mu udowodnię? Więc tutaj... A jak rodzice są w pracy, no to... RD: – To jest problem w całej Polsce. RD: – Tak, wszędzie, to jest...

– transport (organizacja, koordynacja w tym działań wolontariuszy) dla osób starszych chcących uczestniczyć w zajęciach organizowanych przez CUS:

RD: – Tzn. osoby starsze to trzeba dowieźć też, to też... RD: –Poradzaj sobie. RD: – Do kościoła dojadą, to i tu dojadą. RD: – Przywieźć, później odwieźć, więc musi być ktoś, kto będzie nad tym czuwał. RD: – Ja nie mówię, że ta osoba ma też przywozić i odwozić, w zakresie miesiąca każdy, nawet syn czy wnuk przywiezie i odwiezie. Ale gwarantuję, że starsze osoby poradzą sobie. RD: – Można też zadzwonić i powiedzieć: "słuchaj, tu jest pani, nie ma kto jej przywieźć, ale jest sąsiadka, która jedzie i ona weźmie panią". Ktoś, kto się tym zajmie.

Seniorzy będący mieszkańcami Gminy Adamówka, którzy wzięli udział w badaniach FGI przyznali, że z ich perspektywy działania CUS powinny uwzględniać takie aspekty jak: zapewnienie animatora społeczno-kulturowego, który mógłby zaproponować zajęcia lub szkolenia dla osób starszych (a w tym także niepełnosprawnych), koordynowałby przepływ informacji dotyczących tego rodzaju wydarzeń, a najlepiej gdyby do tych celów można było wykorzystać miejsce specjalnie przeznaczone dla osób starszych (np. dom seniora). Ponadto przydatne byłyby usługi wspierające osoby w wieku emerytalnym w zakresie przygotowywania różnego rodzaju dokumentacji. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– animator społeczno-kulturowy, inicjator i koordynator działań (w tym wolontariackich), osoba prowadząca diagnozę potrzeb społecznych, potrafiąca wykorzystać energię społeczną (szczególnie dzieci i młodzieży):

RS: – Ale to właśnie musi być centrum, gdzie wszyscy mogą się spotkać, jest animator, gdzie jest jakaś...

RS: – Właśnie chciałam tutaj podkreślić, że na terenie gminy część młodzieży w wieku właśnie takim 15-17, już tak blisko 18-tki, angażuje się bardzo chętnie w pomoce w „Zagrodzie Edukacyjnej”. Są to ciekawe zajęcia, mogą sobie wybrać. I tam nawet są zapraszani ludzie po 60-tce. Także, po prostu, myślę, że jeżeli będzie stworzone takie miejsce, gdzie będzie można zapisywać potrzeby, to wszyscy tam będą po prostu. Dla każdej grupy jest coś ciekawego (...) Do „Zagrody...” i tam przychodzi młodzież bezinteresownie, pomaga, "co pani potrzebuje" i bardzo są chętni do pomocy. Tam można się rysunku nauczyć. Córka moja jest w „Zagrodzie...” i ja chciałabym powiedzieć, że jest taki punkt, gdzie i młodzież... RS: – Tam z całej Polski przyjeżdżają. RS: – Tak, z całej Polski, z Warszawy, zza granicy nawet. Można wydoić kozę, ser zrobić. Można zajęcia

dla dzieci, są bardzo ciekawe. Jest taki mini skansen jakby. I tam się ponosi naprawdę niewielkie koszty. Np. grupy niepełnosprawne to są przyjmowane za darmo, po prostu.

– zajęcia dla osób niepełnosprawnych:

RS: – (...) gminny ośrodek działa, bo to trzeba przyznać... [w kontekście zajęć ruchowych dla osób niepełnosprawnych]

– koordynacja przepływu informacji:

RS: (...) Ale moim zdaniem, w tej chwili, gdyby stworzył właśnie w ramach tego projektu stronę internetową, nie? Nie gminną, bo oni mają swoje zadania, ale właśnie w ramach tego [CUS] (...) Że takie, a takie działania są prowadzone. RS: – Jest w Internecie, na Facebooku jest, wszystkie działania... RS: – Ale ja nie mam Facebooka...

– szkolenia (w tym dla osób starszych) dotyczące korzystania z komputera i Internetu:

RS: – Kursy.

RS: – [odnośnie działań podnoszących kompetencje związane z obsługą komputera] Myślę, że wiele osób by skorzystało. Niektórzy wiedzą, a niektórzy.

– wsparcie merytoryczne dla osób starszych w wypełnianiu dokumentów:

RS: – Poszczególne, np. takie działania, pomoc w wypełnieniu PIT-u. Różne takie rzeczy. Wszystko teraz trzeba w Internecie. I trzeba się zebrać, musi być miejsce specjalne...

– dom seniora:

RS: – Potrzebujemy domu seniora. RS: – Ktoś musi być zatrudniony. RS: – Tu będą jakieś wycieczki... Wtedy my będziemy się organizować. RS: – To się wszystko sprowadza do jednego, musi tam być [animator i koordynator].

Natomiast **liderzy społeczni** z Gminy Adamówka, którzy wzięli udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym w odniesieniu do kwestii problemów społecznych, którymi mogłoby się zająć w ramach swojej działalności CUS wskazali na takie jak: powołanie animatora społeczno-kulturowego, wypełnienie funkcji ośrodka kultury, a w tym zapewnienie miejsca spotkań dla młodzieży, zaproponowanie zajęć przeznaczonych dla całych rodzin, a także zorganizowanie dziennej opieki dla seniorów oraz podjęcie działań na rzecz integracji społecznej. Ponadto wyrażono oczekiwania dotyczące podejmowania działań mających na celu promocję gminy skierowaną na zewnątrz, ale także do jej mieszkańców oraz wspieranie inicjatyw dotyczących organizacji infrastruktury rekreacyjnej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– animator albo animatorzy społeczno-kulturowi odpowiednio dla młodzieży i osób dorosłych (w tym seniorów), umiejący wykorzystać istniejące zasoby i potencjał społeczności lokalnej:

RL: – Ludzi potrzebujemy. RL: – Człowiek, osoba... RL: – Jedna nie wystarczy. RL: – Niech będzie dwie, ja nie mówię, że tego, ale ktoś musi być odpowiedzialny za to. Za młodzież, za nawet te osoby starsze.

RL: – Słuchajcie, ale też mi się wydaje, że tak my tu mówimy o spotkaniach i spotkaniach. Ja zauważyłam, że to nawet nie chodzi o to, że ci ludzie spotykają się, porozmawiają, zaśpiewają, powiedzmy. Ale dla młodzieży, dla dzieci, jest aktywne działanie najbardziej potrzebne. I nie zawsze to działanie musi być w budynku. Dzieci mogą iść do lasu, na łąkę, nie wiem. Przychodzą do mnie grupami, bo one chcą posprzątać klatki królikom. I cieszą się z tego... RL: – Ale (...) musi być ktoś, musi być motor, musi być maszyna, która... RL: – I musi być takie miejsce. RL: – Wykorzystać te, co są.

RL: – Ale wracamy do jednego. Brakuje tej osoby, która się zajmie, no tym motorem.

– brak ośrodka kultury:

RL: – To wychodzi wiele lat braku domu kultury, bo zawsze dyrektor domu kultury takimi rzeczami się zajmuje. Jeżeli nie był potrzebny, jak ja tu, powiedzmy, w tym świadomym czasie już jestem 30 lat, to nigdy tego nie było. Ja np., dla mnie jest bardzo duży brak takich spotkań albo działań artystów, osób, które piszą. Mnie tego brakuje. Ja na takie spotkania jeżdżę, bo w Tryńczy jest galeria cały czas czynna. Nie chodzi o wystawianie, nie wiem, dzieł sztuki, ale np. panie wystawiają swoje koronki. Każda rzecz wytworzona ręcznie tam znajduje swój czas, kiedy można ją pooglądać. Tam spotykają się ludzie, jedni piszą, czytają to sobie tam, dyskutują na ten temat. Inni dostają za zadanie przeczytanie książki, dyskutują na temat tej książki. To są świetne sprawy, które rozwijają człowieka. U nas tego nigdy nie było i dlatego teraz pokutujemy przez to.

– miejsce spotkań dla młodzieży:

RL: – Przygotowujemy, musimy gdzieś przygotować, żeby ta młodzież miała miejsce do spotkań.

– propozycje zajęć dla rodzin (rodziców, dzieci i młodzieży):

RL: – Oczywiście, ale jeszcze wróć do rodziny z dziećmi. Przychodzi niedziela, a my tak naprawdę, nie mamy, gdzie wyjść z dziećmi, nie? Nie ma takiego miejsca, żeby zjeść, pójść. Może właśnie coś będą pytać, co to jest, czy się spotkają z innymi dziećmi. Jest tylko plac zabaw przy szkole i na blokach, prawda? Ale gdzieś w centrum, żeby było coś takiego, żeby można było wyjść, posiedzieć nawet na tych ławeczkach, porozmawiać z dziećmi, pospotykać się, nie ma czegoś takiego.

– dom pobytu dla seniorów:

RL: – (...) szykujemy w przepisach ten dom dziennego pobytu dla seniorów...

– program integracji społecznej:

RL: – (...) my tu mówimy o Centrum Integracji Społecznej, a kilka ładnych lat temu był prowadzony przez dwa lata program integracji społecznej. W tym całym systemie tego programu było bardzo dużo fajnych działań i właśnie, m.in. było takie działanie, które udało mi się przeprowadzić, "Mały przewodnik gminy Adamówka". Jeździły na to dzieci z rodzicami, gdzie spotykaliśmy się z ludźmi, z miejscami, z historią i ze wszystkim. I okazało się, że ci rodzice, którzy wzięli udział w tych wyjazdach, stwierdzili, że oni mieszkają tutaj 40 czy 50 lat, różnie wiekowo to wyglądało, a oni pierwszy raz słyszą, że jest coś takiego. Czyli kto jest temu winny? No my sami. Bo nikt nam tego z zewnątrz nie pokaże, tylko my musimy to najpierw pokazać dzieciom, potem tym osobom, które tu przyjeżdżają.

– infrastruktura rekreacyjna (ścieżki rowerowe, nordic walking):

RL: – Ja kiedyś myślałam o stworzeniu projektu na ścieżki rowerowe. Przecież tutaj nasz teren wspaniale temu służy i każde takie miejsce, tą trasę można wytyczyć, tak samo jak jest trasa 5, 10, 15-kilometrowa nordic walking, bo akurat też jestem instruktorem.

– tablice informacyjne o miejscowościach Gminy Adamówka:

RL: – Ja bym coś takiego widziała, bo my się z Elką znamy i współpracujemy z „Zagrodą edukacyjną” itd. – tablice informacyjne. Bo naprawdę, ludzie, gdzie przyjeżdżają dzieci z Warszawy, Rzeszowa, Tarnobrzega, na zajęcia edukacyjne do „Zagrody...”. U nas rodzice nie wiedzą, że jest takie miejsce, takie wspaniałe miejsce (...) chodzi o to, żeby stworzyć punkty informacyjne, takie, że tutaj znajduje się kapliczka z tego i tego... (...) my poszczególne miejsca mijamy. Opisać te miejsca czy ciekawych ludzi, przy okazji, czy ten chodzi tutaj do szkoły, czy np. jest pani z Adamówki, która stworzyła piękną katedrę świętego Mikołaja, tylko książeczkę, gdzie miała zajęcia z dziećmi w „Zagrodzie Edukacyjnej”. Po co gdzieś tam jeździć (...) skoro tu... my nie zaczynamy od rzeczy najbliższych. Po prostu nie szanujemy tego, co mamy i nie wiemy, co mamy (...) tutaj naprawdę na terenie gminy jest tych miejsc związanych z historią, kwestia opisanie ich.

Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych zostali poproszeni o wskazanie instytucji, organizacji lub osób, których działalność można byłoby wykorzystać, aby zaspokoić istniejące w Gminie Adamówka potrzeby społeczności lokalnej. W tym kontekście respondenci reprezentujący **rodziców** zamieszkałych w omawianej gminie podkreślili potrzebę wykorzystania potencjału mieszkańców, a w tym doświadczenia osób w wieku emerytalnym. Wspomniano tu również o możliwości wykorzystania istniejącej już infrastruktury (a w tym szczególnie świetlic) w celu zaspokojenia potrzeb związanych z rozrywką oraz rekreacją. Postulowano także reaktywację organizacji, które zaprzestały swojej działalności na terenie Gminy Adamówka. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– wykorzystanie potencjału mieszkańców, szczególnie w wieku emerytalnym przy obopólnych korzyściach:

RD: – Tu mi przychodzi na myśl, że moja ciocia uczyła muzyki, poszła na emeryturę. I później prowadziła jeszcze takie zajęcia z dziećmi, z tańcem np., rytmika. RD: – Osoba [na emeryturze] potrzebuje się, jak tu mówiliśmy, wyszykować, wybrać, wyjść. RD: – Tylko tu byłoby fajnie, że jak już zajęcia muzyczne, to żeby osoba nie z magnetofonem, tylko z instrumentem. Bo magnetofon to jednak nie jest to. Instrument, na żywo, to wtedy super. Można podciągnąć dzieci i to bardzo.

– istniejącej infrastruktury (świetlice):

RD: – Są, są jakieś tam w każdej chyba wiosce, w tej chwili, także jest gdzie iść.

– reaktywacja działalności organizacji, których już nie ma:

RD: – To był „Spartakus”, nie wiem czy jeszcze jest. Klub, w zasadzie to było stowarzyszenie, tak, oni tam dużo rzeczy organizowali. Nie wiem, siatka jeszcze jest u nas w gminie? Siatkówka? Tzn. chodzi o to, że był klub, który organizował wyjazdy dzieci na pływalnię w miejscowości Krasne, też siatkówkę. RD: – W tamtym roku, latem... RD: – Skończyło się, bo brakło pieniędzy, także. RD: – (...) to działało pod Urzędem Gminy.

Badani **seniorzy** wyrazili natomiast przekonanie, że – chcąc wyjść naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców Gminy Adamówka – przede wszystkim warto wykorzystać potencjał organizacyjny Ochotniczej Straży Pożarnej oraz Koła Gospodyń Wiejskich. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– wykorzystanie potencjału organizacyjnego OSP:

RS: – Tylko u nas straż. Działa, nie ma problemu, nie? Jest również miejsce, żeby coś tam zorganizować z tyłu za strażą. Czyli, moim zdaniem straż. RS: – Straż na pewno.

– wykorzystanie potencjału organizacyjnego Koła Gospodyń Wiejskich, działalność społeczna:

RS: – Koło Gospodyń Wiejskich. RS: – Jak najmniej pracowników etatowych, a jak najwięcej działalności. RS: – Ale musi być etatowy, żeby wszystko zostało, no musi być. RS: – Wszelkstronne osoby.

Liderzy społeczni będący uczestnikami zogniskowanego wywiadu grupowego wyrazili przekonanie, że istotnymi placówkami mogącymi przyczynić się do zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców Gminy Adamówka są działające na jej terenie świetlice, a w przypadku jednej z nich sala posiadająca dobrą akustykę umożliwiającą prowadzenie zajęć muzycznych, jak np. próby chóru. W tym kontekście istotna jest także możliwość korzystania z hali sportowej. Podkreślono przy tej okazji odczuwalny brak domu kultury oraz zatrudnionej w nim kadry, której głównym zadaniem byłoby działanie w sferze społeczno-kulturowej na rzecz rozwoju i integracji społeczności lokalnej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– świetlice

RL: – (...) Tylko, jak mówię, to jest teraz problem pandemii. Przed pandemią nie było tego problemu, że w każdej jednej miejscowości na terenie gminy są świetlice wiejskie, które są naprawdę dobrze wyposażone i przystosowane do takich spotkań.

– sala odpowiednia dla działalności chóru, hala sportowa:

RL: – (...) księżę proboszczu (...) Wasze panie mają taką możliwość ćwiczenia. W sali akustycznej, która się znajduje w remizie OSP w Majdanie Sieniawskim, że nikt, naprawdę, jeszcze byłby im potrzebny ktoś, kto by ich poprowadził, bo same tego nie zrobią. (...) sala akustyczna w nowej świetlicy wiejskiej, która jest przy straży.

RL: – (...) to nie jest problem teraz miejsca, tylko jest problem tej pandemii. Nie można się spotkać na halach. W Majdanie jest hala sportowa, gdzie można się na niej spotykać, bardzo duża, tam przypuszczam, że dyrektor w Majdanie Sieniawskim na pewno by pozwolił w wieczornych godzinach na hali sportowej się spotkać.

– odczuwalny brak ośrodka kultury:

RL: – Ale, wróć do tego. Ten dom kultury. (...) W porównaniu, dalej wróć do tej Tryńczy, to oni się rozbudowują. A my dopiero zaczynamy budować, to jest ta różnica między nami. RL: – Pod każdym względem. W kulturze, ze wszystkim.

– brak aktywnych liderów społecznych:

RL: – Po prostu u nas chodzi o taką rzecz, że u nas brakuje ludzi, tzw. motoru napędowego. Brakuje 5 ludzi, którzy by to pociągnęli. Są chętni, mamy, naprawdę, zaplecze techniczne, socjalne, świetlice różnego rodzaju. Ale po prostu brakuje nam (...) wykształceni, nie wracają, tylko odjeżdżają. I tych ludzi nam właśnie brakuje, żeby oni to pociągnęli. No są jednostki, ale jedna, dwie czy trzy osoby w całej gminie tego nie pociągną. Po prostu, brakuje nam fachowców. Fachowców w danej dziedzinie. No i teraz mamy już większość też, że możemy inwestować. Bo przedtem to nie szło w kulturę, inwestycja nie szła w kulturę.

Kluczowym zadaniem jakie stawiano badaniom realizowanym za pomocą zogniskowanych wywiadów grupowych było ustalenie tego, jakie w opinii respondentów problemy natury społecznej – spośród tych, których doświadczają mieszkańcy Gminy Adamówka – mogą być przedmiotem działalności Centrum Usług Społecznych. W tym kontekście badani **rodzice** wyrazili przekonanie, że wszystkie działania, które mają na celu zaoferowanie wsparcia dla dzieci i młodzieży mogą być realizowane przez tego typu podmiot. W szczególności mowa tu o zajęciach prorozwojowych, a także profilaktyce zdrowotnej. Natomiast w odniesieniu do potrzeb seniorów wskazano tu na zajęcia korekcyjne. Ponadto podkreślono potrzebę prowadzenia bieżących badań natury diagnostycznej w celu określania faktycznych i aktualnych potrzeb społecznych, które miałyby stanowić istotne wsparcie merytoryczne dla lokalnych organizatorów życia społecznego, tj. pracowników CUS. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– większość lub wszystkie wskazane problemy mogą stanowić przedmiot działań CUS:

RD: – Większość. RD: – Wszystkie.

– działania na rzecz dzieci i młodzieży – zajęcia związane z zainteresowaniami, wykorzystanie istniejących zasobów:

RD: – Ale żeby było coś więcej dla tych dzieciaków. RD: – Jakies zajęcia poza przedszkolem. Rok temu albo dwa lata temu była logopeda, jak się dzieci cieszyły. Tak dodatkowo.

RD: – Tzn. ja myślę, że to kwestia jest tego, że jeżeli dziecko nie ma, co robić, to sięgnie po ten telefon, po ten komputer, po ten telewizor. Ale jeżeli będzie miało opcję, że mogę, to to odłoży.

RD: – Mamy nawet ścieżki.

– działania na rzecz dzieci i młodzieży – profilaktyka (w tym bezpieczeństwo w sieci) i opieka zdrowotna:

RD: – Jest na to potrzeba, bo rodzice jeżdżą do logopedy we własnym zakresie, a tu jednak dzieciaki trochę skorzystały i bardzo długo pytały, te co miały ostatnio to „dlaczego ta pani już nie prowadzi? Dlaczego nie mamy tego, o tak fajnie było”. No fakt, to nie było nie wiadomo, ile długo, ale jednak to była taka odskocznia od tych codziennych zajęć w przedszkolu.

RD: – Przecież, były spotkania odnośnie niebezpieczeństwa w sieci, rok, czy to dwa lata temu? RD: – To było w szkole, trzeba było tylko przyjść. RD: – Kwestia blokowania stron czy...

– wsparcie dla osób starszych – zajęcia korekcyjne:

RD: – Mamy przychodnię, mamy ewentualnie też dietetykę. RD: – Jakies zajęcia korekcyjne, nie wiem.

– badania diagnostyczne w szkołach dotyczące rzeczywistych potrzeb odnośnie zajęć pozalekcyjnych:

RD: – Można by było zrobić taką ankietę. Mieszkańcy, dzieci w szkołach... po prostu, jakie są zainteresowania i... bo nam jest też ciężko stwierdzić. No nasze, to moje robią coś, zajmują się np. muzyką, wczoraj byłam na SKS-ie, dziś byłam półtorej godziny na muzyce, jutro znowu jest SKS i tak, no, jest ten tydzień. Nie chcę ich jeszcze bardziej obciążać, prawda? Jeśli by chcieli, to tak, ale są różne zainteresowania. Jest dużo tych... RD: – Tak, tak. Bo tu ciężko coś po prostu wymyślić, narzucić komuś. Jeśli udałoby się, np. te kilka osób z tą robotyką znaleźć, to dobrze by było im coś tam zapewnić, ale to muszą być... bo jak ktoś komuś coś zarzuca, to to się nudzi i nie będzie. Znudzili albo od razu coś powie, że „no po co ja tam pójde, jak ja nie mam takich chęci na to i w ogóle.”

Seniorzy z Gminy Adamówka, którzy wzięli udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym zdecydowanie podkreślili, że CUS w celu zaspokojenia potrzeb społecznych lokalnej społeczności powinno oferować działania z zakresu animacji społeczno-kulturowej, zajęcia dla osób starszych, a także młodzieży oraz koordynować przepływ informacji dotyczących tego typu inicjatyw. Placówka ta mogłaby też przyczynić się do stworzenia infrastruktury rekreacyjnej w omawianej gminie. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– animator społeczny, kulturowy:

RS: – Animator, czyli ktoś, kto się wszystkim zajmie.

RS: – To centrum mogłoby rozwiązać sprawę, żeby ktoś był, przynajmniej jakiś animator, który przynajmniej dwa dni w straży. Żeby ktoś odpowiedzialny był również, np. za plac. To mogliby być strażacy albo ktoś tego rodzaju. Z tyłu tam można postawić kilka urzędzeń, to nie jest jakiś wielki koszt. Nie jest to wielka inwestycja, to to, co ja widzę u nas, nie? A najważniejsze, właśnie, żeby ludzie się mogli spotkać. Żeby człowiek wiedział, że np. w piątek i sobotę wieczorem można pójść sobie do straży, do sali, posiedzieć, pobawić się. RS: – Po prostu nie ma kogoś, kto by to zorganizował. Trzeba otworzyć, drzwi zamknąć, trzeba popilnować. A jak nie ma kogoś takiego, to kto?

RS: – Jak będzie animator kultury, to wyczuje potrzeby. W zależności od potrzeb, w jednej miejscowości zorganizuje to, w drugiej miejscowości, co innego.

RS: – Dyrektorzy szkoły mogą też podrzucić temat, że jest parę dzieci zdolnych (...) RS: – Żeby była ta współpraca. Musi być ktoś, kto tym wszystkim jednak... Miejsce i ktoś jest potrzebne.

– zajęcia dla osób starszych:

RS: – Rehabilitację mamy akurat i nie trzeba. RS: – Ćwiczeniowe.

– zajęcia dla młodzieży:

RS: – A np. kurs rysunkowy? Bo jest młodzież zdolna. Mamy ich trochę do 15 lat.

– koordynacja przepływu informacji o wydarzeniach w gminie:

RS: – Jest informacja, tylko jest rozproszona (...) [tu może się sprawdzić centrum usług] RS: – Właśnie. Można to zrobić w ramach gminy. Taka i taka impreza... RS: Tak to [na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy] sobie każdy patrzył na kartce. A teraz ludzie nie wiedzą. RS: – Kościół... RS: – To już może nie ten czas. RS: – No może nie ten czas, ale ludzie wiedzieli. A teraz niby technika, a ludzie nie wiedzą. RS: – Najlepiej w ogłoszeniach. RS: – Organizator musi być. M: – Na bieżąco, na bieżąco.

– infrastruktura rekreacyjna (ścieżki rowerowe, miejsce spotkań):

RS: – Ścieżki rowerowe. RS: – Nie ma. RS: – Są. W lesie. RS: – Przez las jest droga asfaltowa i można, ale w innych miejscowościach, tak jak w Majdanie...

Także badani **liderzy społeczni** uznali, że CUS może być odpowiedzią na większość potrzeb społecznych jakie mają mieszkańcy Gminy Adamówka. W tym kontekście wyrażono przekonanie o szczególnej roli animatora społeczno-kulturowego, tj. pracownika CUS, który miałby za zadanie prowadzić działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej, proponować i realizować inicjatywy mające na celu integrację oraz wzrost poziomu wzajemnego zaufania mieszkańców Gminy Adamówka, a także w związku z trudną sytuacją na lokalnym rynku pracy pobudzać i wspierać aktywność w zakresie przedsiębiorczości. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– większość lub wszystkie wskazane problemy mogą stanowić przedmiot działań CUS:

RL: – Wszystkie. RL: – Prawie wszystkie.

– potrzebny jest animator społeczno-kulturowy, koordynator działań i przepływu informacji:

RL: – Po prostu trzeba znaleźć maszynę, motor. Zatrudnić fachowców. Powstanie ten nasz...

RL: – Ale tu się też trudno dziwić, bo grupa wcześniejsza, 65+, tak? No przecież moja mama jest w tym wieku, ona nie będzie tego Facebooka obsługiwać i właśnie dla tych ludzi jest potrzebna informacja, żeby dotrzeć w jakiś inny sposób niż tylko my sobie przekazujemy informacje, powiedzmy, tam, na tym Facebooku. RL: – No przecież kiedyś kula szła. RL: – No i ludzie sobie radzili. RL: – Powiem taki przypadek z Majdanu Sieniawskiego, akurat pamiętam. Wychodził sołtys po mszy, stawał na schodach i głośno mówił, to będzie zbierał podatek czy tam będziemy wypisywać jakieś... A jak było zimno, to skończyła się msza, stawał w pierwszej ławce przed ołtarzem i głosił.

– wspieranie przedsiębiorczości, pomoc przy pisaniu wniosków unijnych, wsparcie merytoryczne w prowadzeniu firm i podejmowaniu działań społecznych (obawa przed braniem odpowiedzialności za działalność społeczną):

RL: – (...) Ja sobie radzę z projektami, chociaż nie lubię tych cyfr itd. Osoba, która właśnie jest, bo... ludzie nawet jak mają pomysły, to nie wiedzą, gdzie mają szukać. Osoba odpowiedzialna, która wskaże, gdzie szukać, usiądzie, pomoże napisać taki projekt, bo niektóre projekty są takie on-line, że składamy tam bezpośrednio. (...) nie każdy się orientuje, prawda? Więc taka osoba by była w tym potrzebna. Bo w takich projektach można, no niekoniecznie tam z finansami, można sobie zatrudnić biuro rachunkowe na ten i na ten okres, na podstawie umowy i to można zaplanować, nie? Chodzi tylko o to, żeby była taka jedna osoba, która by potrafiła pomóc, wskazać, pomóc przy napisaniu projektu, gdzie szukać środków, o, w ten sposób.

RL: – Myślę, że jeszcze jeden jest problem. Branie odpowiedzialności za siebie. Jeżeli powstaje jakaś instytucja, to jest jakiś tam prezes, powiedzmy albo osoba, która podpisuje te dokumenty i bierze odpowiedzialność. Ja przez wiele lat, jak prowadziłam jeszcze koło gospodyń, zauważyłam, że wszystko jest ok. Kobiety zrobią wszystko, jak tylko jest pomysł, dają czadu. Ale nikt nie weźmie na siebie odpowiedzialności. Bo po prostu się boją. Tu się nie podpiszą, w to się nie będą angażować, bo jak noga się powinien, to będzie po prostu na nich, nie? I tu jest też duży problem.

– problem braku pracy:

RL: – No cóż, młodzi, studentów nie ma... Co, przede wszystkim, no praca. Że brak po prostu... To nie jest... No, ukształtowanie gminy jest, jakie jest. Jest typowo rolnicza. No jakąś wielką poprawę tutaj nie można się, z tego względu, że ziemia jest, jaka jest, nastawiać, więc, tak jak wielu wcześniej, nawet w moim wieku, wyjechało, gdzieś tam popracowało, dorobiło się. W międzyczasie remontują te domy, rodziców itd. Wracają tu na emeryturę. Ale ci młodzi, to jest naprawdę już, może nawet tak nie do końca, że główną przyczyną, bo oni stąd uciekają, bo nie mają miejsca dla siebie. To jest po prostu, no, nie każdy młody zostanie i powie, że co ja będę za 1800 zarabiał i żył na garnuszku u mamy czy mieszkał z mamą czy z rodzicami.

– problem braku zaufania społecznego, postawy roszczeniowe, brak poczucia współodpowiedzialności za społeczność lokalną, konieczność działań na rzecz aktywizacji społecznej, obawy przed zaangażowaniem się w działania społeczne mogące stanowić przedmiot nieuzasadnionej krytyki:

RL: – Ale to jest problem w całym naszym środowisku (...) była diagnoza środowiska przeprowadzona, potrzeb itd. Nasze tereny są terenami popegeerowskimi (...) Więc, jaka mentalność była? Tam się należało wszystko, prawda? Należały się obiady czy zupy regeneracyjne, należało się mleko... i teraz tak: „Co ja z tego będę miał? A po co ja mam to robić?”... RL: – „Jak ja mogę leżeć sobie”. RL: (...) Jeżeli ktoś coś robi. Jest podejrzenie: „na pewno za darmo tego nie robi”. (...) Ludzie mogą się obawiać, może dlatego są zamknięci, że „no nie, bo mnie skrytykują”.

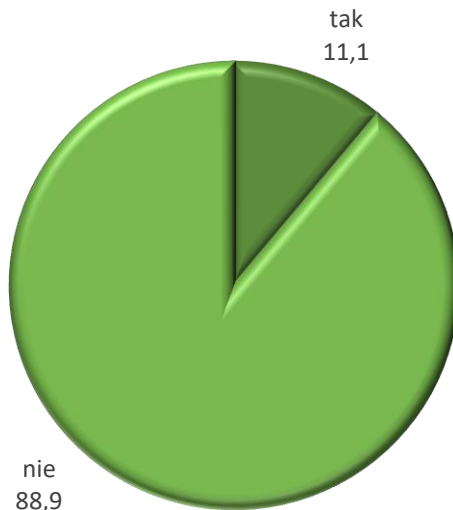
RL: – Nigdy nie było działań społecznych, że my zrobimy to, my zrobimy tamto(...) i wszystko się rozeszło i tak. „To mi przysługuje, bo mi przysługuje”. RL: – Staliśmy się społeczeństwem konsumentów i wymagamy.

RL: – I tutaj właśnie (...) Wspominałaś o tych czynach. Bo mamy to są młode osoby, prawda? Ja mam kontakt itd. Że zaproponować: dobrze, zrobimy plac zabaw, ale zaangażujcie się, przyjdźcie, na tej zasadzie. Nie, że nam się należy, tylko to robicie dla swoich dzieci, tak? Żeby (...) powstała siłownia. No co komu siłownia przeszkadzała? No patrzę za jakiś czas przy szkole. No powyciągane te plastikowe, no przecież dla mnie to jest wandalizm. Nie dość, że...

4.3 Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Adamówka

Istotnym czynnikiem wpływającym na funkcjonowanie społeczności lokalnych jest uczestnictwo w życiu społecznym. Jak wykazały badania zrealizowane za pomocą wywiadów indywidualnych zdecydowana większość mieszkańców przyznała, że nie należy do żadnej organizacji, stowarzyszenia, podmiotu (klubu sportowego, KGW, OSP) działającego w sferze kultury, klubu hobbystycznego, zgromadzenia religijnego, itp. itd. (ok. 89%). Jedynie co dziesiąty respondent zadeklarował aktywny udział w tego typu podmiotach (ok. 11%) – por. Wykres 61.

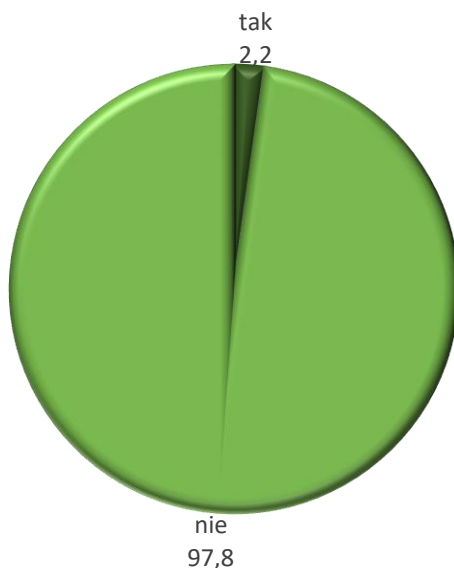
Wykres 61 Przynależność do organizacji, stowarzyszeń, podmiotów działających w sferze kultury itp. wśród mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Ponadto jedynie ok. 2% respondentów uczestniczyło w jakiś wydarzeniach kulturalnych organizowanych na terenie Gminy Adamówka w roku poprzedzającym badanie, przy czym taki wynik niewątpliwie jest w jakiejś mierze związany z warunkami pandemicznymi z jakimi zmagają się nasz kraj, ale także i cały Świat od lutego 2020 r. – por. Wykres 62.

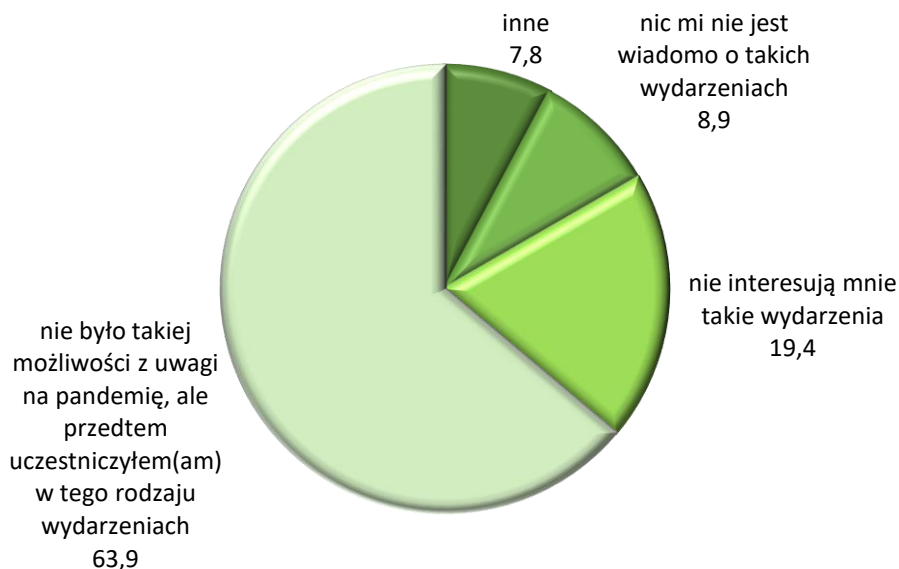
Wykres 62 Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych mieszkańców Gminy Adamówka w roku poprzedzającym badanie (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Powyższą konstatację potwierdzają odpowiedzi uczestników badań terenowych, którzy w zdecydowanej większości swój brak uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych na terenie Gminy Adamówka uzasadniali brakiem takich możliwości z uwagi na pandemię (ok. 64%). Osoby te stwierdziły, że w poprzednich latach aktywnie brały udział w tego typu przedsięwzięciach. Jednakże znaczny odsetek badanych przyznał, że nie interesuje się takimi działaniami (ok. 19%). Brak wiedzy o tego rodzaju wydarzeniach zadeklarowało ok. 9% badanych – por. Wykres 63.

Wykres 63 Przyczyny braku uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych mieszkańców Gminy Adamówka w roku poprzedzającym badanie (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

W ramach badań przeprowadzonych za pomocą zogniskowanych wywiadów grupowych poproszono respondentów o wyrażenie opinii odnośnie poziomu aktywności społecznej mieszkańców Gminy Adamówka. Badani **rodzice** przyznali, że istnieje duży potencjał w tym zakresie i potrzeba dotycząca działań integrujących społeczność lokalną. Jednakże brak inicjatora takich działań w postaci animatora społeczno-kulturowego sprawia, że mówiąc o uczestniczeniu w życiu swojej społeczności przez mieszkańców gminy pozostajemy w sferze niespełnionych możliwości. Zwrócili oni też uwagę na problem nauczania zdalnego mogącego w przypadku dzieci i młodzieży stanowić czynnik demotywujący, który może utrudnić aktywizację społeczną tych młodych osób. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– aktywne uczestnictwo (warunkiem jest atrakcyjna oferta):

RD: – Tzn., jeżeli jest jakaś inicjatywa, tak jak była na wakacjach ta "Bardzo młoda kultura", zainteresowanie było. Ale jeżeli chodzi o to takie rozpoczęcie. Nie ma takich osób, żeby to rozpocząć i potem pociągnąć za sobą. No wydaje mi się, że dzieci, nawet jak widziały, co tam się dzieje, to na bieżąco, w mediach społecznościowych, to nawet dopisywały się, chciały więcej i to było dobre. Wtedy akurat zaangażowanie było, ale po prostu trzeba coś zacząć, zachęcić, rozpowszechnić, pokazać, że to jest fajne i chętni się znajdują. Także, jeżeli chodzi o społeczność, to jest chętna do takich różnych.

RD: – Tak, [dzieci] ruszyłyby się, na pewno. RD: – Dzieci tak.

– potrzeba działań integrujących pokolenia:

RD: – Ja myślę, że starsi też. Nawet wczoraj, tutaj miały zajęcia z SKS-u. Była grupka dzieci. Przyjeżdżają, chcą uczestniczyć, biegać, spotkać się. Tylko mamy, jak mamy. Ale chcą i to nie tylko dzieci. Nie wiem, do lat 15, ale też i osoby starsze też chcą się spotkać i tutaj też, żeby побыć jedno z drugim. Też byłoby fajnie, że nie dzieci osobno w jednym kącie, a tutaj już mówiłam, rodzic-dziecko, ale też babcia i dziadek. Żeby nie została babcia zapomniana, gdzieś tam, bo najważniejsze są wnuki, dzieci, ale żeby to właśnie połączyć, że każdy jest ważny.

– brak etatowego animatora społecznego (nie wszystko może być oparte na wolontariacie):

RD: – Mówimy też, co do pytania, bo moja rodzina wiadomo, każdy, czy nauczyciel, czy rodzic, wydaje mi się, że poświęci się raz, dwa, trzy, ale na dłuższą metę nikt nie będzie, powiedzmy, dwa razy w tygodniu 3-4 godziny poświęcał się społecznie.

– problem demotywującego aspektu nauki zdalnej:

RD: – Teraz jest taki brak chęci, bo dzieci są zrezygnowane po tych zajęciach zdalnych. One są troszkę za bardzo, nie wiem czy rozleniwione, wycofane na pewno. Nie ma tych kontaktów i na tą chwilę ciężko powiedzieć, czy dzieci by się ruszyły.

Odnosząc się do kwestii aktywności społecznej mieszkańców Gminy Adamówka badani **seniorzy** wskazali na pewne aspekty pozytywne i negatywne związane z uczestnictwem w życiu społecznym wspomnianych osób. Wśród pozytywnych stron wskazali oni dobre funkcjonowanie gminy, działalność służby zdrowia (w tym możliwość korzystania z rehabilitacji), służb socjalnych, a także organizacji takich jak OSP oraz KGW. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– pozytywne przejawy aktywności społecznej:

RS: – Największy pozytyw jest taki, że gmina jest, wszyscy dobrze wiemy, że działa.

RS: – Służba zdrowia. RS: – Służba zdrowia też jest w miarę, jest ośrodek... RS: – [szczepienie] Na miejscu. RS: – Jest apteka. RS: – Rehabilitację mamy w Adamówce. RS: – Strażacy są. RS: – Służby socjalne są w porządku. RS: – Koła gospodyń wiejskich są, także pozytyw jest.

Wśród negatywnych zjawisk oddziałujących na kwestię aktywności społecznej mieszkańców Gminy Adamówka respondenci reprezentujący w badaniach osoby w wieku emerytalnym zwrócili uwagę na problemy natury demograficznej (tj. małą liczbę młodych osób), gospodarczej (brak pracy dla młodych ludzi) oraz komunikacyjnej (sieć połączeń transportowych nieadekwatnych do potrzeb). Wszystko to działa jak system naczyń połączonych, który niekorzystnie wpływa na aktywność społeczną ludności. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– problem braku młodych ludzi (działających ożywczo na społeczności); jeśli inwestują w swoich miejscowościach to w nieruchomości z myślą o powrocie w późniejszym wieku:

RS: – Bardzo dużo młodzieży wyjechało za zarobkiem [przeważnie za granicę]. Bardzo dużo. RS: – Tu już nie ma nikogo. RS: – Raczej inne państwa, tak? RS: – Włochy, Francja i Niemcy. Anglia i Hiszpania, wiadomo, gdzie jest praca, tam się pracuje.

RS: – Młodzież ucieka. Dużo jest, oczywiście, co zauważyłem, że młodzież inwestuje, tu, w wieś. Ponieważ tam zarabiają, a tu budują domki. Młodzież coś zarobi i buduje dom. Pomaga tam brat czy siostra. Stara się, dużo domów jest budowanych. Wrócą, ale pewnie na starość.

RS: – (...) jak tu kolega się wypowiadał. Młodzieży nie ma. Nie ma młodzieży. Młodzież nawet jak jest, jak ktoś tam został, to przyjeżdża dopiero na sobotę i niedzielę do domu, do rodziców. Bo przecież [tam gdzie] ja mieszkam (...) jest 7 domów wkoło. To jest tylko moja jedna córka, co została, a tak to młodzieży nie ma, mamy społeczeństwo powyżej 60 roku życia.

– problem braku pracy dla młodych ludzi:

RS: – (...) Podejrzewam, że zostali ci, co mają pracę, ponieważ co młodzież tu ma robić? Albo studiuje, albo pracuje. W gminie ktoś zatrudni, to ma pracę. Ktoś ma pole, to ma pracę, a reszta? No, albo dojeżdżać do Jarosławia, do Przeworska, tam, gdzie te urzędy są, bo nie wszędzie fizyczna praca jest, tylko urzędy.

– brak problemu z ewentualnym dojazdem do pracy:

RS: – To nie jest problem, ponieważ dzisiaj za jedną pensję można kupić sobie auto i jeździć do pracy. Na Zachodzie się dojeżdża po 100 kilometrów do pracy...

Natomiast **liderzy społeczni**, którzy wzięli udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym odnosząc się do aktywności społecznej mieszkańców swojej gminy szczególnie podkreślali w tym względzie działania seniorów. Docenili też funkcjonowanie „Zagrody Edukacyjnej” oraz wspomnieli o lokalnej orkiestrze. Jednakże podkreślili oni, że warunkiem uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności jest powołanie animatora społeczno-kulturowego, któremu zostanie zapewnione odpowiednie miejsce do realizacji swoich przedsięwzięć. Bez tego społeczność będzie w dalszym ciągu pogrążona w apatii, którą aktualne problemy związane z pandemią wywołaną przez koronawirusa znacząco pogłębiają. W głównej mierze dotyczy to młodych osób, które stopniowo popadają w stan izolacji społecznej. Należy tu przy tym podkreślić zaistniałą różnicę zdań pomiędzy rozmówcami, spośród których część uważała że pandemia ma tu moc sprawczą, a inni że tylko uwypukliła problem istniejący już dużo wcześniej. Szczegółowo wypowiedzi prezentują się następująco:

– aktywność seniorów:

RL: – Te starsze panie, tutaj, w kościele śpiewają. One się spotykają, ale nie ma miejsca takiego, żeby mogły poćwiczyć.

– działalność w zakresie animacji kulturowe „Zagrody Edukacyjnej”:

RL: – (...) bo jest teraz „Zagroda Edukacyjna”. Przecież ja tą młodzież brałam, żeby im zająć czas, nawet na rowerach. Tam było, co robić, tam są zwierzęta, tam jest zawsze, co robić, po prostu zająć czas. Tam wymalowali przy tej „Zagrodzie...” motywy roślinne itd. Oni teraz tam wracają prywatnie, już jako osoby dorosłe.

– działalność orkiestry:

RL: – (...) mamy orkiestrę...

– warunkiem aktywizowania społeczności lokalnej jest odpowiedni lider oraz chęci do działania:

RL: – To jest tak, jeżeli współpracowałam, to jest kwestia, po prostu, podejścia. I chęci. Współpracowałam z panią Elą, z tą grupą "Równe szanse", tam Krzyśka syn brał udział. Stworzony był zespół. Wszystko żeśmy... RL: – Sama nie zaorzesz całego pola, przecież... RL: Dałam sobie wolne, fakt. Może, po prostu byłam rozgoryczona, (...) ale jak wiele razy tutaj tłumaczyłam, będąc na spotkaniach różnych, że nie jest kwestia miejsca, tylko jest kwestia organizacji i ludzi.

– brak miejsca do prowadzenia działalności związanej z rozwojem zainteresowań:

RL: – (...) Świetlica wiejska, która jest w Majdanie Sieniawskim to wymaga takiego remontu, a nie wiem nawet, czy nie wybudowania od początku. Nie wiem, czy ktokolwiek z was tam był...

RL: – I chętni są działać, ale nie ma takich miejsc, że np. przyszliby, zapisali się w kolejce, że dziś o tej i o tej itd. Nie ma, gdzie się spotkać. Bo wiem, że tam pani Ania szukała miejsca, gdzie można by było się spotykać.

– ogólny brak aktywności:

RL: – To też był taki marazm w środowisku, że... RL: – I to jest to! Przepraszam, ale to jest to, że nie mamy osoby takiej, która by się zajęła takim czymś, żeby zmobilizować społeczeństwo. Tego właśnie brakuje.

– brak aktywności spowodowana pandemią koronawirusa:

RL: – Nigdy tak nie było pusto. RL: – Ja się przyzwyczyłem [do maseczek], już tam.

RL: – Tzn. to jest tak, widać, że ludzie się wyłączyli przez Covida. Ja widziałem, wiele razy, spacerujących, powiedzmy, z tymi kijkami, wieczorami, nie? Teraz w ogóle nie chodzą.

– problem izolacji społecznej młodzieży spowodowanej pandemią koronawirusa oraz dominacją pośrednich środków komunikacji:

RL: – I teraz mówię też, że Covid Covidem, owszem. Ale widzę, co się dzieje wśród młodzieży, nie? Mając z nimi ten kontakt on-line, czy teraz jak wróciłam do przedszkola. Brak kontaktu między dziećmi, ludźmi, rówieśnikami pogłębia taką izolację, że ludzie się izolują. Najpierw była psychoza, żeby się nie zarazić itd. (...) Co zauważyłam, spotykają się, owszem reżim sanitarny, egzamin, a młodzież ze sobą nie rozmawia, w ogóle. Nie potrafią. Po prostu ten kontakt on-line...

RL: – Teraz już nie chodzę do szkoły po wnuczka mojego, ale jak chodziłem, to tu siedzi dziewczyna, tu siedzi chłopak. Czekam na wnuka aż wyjdzie z pracy, a oni nie rozmawiają ze sobą, dzieci, tylko sms-ują. Matko moja, to jest dopiero straszne.

RL: – No młodzież teraz stoi obok siebie i nie mówi, tylko pisze. Jak się z nimi stanie, to oni krzyczą po prostu, a nie mówią. Nie wiem, czy to słuch, przez te słuchawki, czy co... RL: – Bo nie potrafią ze sobą rozmawiać.

– pandemia jako wymówka uzasadniająca braku aktywności społecznej:

RL: – Zauważyłem, że ci ludzie starsi, którzy naprawdę są zagrożeni, a chodzą do kościoła. Natomiast ci w sile wieku, od początku pandemii, no, nie chodzą. (...) Wcześniej chodzili. To jest takie tłumaczenie po prostu, że pandemia. Zwalają na pandemię, żeby cokolwiek tu ruszyć, zaktywizować, to każdy ma w przysłowiowym nosie, nie?

Rozdział 5. Uwagi metodologiczne

5.1 Analiza Desk Research

5.1.1 Charakterystyka badań za pomocą Desk Research w zarysie

Wiele badań empirycznych rozpoczyna się od tzw. „**badania przy biurku**” (z ang. *Desk Research*). Zabieg tego typu umożliwia rozpoznanie badanego problemu na podstawie danych pochodzących ze źródeł zastanych. We współczesnych społeczeństwach niemal wszystkie dziedziny życia publicznego są w jakiś sposób dokumentowane. Istnieją wręcz zawody zajmujące się wyłącznie na produkowaniem i przetwarzaniem informacji⁹. W socjologii przyjęto nazywać dane, które są wytwarzane przez różnego rodzaju instytucje – nie zawsze państwowe – jako dane urzędowe¹⁰. Danymi zastanymi mogą być dokumenty, archiwa, sprawozdania, zestawienia, statystyki, materiały demograficzne, dokumentacje techniczne, ewidencje, ankiety personalne znajdujące się w różnego rodzaju instytucjach, źródła historyczne: kroniki, spisy ludności, księgi parafialne i inne informacje archiwalne (szczególnie istotne dla studiów historycznych). Takie dane obejmują również stan dotychczasowej wiedzy teoretycznej i empirycznej, dotyczącej określonego tematu, który aktualnie interesuje badacza¹¹. Podstawowym warunkiem przeprowadzenia analizy Desk Research jest dostęp do wiarygodnych, rzetelnych i aktualnych danych¹². Chodzi przede wszystkim o uzyskanie wglądu do już istniejących materiałów i ich obróbkę na potrzeby prowadzonych badań¹³. Analiza danych zastanych może stanowić rodzaj przygotowania do właściwych badań empirycznych lub też do rozważań teoretycznych¹⁴.

5.1.2 Rodzaj doboru próby

Wybierając materiały do analizy w ramach tzw. badań „za biurka” zastosowano dobór celowy (por. Podrozdział 5.3.2). Uwzględniono przy tym takie kryteria jak:

- trafność – dokumenty powinny bezpośrednio dotyczyć przedmiotu badań;
- rzetelność – opracowania zawierające dane liczbowe powinny być przygotowane profesjonalnie, sumiennie i uczciwie, tj. pozostawać w zgodzie z opisywaną przez siebie rzeczywistością oraz umożliwiać analizę porównawczą;
- aktualność – dane i informacje powinny być jak najświeższej daty
- kompletność – dane powinny obejmować przedstawiane informacje bez braków oraz z wymaganą przez problematykę badawczą perspektywą czasową.

Wypełnienie powyższych czynników warunkuje wiarygodność materiału badawczego.

---

⁹ Szerzej: A. Sułek, *Ogród metodologii socjologicznej*, Warszawa 2002.

¹⁰ Szerzej: A. Sułek, *W terenie, w archiwum i w laboratorium. Studia nad warsztatem socjologa*. Warszawa 1990.

¹¹ A. Maksymowicz, *Bezpieczne miasteczko. O potrzebie badań socjologicznych*. Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH, 2004, 135, 9.

¹² Por. J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1999, s. 153 – 159.

¹³ Szerzej: T. Rapley, *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*, Warszawa 2010.

¹⁴ A. Maksymowicz, *Bezpieczne miasteczko. O potrzebie badań socjologicznych*, Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH, 2004, 135, 9.

5.1.3 Wykorzystane dokumenty i źródła

Na potrzeby omawianej tu metody badawczej wykorzystano następujące dokumenty źródłowe:

- 1) Bank danych lokalnych, GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
- 2) *Diagnoza potencjału podmiotów ekonomii społecznej działających na terenie Gminy Adamówka w zakresie pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz innych usług społecznych użyteczności publicznych*, Załącznik nr 1 do Planu zwiększenia liczby zlecanych usług społecznych użyteczności publicznej podmiotom ekonomii społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamówce na okres od 01.12.2020 r. do 31.12.2021 r.
- 3) Kimak J., *Ocena zasobów pomocy społecznej 2016*, Adamówka 2016.
- 4) Kimak J., *Ocena zasobów pomocy społecznej 2017*, Adamówka 2017.
- 5) Misiąg M., *Ocena zasobów pomocy społecznej 2018*, Adamówka 2018.
- 6) Misiąg M., *Ocena zasobów pomocy społecznej 2019*, Adamówka 2019.
- 7) Misiąg M., *Ocena zasobów pomocy społecznej 2020*, Adamówka 2020, <https://gops.adamowka.pl/ocena-zasobow-pomocy-spoecznej/> (Dostęp: 04.05.2021)
- 8) Misiąg M., *Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce za 2020 rok*, Adamówka 2021, <https://gops.adamowka.pl/sprawozdanie-z-dzialalnosci/> (Dostęp: 04.05.2021)
- 9) Misiąg M., *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce za 2018 r.*, Adamówka 2019.
- 10) Misiąg M., *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce za 2019 r.*, Adamówka 2020.
- 11) Misiąg M., *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce za 2020 r.*, Adamówka 2021.
- 12) Pisarczyk B., *Analiza stanu bezpieczeństwa na terenie Gminy Adamówka w okresie od dn. 01.01.2020 r. do dn. 31.12.2020 r.*, roczne sprawozdanie z działalności Komisariatu Policji w Sieniawie wraz z informacją o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Adamówka, Sieniawa 10.02.2021
- 13) *Plan zwiększenia liczby zlecanych usług społecznych użyteczności publicznej podmiotom ekonomii społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamówce na okres od 01.12.2020 r. do 31.12.2021 r.*
- 14) Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/>
- 15) *Ranking Gmin Podkarpacia*, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, <https://frdl.rzeszow.pl/informacje/aktualnosci-1/znamy-wyniki-rankingu-gmin-podkarpacia-1> (Dostęp: 04.05.2021)
- 16) *Raport o stanie Gminy Adamówka za 2018 rok*, <https://www.adamowka.pl/gmina/wp-content/uploads/2019/06/Raport-o-stanie-gminy-Adam%C3%B3wka-za-2018-r.-docx.pdf> (Dostęp: 04.05.2021)
- 17) Rozporządzenie Nr 66 Wojewody Podkarpackiego z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawie Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Rzeszów, dnia 20 lipca 2005 r.)
- 18) *Strategia Rozwoju Gminy Adamówka na lata 2015- 2022*, Fundacja Centrum Poradnictwa Prawnego Prawnikon, <https://www.adamowka.pl/gmina/wp-content/uploads/2019/03/Strategia-Rozwoju-Gminy-Adam%C3%B3wka.pdf> (Dostęp: 04.05.2021)
- 19) *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Adamówka*, załącznik nr 1 do uchwały Nr III/21/2018 Rady Gminy Adamówka z dnia 30 maja 2018 r.,

- G. Kołosionek z zespołem, Adamówka 2018, https://www.adamowka.pl/gmina/wp-content/uploads/2020/09/zalacznik_nr1.pdf (Dostęp: 04.05.2021)
- 20) Synowiec G., *Prognoza oddziaływania na środowisko. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Adamówka*, Wrocław 2017, https://www.adamowka.pl/gmina/wp-content/uploads/2018/02/POS_SUIKZP_gm_Adamowka_tekst.pdf (Dostęp: 04.05.2021)
- 21) *Vademecum Statystyczne Samorządowca*, GUS, https://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/przeworski/adamowka.pdf (Dostęp: 07.05.2021)
- 22) Załącznik – lista wskaźników rekomendowanych do wykorzystania w OZPS, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, październik 2018 r., <https://www.gov.pl/attachment/7a55a664-5c39-420f-8a90-28983d35f233>, (Dostęp: 07.05.2021)

5.2 Badania PAPI

5.2.1 Charakterystyka badań PAPI w zarysie

Bezpośredni **wywiad indywidualny** z wykorzystaniem wystandaryzowanego kwestionariusza (ang. *Paper And Pencil Interview – PAPI*) to jedna z klasycznych technik zbierania danych zapewniająca skuteczność realizacji założonych prób oraz zwiększająca prawdopodobieństwo uzyskania kompletnego materiału badawczego. Jednocześnie taki sposób prowadzenia badań wymaga dużego doświadczenia ankieterów m. in. z uwagi na konieczność uniknięcia tzw. efektu ankietera. Ponadto pod względem organizacyjnym jest to proces bardziej skomplikowany niż jest to w przypadku innych technik, a szczególnie w porównaniu z CATI (tj. wywiadem telefonicznym z wykorzystaniem komputera).¹⁵

5.2.2 Rodzaj doboru w badaniach PAPI i organizacja badań

Dobór losowy, prosta próba losowa (ang. *simple random*),¹⁶ losowanie nieograniczone indywidualne¹⁷ – polega na oznaczeniu każdego członka badanej zbiorowości określonym niepowtarzalnym numerem. Taka lista respondentów stanowi operat losowania. Następnie za pomocą tablicy liczb losowych albo jak w niniejszym przypadku wykorzystując generator liczb losowych należy wybrać skład próby badawczej. W omawianych tu badaniach operatem badawczym była lista mieszkańców Gminy Adamówka udostępniona przez Zleceniodawcę z zachowaniem poufności dotyczącej danych osobowych, tj. lista ta nie zawierała imion i nazwisk, a jedynie płeć, wiek i miejsce zamieszkania. Z uzyskanego wykazu zawierającego wspomniane dane socjodemograficzne 4199 mieszkańców omawianej tu gminy wyodrębniono 3406 rekordów odnoszących się do osób pełnoletnich, tj. w wieku 18 lat i więcej. Z utworzonego w ten sposób operatu wylosowano reprezentatywną próbę respondentów, którzy spisie tym byli zakodowani niepowtarzalnym numerem. Przyporządkowanie imion i nazwisk wylosowanych osób do tych numerów kodowych leżało po stronie Zleceniodawcy. W przypadku nielicznych odmów albo braku dostępności respondentów dokonywano dopasowania optymalnego pod względem wspomnianych zmiennych niezależnych rezerwowi numer respondenta.

Do zalet tego rodzaju doboru próby należą takie kwestie jak: a) zakłada minimalną wiedzę o populacji; b) jest wolny od możliwych błędów wynikających z klasyfikacji; c) zapewnia łatwość analizowania danych i obliczania błędów. Natomiast wady prostego losowania to: a) nie wykorzystuje posiadanej przez badacza wiedzy o zbiorowości badanej; b) przy tej samej liczebności prób; daje większy błąd niż próba warstwowa.

---

¹⁵ Szerzej: Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w socjologii*, Poznań 2001, s. 249 i dalej;

¹⁶ Por. S. Nowak, *Metody badań socjologicznych*, Warszawa 1965, s. 536;

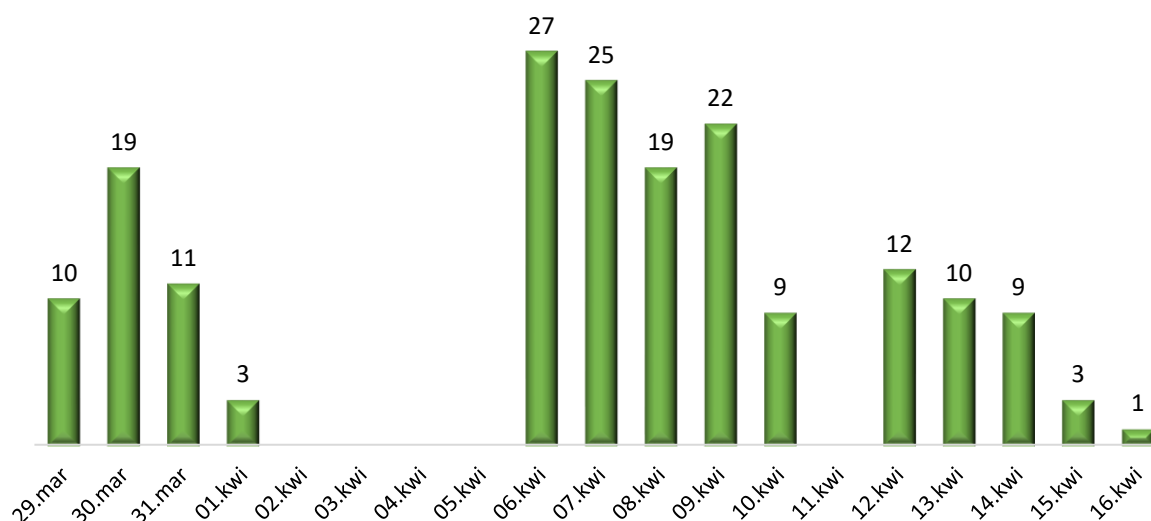
¹⁷ J. Brzeziński, *Metodologia badań psychologicznych*, Warszawa 1997, s. 234.

Zgodnie z wymogami Zleceniodawcy w badaniach przewidziano udział 180 respondentów. Na podstawie obliczeń wykonanych za pomocą Kalkulatora doboru próby¹⁸ można stwierdzić, że przy takiej liczbie uczestników badań przyjmując poziom ufności $\alpha=0,90$ (co oznacza, że możemy być pewni uzyskanych rezultatów na poziomie 90%), wielkość frakcji 0,5 (zakładając brak wiedzy na temat rozkładu badanych cech w populacji) uzyskany błąd standardowy to +/-6% (błąd maksymalny informuje o wielkości „poprawki” jaką należy przyjąć interpretując uzyskane wyniki badań sondażowych). Błąd standardowy jest kosztem jaki ponosi się w związku z badaniem jedynie części populacji, tj. próby. Oznacza to, że oszczędzając koszty i sprawiając, iż badania na dużych populacjach stają się realne, należy przyjąć określone prawdopodobieństwo popełnienia błędu wnioskowania, który wynika właśnie z tego, że zbadanie próby to nie to samo co objęciem badaniami całej populacji.

W ramach procedury badawczej 17 marca 2021 r. zorganizowano szkolenie ankieterów, na którym zostały omówione takie aspekty jak: cel badań, podstawowe zasady prowadzenia wywiadów, merytoryczna zawartość narzędzia badawczego oraz kwestie związane z bezpieczeństwem realizacji tego rodzaju przedsięwzięć. Należy tu podkreślić, że ankieterzy mieli już doświadczenie w prowadzeniu wywiadów indywidualnych. Badania terenowe typu PAPI zostały zrealizowane przez 6 ankieterów w okresie od 29 marca do 16 kwietnia 2021 r. przy zachowaniu reżimu sanitarnego wynikającego z obostrzeń związanych z pandemią Covid-19 – por. Wykres 64.

Wykres 64 Czas realizacji badań PAPI w Gminie Adamówka (N=180)

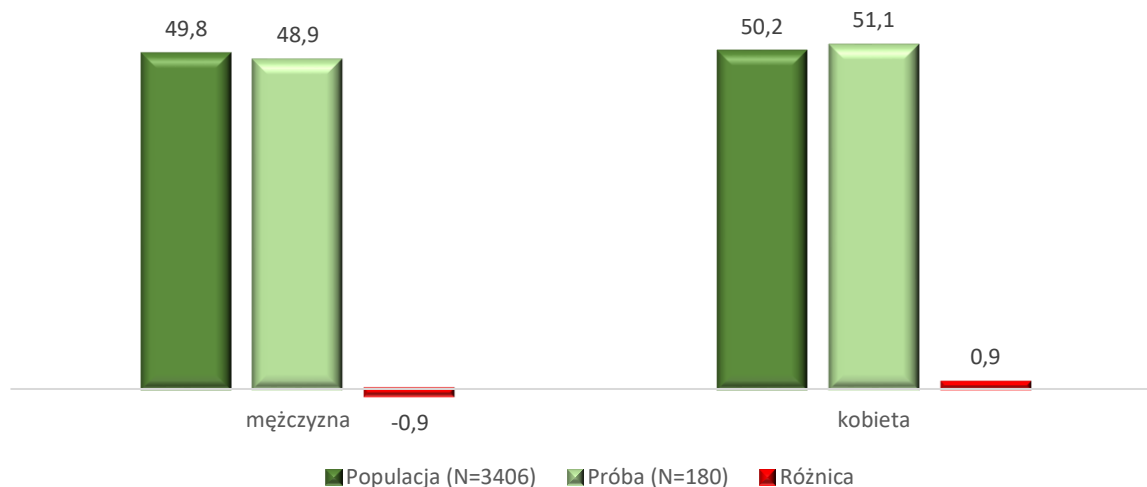
Źródło: opracowanie własne.

5.2.3 Struktura próby badawczej w badaniach PAPI

Na podstawie zastosowanego w procedurze doboru próby losowania w przypadku struktury płci respondentów w porównaniu z populacją dorosłych mieszkańców uzyskano dopasowanie różniące się jedynie niecałym 1%. Odsetek mężczyzn w populacji wynosił 49,8%, a w próbie 48,9%. Natomiast odsetek kobiet w populacji to 50,2%, a w próbie 51,1%. Tym samym można stwierdzić, że pod względem struktury płci próba badawcza bardzo dokładnie odzwierciedlała populację mieszkańców Gminy Adamówka – por. Wykres 65.

¹⁸ Naukowiec.org, <https://www.naukowiec.org/dobor.html> (Dostęp: 04.05.2021)

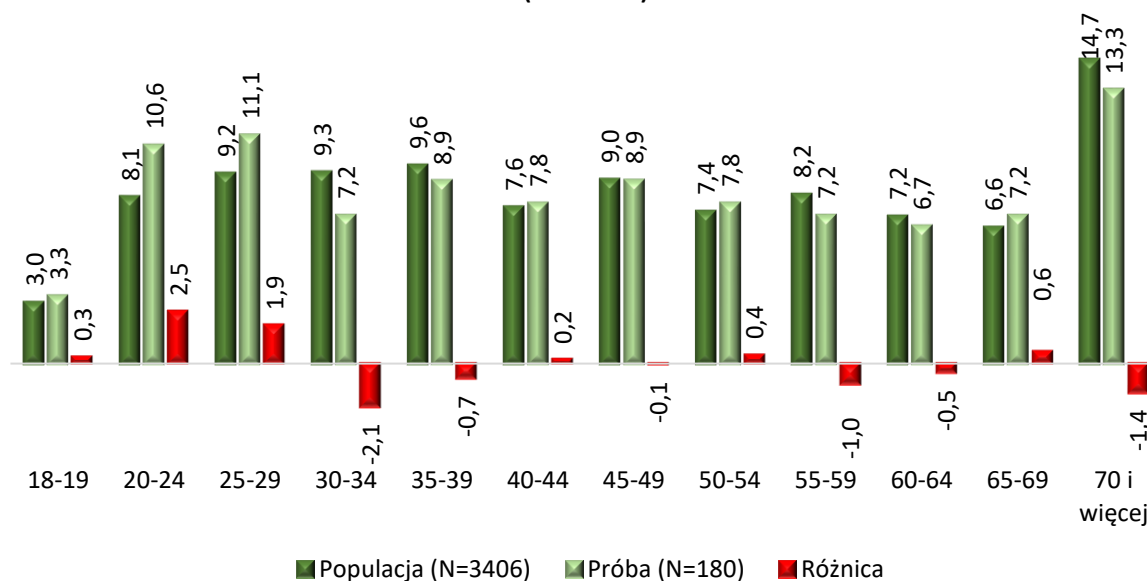
Wykres 65 Struktura płci w populacji i próbie dorosłych mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Losowanie jednostek statystycznych do badań pozwoliło także uzyskać bardzo dobre dopasowanie respondentów do ogółu mieszkańców Gminy Adamówka także pod względem wieku. W tym przypadku największą różnicę pomiędzy próbą i populacją odnotowano w przypadku osób w wieku 20-24, których nadreprezentacja w badaniach w stosunku do udziału w populacji tej kategorii wiekowej wyniosła ok. 2,5%. Nieco większy odsetek badanych w porównaniu z ich występowaniem w populacji miał miejsce również w odniesieniu do osób w wieku 25-29 (tj. 1,9%). Natomiast mniejszy udział w badaniach, niżby to wynikało z struktury wieku w populacji miały osoby z takich kategorii wiekowych jak: 30-34 (2,1%), 70 lat i więcej (1,4%) oraz 55-59 (1%). Jednakże trzeba tu podkreślić, iż im większy jest poziom szczegółowości poszczególnych kategorii zmiennych (w tym przypadku mowa jest o dużej liczbie przedziałów wiekowych), tym trudniejsze jest dokładne dopasowanie cech respondentów do ich rozkładu w populacji. Dlatego też w niniejszym badaniu uzyskany poziom dokładności struktury wieku w populacji należy uznać za satysfakcjonujący – por. Wykres 66.

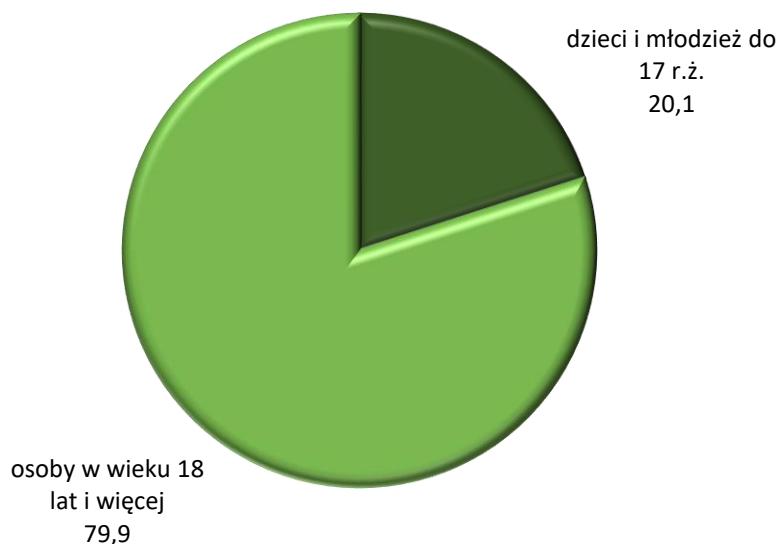
Wykres 66 Struktura wieku dorosłych mieszkańców Gminy Adamówka w populacji i próbie badawczej w 2021 r. (Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

W niniejszych badaniach wzięli udział pełnoletni mieszkańcy Gminy Adamówka, którzy stanowili ok. 80% populacji. Pozostali mieszkańcy gminy jako osoby niepełnoletnie nie mogły być brane pod uwagę w kontekście prowadzenia planowanych wywiadów indywidualnych. Mieszkańcy gminy w wieku poniżej 18 r.ż. stanowili ok. 20% populacji – por. Wykres 67.

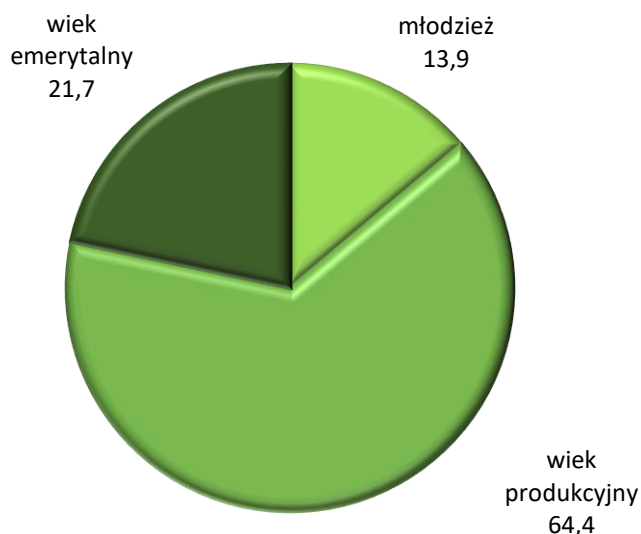
Wykres 67 Pełnoletni i niepełnoletni mieszkańcy Gminy Adamówka
(Dane w %, N=4199)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Uwzględniając relatywnie niewielką pod względem liczebności próbę badawczą na potrzeby analityczne pogrupowano respondentów w trzy kategorie socjodemograficzne, tj. młodzież czyli osoby w wieku do 24 r. ż.; osoby w wieku produkcyjnym, czyli kobiety w przedziale wiekowym 25-60 lat i mężczyźni w przedziale wieku 25-65 lat oraz osoby w wieku emerytalnym (seniorzy), czyli kobiety w wieku 61 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 66 lat i więcej. Na tej podstawie można stwierdzić, że w próbie badawczej zdecydowaną większość stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (ok. 64%). Udział seniorów w próbie to ok. 22% respondentów, a młodzieży to ok. 14% badanych – por. Wykres 68.

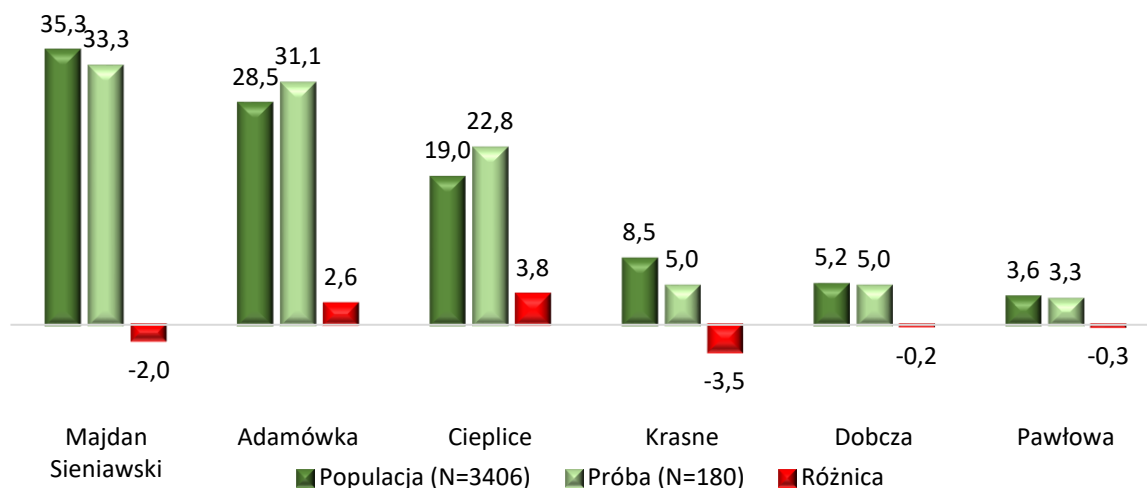
Wykres 68 Struktura wieku badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Dopasowanie próby do populacji pod względem zamieszkiwanej miejscowości również jest zadowalające biorąc pod uwagę, że największą nadreprezentację uczestników badań w porównaniu do populacji stanowią mieszkańcy Cieplic (3,8%), a największe niedoszacowanie dotyczy tu mieszkańców Krasnego (3,5%). Ponadto w próbie na postawie losowania zostało uwzględnionych nieco więcej osób z Adamówki, niż wynosi ich udział w populacji (2,6%), a nieco mniej osób z Majdanu Sieniawskiego (2%). Należy tu uwzględnić wspomniany problem relatywnie niedużej próby badawczej i zmiennej (w tym przypadku zamieszkiwane miejscowości) o wielu wariantach – por. Wykres 69.

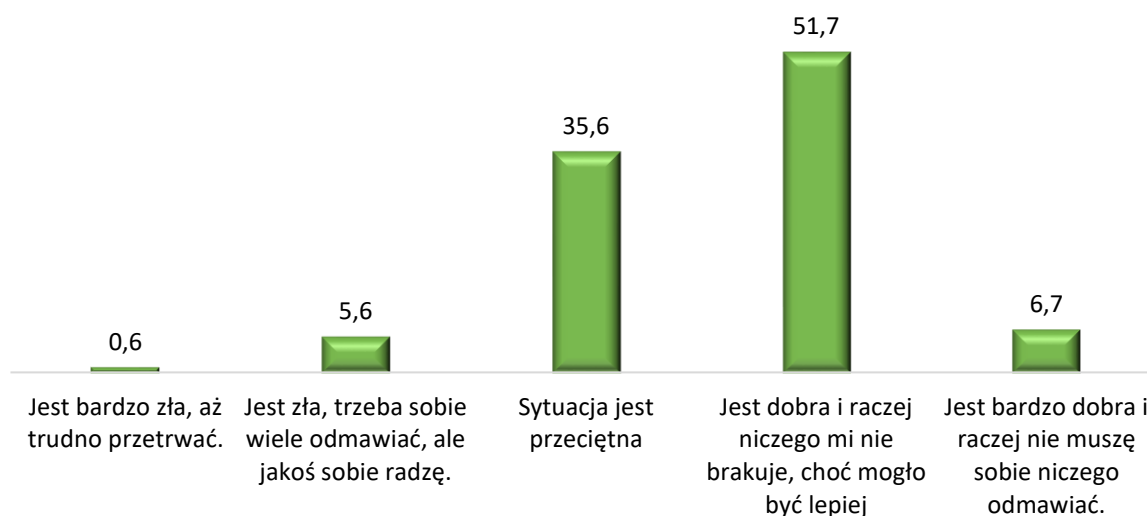
Wykres 69 Struktura ludnościowa (dorośli mieszkańcy) w populacji i próbie badawczej – poszczególne miejscowości Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamówka.

Uczestnicy badań zapytani o ocenę swojej sytuacji materialnej w zdecydowanej większości odpowiedzieli, że jest ona dobra (ok. 58%). W tym kontekście o przeciętnych warunkach życia wspomniało ok. 36% respondentów. Jedynie ok. 6% badanych stwierdziło, że sytuacja ta jest zła – por. Wykres 70.

Wykres 70 Sytuacja materialna badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Ocena sytuacji materialnej nie zależy od wieku (statusu na rynku pracy) uczestników badań. We wszystkich wyróżnionych kategoriach przeważa ocena dobra, przy czym w przypadku młodzieży i seniorów jest to po ok. 64% odpowiedzi, a wśród osób w wieku produkcyjnym ok. 55%. Złe warunki bytowe zostały zasygnalizowane w przypadku osób w wieku produkcyjnym (ok. 6%) oraz emerytalnym (ok. 10%) – por. Tabela 11.

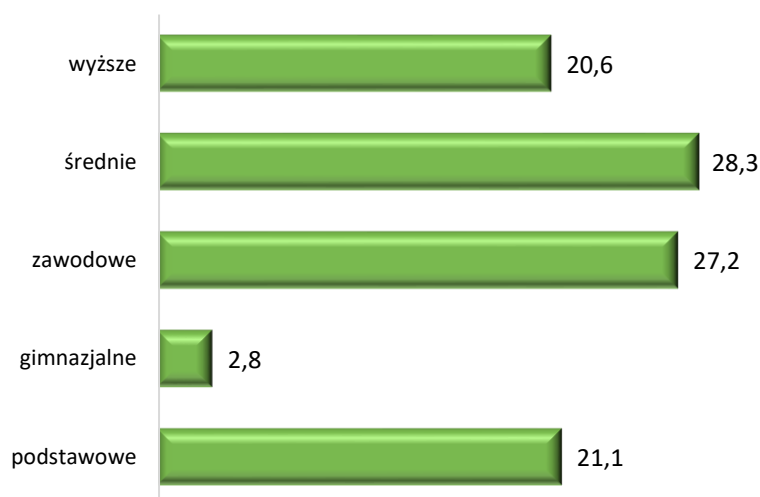
Tabela 11 Sytuacja badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg wieku
(Dane w %)

Sytuacja materialna	młodzież	wiek produkcyjny	wiek emerytalny	Ogółem
	N=25	N=116	N=39	N=180
Jest bardzo dobra i raczej nie muszę sobie niczego odmawiać.	8,0	6,9	5,1	6,7
Jest dobra i raczej niczego mi nie brakuje, choć mogło być lepiej	56,0	48,3	59,0	51,7
Sytuacja jest przeciętna	36,0	38,8	25,6	35,6
Jest zła, trzeba sobie wiele odmawiać, ale jakoś sobie radzę.	0,0	6,0	7,7	5,6
Jest bardzo zła, aż trudno przetrwać.	0,0	0,0	2,6	0,6
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

W próbie badawczej największy odsetek stanowiły osoby posiadające wykształcenie średnie (ok. 28%), przy czym niewiele mniej liczne było osoby z wykształceniem zawodowym (ok. 27%). Udział w próbie respondentów legitymujących się wykształceniem wyższym to albo podstawowym to po ok. 21% badanych. Najmniejszy odsetek uczestników badań miało wykształcenie gimnazjalne (ok. 3%). Z uwagi na potrzeby niektórych analiz dotyczących zależności przyjęto trzy poziomy wykształcenia, tj. niski (podstawowe, gimnazjalne i zawodowe), średni oraz wysoki (ukończone studia), których proporcje w próbie to odpowiednio (ok. 51%, ok. 28% oraz ok. 21%) – por. Wykres 71.

Wykres 71 Wykształcenie badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Pod względem posiadanego wykształcenia uczestniczki badań częściej niż mężczyźni legitymowały się wykształceniem wyższym (odpowiednio ok. 27% i ok. 14%), a także podstawowym (odpowiednio ok. 27% i ok. 15%). Mężczyźni natomiast częściej niż kobiety posiadali wykształcenie zawodowe (odpowiednio ok. 39% i ok. 16%). Pod względem wykształcenia średniego i gimnazjalnego

w próbie nie wystąpiły znaczące różnice pomiędzy respondentkami i respondentami. Na podstawie względnego wskaźnika podobieństwa struktur ($Z=0,588$), można stwierdzić, że podobieństwo pomiędzy kobietami i mężczyznami z uwagi na poziom wykształcenia jest nieco ponadprzeciętne – por. Tabela 12.

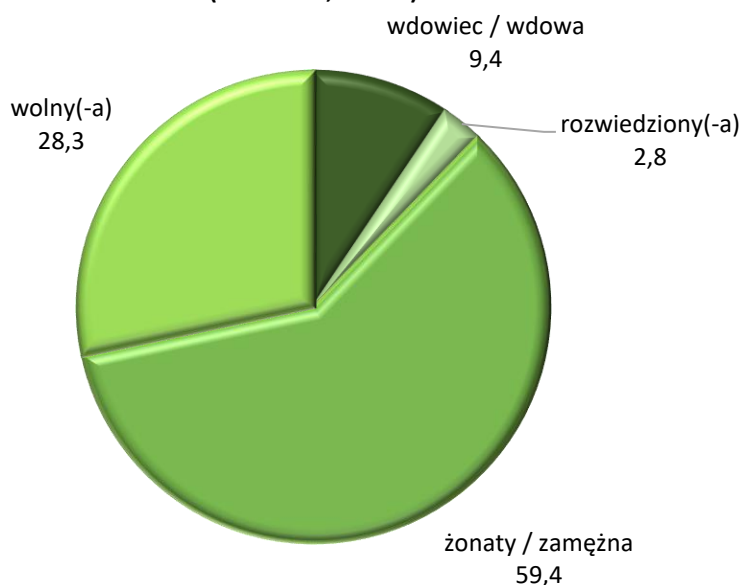
Tabela 12 Wykształcenie badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg płci
(Dane w %)

Wykształcenie	mężczyzna	kobieta	Ogółem
	N=88	N=92	N=180
wyższe	13,6	27,2	20,6
średnie	29,5	27,2	28,3
zawodowe	38,6	16,3	27,2
gimnazjalne	3,4	2,2	2,8
podstawowe	14,8	27,2	21,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Wśród uczestników badań zdecydowaną większość stanowiły osoby będące w związkach małżeńskich (ok. 59%). Znaczny odsetek respondentów nie posiadało partnera życiowego (ok. 28%). Prawie co dziesiąta osoba badana wdowiec albo wdowa (ok. 9%). Ponadto uzyskano ok. 3% odpowiedzi wskazujących na status osoby rozwiedzionej – por. Wykres 72.

Wykres 72 Stan cywilny badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)

Źródło: badania własne.

Uczestniczki badań zdecydowanie częściej niż mężczyźni były osobami, których współmałżonek zmarł (odpowiednio ok. 17% i ok. 1%). Natomiast mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali pozostawanie w stanie cywilnym określanym jako wolny (odpowiednio ok. 33% i ok. 24%). Mężczyźni nieco częściej niż kobiety przyznawali, że są po rozwodzie (ok. 5% i ok. 1%). Również nieco większy odsetek mężczyzn w porównaniu z kobietami wskazywał na małżeństwo (ok. 61% i ok. 58%). Na podstawie względnego wskaźnika podobieństwa struktur ($Z=0,720$) można stwierdzić, że podobieństwo pod względem stanu cywilnego pomiędzy badanymi mężczyznami i kobietami jest duże, a o zaobserwowanych różnicach przede wszystkim decyduje kwestia wdowieństwa i statusu osoby nie pozostającej w formalnym związku, tzw. stan wolny – por. Tabela 13.

**Tabela 13 Stan cywilny badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg płci
(Dane w %)**

Stan cywilny	mężczyzna	kobieta	Ogółem
	N=88	N=92	N=180
wdowiec / wdowa	1,1	17,4	9,4
rozwódziona(-a)	4,5	1,1	2,8
żonaty / zamężna	61,4	57,6	59,4
wolny(-a)	33,0	23,9	28,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Natomiast wiek uczestników badań (status na rynku pracy) wyraźnie różnicuje respondentów pod względem stanu cywilnego. Osoby wolne to wyłącznie młodzież. Wdowy albo wdowcy to głównie osoby w wieku emerytalnym (ok. 36%). Natomiast największy odsetek osób pozostających w związku małżeńskim odnotowano wśród osób w wieku produkcyjnym (ok. 73%). Wśród seniorów respondenci mający małżonka to ok. 56%. Jak widać wraz z wiekiem zwiększa się odsetek osób będących wdowami albo wdowcami a maleje odsetek osób wolnych, tj. panien i kawalerów – por. Tabela 14.

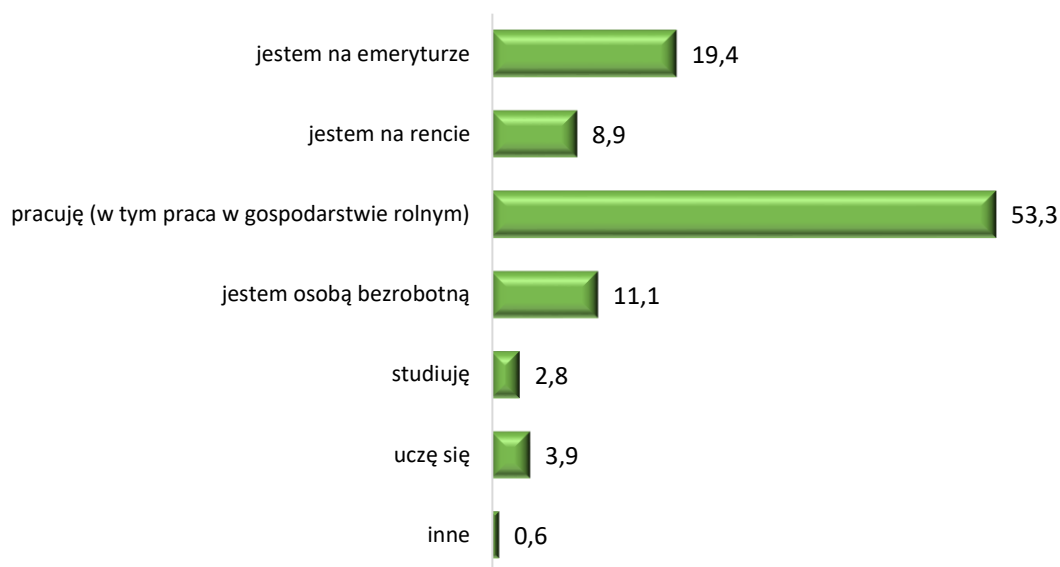
**Tabela 14 Stan cywilny wg wieku badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %)**

Stan cywilny	młodzież	wiek produkcyjny	wiek emerytalny	Ogółem
	N=25	N=116	N=39	N=180
wdowiec / wdowa	0,0	2,6	35,9	9,4
rozwódziona(-a)	0,0	4,3	0,0	2,8
żonaty / zamężna	0,0	73,3	56,4	59,4
wolny(-a)	100,0	19,8	7,7	28,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Ponad połowa uczestników badań to osoby pracujące, w tym w rolnictwie (ok. 53%). Prawie co piąty respondent przebywał na emeryturze (ok. 19%). Co dziesiąty badany nie posiadał zatrudnienia (ok. 11%). Renciści stanowili ok. 9% próby. Ponadto ok. 4% badanych osób to uczniowie, a ok. 3% studenci – por. Wykres 73.

**Wykres 73 Sytuacja zawodowa badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)**

Źródło: badania własne.

Badane osoby mające od 18 do 24 lat, czyli takie, które z uwagi na wiek zostały zakwalifikowane do kategorii osób w wieku młodzieżowym najczęściej już pracują (ok. 40%). Znaczny odsetek w tej kategorii wiekowej to młodzi ludzie, którzy wyłącznie się uczą (ok. 28%) albo studiują (ok. 16%). Znaczna część spośród tych uczestników badań to osoby bezrobotne (ok. 16%). W przypadku osób w wieku produkcyjnym zdecydowanie przeważają takie, które pracują (ok. 73%). Pozostali badani w tej kategorii wiekowej przeważnie nie posiadają pracy (ok. 13%), są na rencie (ok. 10%) albo na emeryturze (ok. 3%). Natomiast respondenci w wieku emerytalnym w przeważającej większości są już właśnie na emeryturze (ok. 82%) albo na rencie (ok. 13%). Pozostali rozmówcy wskazywali tu na pracę, w tym w rolnictwie albo na status osoby bezrobotnej (po ok. 3%). Uzyskane wyniki wyraźnie pokazały, że kwestia bezrobocia w największym stopniu dotyczy osób młodych, a wraz z wiekiem maleje prawdopodobieństwo pozostawania bez pracy – por. Tabela 15.

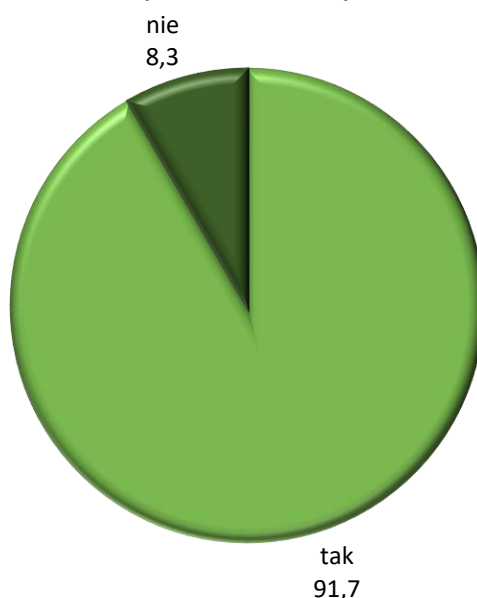
Tabela 15 Sytuacja zawodowa badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg wieku
(Dane w %)

Sytuacja zawodowa	młodzież	wiek produkcyjny	wiek emerytalny	Ogółem
	N=25	N=116	N=39	N=180
jestem na emeryturze	0,0	2,6	82,1	19,4
jestem na rencie	0,0	9,5	12,8	8,9
jestem osobą bezrobotną	16,0	12,9	2,6	11,1
pracuję (w tym praca w gospodarstwie rolnym)	40,0	73,3	2,6	53,3
studiuję	16,0	0,9	0,0	2,8
uczę się	28,0	0,0	0,0	3,9
inne	0,0	0,9	0,0	0,6
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: badania własne.

Zdecydowana większość uczestników badań mieszkających w Gminie Adamówka swoje gospodarstwo domowe tworzy przynajmniej z jedną osobą (ok. 92%). Pozostałe osoby zadeklarowały w wywiadzie, iż mieszkają same (ok. 8%) – por. Wykres 74.

Wykres 74 Gospodarstwa domowe badanych mieszkańców Gminy Adamówka liczące jedną albo więcej osób
(Dane w %, N=180)

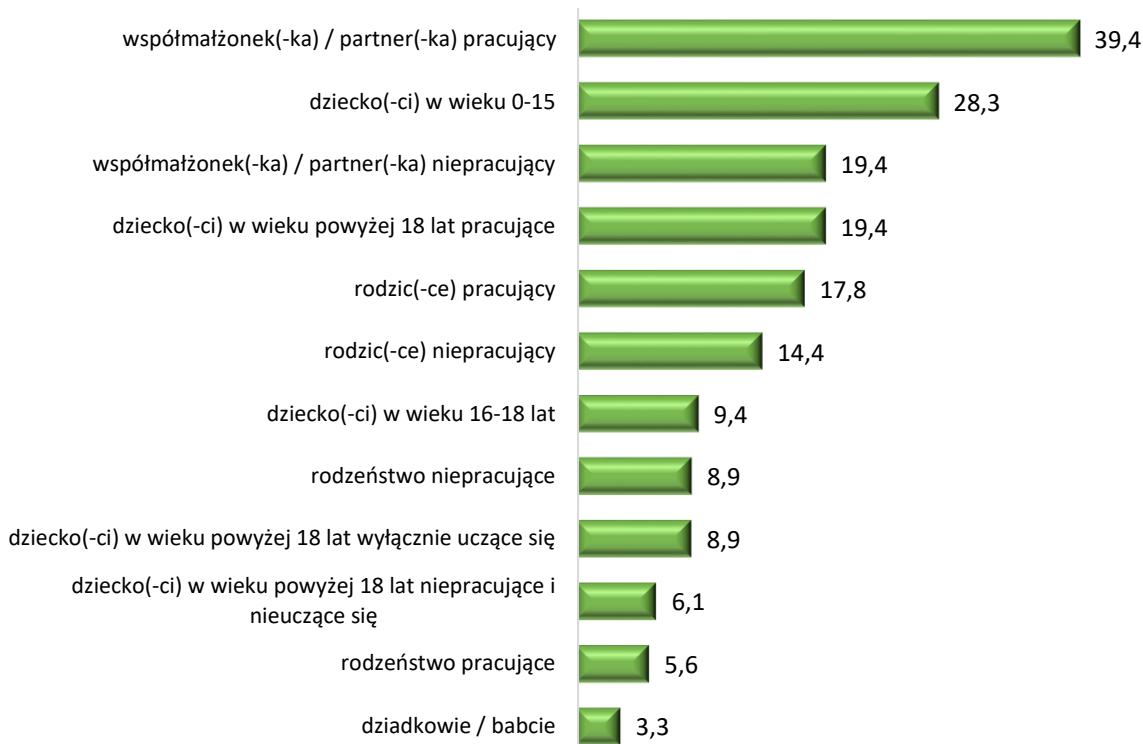

Źródło: badania własne.

Większość uczestników badań prowadzonych za pomocą wywiadu indywidualnego przyznała, że swoje gospodarstwo domowe tworzy wraz z małżonkiem posiadającym zatrudnienie (ok. 39%). W prawie co trzeciej rodzinie badanych osób były dzieci w wieku do 15 lat (ok. 28%). W prawie co piątej rodzinie współmałżonek nie pracował (ok. 19%). Również prawie w co piątej rodzinie było pracujące dziecko w wieku 18 lat i więcej (ok. 19%). Niepracujący rodzice byli w ok. 18% rodzin, a pracujący w ok. 14%. W prawie co dziesiątej rodzinie było dziecko w wieku 16-18 lat. Rodzeństwo niepracujące miało ok. 9% badanych. Także w ok. 9% rodzin było dziecko w wieku 18 lat, które wyłącznie się uczyło. W ok. 6% gospodarstw domowych uczestników badań było dziecko w wieku powyżej 18 lat, które nie pracowało i nie uczyło się. Pracujące rodzeństwo miało ok. 6% badanych. Jedynie w ok. 3% rodzin wraz z respondentem mieszkali dziadkowie – por. Wykres 75.

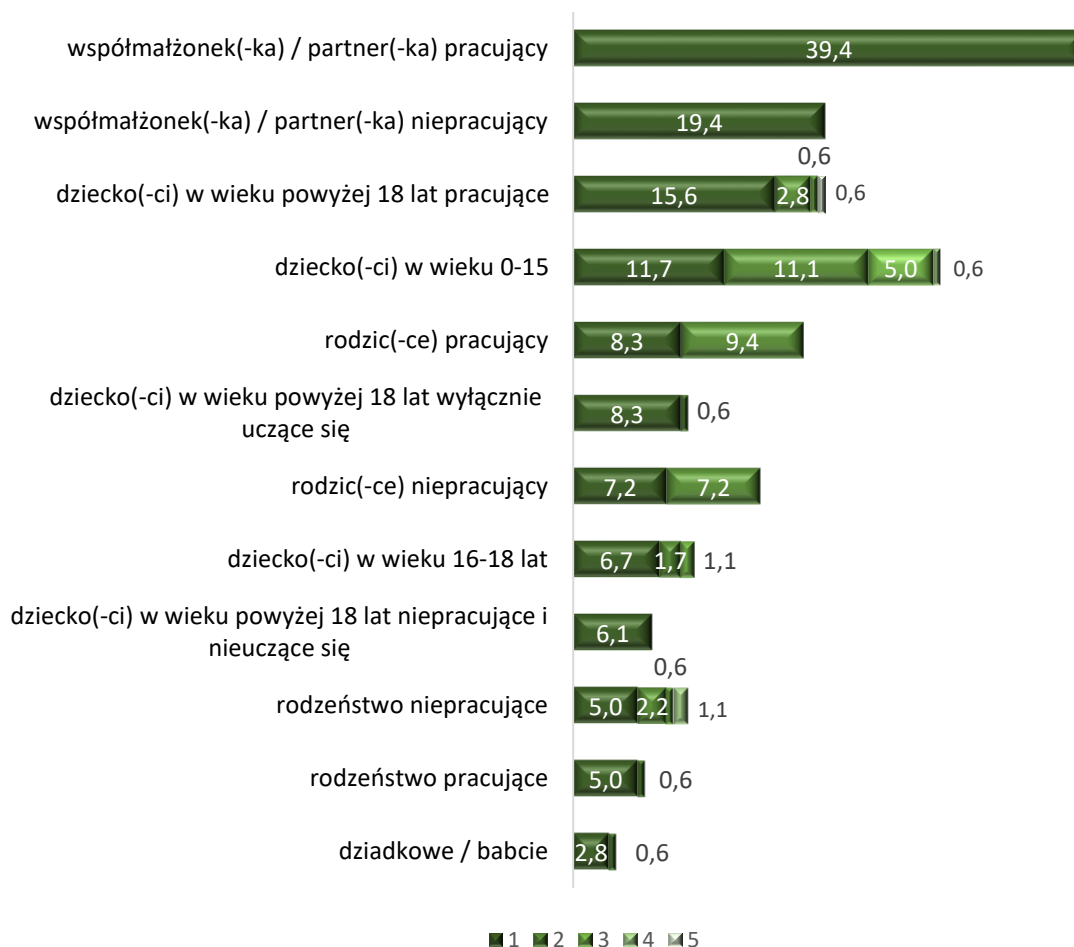
**Wykres 75 Struktura rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)***

*Dane nie sumują się do 100% ponieważ respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.
Źródło: badania własne.

Uwzględniając liczbę członków rodzin uczestników badań prowadzonych za pomocą wywiadu indywidualnego można zauważyć, że w przypadku rodzin z dziećmi do 15 roku życia najczęściej mowa jest o jednym dziecku (ok. 12%), choć prawie tyle samo odpowiedzi wskazywało na posiadanie dwojga (ok. 11%). W 5% rodzin w tej kategorii badanych było 3 dzieci, a tylko w ok. 1% czwórka. W przypadku rodzin, w których było pracujące dziecko w wieku powyżej 18 lat przeważnie wspomniano o jednym dziecku (ok. 16%), a jedynie w ok. 3% o dwojgu. W rodzinach badanych posiadających dwoje dzieci w wieku 16-18 lat było ok. 2%, a jedno ok. 6%. Badani mieszkający z rodzicami aktywnymi zawodowo w ok. 9% przyznali, że była to jedna osoba, a w ok. 8%, że dwie. W przypadku respondentów zamieszkujących z niepracującymi rodzicami w ok. 7% wspomnieli o jednej osobie, a także w ok. 7% o dwojgu. Rodziny z rodzeństwem niepracującym to przeważnie takie, w których były pojedyncze takie osoby (ok. 5%), wobec ok. 2% w których było dwoje uczącego się rodzeństwa. Ponadto w nielicznych rodzinach uczestników badań było troje albo czworo pracujących dzieci w wieku powyżej 18 lat, dwoje dzieci w wieku powyżej 18 lat wyłącznie uczące się, troje dzieci w wieku 16-18 lat, czworo dzieci w wieku do 15 lat, trójka albo czwórka niepracującego rodzeństwa, dwójkę rodzeństwa pracującego oraz dwoje dziadków – por. Wykres 76.

**Wykres 76 Struktura rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka
wg liczby członków rodzin w poszczególnych kategoriach
(Dane w %, N=180)***

*Dane nie sumują się do 100% ponieważ respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.
Źródło: badania własne.

Średnia wieku dzieci do lat 15 będących w rodzinach uczestników badań to ok. 8 lat, a typowy wiek mieścił się w przedziale od 3 do ok. 12 i pół roku. Średni wiek dzieci z przedziału 16-18 lat to ok. 17 lat (typowy wiek to przedział od ok. 16 do ok. 17 i pół roku). Średnia wieku dzieci w kategorii 18 lat i więcej to ok. 32 i pół roku (typowy wiek – ok. 21 lat do ok. 44 lat). Średni wiek uczącego się dziecka w kategorii 18 lat i więcej to ok. 20 lat (a typowy wiek – od ok. 18 i pół roku do ok. 22 lat). Średni wiek dziecka niepracującego i nie pobierającego nauki w wieku 18 lat i więcej to ok. 36 lat (typowy wiek – ok. 21 lat do ok. 50 lat). Przeciętny wiek rodzica pracującego to ok. 62 lata (typowy wiek – od ok. 44 do 59 lat). Średnia wieku niepracującego rodzica to ok. 63 lata (typowy wiek – od ok. 51 lat do ok. 75 lat). Średni wiek pracującego rodzeństwa to ok. 30 lat, a typowy wiek to ok. 16 i pół roku do ok. 43 lat. Średni wiek rodzeństwa niepracującego to ok. 16 lat (typowy wiek – od ok. 11 lat do ok. 22 lat). Dziadkowie to osoby o średniej wieku ok. 82 lat (typowy wiek – od ok. 73 lat do ok. 90 lat). Pracujący współmałżonek albo partner to osoba przeciętnie w wieku ok. 44 lat (typowy wiek – od ok. 34 lat do ok. 54 lat). Natomiast średnia wieku niepracującego współmałżonka to ok. 57 lat (typowy wiek – od ok. 40 lat do ok. 75 lat) – por. Zestawienie 17.

**Zestawienie 17 Wiek członków rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka
– statystyki opisowe**

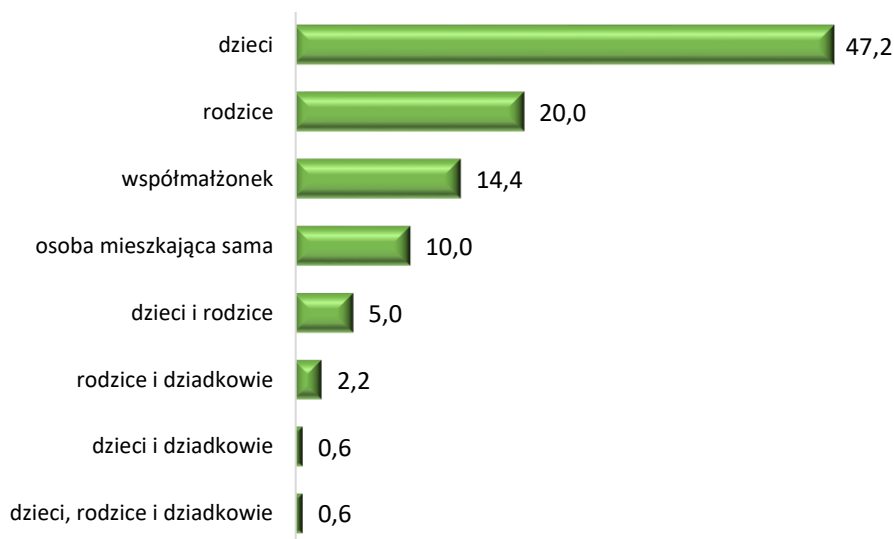
Lp.	Członek rodziny we wspólnym gospodarstwie	Średnia wieku	Wiek minimalny	Wiek maksymalny	Odchylenie standardowe próbki	Typowy obszar zmienności	
						od	do
1)	dziecko(-ci) w wieku 0-15	7,8	0,25	15	4,8	3,0	12,6
2)	dziecko(-ci) w wieku 16-18 lat	16,8	16	18	0,7	16,1	17,5
3)	dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat pracujące	32,5	19	71	11,8	20,7	44,4
4)	dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat wyłącznie uczące się	20,4	18	25*	1,9	18,5	22,4
5)	dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat niepracujące i nieuczące się	36,2	21	66	14,8	21,3	51,0
6)	rodzic(-ce) pracujący	51,7	36	63	7,3	44,4	59,0
7)	rodzic(-ce) niepracujący	63,1	47	97	11,7	51,4	74,8
8)	rodzeństwo pracujące	29,6	19	58	13,1	16,5	42,8
9)	rodzeństwo niepracujące	16,4	5	35	5,6	10,8	22,0
10)	dziadkowe / babcie	81,9	67	92	8,4	73,4	90,3
11)	współmałżonek(-ka) / partner(-ka) pracujący	43,9	26	69	10,2	33,7	54,1
12)	współmałżonek(-ka) / partner(-ka) niepracujący	57,2	25	85	17,4	39,8	74,7

*W wyliczeniu średniej, odchylenia i typowego obszaru zmienności pominięto nietypową i skrajną wartość 58 lat, która wobec niewielkiej liczby danych w istotny sposób zniekształcała wspomniane miary statystyczne.

Źródło: badania własne.

Osoby współtworzące gospodarstwa domowe uczestników badań to przede wszystkim wyłącznie dzieci (ok. 47%). Wyłącznie z rodzicami mieszkało ok. 20% respondentów, a jedynie ze współmałżonkiem ok. 14%. Co dziesiąty uczestnik badań to osoba mieszkająca sama (ok. 10%). Z dziećmi i rodzicami mieszkało ok. 5% badanych, a ok. 2% z rodzicami i dziadkami. W pozostałych rodzinach współmieszkańcami były dzieci i dziadkowie albo dzieci, rodzice i dziadkowie (po ok. 1%) – por. Wykres 77.

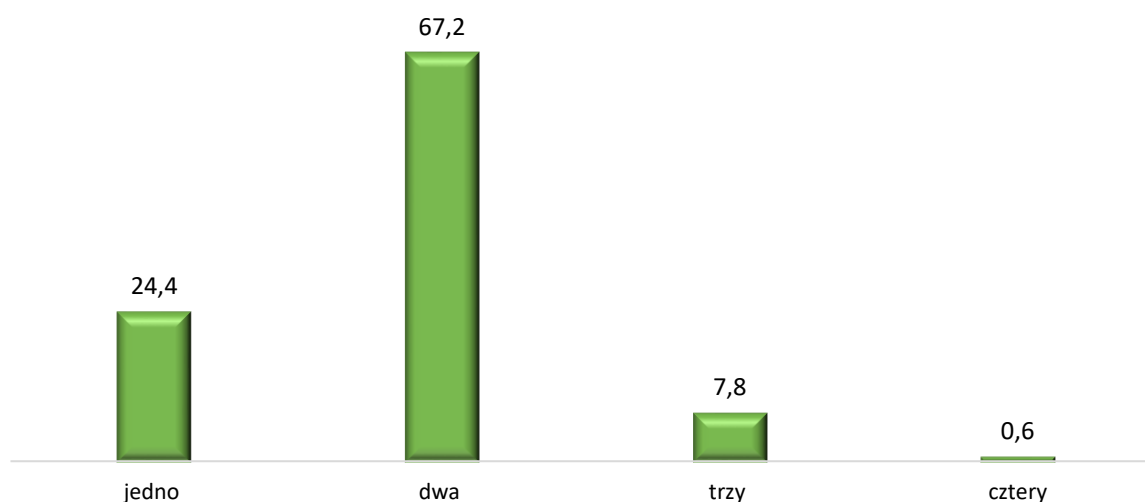
**Wykres 77 Osoby współtworzące gospodarstwo domowe uczestników badań z Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)**

Źródło: badania własne.

Zdecydowana większość uczestników badań mieszkała w rodzinach dwupokoleniowych (ok. 67%). Jednopokoleniowe rodziny stanowiły odnotowano w przypadku ok. 24% badanych. Trzy pokolenia tworzyły gospodarstwa domowo ok. 8% respondentów, a cztery niecały 1%. Tym samym o wielopokoleniowości w stosunku do rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka można mówić jedynie w odniesieniu do ok. 8% przypadków – por. Wykres 78.

**Wykres 78 Liczba pokoleń w rodzinach badanych mieszkańców Gminy Adamówka
(Dane w %, N=180)**

Źródło: badania własne.

4.3 Badania FGI

5.3.1 Charakterystyka badań FGI w zarysie

Zogniskowany wywiad grupowy (ang. Focus Group Interview – FGI) to sposób zbierania danych należący do technik jakościowych, a w jego trakcie podejmowane są zagadnienia o charakterze eksploracyjnym, próby wyjaśniania lub zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw, zachowań bez intencji wyrażania badanej rzeczywistości w sposób liczbowy. Technika ta służy do generowania danych umożliwiających konstruowanie kategorii i ich własności oraz twierdzeń teoretycznych oraz umożliwia zachowanie kontekstu odkrycia. Kontekst ten dotyczy nie tylko warstw emocjonalnych kryjących się za poglądami jednostek, ale i informacji oraz reguł działania ludzi. Ponadto za jej pomocą można uchwycić wymiar interakcyjny powstawania opinii, postaw indywidualnych. Niektórzy badacze twierdzą nawet, że sytuacja wywiadu grupowego jest bliska sytuacjom realnie występującym w życiu społecznym. Rzadko zdarza się, że przekonania jednostek kształtują się w izolacji i nie podlegają zmianom pod wpływem innych ludzi.

Podjęcie badania tego rodzaju uzasadnia specyfika FGI. W wywiadzie grupowym korzysta się z właściwości dynamiki grupowej, która pomaga wygenerować szybko i dużo danych empirycznych. Na elementy tej dynamiki składają się: (1) synergia (wspólny efekt działania grupy jest „iloczynem” wysiłków indywidualnych wszystkich członków grupy, a nie ich „sumą”, przez co wzajemne inspirowanie się członków grupy daje zdecydowanie większy przyrost generowanych informacji i pomysłów, niż byłoby to możliwe w wywiadach indywidualnych); (2) efekt śnieżnej kuli (jedna wypowiedź członka grupy pociąga za sobą wypowiedzi innych członków grupy, itd.); (3) wzajemna stymulacja (grupa w większym stopniu motywuje swych członków do działania – udzielania informacji – niż pojedynczy badacz lub ankieter); poczucie bezpieczeństwa (uczestnicy grupy mają większe poczucie bezpieczeństwa przy udzielaniu informacji i wyrażaniu opinii, bowiem ostatecznie to grupa

jest odpowiedzialna za to, co w niej się dzieje, a nie wyłącznie dana jednostka); (4) spontaniczność (dyskusja grupowa bardziej przypomina naturalną sytuację z życia codziennego niż sytuacja wywiadu kwestionariuszowego, dlatego też wypowiedzi członków grupy są bardziej spontaniczne i naturalne. Ponadto prowadzona za pomocą tej techniki badawczej dyskusja mobilizuje respondentów do ujawnienia poglądów i motywów często, na co dzień nieświadomych i przez to trudnych do odtworzenia za pomocą przekazu słownego czy pisanego. Do podstawowych problemów związanych z tego rodzaju badaniami należy kwestia nacisku grupy (zachowań konformistycznych), który może wpłynąć na zniekształcenie wypowiadanych sądów. To także efekt wywołany rejestrowaniem dyskusji, który w przypadku osób nieobytych z tego rodzaju techniką może wywoływać treść.

Do negatywnych konsekwencji nagrywania wywiadów tego rodzaju może należeć też problem ukrywania faktycznych poglądów lub wypowiedzenia się w sposób bardziej oględny lub nieprecyzyjny niż zazwyczaj.

Wywiad grupowy w zaproponowanej kategorii badanych dobranych celowo i umieszczonych w jednym miejscu umożliwi zbierania danych empirycznych generowanych poprzez dyskusję przy udziale badacza. Moderator ogniskuje odpowiedzi na zadawane przez siebie pytania i kieruje dyskusję na zasadnicze kwestie związanych z głównym kierunkiem badania. W związku ze specyfiką badanych można mówić tu o panelu eksperckim. Dyskusja może być nagrywana na dyktafon lub kamerę wideo, przy czym podkreślenia wymaga tu fakt, iż wywiad będzie prowadzony wśród specjalistów, przez co zasygnalizowane wyżej problemy wynikające z rejestracją wypowiedzi nie powinny mieć miejsca. Tak uzyskane dane można analizować wieloaspektowo za pomocą odpowiednich narzędzi, (np. program Atlas).¹⁹

5.3.2 Rodzaj doboru próby w badaniach FGI i organizacja badań

W niniejszych badaniach zastosowano **celowy dobór próby**²⁰, nazywany też próbą celową (ang. *judgement*)²¹, który polega na tym, że z całej populacji można wybrać podgrupę, którą na podstawie posiadanych informacji można uważać za reprezentatywną dla tej populacji, a następnie przebadać całą tę grupę, bądź też pobraną z niej próbę losową. Do zalet tego typu doboru próby należą takie aspekty jak: mniejsze koszty przygotowania próby i realizacji badań, niż w przypadku prób losowych, ponieważ jednostki badane można dobrać tak, aby np. były blisko siebie. Problemy jakie się z tym jednak wiążą to: braki możliwości oceny ani kontroli zmienności, ani też błędu wyników oraz to że próba wymaga przyjęcia pewnych założeń lub też posiadania szerokich informacji o populacji i wybranej próbie. Tak dobrana próba nie pozwala więc na uogólnianie wyników na całą populację, ale też nie służy ona do badania skali zjawisk, ale mechanizmów nimi rządzących. Dlatego szczególnie w badaniach, które wymagają udziału respondentów np. o określonym poziomie wiedzy lub doświadczenia wskazane jest właśnie wybranie tego rodzaju doboru próby. Istotne jest to, aby uzyskać dostęp do konkretnych zasobów informacji, a nie określenie skali nieorientowania się w zakresie badanej problematyki.

Zogniskowane wywiady grupowe zostały przeprowadzone w 21 kwietnia 2021 r. w godzinach 10:00-11:50; 12:00-13:50 i 14:00-15:50 z trzema kategoriami respondentów zamieszkałych w Gminie Adamówka, tj. rodzicami dzieci do lat 15, seniorami oraz liderami społecznymi. Wywiady zostały zorganizowane z zachowaniem reżimu sanitarnego wynikającego z obostrzeń związanych z pandemią COVID-19).

---

¹⁹ Por. E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2003, s. 330 i dalej; Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w socjologii*, Poznań 2001, s. 612;

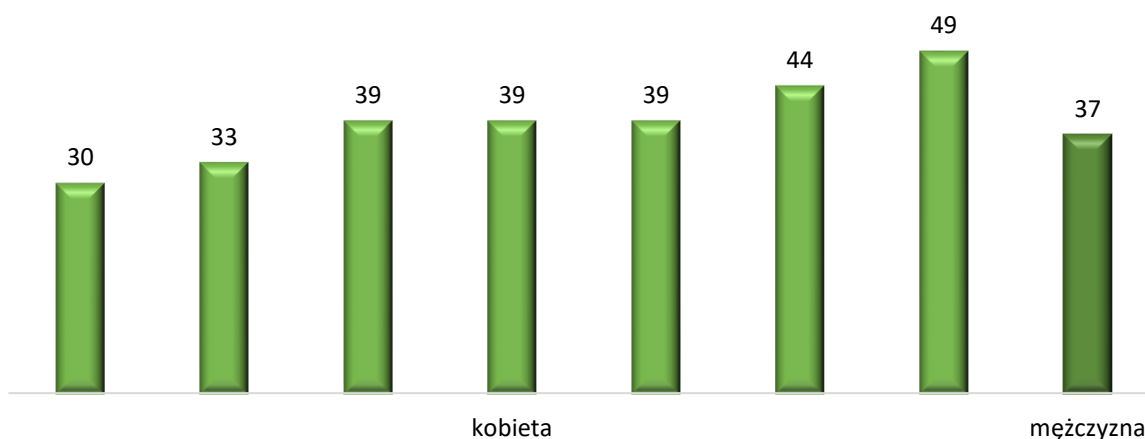
²⁰ J. Brzeziński, *Metodologia badań psychologicznych*, Warszawa 1997, s. 213.

²¹ S. Nowak, *Metody badań socjologicznych*, Warszawa 1965, s. 540.

5.3.3 Struktura próby w badaniach FGI

Zgodnie z wymogami Zleceniodawcy respondenci biorący udział w zogniskowanych wywiadach grupowych (FGI) spełniający wymogi postawione przez Zleceniodawcę, tj. rodzice dzieci w wieku do 15 r.ż., osoby w wieku 60+ oraz lokalni liderzy i przedstawiciele instytucji. W wywiadach z **rodzicami posiadającymi dzieci do lat 15** wzięło udział 8 uczestników, z czego 7 kobiet i 1 mężczyzna. Wiek respondentów mieścił się w przedziale od 30 do 49 lat, przy czym najczęściej było to 39 lat (3 osoby). Troje uczestników to osoby prowadzące działalność gospodarczą, dwie osoby pracowały w przedszkolu, jedna w lokalnej instytucji publicznej, a jedna osoba pracowała w rolnictwie. Ponadto jedna z uczestniczek nie wskazała miejsca zatrudnienia. Trzy spośród badanych kobiet miały troje dzieci, dwie czworo, a w jednym przypadku było to 2 dzieci. Dwie osoby w trakcie wywiadu nie podały liczby posiadanych dzieci, przy czym na podstawie rekrutacji można przyjąć, że było to przynajmniej jedno dziecko w wieku do lat 15 – por. Wykres 79.

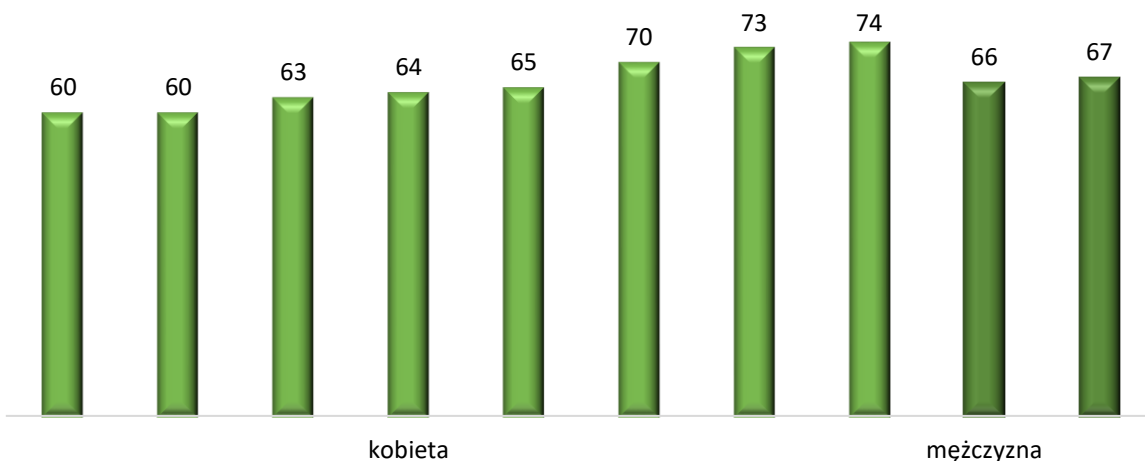
Wykres 79 Struktura płci i wiek uczestników badań FGI z rodzicami dzieci do lat 15 – mieszkańcami Gminy Adamówka

Źródło: badania własne.

W przypadku **seniorów** mieszkających w Gminie Adamówka, którzy wzięli udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym najmłodszy uczestnik miał 60 lat a najstarszy 74 lat, tak więc rozpiętość wieku respondentów to 14 lat. Wśród łącznie 10 badanych osób było 8 kobiet i 2 mężczyzn. Wiek kobiet mieścił się w przedziale od 60 do 74 lat. Natomiast mężczyźni byli w wieku 66 i 67 lat – por. Wykres 80.

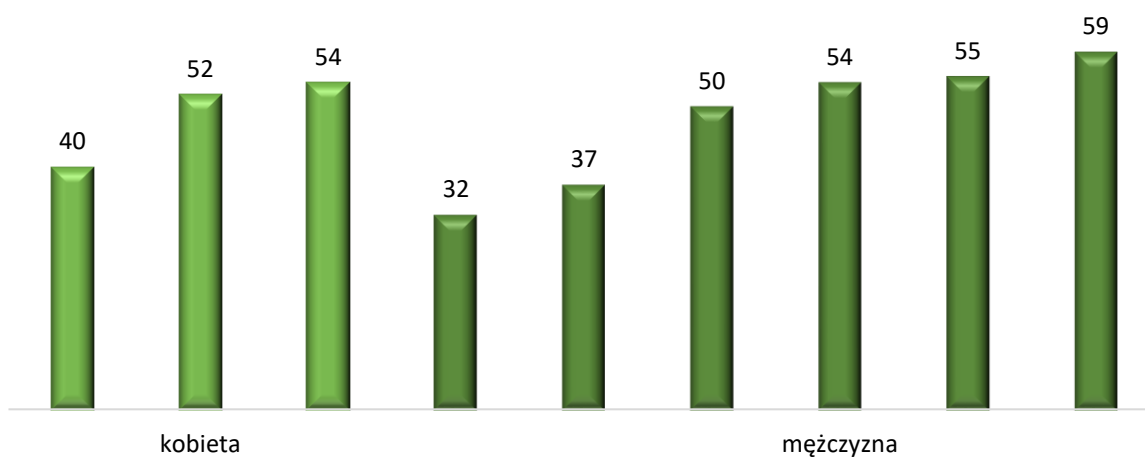
Wykres 80 Struktura płci i wiek uczestników badań FGI z seniorami – mieszkańcami Gminy Adamówka

Źródło: badania własne.

Liderzy społeczni mieszkający w Gminie Adamówka, którzy wzięli udział w zogniskowanych wywiadach grupowych to przeważnie mężczyźni (6 osób) w wieku od 32 lat do 59 lat. Natomiast 3 kobiety, które uczestniczyły w badaniach to osoby w przedziale wiekowym od 40 do 54 lat. Łącznie w wywiadzie było 9 respondentów. Reprezentowane przez badanych aktywności to: animator sportu, trener; działaczka społeczna, przewodnicząca KGW; nauczycielka, działaczka społeczna prezes stowarzyszenia, klubu sportowego "Spartakus"; pracownik lokalnej instytucji publicznej; pracownik szkoły; proboszcz; przedsiębiorca; radny oraz właścicielka „Zagrody Edukacyjnej”, z wykształcenia plastyk – por. Wykres 81.

Wykres 81 Struktura płci i wiek uczestników badań FGI z liderami społecznymi – mieszkańcami Gminy Adamówka

Źródło: badania własne.

Podsumowanie

Badania wykazały istnienie szeregu mocnych stron jakimi może poszczycić się Gmina Adamówka. Mowa tu o aspektach krajobrazowych, ale także strice społecznych związanych z zaletami społeczności lokalnych. W tym kontekście wskazywano również na infrastrukturę instytucjonalną, a także działalność instytucji publicznych oraz liderów społecznych. Problemy z jakimi borykają się mieszkańcy gminy to kwestie związane z infrastrukturą drogową i komunikacją, brak adekwatnej do oczekiwań infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej, opiekuńczo-wychowawczej oraz zdrowotnej. To również problemy z małą aktywnością społeczną znacznej części członków tej społeczności, brak wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy oraz bardzo ograniczone środki budżetowe. Natomiast możliwości jakie niosą nadzieję na poprawę poziomu zaspokajania lokalnych potrzeb społecznych wiążą się z działalnością liderów społecznych, pozyskiwaniem środków i realizacją programów pomocowych, a także zadeklarowana gotowość mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Jednakże uczestnicy badań wskazali na szereg zagrożeń mogących uniemożliwić bądź zaprzepaścić szansę na rozwój gminy, wśród których przede wszystkim wspomniano o takich jak: problemy natury demograficznej (postępujący proces starzenia się społeczeństwa i wyludniania poszczególnych miejscowości), dezintegracja społeczna (pogłębiona przez pandemię) oraz brak środków budżetowych na finansowanie działań mających na celu zaspokajanie lokalnych potrzeb społecznych – por. Zestawienie 18.

Zestawienie 18 Analiza mocnych i słabych stron dotyczących działań na rzecz zaspokajania potrzeb społecznych w Gminie Adamówka, a także związane z tym możliwości i zagrożenia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – walory krajobrazowe i klimatyczne (czyste powietrze); – bezpieczeństwo; – przyjazne relacje międzyludzkie, pomocniczość spokojna egzystencja; – wysoki poziom identyfikacji lokalnej; – wysoki poziom zadowolenia z życia we własnych miejscowościach; – działalność (nielicznych) organizacji społecznych; – zaangażowani liderzy społeczni; – dostęp do istotnych instytucji, tj. urząd, poczta, bank, szkoła (z halą sportową), kościół; – dwie wyremontowane świetlice; – zrównoważony budżet gminy; – działalność GOPS (a w tym pozyskiwanie środków na projekty służące zaspokajaniu potrzeb społecznych miejscowej ludności); 	<ul style="list-style-type: none"> – zła infrastruktura drogową – drogi bez chodników i oświetlenia stanowiące zagrożenie dla poruszających się pieszych; – brak połączeń komunikacji autobusowej; – brak infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów; – brak infrastruktury kulturalnej; – brak możliwości rozwoju osobistego (zajęcia hobbyistyczne dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych); – brak możliwości rozwoju zawodowego (ukierunkowania zawodowego, przebranżowienia się, doszkolenia); – brak silnej aktywności społecznej; – słabo rozwinięta sieć internetowa; – brak rozwiniętej sieci zaopatrzeniowej; – brak specjalistycznej opieki medycznej (a szczególnie stomatologów); – brak wystarczającej liczby miejsc pracy, w tym dla młodzieży zmuszonej do wyjazdu za pracą poza gminę; – brak infrastruktury dla osób niepełnosprawnych; – mały budżet lokalny;
<ul style="list-style-type: none"> – działalność liderów społecznych; – gotowość mieszkańców do podejmowania działań prospołecznych; – programy skierowane do społeczności lokalnych (prorozwojowe, prozatrudnieniowe, prosocjalne); – powstanie Centrum Usług Społecznych; – Dzienny Dom Pomocy „Ciepliczanka” – program „Wsparcie opiekuńcze w Gminie Adamówka i DDP w Zboiskach”; – program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. 	<ul style="list-style-type: none"> – starzenie się społeczności i brak zastępowalności pokoleń powodujące wyludnianie się poszczególnych miejscowości; – dezintegracja społeczna; – brak środków finansowych na realizację działań mających na celu zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej; – pandemia.
Możliwości	Zagrożenia

Źródło: opracowanie własne.

Sednem zabiegów badawczych jest uzyskanie odpowiedzi na przyświecające im problemy badawcze. W związku z tym podsumowując uzyskane wyniki badań należy odnieść się do każdego z tych pytań:

Ad. 1) Jakie problemy i potrzeby społeczne występują w Gminie Adamówka?

Na podstawie rezultatów badań (tj. analizy dokumentów oraz wypowiedzi respondentów) można stwierdzić, iż w gminie do najważniejszych problemów natury społecznej należą takie jak:

– bezrobocie – przy czym mowa tu o aktualnym stanie rzeczy, tj. o osobach pozostających bez pracy, ale także o braku pracy dla osób młodych i konieczności ich wyjazdu ze swoich rodzinnych stron, jak również o obawie przed utratą pracy. Stąd szczególnie istotne stają się takie aspekty będące w zakresie działania CUS jak doszkalanie, przekwalifikowanie oraz wspieranie przedsiębiorczości;

– bieda – która wiąże się ze wspomnianym brakiem pracy, ale również z brakiem zaradności życiowej, a także doświadczaniem niepełnosprawności lub sędziwym wiekiem; w tym kontekście bardzo pożądana jest działalność CUS w zakresie – prowadzonej dotychczas – pomocy socjalnej;

– problemy z alkoholem, doświadczane przez niektórych dorosłych, ale także i młodzież, a które jak wskazywano w toku badań mogą w jakimś stopniu mieć związek z brakiem alternatywnych możliwości spędzania czasu; tym samym zasadne jest sformułowane wobec CUS oczekiwanie dotyczące podejmowania działań dotyczących organizacji życia społecznego;

Należy tu podkreślić, że wspomniane problemy natury społecznej nie występują w Gminie Adamówka w bardzo dużej skali, ale trzeba tu mieć na uwadze, że za liczbami opisującymi te zjawiska kryją się konkretni ludzie, którzy oczekują i zasługują na pomoc. Co więcej, w tym względzie konieczne jest dążenie do unikania reprodukcji negatywnych zjawisk, które mogą być powielane przez kolejne pokolenia, a także promieniować na całe otoczenie.

Ponadto do istotnych problemów na jakie zwrócono uwagę należą takie jak:

– starzenie się populacji, a w związku z tym wszelkie konsekwencje wynikające z tego zjawiska; struktura wieku osób zamieszkujących Gminę Adamówka pokazuje, że największy udział wśród mieszkańców mają osoby starsze, a co więcej udział ten z czasem będzie wzrastał; problem ten potęgują migracje młodzieży i osób w wieku produkcyjnym; tym samym pierwszoplanowym zadaniem stawianym przed CUS jest prowadzenie działalności w zakresie wsparcia osób starszych;

– brak poczucia bezpieczeństwa związane z ruchem drogowym szczególnie w kontekście pieszych; mowa tu o braku chodników i oświetlenia obok dróg.

Ad. 2) Jakie problemy i potrzeby na terenie gminy mają dzieci w wieku: 0-15 lat, rodziny z dziećmi, osoby starsze (60+)?

W odniesieniu do dzieci do lat 15 badania wykazały występowanie takich problemów natury społecznej jak:

– brak atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu będących alternatywą dla komputera i Internetu;

– brak infrastruktury rekreacyjnej;

– miejsca spotkań dla dzieci i młodzieży.

Problemy z jakimi borykają się natomiast rodziny z dziećmi to przede wszystkim:

- brak wystarczającej infrastruktury opiekuńczo-wychowawczej, która umożliwiłaby podjęcie pracy przeważnie matkom.
- brak miejsca pełniącego funkcje integracyjno-kulturalne;
- brak miejsc spędzania wolnego czasu rodzin z dziećmi;
- brak miejsca dla młodzieży, ale także dla dorosłych a w tym osób starszych pragnących aktywnie i twórczo spędzać czas.

Badani seniorzy wskazywali natomiast na takie problemy jak:

- brak miejsca wspomagającego opiekę nad osobami starszymi, tj. dzienny dom opieki dla seniorów;
- brak organizatora społeczności lokalnych, animatora społeczno-kulturowego, którego zadaniem byłaby działalność na rzecz integracji społecznej oraz aktywności kulturalnej członków społeczności lokalnych, a także dbania o międzypokoleniowy przekaz kulturowy.

Ad. 3) Jakie usługi społeczne mogą być odpowiedzią na występujące problemy i potrzeby mieszkańców gminy z uwzględnieniem wskazanych grup społecznych?

Wyniki badań wyraźnie wskazują na potrzebę powołania organizatora usług społecznych, do którego zadań będzie należeć podejmowanie inicjatyw mających na celu integrację społeczną oraz aktywizację kulturową członków miejscowej społeczności. Należy także pamiętać, że CUS w Adamówce powstanie w wyniku przekształcenia GOPS, wobec czego wszystkie dotychczasowe przedsięwzięcia związane z pomocą społeczną będą w dalszym ciągu realizowane. Dlatego też bardzo istotnymi formami działań na rzecz mieszkańców gminy podejmowanymi przez CUS będzie wsparcie osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową), usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami (asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka – opaska życia), działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy (kursy, szkolenia), opieka nad dziećmi do lat 3 (dzienny opiekun), usługi z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej (np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe) oraz opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym (np. oddziały przedszkolne).

Ad. 4) Jak mieszkańcy gminy, z uwzględnieniem wskazanych grup społecznych uczestniczą w życiu społecznym?

Pamiętając o negatywnych konsekwencjach pandemii wywołanej przez wirus Covid-19 dla aktywności społecznej można zauważyć, że także przed nastaniem obostrzeń związanych z tą zarazą aktywność społeczno-kulturowa mieszkańców Gminy Adamówka – jak pokazują wyniki badań – nie była zbyt intensywna. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy wskazywano ograniczoną ofertę w tym zakresie, brak placówki kultury oraz animatora kultury. Zwracano przy tym uwagę na zagrożenie pogłębienia się tego swoistego marazmu w wyniku pandemii. Jednocześnie podkreślano istniejący potencjał miejscowej ludności oraz wyraźnie artykułowaną potrzebę dotyczącą integracji i aktywności w sferze kultury.

Ad. 5) Na które ze wskazanych potrzeb oraz problemów może odpowiedzieć CUS?

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że CUS dokładnie odpowiada wyartykułowanym przez mieszkańców Gminy Adamówka potrzebom społecznym. Mowa tu o działalności związanej z organizacją życia społecznego, wsparciem wychowawczo-opiekuńczym (opieka nad młodszymi i starszymi dziećmi), a także pomocą skierowaną do osób starszych. Należy też podkreślić, iż wszystkie propozycje działań w zakresie wsparcia dzieci, rodzin z dziećmi oraz osób w wieku emerytalnym przedstawione do zaopiniowania uczestnikom badań spotkały się z żywym zainteresowaniem i dużą aprobatą. Choć w zależności od wieku respondentów nieco różnie rozkładano tu akcenty, to jednak – bez względu na przynależne do poszczególnych kategorii wiekowych i społecznych – młodzież, osoby w wieku produkcyjnym oraz seniorzy wzajemnie nie pozostają zamknięci na swoje potrzeby. Świadczy o tym fakt, iż młodzież gremialnie wskazywała np. na konieczność wsparcia osób starszych, a seniorzy dostrzegali zasadność pomocy młodym, np. przy wychowywaniu dzieci.

Ad. 6) Działalność jakich instytucji, organizacji, osób można wykorzystać, aby zaspokoić potrzeby społeczności lokalnej?

W działaniach na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców Gminy Adamówka – jak wynika z rezultatów badań – powinny partycypować istniejące już organizacje i przedsięwzięcia, tj. Koło Gospodyń Wiejskich oraz Ochotnicza Straż Pożarna, jak również „Zagroda Edukacyjna” w Cieplicach, a także Kościół. W tym kontekście wskazywano na istotne znaczenie szkoły wraz z halą sportową i biblioteką. Ponadto wspomniano o konieczności reaktywowania nieaktywnych aktualnie stowarzyszeń, które niegdyś działały na terenie gminy. Podkreślano również konieczność i zasadność aktywizacji osób starszych, przebywających już na emeryturze, które mogłyby się podzielić swoją wiedzą oraz doświadczeniem z pozostałymi młodszymi i starszymi członkami społeczności lokalnych. W tym kontekście istotne zadanie przewidziano dla organizatora życia społecznego działającego w ramach CUS, który byłby odpowiedzialny nie tylko za inicjowanie działań społeczno-kulturowych, ale także za koordynację tego typu inicjatyw oraz przepływ informacji o wydarzeniach tego rodzaju.

Ponadto z uwagi na dotychczasową kluczową rolę w zaspokajaniu lokalnych potrzeb społecznych miejscowego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – którego funkcjonowanie zostało bardzo wysoko ocenione przez uczestników badań – warto podkreślić, iż w nowej strukturze Centrum Usług Społecznych działalność ta będzie kontynuowana, a nawet wzbogacona o nowe propozycje skierowane do dzieci i młodzieży, rodzin z dziećmi, do osób niepełnosprawnych oraz starszych.

Bibliografia

- 1) Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2003.
- 2) Bartosiewicz-Niziołek M., Nałęcz S., Penza-Gabler Z., Pintera E., *Narzędziownik ewaluacyjny. Twój sposób na lepsze projekty wspierające zatrudnienie młodzieży*, Warszawa 2020.
- 3) Bazuń D., Frątczak-Müller J., Jaskulska M., Kwiatkowski M., Mielczarek-Żejmo A., 2. *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, Warszawa 2020.
- 4) Bąbska B., Skrzypczak B., 5. *Organizator społeczności lokalnej w Centrum Usług Społecznych*, Warszawa 2020.
- 5) Brzeziński J., *Metodologia badań psychologicznych*, Warszawa 1997.
- 6) *Diagnoza problemów społecznych i monitoring polityki społecznej dla aktywizacji zasobów ludzkich w Katowicach*, red. A. Bartoszek, K. Czekaj, D. Trawkowska, Katowice 2012.
- 7) *Diagnoza problemów społecznych. Na zlecenie Urzędu Miasta w Leżajsku*, Oficyna Profilaktyczna, 2017.
- 8) Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., *Metody badawcze w socjologii*, Poznań 2001.
- 9) *Instytucje wsparcia a monitoring problemów społecznych w Katowicach – Księga dobrych praktyk*, A. Bartoszek, K. Czekaj, K. Faliszek, A. Niesporek, D. Trawkowska, Katowice 2012.
- 10) Kaźmierczak T., Karwacki A., 3. *Zarządzanie usługami w Centrum Usług Społecznych*, Warszawa 2020.
- 11) Kozłowska A., *Potrzeby jako system klasyfikacji modeli perswazyjnych – raport badawczy*, Warszawa 2014.
- 12) Maksymowicz A., *Bezpieczne miasteczko. O potrzebie badań socjologicznych*. Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH, 2004, 135.
- 13) Nowak S., *Metody badań socjologicznych*, Warszawa 1965.
- 14) Rapley T., *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*, Warszawa 2010.
- 15) Rymśa M., 1. *Dlaczego Centrum Usług Społecznych?*, Warszawa 2020.
- 16) Sułek A., *Ogród metodologii socjologicznej*, Warszawa 2002.
- 17) Sułek A., *W terenie, w archiwum i w laboratorium. Studia nad warsztatem socjologa*, Warszawa 1990.
- 18) Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1999.
- 19) Waszak Ł., Wejcman Z., 4. *Współpraca międzysektorowa w ramach Centrum Usług Społecznych*, Warszawa 2020.

Spis rysunków, tabel, wykresów i zestawień

Rysunek 1 Położenie Gminy Adamówka	8
Rysunek 2 Sieć dróg w Gminie Adamówka.....	10
Rysunek 3 Struktura organizacyjna Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce w 2021 r. ...	30
Tabela 1 Struktura dochodów budżetu gminy wg poszczególnych działów w 2019 r.....	13
Tabela 2 Struktura wydatków budżetu gminy wg poszczególnych działów w 2019 r.	13
Tabela 3 Struktura wieku według statusu społeczno-zawodowego mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199)	23
Tabela 4 Rodzaj przestępczości na terenie Gminy Adamówka w latach 2017-2020 wg częstości wystąpień w 2020 r.	28
Tabela 5 Rodzaj interwencji w Gminie Adamówka w latach 2017-20.....	29
Tabela 6 Rodzaj wykroczeń w Gminie Adamówka w latach 2017-20	29
Tabela 7 Świadczenia społeczne zrealizowane przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20.....	40
Tabela 8 Kwoty świadczeń społecznych zrealizowanych przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20 ...	41
Tabela 9 Ocena warunków życia w Gminie Adamówka wg płci (Dane w %)	43
Tabela 10 Ocena warunków życia w Gminie Adamówka wg wieku (Dane w %)	44
Tabela 11 Sytuacja badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg wieku (Dane w %)	105
Tabela 12 Wykształcenie badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg płci (Dane w %)	106
Tabela 13 Stan cywilny badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg płci (Dane w %).....	107
Tabela 14 Stan cywilny wg wieku badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %)	107
Tabela 15 Sytuacja zawodowa badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg wieku (Dane w %)	108
Wykres 1 Dochody i wydatki gminy wg rodzajów w 2019 r.	12
Wykres 2 Dochody i wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w latach 2017-19 oraz powiatu przeworskiego w 2019 r. (w zł)	14
Wykres 3 Liczba ludności w gminie Adamówka w latach 1995-2021.....	17
Wykres 4 Liczba i udział procentowy ludności w poszczególnych gminach powiatu przeworskiego w 2019 r.	18
Wykres 5 Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Adamówka w latach 2011-14.....	18
Wykres 6 Struktura ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199)	19
Wykres 7 Struktura płci mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199).....	19
Wykres 8 Wiek mieszkańców Gminy Adamówka ogółem i z podziałem na płeć w 2021 r.	20
Wykres 9 Struktura wieku mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199).....	21
Wykres 10 Struktura wieku mieszkańców Gminy Adamówka według wieku w 2021 r. (Dane w %).....	21
Wykres 11 Struktura wieku według statusu społeczno-zawodowego mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %, N=4199).....	22
Wykres 12 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka w latach 2011-20 (stan na koniec grudnia).....	24
Wykres 13 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka w latach 2011-20 według wieku.....	25
Wykres 14 Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Adamówka w latach 2011-20 według okresu pozostawania bez pracy	26
Wykres 15 Struktura bezrobocia i jego dynamika w gminie Adamówka w latach 2011-20 (Dane w %) .	26
Wykres 16 Stopa bezrobocia w Polsce, na Podkarpaciu i w powiecie przeworskim w latach 2004-2020 (Dane w %).....	27

Wykres 17 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w województwie podkarpackim, powiecie przeworskim i Gminie Adamówka w 2019 r.	31
Wykres 18 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w Gminie Adamówka oraz średnie dla powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w latach 2015-20	32
Wykres 19 Odsetek mieszkańców Gminy Adamówka korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w latach 2015-20 (Dane w %).....	32
Wykres 20 Struktura wiekowa osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r. (N=494, Dane w %).....	33
Wykres 21 Struktura wiekowa osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r. wg płci (Dane w %)	33
Wykres 22 Wskaźnik deprivacji lokalnej w Gminie Adamówka w latach 2016-2020 (Dane w %)	34
Wykres 23 Liczba rodzin, liczba osób w rodzinach i średnia liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Adamówka w latach 2015-2020	34
Wykres 24 Struktura świadczeń udzielonych w ramach pomocy społecznej w Gminie Adamówka w 2020 r. (Dane w %, N=48238).....	35
Wykres 25 Liczba osób pobierających świadczenia udzielone w ramach pomocy społecznej oraz struktura pomocy w Gminie Adamówka w latach 2016-20.....	36
Wykres 26 Przyczyny udzielania pomocy i wsparcia ze strony GOPS w Adamówce w 2020 r. – liczba rodzin	36
Wykres 27 Liczba świadczeń przyznawanych przez GOPS w Adamówce oraz ich struktura w 2020 r. ...	37
Wykres 28 Wskaźnik pracy socjalnej w GOPS w Adamówce w 2020 r.	37
Wykres 29 Kwota świadczeń pieniężnych wyasygnowanych w ramach pracy socjalnej przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20 oraz zmiana liczoną rok do roku	38
Wykres 30 Struktura zasiłków asygnowanych przez GOPS w Adamówce na tle średnich: powiatowej, wojewódzkiej oraz krajowej w 2020 r.	39
Wykres 31 Kwota świadczeń wychowawczych asygnowana przez GOPS w Adamówce w latach 2017-20 oraz zmiana liczona rok do roku	39
Wykres 32 Kwoty zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami wypłaconą przez GOPS w Adamówce w latach 2016-20 oraz zmiana liczona rok do roku.....	40
Wykres 33 Ocena warunków życia w Gminie Adamówka (Dane w %, N=180).....	43
Wykres 34 Ocena warunków życia wg poszczególnych miejscowości w Gminie Adamówka (Dane w %)	51
Wykres 35 Ocena jakości życia w Gminie Adamówka wg struktury rodziny (Dane w %).....	52
Wykres 36 Poszczególne wymiary poczucia identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180).....	59
Wykres 37 Poziom identyfikacji lokalnej badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	59
Wykres 38 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg płci (Dane w %).....	60
Wykres 39 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg wieku (Dane w %).....	60
Wykres 40 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg poszczególnych miejscowości (Dane w %).....	61
Wykres 41 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg sytuacji materialnej (Dane w %).....	62
Wykres 42 Poziom identyfikacji lokalnej mieszkańców Gminy Adamówka wg wykształcenia (Dane w %)	62
Wykres 43 Możliwość osiągnięcia poszczególnych celów życiowych w opinii mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	64

Wykres 44 Aktualne problemy społeczne w Gminie Adamówka w opinii mieszkańców (Dane w %, N=180)	67
Wykres 45 Problemy społeczne w Gminie Adamówka zaobserwowane przez mieszkańców (Dane w %, N=180)*	68
Wykres 46 Najczęściej występujące problemy społeczne w Gminie Adamówka w opinii jej mieszkańców (Dane w %, N=180)*	69
Wykres 47 Rodzaj wsparcia w zakresie pomocy społecznej oczekiwany przez mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	77
Wykres 48 Wsparcie oczekiwane przez młodzież mieszkającą w Gminie Adamówka (Dane w %, N=25)	78
Wykres 49 Wsparcie oczekiwane przez osoby w wieku produkcyjnym mieszkające w Gminie Adamówka (Dane w %, N=116)	78
Wykres 50 Wsparcie oczekiwane przez osoby w wieku produkcyjnym mieszkające w Gminie Adamówka (Dane w %, N=39)	79
Wykres 51 Poczucie braku lokalizacji istotnych placówek publicznych w Gminie Adamówka (Dane w %, N=180)	79
Wykres 52 Poczucie braku istotnej instytucji publicznej w Gminie Adamówka wg płci (Dane w %)	81
Wykres 53 Poczucie braku istotnej instytucji publicznej w Gminie Adamówka wg wieku (Dane w %)	81
Wykres 54 Poczucie braku istotnej instytucji publicznej w Gminie Adamówka wg wykształcenia (Dane w %)	82
Wykres 55 Odczuwalny brak instytucji publicznych wg poszczególnych miejscowości Gminy Adamówka (Dane w %)	82
Wykres 56 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Pawłowej	83
Wykres 57 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Dobczy	83
Wykres 58 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Adamówce	84
Wykres 59 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Cieplicach	84
Wykres 60 Wskazania dotyczące publicznych placówek potrzebnych w Majdanie Sieniawskim	85
Wykres 61 Przynależność do organizacji, stowarzyszeń, podmiotów działających w sferze kultury itp. wśród mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	93
Wykres 62 Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych mieszkańców Gminy Adamówka w roku poprzedzającym badanie (Dane w %, N=180)	94
Wykres 63 Przyczyny braku uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych mieszkańców Gminy Adamówka w roku poprzedzającym badanie (Dane w %, N=180)	94
Wykres 64 Czas realizacji badań PAPI w Gminie Adamówka (N=180)	101
Wykres 65 Struktura płci w populacji i próbie dorosłych mieszkańców Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %)	102
Wykres 66 Struktura wieku dorosłych mieszkańców Gminy Adamówka w populacji i próbie badawczej w 2021 r. (Dane w %)	102
Wykres 67 Pełnoletni i niepełnoletni mieszkańcy Gminy Adamówka (Dane w %, N=4199)	103
Wykres 68 Struktura wieku badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	103
Wykres 69 Struktura ludnościowa (dorośli mieszkańcy) w populacji i próbie badawczej – poszczególne miejscowości Gminy Adamówka w 2021 r. (Dane w %)	104
Wykres 70 Sytuacja materialna badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	104
Wykres 71 Wykształcenie badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	105
Wykres 72 Stan cywilny badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	106
Wykres 73 Sytuacja zawodowa badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	107
Wykres 74 Gospodarstwa domowe badanych mieszkańców Gminy Adamówka liczące jedną albo więcej osób (Dane w %, N=180)	108

Wykres 75 Struktura rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)*	109
Wykres 76 Struktura rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka wg liczby członków rodzin w poszczególnych kategoriach (Dane w %, N=180)*	110
Wykres 77 Osoby współtworzące gospodarstwo domowe uczestników badań z Gminy Adamówka (Dane w %, N=180).....	111
Wykres 78 Liczba pokoleń w rodzinach badanych mieszkańców Gminy Adamówka (Dane w %, N=180)	112
Wykres 79 Struktura płci i wiek uczestników badań FGI z rodzicami dzieci do lat 15 – mieszkańcami Gminy Adamówka	114
Wykres 80 Struktura płci i wiek uczestników badań FGI z seniorami – mieszkańcami Gminy Adamówka	114
Wykres 81 Struktura płci i wiek uczestników badań FGI z liderami społecznymi – mieszkańcami Gminy Adamówka	115
Zestawienie 1 Odległości z Adamówki do wybranych miast i miejscowości w Polsce wg czasu dojazdu samochodem	9
Zestawienie 2 Wybrane dane statystyczne dotyczące stanu środowiska w Gminie Adamówka w 2019 r.	11
Zestawienie 3 Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w Gminie Adamówka na tle gmin powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w 2019 r.	11
Zestawienie 4 Finanse Gminy Adamówka na tle gmin powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w 2019 r.....	14
Zestawienie 5 Wybrane dane statystyczne dotyczące sfery wychowania i edukacji w Gminie Adamówka w latach 2017-2020	15
Zestawienie 6 Wybrane dane statystyczne dotyczące ochrony zdrowia, kultury i sportu w powiecie przeworskim i w Gminie Adamówka w 2019 r.....	16
Zestawienie 7 Wybrane dane demograficzne dotyczące powiatu przeworskiego i Gminy Adamówka w 2019 r.	17
Zestawienie 8 Statystyki opisujące wiek mieszkańców poszczególnych miejscowości w Gminie Adamówka w 2021 r.....	23
Zestawienie 9 Gmina Adamówka na tle gmin powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego w 2019 r. – dane demograficzne	24
Zestawienie 10 Dane dotyczące zatrudnienia i działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce w latach 2016-20.....	30
Zestawienie 11 Świadczenia wychowawcze Rodzina 500+ w powiecie przeworskim i w Gminie Adamówka w 2019 r.	35
Zestawienie 12 Kontrakty socjalny wg liczby i liczby osób nimi objętych w ramach działalności GOPS w Adamówce w latach 2018-20.....	38
Zestawienie 13 Ranking Gmin Podkarpacia wg wyniku z 2020 r.	42
Zestawienie 14 Osiąganie celów życiowych – analiza czynnikowa – macierz struktury.....	65
Zestawienie 15 Uczestnicy badań FGI o problemach dzieci i młodzieży, rodziców oraz seniorów z Gminy Adamówka	76
Zestawienie 16 Kategorie placówek i inwestycji oczekiwanych przez mieszkańców Gminy Adamówka .80	
Zestawienie 17 Wiek członków rodzin badanych mieszkańców Gminy Adamówka – statystyki opisowe	111
Zestawienie 18 Analiza mocnych i słabych stron dotyczących działań na rzecz zaspokajania potrzeb społecznych w Gminie Adamówka, a także związane z tym możliwości i zagrożenia	116

Aneks – narzędzia zastosowane w badaniach terenowych

Badania PAPI – kwestionariusz wywiadu, preambuła i karty odpowiedzi

Dane kodowe kwestionariusza wywiadu (dane uzupełnione przez wywiadem)						
Imię i nazwisko ankietera						
Miejsce wywiadu	1) Adamówka	2) Cieplice	3) Dobcza	4) Krasne	5) Majdan Sieniawski	6) Pawłowa
Data przeprowadzenia wywiadu						
Godzina rozpoczęcia i czas wywiadu						
Płeć respondenta	1) mężczyzna		2) kobieta			
Numer kodowy respondenta (z operatu badawczego)						
Numer kodowy ankiety (do uzupełnienia po zebraniu wszystkich ankiet)						

Pyt. 1 Jak ogólnie ocenia warunki życia w swojej miejscowości?
 1) bardzo dobrze
 2) raczej dobrze
 3) przeciętnie
 4) raczej źle
 5) bardzo źle

Pyt. 2 Co wg Pana(-i) najbardziej decyduje o wyrażonej wyżej opinii na temat warunków życia w swojej miejscowości?
 .....

Pyt. 3 Jak Pan(-i) ocenia warunki życia w swoim miejscu zamieszkania – jakie są stworzone dla wymienionych niżej kategorii mieszkańców?

Lp.	Kategorie mieszkańców	1) bardzo dobre	2) raczej dobre	3) trudno powiedzieć	4) raczej źle	5) bardzo źle
1)	dzieci w wieku żłobkowym	1.	2.	3.	4.	5.
2)	dzieci w wieku przedszkolnym	1.	2.	3.	4.	5.
3)	dzieci w wieku szkolnym (w wieku 7-15 lat)	1.	2.	3.	4.	5.
4)	młodzież w wieku 16-24 lat	1.	2.	3.	4.	5.
5)	rodziny z dziećmi (w tym wielodzietne)	1.	2.	3.	4.	5.
6)	osoby samotnie wychowujące dzieci	1.	2.	3.	4.	5.
7)	seniorzy (w wieku 60 lat i więcej)	1.	2.	3.	4.	5.

Pyt. 4 Czy Pan(-i) zgadza się z poniższymi zdaniami w odniesieniu do miejsca swojego zamieszkania?

Lp.	Opinie	1) zdecydowanie tak	2) raczej tak	3) trudno powiedzieć	4) raczej nie	5) zdecydowanie nie
1)	Tu każdy ma wszystko to co najlepsze.	1.	2.	3.	4.	5.
2)	Tu czuję się jak u siebie, a w większych miejscowościach raczej obco.	1.	2.	3.	4.	5.
3)	Tu można sobie jakoś radzić (np. ogród działkowy), to ułatwia życie.	1.	2.	3.	4.	5.
4)	Nie ma tu rozrywek, ale zawsze można dojechać do większej miejscowości.	1.	2.	3.	4.	5.
5)	Teraz wszędzie jest coraz trudniej, nie ma znaczenia, gdzie się mieszka.	1.	2.	3.	4.	5.
6)	Tu jest życie i praca tylko dla pewnych grup ludności, i tym jest tu dobrze.	1.	2.	3.	4.	5.
7)	Życie jest tu mało ciekawe.	1.	2.	3.	4.	5.
8)	Duże miasto daje jakieś perspektywy, a tutaj człowiek się marnuje.	1.	2.	3.	4.	5.
9)	Mam dość tej dziury.	1.	2.	3.	4.	5.

- 1 -

Pyt. 5 Czy Pan(-i) zdaniem w Pana(-i) miejscowości jest możliwe osiągnięcie poniższych celów życiowych?

Lp.	Poszczególne cele życiowe	1) zdecydowanie tak	2) raczej tak	3) trudno powiedzieć	4) raczej nie	5) zdecydowanie nie
1)	opieka nad osobami starszymi	1.	2.	3.	4.	5.
2)	ograniczenie / zaprzestanie spożywania alkoholu	1.	2.	3.	4.	5.
3)	pozyskanie grona dobrych przyjaciół	1.	2.	3.	4.	5.
4)	przejawianie zaufania do mieszkańców	1.	2.	3.	4.	5.
5)	realizacja swoich zainteresowań	1.	2.	3.	4.	5.
6)	utrzymanie dobrego zdrowia	1.	2.	3.	4.	5.
7)	współpraca i pomoc sąsiadka	1.	2.	3.	4.	5.
8)	wychowanie dzieci	1.	2.	3.	4.	5.
9)	wzbogacenie się	1.	2.	3.	4.	5.
10)	zapewnienie bliskim poczucia bezpieczeństwa	1.	2.	3.	4.	5.
11)	zapewnienie dzieciom nieodpłatnej opieki instytucjonalnej (żłobki, przedszkola)	1.	2.	3.	4.	5.
12)	zdobycie dobrego wykształcenia	1.	2.	3.	4.	5.
13)	zdobycie dobrej pracy	1.	2.	3.	4.	5.
14)	zdobycie mieszkania	1.	2.	3.	4.	5.
15)	znalezienie partnera do małżeństwa	1.	2.	3.	4.	5.

Pyt. 6 Czy w Pana(-i) miejscowości zetknął(-ęła) się Pan(-i) z wymienionymi niżej problemami?

Lp.	Kategoria problemu	1) wcale	2) rzadko	3) od czasu do czasu	4) często	5) bardzo często
1)	alkoholizm wśród dorosłych	1.	2.	3.	4.	5.
2)	alkoholizm wśród osób poniżej 18 r.z.	1.	2.	3.	4.	5.
3)	bezrobocie	1.	2.	3.	4.	5.
4)	bieda	1.	2.	3.	4.	5.
5)	brak odpowiednich warunków lokalowych do życia	1.	2.	3.	4.	5.
6)	brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (w tym wykroczenia, przestępstwa)	1.	2.	3.	4.	5.
7)	długotrwała choroba	1.	2.	3.	4.	5.
8)	nakłaniania (w tym zażywanie substancji określanych jako dopalacze) wśród dorosłych	1.	2.	3.	4.	5.
9)	narkomania (w tym zażywanie substancji typu dopalacze) wśród osób poniżej 18 r.z.	1.	2.	3.	4.	5.
10)	niepełnosprawność	1.	2.	3.	4.	5.
11)	niezaradność życiowa w rodzinach	1.	2.	3.	4.	5.
12)	piętnowanie osób wyróżniających się w jakiś sposób zachowaniem, zdolnościami itp.	1.	2.	3.	4.	5.
13)	problemy opiekuńczo-wychowawcze	1.	2.	3.	4.	5.
14)	przemoc fizyczna w rodzinie	1.	2.	3.	4.	5.
15)	przemoc psychiczna w rodzinie (wymywanie, przeklinanie, itp.)	1.	2.	3.	4.	5.
16)	przemoc fizyczna w szkole doświadczana przez dzieci lub młodzież ze strony rówieśników	1.	2.	3.	4.	5.
17)	przemoc psychiczna w szkole doświadczana przez dzieci lub młodzież ze strony rówieśników	1.	2.	3.	4.	5.
18)	uzależnienie osób poniżej 18 r.z. od komputera, internetu	1.	2.	3.	4.	5.
19)	zanieczyszczenie środowiska i powietrza	1.	2.	3.	4.	5.
20)	inne, jakie?					

- 2 -

Pyt. 7 Czy Pan(-i) zdaniem, które z wymienionych wyżej problemów są szczególnie uciążliwe z punktu widzenia mieszkańca Gminy Adamówka? Jeśli tak, to proszę wskazać maksymalnie trzy takie problemy. (Ankieter podaje Respondentowi kartę z wyszczególnionymi w Pyt. 6 problemami społecznymi i skalą odpowiedzi). Jeśli respondent nie wskazuje takich problemów proszę zaznaczyć: 0) nie dotyczy.

1) .....

2) .....

3) .....

Pyt. 8 Czy któryś z wymienionych problemów bezpośrednio dotyczy Pana(-i) lub Pana(-i) najbliższej rodziny? Można wybrać dowolną liczbę odpowiedzi. (Ankieter podaje Respondentowi kartę z wyszczególnionymi w Pyt. 6 problemami społecznymi). Jeśli respondent nie wskazuje takich problemów proszę zaznaczyć: 0) nie dotyczy.

.....

Pyt. 9 Czy uważa Pan(-i), że w Gminie Adamówka konieczne jest rozwijanie działań dotyczących wymienionych niżej form wsparcia? (Ankieter podaje Respondentowi kartę z wyszczególnionymi w Pyt. 9 kategoriami usług).

Lp.	Kategoria usług	1) zdecydowanie tak	2) raczej tak	3) trudno powiedzieć	4) raczej nie	5) zdecydowanie nie
1)	opieka nad dziećmi do lat 3. (np. dzienny opiekun)	1.	2.	3.	4.	5.
2)	opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym (np. oddziały przedszkolne)	1.	2.	3.	4.	5.
3)	usługi z zakresu wsparcia rodziny, a w tym pieczy zastępczej (np. placówki wsparcia dziennego, świetlice środowiskowe)	1.	2.	3.	4.	5.
4)	działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy (np. kursy, szkolenia)	1.	2.	3.	4.	5.
5)	ochrona i promocja zdrowia (np. zajęcia ruchowe)	1.	2.	3.	4.	5.
6)	wsparcie osób starszych wraz z ich reintegracją społeczno-zawodową (np. klub seniora wraz z działaniami towarzyszącymi)	1.	2.	3.	4.	5.
7)	usługi zdrowotne i opiekuńcze wspierające osoby z niepełnosprawnościami (asystent osoby starszej lub niepełnosprawnej, bransoletka/opaska życia)	1.	2.	3.	4.	5.
8)	inne, jakie?					

Pyt. 10 Czy w Pana(-i) opinii w Gminie Adamówka jest odczuwalny brak jakiejś placówki publicznej?
 1) zdecydowanie nie
 2) raczej nie
 3) trudno powiedzieć
 4) raczej tak, jakie? .....

Pyt. 11 Czy Pan(-i) należy do jakiejś organizacji, stowarzyszenia, podmiotu (klubu sportowego, KGW, OSP) działającego w sferze kultury, klubu hobbyistycznego, zgromadzenia religijnego, itp. itd.?
 1) nie
 2) tak, jakiego? .....

Pyt. 12 Czy Pan(-i) w ostatnim roku uczestniczył(-a) w jakich wydarzeniach kulturalnych organizowanych na terenie zamieszkiwanej przez Pana(-i) Gminy?
 1) nie
 2) tak, proszę przejść do pytania M1.

Pyt. 13 Jeśli Pan(-i) nie uczestniczył(-a) w tego typu wydarzeniach to z jakiego powodu? Proszę wybrać 1 odpowiedź.
 1) nie mi nie jest wiadomo o takich wydarzeniach
 2) nie interesują mnie takie wydarzenia
 3) nie było takiej możliwości z uwagi na pandemię, ale przedtem uczestniczyłem(-am) w tego rodzaju wydarzeniach
 4) inne, jakie? .....

- 3 -

Na zakończenie proszę o udzielenie kilku informacji o sobie.

M1 W jakim jest Pan(-i) wieku (liczba ukończonych lat)? .....

M2 Jak Pan(-i) określiłby(-aby) swoją sytuację materialną?
 1) Jest bardzo zła, aż trudno przetrwać.
 2) Jest zła, trzeba sobie wiele odmawiać, ale jakoś sobie radzę.
 3) Sytuacja ta jest przeciętna.
 4) Jest dobra i raczej niczego mi nie brakuje, choć mogłoby być lepiej.
 5) Jest bardzo dobra i raczej nie muszę sobie niczego odmawiać.

M3 Jakie jest Pan(-i) wykształcenie?
 1) podstawowe
 2) gimnazjalne
 3) zawodowe
 4) średnie
 5) wyższe

M4 Jaka jest Pan(-i) sytuacja zawodowa?
 1) pracuję (w tym praca w gospodarstwie rolnym)
 2) obecnie jestem na urlopie macierzyńskim /tacierzyńskim albo wychowawczym
 3) jestem osobą bezrobotną
 4) jestem na rencie
 5) jestem na emeryturze
 6) inne, jakie? .....

M5 Jaki jest Pan(-i) stan cywilny?
 1) wolny(-a)
 2) żonaty / zamężna
 3) rozwiedziony(-a)
 4) wdowiec / wdowa
 5) inny, jaki? .....

M6 Czy Pan(-i) gospodarstwo domowe tworzą jakies inne osoby oprócz Pana(-i), tj. czy aktualnie Pan(-i) z kims mieszka?
 1) tak
 2) nie, jeśli nie to proszę przejść do pytania M8

M7 Jaki osoby aktualnie tworzą Pan(-i) gospodarstwo domowe, tj. zamieszkują razem z Panem(-ią)? (Ankieter podaje Respondentowi kartę z wyszczególnionymi odpowiedziami do pytania M7.)

Lp.	Osoba w rodzinie we wspólnym gospodarstwie	Ile osób	Wiek poszczególnych osób
1)	dziecko(-ci) w wieku 0-15		
2)	dziecko(-ci) w wieku 16-18 lat		
3)	dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat pracujące		
4)	dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat wyłącznie uczące się		
5)	dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat niepracujące i nieuczące się		
6)	rodzic(-ce) pracujący		
7)	rodzic(-ce) niepracujący		
8)	rodzeństwo pracujące		
9)	rodzeństwo niepracujące		
10)	działkowie / babcie		
11)	współmałżonek(-ka) / partner(-ka) pracujący		
12)	współmałżonek(-ka) / partner(-ka) niepracujący		
13)	inne osoby, jakie? Czy pracujące lub uczące się?		

M8 Czy ma Pan(-i) jakies uwagi odnośnie tej ankiety?
 .....

Bardzo dziękuję za udział w badaniach i poświęcony czas!

- 4 -

<p style="text-align: center;">Preambula</p> <p>Szanowny Panie, Szanowna Pani</p> <p>Nazywam się Małgorzata Kida i realizuję w terenie badania dotyczące jakości życia mieszkańców Gminy Adamówka. Badania te są prowadzone przez firmę BD Center na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce w ramach diagnozy potrzeb członków społeczności lokalnej w celu opracowania Planu Wdrażania Centrum Usług Społecznych.</p> <p>Został(-a) Pan(-i) wylosowana do badań jako jeden(-a) z prawie 200 mieszkańców Gminy Adamówka i dlatego to właśnie Pan(-i), a nie kogokolwiek innego udział w badaniach zapewni ich wynikom rzetelność i wiarygodność. Bardzo zależy nam na rozmowie z każdą wylosowaną osobą, bo od tej zgody zależy powodzenie całego tego przedsięwzięcia. Proszę potraktować te badania jako okazję do wyrażenia własnych poglądów.</p> <p>W związku z powyższym zwracam się do Pana(-i) z uprzejmą prośbą o możliwość przeprowadzenia z Panem(-ią) rozmowy. Udział w tym wywiadzie który potrwa ok. 40 min. jest dobrowolny, a wszelkie informacje uzyskane w jego trakcie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) będą traktowane jako poufne; 2) będą anonimowe; 3) nie będą udostępniane żadnej osobie postronnej spoza zespołu badawczego. <p>Ponadto wyniki badań będą prezentowane wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień statystycznych.</p> <p>Bardzo proszę o udzielenie szczerych odpowiedzi, gdyż tylko takie mają wartość poznawczą. W tej rozmowie nie ma dobrych i złych odpowiedzi, wszystkie mają dla wyników badań duże znaczenie. Jednakże ponieważ bardzo ważne jest zachowanie komfortu rozmowy, jeżeli ktoś z pytań okaże się Pan(-i) zdaniem zbyt docieklive proszę o tym wspomnieć i zostanie zadane kolejne.</p>	
--	--

<p>CUS Adamówka – badania PAPI</p> <p>Pytanie 6 – karta odpowiedzi</p> <p>Poszczególne kategorie problemów społecznych</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) alkoholizm wśród dorosłych 2) alkoholizm wśród osób poniżej 18 r.ż. 3) bezrobocie 4) bieda 5) brak odpowiednich warunków lokalowych do życia 6) brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (w tym wykroczenia, przestępstwa) 7) długotrwała choroba 8) narkomania (w tym zażywanie substancji określanych jako dopalacze) wśród dorosłych 9) narkomania (w tym zażywanie substancji typu dopalacze) wśród osób poniżej 18 r.ż. 10) niepełnosprawność 11) niezaradność życiowa w rodzinach 12) piętnowanie osób wyróżniających się w jakiś sposób zachowaniem, zdolnościami itp. 13) problemy opiekuńczo-wychowawcze 14) przemoc fizyczna w rodzinie 15) przemoc psychiczna w rodzinie (wyśmiewanie, przeklinanie, itp.) 16) przemoc w szkole doświadczana przez dzieci lub młodzież ze strony rówieśników 17) uzależnienie osób poniżej 18 r.ż. od komputera, Internetu 18) zanieczyszczenie środowiska i powietrza 	<p>CUS Adamówka – badania PAPI</p> <p>Pytanie M7 – karta odpowiedzi</p> <p>Poszczególne odpowiedzi dotyczące członków gospodarstwa domowego</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dziecko(-ci) w wieku 0-15 2) dziecko(-ci) w wieku 16-18 lat 3) dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat pracujące 4) dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat wyłącznie uczące się 5) dziecko(-ci) w wieku powyżej 18 lat niepracujące i nieuczące się 6) rodzic(-ce) pracujący 7) rodzic(-ce) niepracujący 8) rodzeństwo pracujące 9) rodzeństwo niepracujące 10) dziadkowe / babcie 11) współmałżonek(-ka) / partner(-ka) pracujący 12) współmałżonek(-ka) / partner(-ka) niepracujący 13) inne osoby, jakie? Czy pracujące lub uczące się?
--	---

Badania FGI – scenariusz wywiadu

<p style="text-align: center;">SCENARIUSZ ZOGNISKOWANEGO WYWIADU GRUPOWEGO (Focus Group Interviews – FGI) REALIZOWANEGO W RAMACH PROJEKTU CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH "SPOŁECZNA ADAMÓWKA"</p> <p style="text-align: center;">Prezentowanie się moderatora i tematu spotkania</p> <p>Stanowni Państwo nazywam się Wojciech Broszkiewicz. Jestem doktorem nauk humanistycznych w zakresie socjologii oraz współpracownikiem firmy BD Center, która realizuje badania typu FGI (tj. zogniskowany wywiad grupowy) na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamówce w ramach projektu Centrum Usług Społecznych „Społeczna Adamówka”. Badania te są prowadzone w związku z diagnozą potrzeb członków społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w celu opracowania Planu Wdrażania wspomnianego Centrum Usług Społecznych. Celem naszej rozmowy jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych potrzeb z zakresu usług społecznych jakie przejawiają Państwo i mieszkańcy Państwa gminy. Zależy nam na Państwa szczerych odpowiedziach, gdyż tylko takie pozwolą na uzyskanie rzetelnych, wiarygodnych i istotnych wyników badań.</p> <p style="text-align: center;">Reguly działania grupy</p> <p>Zarejestrowany materiał dotyczący dzisiejszej rozmowy nie będzie upubliczniony. Posłuży jedynie do zebrania i opracowania Państwa opinii na temat potrzeb mieszkańców Gminy Adamówka w zakresie usług społecznych. Poglądy te będą przedstawione w raporcie końcowym w taki sposób, że przyporządkowanie ich do poszczególnych osób nie będzie możliwe. Ma to na celu zapewnienie Państwu możliwości swobodnego i szczerego wypowiadania własnych poglądów.</p> <p>Zależy mi na Państwa aktywnym uczestnictwie w dyskusji, przy jednoczesnym umożliwieniu swobodnego wyrażenia opinii wszystkich obecnych tu osób.</p> <p>Bardzo proszę o zabieranie głosu pojedynczo. Będzie to korzystne z punktu widzenia płynności przebiegu rozmowy. Ponadto jest to ważne ze względu na późniejsze etapy badań jakimi są transkrypcja i merytoryczne opracowanie uzyskanego materiału badawczego.</p> <p>W czasie rozmowy nie obowiązuje <i>jednomyślność</i>, każdy uczestnik może pozostać przy własnych poglądach, przy swoim zdaniu. Każda wypowiedź jest ważna i cenna.</p> <p>W przypadku, gdyby chcieli się Państwo podzielić jakąś opinią, której nie udało się Państwu wypowiedzieć albo też dotyczy ona kwestii zbyt drażliwych Państwa zdaniem do poruszenia w obecności uczestników spotkania, proszę ją zanotować i przekazać mi na końcu spotkania lub pozostawić na stole.</p> <p style="text-align: center;">Zgoda na nagranie spotkania</p> <p>Nasze spotkanie będzie rejestrowane, przy czym nagranie posłuży jedynie do sporządzenia transkrypcji Państwa wypowiedzi i – jak już wspomniano – nie będzie udostępniane nikomu spoza grupy realizatorów projektu i zespołu badawczego. Czy Państwo wyrażacie zgodę na nagranie?</p> <p style="text-align: center;">Prezentowanie uczestników</p> <p>Proszę, aby Państwo się przedstawił podając swoje imię. Proszę też powiedzieć kilka słów o sobie, swojej obecnej aktywności społecznej i zawodowej itp.</p> <p style="text-align: right;">1</p>	<p style="text-align: center;">Wprowadzenie do problemu</p> <p>Głównym celem projektu jest zwiększenie dostępności usług społecznych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców Gminy Adamówka dzięki powołaniu Centrum, które w sposób skoordynowany i spersonalizowany oferować będzie usługi wspomnianego rodzaju. Centrum będzie miało za zadanie: (1) zwiększenie dostępu do zintegrowanych i kompleksowych usług społecznych odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnej, (2) integrację usług społecznych, rozproszonych obecnie w różnych podsystemach, co umożliwi bardziej efektywne wykorzystanie lokalnej infrastruktury usługowej i tym samym skuteczniejsze zaspokojenie potrzeb wspólnoty samorządowej w tym zakresie.</p> <p style="text-align: center;">Problematyka badawcza</p> <p>Pyt. 1 Jak oceniają Państwo jakość życia w swoich miejscowościach zlokalizowanych na terenie Gminy Adamówka? Jak oceniają Państwo kwestie uwarunkowań środowiskowych, bezpieczeństwo, infrastrukturę komunikacyjną (drogi, środki komunikacji publicznej), zaplecze zdrowotne (dostęp do ośrodków służby zdrowia), edukacyjne (opieka nad dziećmi, szkoły), kulturalne (działalność podmiotów artystycznych, placówek kultury), społeczne (działalność organizacji pozarządowych, a także wsparcie i usługi socjalnej)?</p> <p>Pyt. 2 Jak mieszkańcy Gminy Adamówka, z uwzględnieniem takich kategorii społecznych jak dzieci do lat 15, rodziny z dziećmi oraz osoby starsze, tj. w wieku 60 lat i więcej uczestniczą w życiu społecznym swojej społeczności lokalnej?</p> <p>Pyt. 3 Jakie problemy natury społecznej zaobserwowali Państwo w Gminie Adamówka? Jakże w związku z tym wynikają potrzeby w zakresie podejmowanych działań mających na celu przeciwdziałanie tym problemom?</p> <p>Pyt. 4 Jakimi Państwa zdaniem problemami natury społecznej występującymi w Gminie Adamówka borykają się dzieci w wieku 0-15 lat, rodziny z dziećmi i osoby starsze, tj. w wieku 60 lat i więcej? Jakże w związku z tym są potrzeby odnośnie działań dążących do przeciwdziałania tym problemom?</p> <p>Pyt. 5 Jakże usługi społeczne mogą być odpowiedzialną na występujące problemy i potrzeby mieszkańców gminy z uwzględnieniem wskazanych grup społecznych (dzieci w wieku 0-15 lat, rodziny z dziećmi i osoby starsze, tj. w wieku 60 lat i więcej)? Jakże działania można podjąć, aby złagodzić wskazane problemy oraz odpowiedzieć na istniejące potrzeby osób należących do tych grup?</p> <p>Pyt. 6 Jakich instytucji, organizacji lub osób działalności można wykorzystać, aby zaspokoić wyróżnione przez Państwo potrzeby społeczności lokalnej?</p> <p>Pyt. 7 Które ze wskazanych problemów oraz potrzeb mogą zostać zniwelowane lub zaspokojone w ramach działalności Centrum Usług Społecznych?</p> <p>Pyt. 8 Czy chcieliby Państwo jeszcze coś dodać do naszej rozmowy w odniesieniu do poruszanych w niej zagadnień?</p> <p style="text-align: center;">Zakończenie</p> <p>Stanowni Państwo, dziękuję za wzięcie aktywnego udziału w dyskusji i cenne uwagi.</p> <p style="text-align: right;">2</p>
---	---

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

CUS Adamówka

Centrum Usług Społecznych

Działanie realizowane w ramach projektu pt.: Centrum Usług Społecznych „Społeczna Adamówka”,
realizowanego w ramach Działania 2.8 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój